

Міністерство освіти і науки України  
Херсонська обласна державна адміністрація  
Херсонський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації  
працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування,  
державних підприємств, установ і організацій  
Державний вищий навчальний заклад  
«Херсонський державний аграрний університет»  
Інститут підвищення кваліфікації та перепідготовки ДВНЗ «ХДАУ»  
Громадська організація «Глобальний погляд»

## **ЗБІРНИК ТЕЗ**

**II Всеукраїнської науково-практичної конференції**

### ***ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У ПРОЦЕСАХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ***



**19 квітня 2018 року**

**м. Херсон**

## Оргкомітет конференції

**Кирилов Юрій Євгенович** – доктор економічних наук, доцент, ректор ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»;

**Яремко Юрій Іванович** – доктор економічних наук, доцент, перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»;

**Аверчев Олександр Володимирович** – доктор сільськогосподарських наук, професор, проректор з наукової роботи ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»;

**Грановська Вікторія Григорівна** – кандидат економічних наук, доцент, декан економічного факультету ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»;

**Стратічук Наталія Володимирівна** – кандидат економічних наук, доцент, в.о. директора Інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки ДВНЗ «ХДАУ»

**Потравка Лариса Олександрівна** – доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»;

**Білорусов Сергій Георгійович** - кандидат технічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, директор Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій

**Абсава Людмила Олександрівна** – кандидат економічних наук, доцент, голова Громадської організації «Глобальний погляд»;

**Мионов Віктор Вікторович** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»;

**Ткачук Анна Іллівна** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»;

**Губа Марина Ігорівна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»;

**Карташова Ольга Григорівна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет».

УДК 35:33.021.8

Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції (19 квітня 2018 р.) – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2018. – 334 с.

У матеріалах конференції висвітлені передові науково-практичні результати досліджень, отримані в галузі публічного управління та адміністрування.

Для студентів, аспірантів, науковців та фахівців.

© Колектив авторів, 2018  
© ДВНЗ «ХДАУ», 2018

## ЗМІСТ

### **1. Державна регіональна політика та розвиток територій в умовах децентралізації**

|  |    |
|--|----|
| <b>Кирилов Ю.Є., Стукан Т.М.</b> Аналіз фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад Херсонщини  | 8  |
| <b>Білорусов С.Г.</b> Децентралізація влади та розвиток територіальних громад Херсонської області            | 14 |
| <b>Кудріна О.Ю.</b> Державне регулювання регіональної економічної політики в Україні                         | 18 |
| <b>Грановська В.Г., Вітюк А.В.</b> Управління регіональним розвитком туризму                                 | 20 |
| <b>Дяченко М.І.</b> Розвиток сільських територій Уманського району в умовах децентралізації                  | 23 |
| <b>Морозова О.Г.</b> Пріоритетна роль регіону у забезпеченні національної конкурентоспроможності в рамках ЄС | 26 |
| <b>Грицаєнко М.І.</b> Вплив соціального капіталу на розвиток територій в умовах децентралізації              | 28 |
| <b>Маруга О.М.</b> Бюджетно-податкове регулювання розвитку територій в умовах децентралізації                | 31 |

### **2. Актуальні проблеми державного управління та місцевого самоврядування**

|  |    |
|--|----|
| <b>Потравка Л.О.</b> Публічне управління в органах місцевого самоврядування  | 33 |
| <b>Галуцько В.М.</b> Проблемні питання визначення гарантій місцевого самоврядування  | 36 |
| <b>Осик Ю., Прокопенко О., Укубаєва А.</b> О принципиальных противоречиях в (над)государственных институтах в сфере экономики и экологии                                 | 39 |
| <b>Ахновська І.О.</b> Формування опорних шкіл для сімейної форми здобуття освіти   | 42 |
| <b>Філіппова В.Д.</b> Проблеми впровадження проектного управління в органах державної влади  | 45 |
| <b>Макаренко С.М., Шкабара В.Р., Олійник Н.М.</b> Вдосконалення механізму управління продовольчим комплексом як основи стабільності розвитку міста                       | 48 |
| <b>Posternak I.M., Posternak S.A.</b> Corporate scientifically technical complex town-planning power reconstruction as a public-private partnership for local government | 51 |
| <b>Плотнікова М.Ф., Васильєв М.Л.</b> Публічне управління розвитком сільських територій в умовах децентралізації   | 54 |
| <b>Світовий О.М.</b> Нормативно-правове забезпечення реформування місцевого самоврядування   | 57 |
| <b>Стратічук Н.В.</b> Особливості соціальної мобілізації в українських умовах  | 60 |

|  |     |
|--|-----|
| <b>Губа М.І.</b> Становлення інституту старости в умовах реформи децентралізації влади   | 64  |
| <b>Карташова О.Г.</b> Публічна політика на основі належного врядування   | 67  |
| <b>Зубенко В.В.</b> Поняття політико-управлінських відносин в системі державного управління  | 70  |
| <b>Бойко Т.О., Бойко П.М.</b> Роль штучних лісових насаджень півдня України у концепції сталого розвитку південного регіону        | 74  |
| <b>Рудік Н.М., Хохуля І.В.</b> Особливості та проблеми ринку освітніх послуг України   | 77  |
| <b>Боліла С.Ю.</b> Роль маркетингових досліджень для розробки стратегій в політичній сфері суспільства                             | 81  |
| <b>Лаврів І.М., Янко М.І.</b> Валютний курс в Україні: проблеми та шляхи подолання   | 84  |
| <b>Мовчанюк А.В.</b> «Good governance» як сучасна концепція становлення дієвої системи публічного управління в Україні             | 87  |
| <b>Нікітенко С.В.</b> Публічне управління в галузі фізичної культури і спорту в Україні  | 90  |
| <b>Дуга В.О.</b> Роль органів місцевого самоврядування в розвитку агротуризму  | 94  |
| <b>Денисенко І.С.</b> Формування системи механізмів управління земельними ресурсами  | 97  |
| <b>Лебедєва Н.А.</b> Трансформація концептуальних підходів до професійного та аматорського мистецтва у сфері державного управління | 100 |
| <b>Гладкий В.В.</b> Політичні та економічні ризики децентралізації влади в Україні   | 103 |
| <b>Скок С.В.</b> Система індикації сталого розвитку аграрного сектору  | 106 |
| <b>Смулка О.І.</b> Державне управління інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств                                   | 109 |
| <b>Пальоха О.В.</b> Особливості ринку муніципальних запозичень України і країн ЄС  | 112 |
| <b>Серєда О.А.</b> Пріоритетні напрями підвищення ефективності використання реформи децентралізації в Україні                      | 115 |
| <b>3. Суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток держави в умовах децентралізації влади</b>                            |     |
| <b>Самайчук С.І.</b> Стан демографічної ситуації у Херсонській області   | 118 |
| <b>Клімова А.В.</b> Державне регулювання діяльності закладів вищої освіти в умовах децентралізації влади                           | 121 |
| <b>Ваганова О.В.</b> Роль децентралізації у соціально-економічному розвитку держави  | 125 |
| <b>Баранова Д. В.</b> Сучасні проблеми ринкової економіки в Україні  | 128 |
| <b>Ковтун В.М.</b> Децентралізація влади та соціально-економічний розвиток сільських територій                                     | 131 |

#### **4. Історично-національні аспекти розвитку публічного управління та**

## **сучасного державотворення в Україні**

|  |     |
|--|-----|
| <b>Задорожня Н.О.</b> До питання про зміст категорії «державотворення»   | 134 |
| <b>Oranasiuk Yu.A., Zaratuiko I.V.</b> American model of public administration (research for Ukraine)  | 138 |
| <b>Кучеренко А.А.</b> Державотворчі та модернізаційні процеси в Австро-угорщині в період 1900-1918 рр.   | 141 |
| <b>Томіліна Ю.Є.</b> Історичний досвід українського самоврядування   | 144 |
| <b>Задорожня О.В.</b> Основні підходи до тлумачення поняття «публічна влада»   | 148 |
| <b>5. Актуальні проблеми національної безпеки держави</b>  |     |
| <b>Петухова О.М.</b> Інноваційна складова національної безпеки країни  | 152 |
| <b>Пластун О.Л., Макаренко І.О.</b> Аналіз передумов виникнення кризових явищ на ринку цінних паперів України в 2013-2014 рр.  | 155 |
| <b>Шевчук І.В.</b> Державно-корпоративний характер економіки Японії як умова забезпечення економічної безпеки  | 158 |
| <b>Вонберг Т.В.</b> Дослідження проблем національної безпеки держави через призму соціальної відповідальності  | 160 |
| <b>Акімова Л.М.</b> Аналіз механізмів державного управління розвитку франчайзингу як чинник економічної безпеки України  | 163 |
| <b>Акімова Л.М.</b> Концептуальні засади розробки механізму державного управління забезпеченням економічної безпеки держави  | 166 |
| <b>Сілакова Г.В.</b> Роль фінансової безпеки в системі забезпечення національної безпеки держави   | 170 |
| <b>Шперун Х.В.</b> Міжнародно-правове регулювання боротьби з фінансуванням тероризму та «відмиванням» коштів, отриманих незаконним шляхом, як засада забезпечення національної безпеки держави | 174 |
| <b>Чигрин О. Ю., Гаврилова В.В.</b> Оцінка перспектив розвитку енергоефективності: досвід ЄС для України   | 177 |
| <b>Напльоков Ю.В.</b> Problem solving by asymmetric approaches   | 180 |
| <b>Петько В.М.</b> Концепція та нормативно-правове забезпечення національної безпеки держави   | 183 |
| <b>Дрофа А.О., Щербина Т. В.</b> Розвиток експортного потенціалу України як фактор підвищення національної фінансово-економічної безпеки держави   | 186 |
| <b>Горбата Т.Г.</b> Досягнення кількісної самодостатності в якісних та безпечних продуктах крові, як пріоритетне завдання для забезпечення національної безпеки держави                        | 189 |
| <b>Катринуца К.І.</b> Проблеми формування видаткової частини бюджету в Україні   | 193 |
| <b>6. Сталий розвиток аграрного сектору в умовах продовольчих, екологічних та фінансово-економічних викликів</b>   |     |
| <b>Якимчук А.Ю., Валюх А.М., Зайцев Д.Б.</b> Удосконалення процесу інформаційного забезпечення підприємств сфери природокористування   | 196 |
| <b>Морозов Р.В., Дудченко В.В.</b> Теоретичні аспекти стратегічного  |     |

|  |     |
|--|-----|
| управління розвитком рисівництва в Україні   | 199 |
| <b>Дудченко В.В., Чекамова О.І., Морозов Р.В.</b> Особливості науково-інноваційного процесу в рисівництві                          | 202 |
| <b>Федорчук О.М.</b> Теоретичні та практичні аспекти функціонування ринку матеріально-технічних ресурсів аграрного сектору         | 204 |
| <b>Грицаєнко Г.І., Грицаєнко І.М.</b> Метод аналізу ієрархій у визначенні пріоритетних напрямів інвестування аграрного виробництва | 207 |
| <b>Пристемський О.С.</b> Механізми забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств  | 210 |
| <b>Подаков Є.С.</b> Система контролінгу, як чинник удосконалення управління у великотоварних агропромислових формуваннях           | 213 |
| <b>Горяинов А.Н.</b> Развитие концепции интернет вещей (internet of things) в рамках агропромышленной логистики                    | 216 |
| <b>Швець Ф.Д.</b> Особливості формування екологічно сталих агроландшафтів в Україні  | 219 |
| <b>Ковтун В.А.</b> Значення продукції рибного господарства в продовольчій безпеці України  | 222 |
| <b>Козичар М.В., Скороход Д.В.</b> Стан та перспективи екологічного землеробства в Україні   | 225 |
| <b>Пімоненко Т.В., Ус Я.О.</b> Еколого-економічні інструменти забезпечення сталого розвитку корпоративного сектору економіки       | 229 |
| <b>Павлик А.В., Люльов О.В.</b> Відновлювальних джерел енергії. Міжнародний досвід еколого-орієнтовних досліджень                  | 233 |
| <b>Кононець Н.Г.</b> Розвиток міжнародного фінансування проектів сталого розвитку та вирішення глобальних екологічних проблем      | 236 |
| <b>Барсук Ю.В.</b> Агропромисловий комплекс і його роль у забезпеченні національної продовольчої безпеки                           | 239 |
| <b>Стрельченко О.В.</b> Ризик як складова функціонування підприємств аграрної сфери в сучасних умовах                              | 242 |
| <b>Марущак І.В.</b> Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні                                | 245 |
| <b>Сокольник О.С.</b> Вплив екологічних проблем на сталий розвиток аграрного сектору   | 248 |

## **7. Електронне урядування в умовах розвитку інформаційного суспільства**

|   |     |
|---|-----|
| <b>Ровенець Т.О.</b> Впровадження електронного урядування в Україні: проблеми та перспективи  | 251 |
| <b>Овчаренко А.О.</b> Сучасні інформаційні та комунікаційні технології ФРН  | 255 |
| <b>Виноградова Т.І., Соколенко С.В.</b> Створення консолідованих електронних інформаційних ресурсів для наукової підтримки розвитку публічного управління | 258 |
| <b>Панкратьєва Т.Л., Гадупяк А.М.</b> Електронний уряд в умовах інформаційного суспільства як чинник стратегії реформування                               |     |

|  |     |
|--|-----|
| державного управління  | 261 |
| <b>Ігнат О.В.</b> Сучасний стан та перспективи розвитку е-взаємодії у сфері співробітництва територіальних громад в Україні                    | 264 |
| <b>Баранець А.А.</b> Електронне урядування в умовах розвитку інформаційного суспільства  | 267 |
| <b>Макар Н.М.</b> Основні проблеми функціонування електронного урядування в Україні  | 270 |
| <b>8. Сучасні комунікації та мовна політика у публічному управлінні</b>  |     |
| <b>Білорусов С.Г., Сипко Ю.О.</b> Зміст сучасних комунікацій в публічному управлінні   | 272 |
| <b>Подлужна Н.О.</b> Передумови знаннєвого розвитку країни та її регіонів  | 276 |
| <b>Демченко В.М.</b> Новації в українській мові як обов'язковий чинник державності   | 280 |
| <b>Левицький В.А.</b> Сучасна мова документів і перспектива plain ukrainian  | 283 |
| <b>Дашевська Л.М.</b> Language policy  | 286 |
| <b>Соколова О.А.</b> Сучасне публічне управління та адміністрування: погляд на новий формат мовної комунікації                                 | 289 |
| <b>Виноградова Т.І., Соколенко С.В.</b> Сучасні комунікації публічного менеджменту: виклики сьогодення   | 292 |
| <b>9. Державно-правове регулювання в сфері публічного управління</b>   |     |
| <b>Білорусов С.Г.</b> Окремі питання удосконалення державно-правового регулювання в сфері публічного управління                                | 295 |
| <b>Чаплай И.В.</b> Institutionalization of state-civil communication: international aspects  | 298 |
| <b>Миронов В.В.</b> Реформування публічного сектору в провідних країнах Європи   | 301 |
| <b>Ткачук А.І.</b> Публічне управління в Україні   | 304 |
| <b>Попова О.В.</b> Сучасні проблеми правового регулювання державної служби України   | 307 |
| <b>Панкратьєва Т.Л., Вальховський Д.С.</b> Державно-правове регулювання у сфері публічного управління  | 310 |
| <b>10. Розвиток публічного управління фінансами та бюджетне регулювання місцевого самоврядування в Україні</b>                                 |     |
| <b>Танклевська Н.С., Солонар Р.Р., Ярмоленко В.В.</b> Формування державної фінансової політики країни  | 313 |
| <b>Добрянська Н.А., Лебедєва В.В., Дашенко Н.М.</b> Фінансування інноваційної діяльності регіону   | 317 |
| <b>Парубець О.М., Сугоняко Д.О.</b> Вдосконалення управління публічними фінансами України  | 320 |
| <b>Тишко М.В., Колодій О.С.</b> Екобезпечні технології анаеробної переробки відходів тваринництва, як чинник сталого розвитку в аграрній сфері | 323 |
| <b>Відомості про авторів</b>   | 326 |

# **1. ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

## **АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ХЕРСОНЩИНИ**

КИРИЛОВ Ю.Є., ректор, д.е.н., доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»  
СТУКАН Т.М., аспірант,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Об'єднання територіальних громад є головною складовою регіонального розвитку в сучасних умовах, результативність якого свідчатиме про ефективність діяльності місцевих органів влади. Регіони, які стали на шлях впровадження реформи децентралізації вже сьогодні збільшують фінансування у свою соціальну сферу, економіку та інфраструктуру. Інвестори більш охоче спрямовують свої фінансові ресурси не через центральні органи влади, а через місцеві та регіональні. Тому основним мотивом впровадження адміністративної реформи в Україні є розвиток ефективної, економічно спроможної громади, яка здатна швидко реагувати на місцеві потреби і акумулювати максимум інвестиційних потоків [2]. При цьому фінансові ресурси у формуванні спроможних громад є найбільш визначальним критерієм, який забезпечить їх сталий розвиток.

Головним стратегічним завданням модернізації системи державного управління та територіальної організації влади, яка сьогодні здійснюється, є формування ефективного місцевого самоврядування, створення комфортних умов для проживання громадян, надання їм високоякісних та доступних публічних послуг. Досягнення зазначених цілей неможливе без належного рівня економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення і достатніх джерел для наповнення їх місцевих бюджетів.

Держава здійснює фінансову підтримку об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст шляхом надання ОТГ коштів у вигляді субвенцій на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-



економічного розвитку такої територіальної громади у разі, якщо її межі повністю відповідають межах, визначеним перспективним планом формування територій громад області [3]. Саме фінансова спроможність новостворених ОТГ є одним із найсуттєвіших аспектів, від якого, залежить успішність функціонування кожної з них. Наявність економічно активних суб'єктів підприємницької діяльності, достатня кількість кваліфікованих трудових ресурсів, розвинена промислова та соціальна інфраструктура – все це є основою для успішного розвитку громади.

На сьогодні новостворені ОТГ Херсонщини демонструють економічну та фінансову спроможність, що дає їм можливість залучати інвестиції і зміцнювати свій інституціональний потенціал. Аналіз рівня виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за січень-квітень 2017 року у 12 ОТГ Херсонщини, утворених станом на 01 січня 2017 р. (табл.1) свідчить про збільшення доходів місцевих бюджетів без трансфертів та власних надходжень бюджетних установ на душу населення порівняно з відповідним періодом 2016 р. Так у більшості ОТГ цей показник перевищує середньообласний.

Таблиця 1

**Оцінка фінансової спроможності 12 ОТГ Херсонщини утворених станом на 01 січня 2017 року**

| Назва ОТГ         | Площа ОТГ, км <sup>2</sup> | Чисельність населення на 01.01.2017, тис. осіб | Власні доходи на 1-го мешканця, грн | Рівень дотаційності і бюджетів, % | Капітальні видатки на 1-го мешканця | Питома вага видатків на утримання адміністрації ОТГ, % |
|-------------------|----------------------------|--|-------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------------|--|
| Асканія-Нова      | 330,6                      | 5,7  | 2305,2                              | 15,8                              | 1082,1                              | 32,1   |
| Великокопанівська | 112,9                      | 7,1  | 2295,0                              | 20,3                              | 1298,1                              | 25,7   |
| Гладківська       | 207,9                      | 5,2  | 1313,6                              | 25,8                              | 638,1                               | 32,2   |
| Зеленопідська     | 269,0                      | 4,6  | 5749,8                              | 2,3                               | 1668,6                              | 19,2   |
| Каланчацька       | 630,3                      | 15,3   | 2985,4                              | 7,2                               | 794,7                               | 15,0   |
| Кочубеївська      | 206,2                      | 3,1  | 2461,5                              | 9,8                               | 1567,2                              | 41,0   |
| Мирненська        | 180,6                      | 3,9  | 3491,8                              | 6,2                               | 846,5                               | 25,2   |
| Музиківська       | 126,9                      | 3,8  | 4690,4                              | 8,9                               | 1008,1                              | 20,7   |
| Присиваська       | 399,5                      | 5,0  | 2686,4                              | 9,9                               | 1310,0                              | 29,3   |
| Тавричанська      | 243,0                      | 4,5  | 6453,6                              | -1,2                              | 2160,6                              | 16,0   |
| Хрестівська       | 261,0                      | 5,6  | 3279,3                              | 7,0                               | 1013,6                              | 24,1   |
| Чаплинська        | 580,4                      | 16,2   | 3416,0                              | 5,3                               | 735,5                               | 14,6   |

Джерело: сформовано за даними [6].

Рівень дотаційності бюджетів 9 з 12 ОТГ не перевищує 10%, що свідчить про високий ступінь фінансової незалежності територіальних громад і спроможність покрити видатки за рахунок власних грошових надходжень. Власні доходи мешканців у 2017 р. по кожній з громад перебувають на середньому рівні. За підсумками 2017 р. найбільша питома вага видатків на утримання службовців у фінансовому ресурсі ОТГ припадає на бюджет Кочубеївської ОТГ – 41 %, найменша – на бюджети Каланчацької та Чаплинської ОТГ – по 15 %.

Темп росту доходів населення на 1 особу за чотири місяці 2017 року у 8 ОТГ Херсонщини об'єднаних на 01.01.2017 р. досяг показників від 153,4% до 438,9%. Музиківська ОТГ має бюджет громади, який перевищує 18 млн. грн, який наповнюється за рахунок 460 платників податків. На території Музиківської ОТГ функціонує 22 сільськогосподарських підприємства, з них «Сапфір-Агро», птахофабрика ПАТ «Чорнобаївське» та біогазовий завод. Музиківська ОТГ підвищує свою фінансову спроможність за рахунок інвестиційних коштів, які залучені до громади через міжнародні програми та гранти [7].

Структура доходів місцевих бюджетів ОТГ Херсонської області виглядає так – 60% від податку на доходи фізичних осіб залишається у розпорядженні громади, 40% йде далі – на район, область, Київ. У ОТГ залишаються по 100% земельного, єдиного податків та податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, 5% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів, 25% екологічного податку [4]. Штрафи, пені і всі оплати, що накладають спеціальні органи контролю, – залишаються на 100%.

На Херсонщині з 2015 року територіальні громади отримали значний обсяг фінансових ресурсів. У 2015 рік бюджетної децентралізації додатково наростили дохідну частину бюджетів на 541 млн. грн., у 2016 році – на 951 млн. грн., а за 2017 рік додатково отримано більше ніж 700 млн. грн. Це дало ОТГ можливість здійснювати не лише видатки споживання, а й спрямувати кошти

на розвиток громади, дорожньої інфраструктури, зміцнення матеріально-технічної бази комунальних підприємств.

Наповненість місцевих бюджетів ОТГ Херсонщини стало стабільним. Про це свідчать і обсяги вільних залишків. Якщо на початку 2016 року вони склали 142 млн. грн., то на 01.01.2017 року – сума перевищила 1 млрд грн. Це значний потенціал для реалізації місцевих програм та подальшого інфраструктурного зміцнення громад. 12 ОТГ отримали 175 млн. грн. власних доходів, що в 2,3 рази більше, ніж до об'єднання. Так, в Музиківській ОТГ доходи зросли в 5 разів, що є підтвердженням фінансової спроможності цієї невеликої громади.

Новостворені ОТГ Херсонської області від держави отримують додаткове стимулювання на капітальні видатки. Державний бюджет здійснює фінансову підтримку громад в першу чергу шляхом надання їм коштів на формування інфраструктури. У 2017 році громади мали можливість реалізувати вперше проекти за рахунок коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури ОТГ. Згідно розподілу Херсонська область отримає до кінця року більше ніж 52,1 млн грн такої субвенції.

Отримані додаткові фінансові ресурси дадуть можливість громадам реалізувати видатки в соціально-культурній сфері, профінансувати заклади середньої освіти та дитячі садочки; організувати надання первинної медичної допомоги та фінансувати послуги вторинної медицини; забезпечувати утримання та організацію роботи будинків культури, бібліотек, спортивних закладів, надавати соціальну допомогу населенню; утримувати виконавчі апарати органів місцевого самоврядування; реалізувати інфраструктурні проекти та місцеві програми і заходи; надавати адміністративні послуги, створювати в громадах відповідні центри та здійснювати інші видатки, які віднесені до їх повноважень.

Виходячи з аналізу фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад Херсонщини, слід констатувати, що об'єднані територіальні громади є прикладом позитивних змін у процесі реформування місцевого самоврядування

та територіальної організації влади в Україні та перспективою сталого фінансового та соціально-економічного розвитку області.

## Література

1. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія».– 2012. – 128 с. 1
2. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: навчальний посібник для посадовців місцевих та регіональних органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування. Київ: ПРООН/ МПВСР. – 2007. – 269 с.
3. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»: від 05.02.2015 р. № 157-VIII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України: [сайт]. – Текст. дані. – Київ 2015. – Режим доступу: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/zakon-ukrajiny/stattya-finansova-pidtrimka-derjavoyu-115774.html> (дата звернення: 26.04.2018).
4. Наталенко Н.В. Фінанси та бюджет об'єднаної громади (навчальний модуль) / Н. Наталенко. – К.: ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 72 с.
5. Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за 2017 рік [Електронний ресурс] // Децентралізація: [сайт]. – Текст. дані. – Київ 2018. – Режим доступу: [http://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/183/%D0%91%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%83%D1%80%D0%B0\\_-\\_%D0%A0%D0%B5%D0%B9%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3\\_366\\_%D0%9E%D0%A2%D0%93.pdf](http://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/183/%D0%91%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%83%D1%80%D0%B0_-_%D0%A0%D0%B5%D0%B9%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3_366_%D0%9E%D0%A2%D0%93.pdf) (дата звернення: 26.04.2018).
6. Процес децентралізації в Херсонській області [Електронний ресурс] // Херсонська обласна державна адміністрація: [сайт]. – Текст. дані. – Херсон, 2018. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/reformi/proces-decentralizaci%25d1%2597-v-oblasti/> (дата звернення: 26.04.2018).

7. Чим Музиківська ОТГ приваблює інвесторів? [Електронний ресурс]  
// ГО «Український кризовий медіа-центр» : [сайт]. – Текст. дані. – Херсон,  
2017. – Режим доступу: <http://ucmc.org.ua/uk/muzikivska-otg/> (дата звернення:  
26.09.2017).

## **ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ТА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

БІЛОРУСОВ С.Г., к.т.н., доцент, Заслужений працівник освіти України,  
директор Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення  
кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого  
самоврядування, державних підприємств, установ і організацій

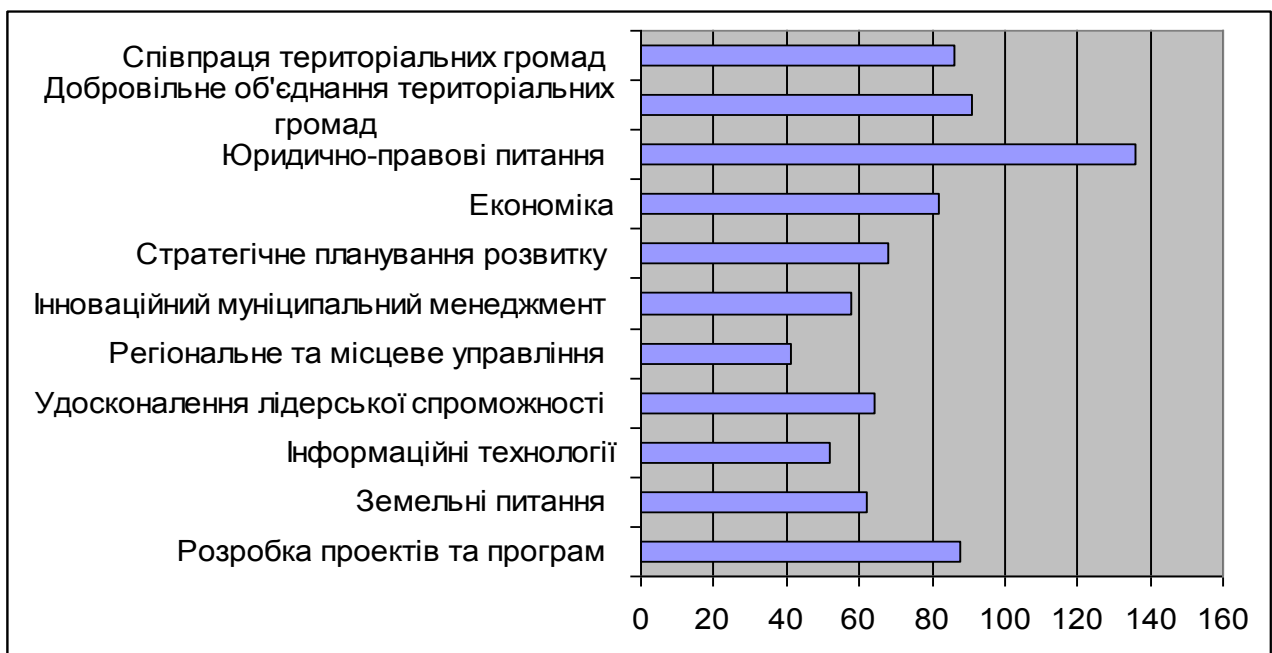
Реформа місцевого самоврядування має забезпечити розвиток самодостатніх територій регіонів, створити умови для покращення життєдіяльності територіальних громад. Децентралізація влади повинна створити умови поступової передачі повноважень від центральної влади до органів місцевого самоврядування, що дозволить покращити ефективність прийняття та реалізації рішень у багатьох питаннях.

Серед основних пріоритетів державної регіональної політики є реалізація комплексних завдань підтримки, підвищення конкурентоспроможності та успішності об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) та формування його якісного кадрового складу.

Громадянське суспільство, яке активно формується, має забезпечити необхідний зустрічний рух для реформи системи державної влади в контексті її децентралізації та реалізації збалансованої регіональної політики, що потребує широкого обговорення та швидкого запровадження в усіх сферах місцевого розвитку. Мають бути стимульовані розвиток інфраструктури та ініціативи громад. Реалізація реформи призведе до зміцнення місцевого самоврядування, розвитку самодостатності територіальних громад, покращення рівня надання населенню соціальних та інших послуг, скорочення відтоку населення з сільських територій.

Херсонський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій бере активну участь у реалізації пріоритетних цілей розвитку Херсонської області, які стосуються стратегічного планування місцевого розвитку [1; 2]. Центр на постійній основі проводить

власні дослідження з питань формування стратегії розвитку, використання кращих муніципальних практик, застосування проектно-цільового управління при прийнятті управлінських рішень та визначення шляхів наповнення бюджетів територіальних громад. Відпрацьовуються критерії конкурентоспроможності ОТГ, питання підготовки і реалізації інвестиційних проектів, формування проектів бездотаційних бюджетів та проектів під гранти. Розроблена збалансована модель підвищення кваліфікації менеджерів з підготовки проектів та розвитку територіальної громади, яка містить у собі: теоретично-інформаційну, практично-тренінгову та методично-допоміжну складові [3, с. 57-60]. В даний час Центр робить акцент на роз'яснення функціональних особливостей діяльності та підвищенні кваліфікації керівників та фахівців ОТГ.

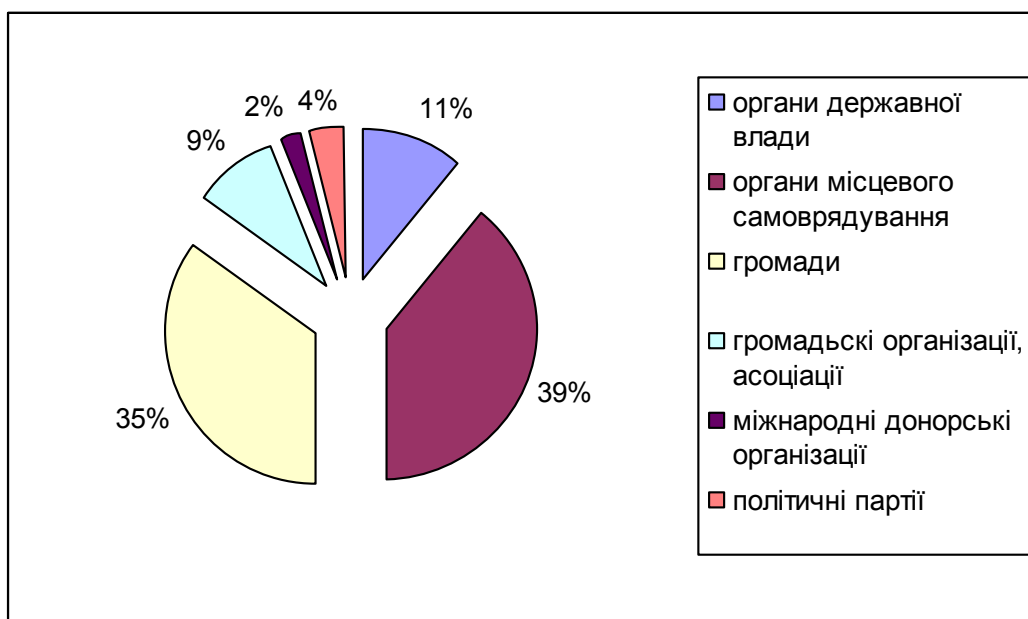


*Діаграма 1. Пріоритетні питання, які потребують поглибленого вивчення, на думку керівників територіальних громад*

Цінним здобутком підвищення кваліфікації є вивчення та обмін позитивним досвідом роботи як досвідчених посадовців так і тих, які роблять перші, але впевненні кроки на шляху керування розвитком територіальних громад, презентації кращих практик.

Протягом навчання систематично організовуються тематичні зустрічі керівництва області та окремих структурних підрозділів з лідерами територіальних громад, під час яких визначаються найбільш актуальні питання практичної діяльності, які потребують поглибленого вивчення (діаграма 1).

В даний час наряду з Державним фондом регіонального розвитку ефективно залучаються міжнародні проекти підтримки місцевого самоврядування, які зосереджують свою увагу на опрацюванні регіональних та місцевих стратегій розвитку, відповідних цільових та інвестиційних програм і проектів, укладанні багатосторонніх угод із визначенням умов співфінансування розвитку територій. На думку більшості респондентів визначати пріоритетність реалізації окремих завдань мають органи місцевого самоврядування (39%) або громади (35 %) (Діаграма 2).



*Діаграма 2. Хто повинен визначати коло проблем регіонального та місцевого розвитку*

Місьцеве самоврядування повинно отримати разом із фінансовою децентралізацією автономію щодо реалізації своїх функцій, шляхів і засобів їх здійснення, а, найголовніше – ресурсів, необхідних для ефективного функціонування. Значних зусиль потребує розробка сучасних технологій



управління територіями та відповідна підготовка керівних кадрів для територіальних громад. Створення стабільного балансу професійності працівників, їх відповідальності та розуміння того, що кожне управлінське рішення ототожнюється в громаді з рішенням та діями, дасть можливість досягти нової інституційної спроможності громади й запровадити сучасні практики та технології управління на основі підвищення професійного рівня посадових осіб місцевого самоврядування.

### Література

1. Стратегія розвитку Херсонської області на період до 2020 року від 10.09.2015 № 1296 - [Електронний ресурс] - / Режим доступу: // <http://khoda.gov.ua/strategiya-rozvitku-2020/>
2. План заходів з реалізації у 2016 – 2017 роках Стратегії розвитку Херсонської області на період до 2020 року – [Електронний ресурс] - / Режим доступу: // <http://khoda.gov.ua/strategiya-rozvitku-2020/>
3. Білорусов С.Г. Регіональні ініціативи та навчально-методичне супроводження стратегічного планування розвитку територіальних громад / Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції "Збалансований розвиток громад – основа формування Державної стратегії сталого регіонального розвитку до 2020". – Вінниця, ФОП Корзун Д.Ю., 2013, С.57 – 60.

## ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

КУДРІНА О.Ю., д.е.н., професор,  
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Сьогодні в Україні склалася досить складна ситуація, пов'язана, як з соціально-економічним так і політичним характером. Для вирішення існуючих проблем, потрібне створення радикально нових умов для забезпечення інституціональних реформ з метою формування «адекватнішої» на сьогодні державної структури і політики.

Для створення ефективної ринкової економіки, як в державі, так і в її регіонах, важливим аспектом є наявність певного набору інститутів. Ринкові механізми не можуть працювати ефективно в неадекватному (кризовою - на всіх напрямках) інституціональному середовищі.

Не секрет, що створивши необхідні умови для економічної і політичної стабільності, шляхом забезпечення розвитку відповідних демократичних інститутів, а так само раціональне використання національних, історичних, географічних особливостей країни - дає можливість державі забезпечити внутрішню і зовнішню стабільність, досягти відчутних результатів в розвитку.

Економіко-політичний аналіз останніх десятиліть свідчить про те, що необхідні інституціональні структури держави не виникають автоматично, і досвід західних економічних систем, в яких функціонують сучасні інституціональні структури, на жаль, не гарантують успіху на сучасному вітчизняному ринку.

Безумовно, якість реформ, що проводяться, як в регіонах, так і в країні в цілому, залежить від того, яким чином забезпечуватиметься державне регулювання розвитку територіально-адміністративних одиниць, і це свідчить про необхідність використання нових підходів і механізмів.

Для вирішення проблем, що «гальмують» ефективний розвиток регіонів, має бути розроблений і реалізований серйозний комплекс заходів, пов'язаний з

вдосконаленням нормативно-законодавчої бази, розробкою інноваційно-інвестиційних програм, які стимулюватимуть залучення капіталу.

Існуючі проблеми у сфері інституціонального забезпечення державної регіональної політики України можна розділити на три умовні групи:

*до першої групи* відносяться проблеми пов'язані з інституціонально-правовим характером;

*друга група* включає себе проблеми пов'язані з недосконалістю інструментарію по реалізації державної регіональної політики;

*третья група* визначає проблеми, які виникли на початкових етапах формування регіональних стратегій.

Підводячи підсумок вище сказаному, слід зазначити, що при розробці нової концепції регіональної політики, як ефективного чинника стимулювання економічного зростання, необхідно враховувати:

1. Визначення чітких пріоритетів в регіональній стратегії, які повинні відбивати основні (реальні!) напрями регіонального розвитку, враховуючи усі складнощі і труднощі сьогоденних реалій. Їх формування повинне сприяти досягненню цілей при довгостроковому розвитку регіону, надавати дієві стимули вітчизняному і іноземному капіталу для подальшого розвитку конкретних сфер діяльності або галузей на територіальному рівні.

2. Розробка пріоритетів повинна відбуватися на основі детального і ретельного уявлення про місце розташування конкретного регіону і його ролі в економічному розвитку держави.

3. Необхідність обліку інтенсифікації механізмів міжрегіональної і трансграничної співпраці у формуванні основних пріоритетів регіонального розвитку.

4. При фінансуванні пріоритетних регіонів застосовувати принцип самоокуповування, тобто мінімальне залучення засобів з бюджетів різних рівнів і максимальне інвестиційне, кредитне, грантове фінансування. Має бути чітка прихильність пріоритетно-стратегічним завданням до способів залучення ресурсів.

## УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТУРИЗМУ

ГРАНОВСЬКА В.Г., к.е.н., доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»  
ВІТЮК А.В., студентка економічного факультету  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

За умов поширення децентралізації влади, місцеві органи влади мають значно більше впливу на розвиток туризму регіону. Херсонська область займає одне із лідируючих місць в Україні за рівнем потенціалу історико-культурних та природних ресурсів. Розвиток туристично-рекреаційного потенціалу Херсонської області сприятиме залученню іноземних та українських туристів.

Управління регіональним розвитком - це управлінська діяльність, в якій об'єктом виступає територія, регіон, суб'єктом - органи місцевого самоврядування, а метою - досягнення високого рівня розвитку даного регіонального утворення у відповідності до Конституції, Законів, статутів територіальних громад, інших законодавчих актів України. Предметом управління регіональним розвитком є регіональна економіка й усі процеси, які її характеризують: суспільного відтворення на регіональному рівні, абстрагованого від міжрегіональних взаємодій; функціонування галузевих і міжгалузевих формувань на регіональному рівні, їхня взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування; становлення й розвитку ринкових відносин, реформ, у тому числі й в туристичному бізнесі [1, с. 5].

Туристично-рекреаційний потенціал Херсонської області дозволяє розвивати сільський (зелений) туризм. Але існують проблеми, які потрібно вирішити для досягнення гідного рівня розвитку туризму в регіоні. Згідно стратегії розвитку Херсонської області до 2020 року місцевою владою були поставлені такі цілі у розвитку туристично-рекреаційного комплексу [2]:

- створення умов для промоції туристичного продукту;
- покращення якості туристичних послуг;
- продовження туристичного сезону.

Маркетинг Херсонщини туристичної передбачає створення бренду регіону. Використання бренду «Скіфське сонце» сприяє позиціонуванню на ринку туристичних послуг. Створення позитивного іміджу туристичного продукту, завдяки мережі регіональних туристично-інформаційних центрів матиме вплив на розвиток регіону. Роль регіонального маркетингу туризму полягає в підвищенні конкурентоспроможності регіону [3].

Для покращення якості туристичних послуг потрібно запроваджувати стандартизацію туристичних послуг. Стандартизація дозволяє підвищити рівень обслуговування туристів. Починаючи з 1993 р Україна почала поетапно введення обов'язкової сертифікації послуг відповідно до законів "Про захист прав споживачів" і "Про сертифікації продукції та послуг"[4]. На сьогоднішній день значна кількість підприємств туристичної галузі Херсонщини не дотримується міжнародних стандартів якості. Тому одним із провідних напрямів розвитку туристичного регіону є сприяння влади у підвищенні рівня якості туристичних послуг.

За стратегією розвитку туризму досягнення цілі про продовження туристичного сезону передбачає виконання завдань (підтримка сільського зеленого туризму, створення етно-тематичних комплексів, створення студентських хостелів на базі гуртожитків навчальних закладів як місць розміщення туристів).

Отже, рівень розвитку туристичного регіону залежить від виконання програм органів місцевого управління. Херсонщина має значний туристично-рекреаційний потенціал. Перспективним напрямом розвитку є сільський(зелений) туризм. Виконання завдань згідно стратегії розвитку сприятиме покращенню стану туристичної галузі в регіоні.

### **Література**

1. Семенов В.Ф., Герасименко В.Г., Горбань Г.П., Богадьорова Л.М. Управління регіональним розвитком туризму Навчальний посібник. - Одеса: Одеський державний економічний університет, 2011. - 225 с.

2. Электронный ресурс - <http://khoda.gov.ua/strategiya-rozvitku-2020>
3. Электронный ресурс - <http://www.brand.ks.ua/?p=1588>
4. Калита П.Я. Системы качества и международные стандарты ISO серии 9000. Часть 2. Общие рекомендации по разработке, внедрению и сертификации систем качества. - К: Украинская Ассоциация качества, Межотраслевой центр качества “ПРИРОСТ”, 1996. - 91с.

## **РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УМАНСЬКОГО РАЙОНУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

ДЯЧЕНКО М.І., к.е.н, доцент,  
Уманський національний університет садівництва

Сьогодні вихід суспільства із системної кризи небезпідставно пов'язують із раціональною зміною системи державного управління, що потребує проведення широкомасштабної адміністративної реформи. Особливістю цієї реформи є те, що вона безпосередньо прив'язана до вимог часу та політичної кон'юнктури, а остання у нашій країні не характеризується стабільністю.

Наукова актуальність теми пов'язана з необхідністю комплексного дослідження особливостей розвитку сільських територій Уманщини в умовах децентралізації влади та місця в цьому процесі місцевих органів виконавчої влади.

Проблематика розвитку сільських територій розглядається в наукових працях П. Гайдуцького, В. Юрчишина, О. Павлова, П. Саблука, М. Маліка, Л. Лишенка, Ю. Лупенка, В. Міщенко та інших. Проте й досі залишається багато актуальних питань, які потребують поглиблення дослідження, розгортання змісту та основних суперечностей інституціональних передумов сталого розвитку сільських територій в умовах децентралізації. Зокрема, на регіональному рівні, все ще зберігається тенденція щодо недооціненості ролі сільських територій у загальній структурі економіки областей України.

Ключовою реформою на даний час є децентралізація. В її умовах розширюються можливості розвитку сільських територій, покращення місцевих проектів розвитку.

Саме необхідність поліпшення соціально-економічного благополуччя в сільській місцевості України, в тому числі і в Уманському районі, й здійснення певних кроків у цьому напрямку змусило розробити стратегію розвитку району на найближчі роки (до 2020 року). Дана стратегія розроблена на підставі Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів, з урахуванням Державної

стратегії регіонального розвитку України»; «Стратегії розвитку Черкаської області до 2020 року» та інших документів із використанням кращого європейського та українського досвіду, галузевих стратегій, напрацьованих за останні роки [3].

Уманський район розташований в південно-західній частині Черкаської області і є одним із найбільших в Україні. Його територія складає 1400 кв. км. Чисельність наявного за станом на 01.01.2017 року населення нараховує 14130 жителів, що мешкають у 53 населених пунктах. Основу економіки Уманського району традиційно являється сільськогосподарське виробництво. Основними виробниками сільськогосподарської продукції є 34 великотоварних підприємства, які обробляють 60,5 відсотки орних земель району (64 тис. га ріллі). Крім того, на 9,7 тис. га здійснюють виробничу діяльність 71 фермерське господарство, особисті селянські господарства мають в обробітку більше 23,5 тис. га ріллі.

Але аграрний сектор на сучасному етапі не в змозі забезпечити достатню зайнятість для сільського населення. Слабкі можливості для зайнятості та занепад соціальної інфраструктури та загальне старіння населення, що створює додатковий тиск на міста області і прискорює занепад традиційних сіл. Село швидкими темпами втрачає культурну, соціальну й економічну інфраструктуру. Таке становище потребує всебічного підходу до розвитку села, головним чином за допомогою політики втручання органів влади (обласних і місцевих), доповнених діями, які можуть виконуватися за допомогою розроблених стратегічних заходів. Мова в даному випадку йде про необхідність вироблення нової ідеології розвитку сільських територій, спроможної змінити ставлення держави до селян, покращити психологічний клімат на селі, подолати невпевненість сільського населення у своєму майбутньому, повернути його довіру до влади [2].

Основними концептуальними напрямками формування соціальної інфраструктури на селі є децентралізація управлінських функцій держави на користь місцевого самоврядування, забезпечення реального самоуправління на



рівні територіальних громад та фінансового забезпечення, саме в умовах децентралізації розширюються можливості розвитку сільських територій [1].

Останні події в Уманському районі свідчать про те, що люди в місцевих громадах готові об'єднуватися й брати на себе ініціативи розвитку з метою покращення умов життя та створення нових можливостей для майбутнього покоління.

Першою на Уманщині на шлях децентралізації зважилась стати Паланська об'єднана територіальна громада, до якою входять 8 сіл Уманського району, яка впевнено робить перші кроки в своїй діяльності. Паланка – багатолюдне село – має міцний бюджет тому й здобула права та обов'язки центру об'єднаної територіальної громади.

Головне, що разом з фіксованою самостійністю, громада отримала стимул розвиватися і наповнювати свій бюджет. Щоб мати постійні надходження для стабільного розвитку, створення комфортних умов для життя людей.

Таким чином, щоб досягти сталого розвитку сільських територій необхідно постійно шукати і зміцнювати переваги свого району, розуміти, які функції району можуть і повинні розвиватися, що гальмує просування до цілі та як усунути перешкоди.

### **Література**

1. Малік М.Й. Сталий розвиток сільських територій на засадах раціонального природокористування та еколого-безпечного агропромислового виробництва /М.Й. Малік, М.А. Хвесик// Економіка АПК. – 2010. - № 5. – С. 2-12.
2. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій – запорука відродження аграрної України /П.Т. Саблук// Вісник аграрної науки. – 2006. - № 5. – С. 21-23.
3. Стратегія розвитку Уманського району до 2020 року. Рішення XI чергової сесії Уманської районної ради від 26 жовтня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://umanrada.gov.ua/cat\\_sessions](http://umanrada.gov.ua/cat_sessions).

## **ПРІОРИТЕТНА РОЛЬ РЕГІОНУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В РАМКАХ ЄС**

МОРОЗОВА О.Г., к.е.н., доцент,  
Херсонський національний технічний університет

Світові глобалізаційні процеси обумовлюють формування загального інформаційного, валютно-фінансового, торговельного, інфраструктурного простору, що супроводжується посиленням взаємозв'язків та взаємозалежності між державами. Безпрецедентні досягнення в області технологій, зв'язку, науки, транспорту, промисловості в останні кілька десятиліть суттєво пришвидшують глобальну інтеграцію. Вплив глобалізації на регіони та регіональні політики полягає в розмиванні національних кордонів у частині використання ресурсів і продукції. Мобільність ресурсів зросла не лише в національних, але й світових масштабах. Нині праця та капітал переміщуються в ті країни й регіони, де для них існують кращі умови.

Зазначимо, що формування економік знань значною мірою також є продуктом глобалізації, адже виробники інформаційних продуктів можуть жити в одній країні, а працювати на економіку іншої країни та іншого регіону. Те саме стосується споживачів продукції економіки знань, які користуються різноманітними електронними послугами, зокрема, електронною торгівлею.

Сьогодні можна констатувати перехід людства у нову «постглобальну» фазу розвитку, гаслом якої є: «Мислити глобально, але діяти локально» [1]. Визначальним чинником мінімізації негативних наслідків інтеграції національної економіки у глобальну економіку стало ефективне використання регіональної специфіки, яка виражається в унікальних природно-кліматичних, історичних, культурних, економічних особливостях певного регіону. Феномен співвідношення глобального і локального в сучасній науковій літературі отримав назву «глобалізація» [2].

Процеси глобалізації передбачають взаємоузгодження модернізації локальних культур із глобальною мультикультурною цивілізацією, відбувається конструктивне співробітництво та взаємозбагачення культур в рамках регіонів.

Кожна локальність демонструє власні особливості входження в процес глобалізації, серед яких можна виокремити наступні: максимальна відкритість та некритичність, співіснування, адаптація та трансформація, повне заперечення. Поєднання регіоналізації та глобалізації ускладнює функції регіону, зокрема зростає відповідальність місцевої влади, виникає необхідність розробки комплексних стратегій. У результаті формується розуміння значимості врахування всього спектра ресурсів і зв'язків регіону, його матеріальних і нематеріальних переваг.

Тенденція автономізації та підвищення ролі окремих регіонів у розвитку національних економік була зафіксована ще у 80-х рр. ХХ століття Дж. Нейсбітом, одним із засновників теорії «інформаційного суспільства». Так, відомий «парадокс Нейсбіта» констатує: «Чим вищим є рівень глобалізації, тим потужнішими стають її найдрібніші учасники».

Найяскравіше процеси глобалізації простежуються в рамках ЄС, де пріоритетна роль регіону у забезпеченні національної конкурентоспроможності відображена у концепції «Європа регіонів». В останні роки утворено багато організацій, покликаних представляти інтереси європейських регіонів у Брюсселі: Комісія регіонів, Зібрання регіонів Європи, Рада регіонів і громад Європи тощо. Підвищений інтерес до «Європи регіонів» обумовлений, в першу чергу, необхідністю подолання соціально-економічних диспропорцій в рамках ЄС.

### **Література:**

1. Pollifroni M. Globalization and Glocalization: an Epistemological Analysis [Electronic resource] / M. Pollifroni // *Economia Aziendale Online* – 2006. – № 3. – Mode of access: [www.ea2000.it](http://www.ea2000.it).

2. Шавкун І. Г. Менеджмент ХХІ століття: колізія між глобалізацією і регіоналізацією / І. Г. Шавкун // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. – 2008. – №35. – С. 90–99.

## **ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

ГРИЦАЄНКО М.І., к.е.н., старший викладач  
Таврійський державний агротехнологічний університет

В умовах децентралізації розвиток територій потребує розробки механізму активізації об'єднання територіальних громад на засадах формування та використання соціального капіталу.

Питанням децентралізації приділяли увагу О. Бобровська, Т. Кравченко, Є. Кулакова, О. Остапенко, І. Шумік та багато інших вчених. В той же час про місце соціального капіталу в розвитку територіальних громад писали У. Алейнікова, Г. Мазур, М. Малік, В. Пехов, В. Рябоконт, В. Ткаченко, О. Шпикуляк та інші дослідники. Але, на наш погляд, залишаються недостатньо опрацьованими питання впливу соціального капіталу на розвиток територій в умовах децентралізації, що потребує проведення подальших досліджень.

У Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [1] вказано на необхідність реформування державного управління регіонального розвитку, яке базується на децентралізації влади, реформуванні місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою шляхом створення дієздатних територіальних громад. В Україні станом на початок березня 2018 р. створено 726 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) (66% від затверджених Перспективним планом). За їхньою кількістю лідирує Дніпропетровська область (60 ОТГ), в аутсайдерах Закарпатська область – 6 створених ОТГ.

Перевагами ОТГ є отримання фінансової самодостатності, участь у проектах міжнародної технічної допомоги, використання коштів на розвиток своєї території, інвентаризація земель, об'єктів соціальної сфери, податкових надходжень, оптимізація існуючих та отримання нових послуг тощо. Але недостатня динаміка процесів об'єднання територіальних громад обумовлена низкою проблем, серед яких – відсутність необхідних компетенцій у окремих

ініціаторів співробітництва територіальних громад, невміння враховувати інтереси інших сторін, недостатня фінансова спроможність окремих територіальних громад, відсутність підтримки з боку районних та обласних органів виконавчої влади тощо.

Територіальна громада – складна ієрархічна соціально-політико-економічна система, яку слід розглядати як сукупність взаємопов'язаних, взаємодіючих рис спільноти, яка об'єднана за територіальною ознакою, та є частиною соціуму, первинним суб'єктом місцевого самоврядування, а також носієм спільних економічних інтересів. В наслідок взаємовідносин всередині як окремої територіальної громади, так й їхніх об'єднань суб'єкти згуртовуються завдяки спільним інтересам і підтримують неформальні контакти з метою взаємної вигоди й допомоги. Таким чином створюється соціальний капітал – сукупність здатних приносити дохід зв'язків та соціально-економічних відносин, які виникають у певній соціальній мережі на основі існуючих норм та довіри.

При визначенні впливу соціального капіталу на розвиток територій в умовах децентралізації важливо усвідомити, що територіальні громади та ОТГ є зосередженням економічних, соціальних, культурних та політичних інтересів його населення. Способи взаємовідносин, які прийняті у суспільстві, тісно пов'язані з морально-етичними та культурними нормами та цінностями. Вони безпосередньо впливають на соціально-політичне становище та визначають економічний розвиток територій. На інституційному контексті соціального капіталу наголошує О. Шпикуляк [2, 3]. В. Ткаченко підкреслює, що «люди, об'єднані в спільноти територіально, залежать одне від одного. Інколи вони мають спільну мету і відчують потребу в об'єднанні, і саме соціальний капітал є тим рушієм, що спонукає людей співпрацювати разом заради розв'язання їх проблем, поліпшення свого життя та життя всього суспільства» [4, С. 218].

Безпосередній вплив соціального капіталу на розвиток територій в умовах децентралізації можна оцінювати через задоволення потреб населення

територіальної громади у соціальних послугах, вдосконалення соціальної структури громади, сприяння накопиченню людського потенціалу території, підвищення ефективності використання суспільних ресурсів, суспільне визнання у регіоні досягнень ОТГ.

Перспективами подальших досліджень є науковий супровід напрямів інституційних перетворень, які сприятимуть реалізації механізмів забезпечення прискорення децентралізації, а також розвитку соціального капіталу територій.

### **Література:**

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
2. Формування соціального капіталу в інституційному механізмі аграрного ринку / [М. Малік, О. Шпикуляк, В. Рябоконт, М. Грицаєнко та ін.]. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2017. – 86 с.
3. Шпикуляк О. Інституційні засади формування соціального капіталу в механізмі розвитку сільських територій / О. Шпикуляк, Г. Мазур // Економіка АПК. – 2014. – № 8. – С. 63-68.
4. Ткаченко В. Роль соціального капіталу в розвитку територіальних громад / В. Ткаченко // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер. : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2013. – № 5. – С. 214-222.

## **БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

МАРУГА О.М., студент факультету фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет  
Науковий керівник – Парубець О.М., д.е.н., доцент,  
Чернігівський національний технологічний університет

Реформа децентралізації спрямована на передачу органами державної виконавчої влади місцевому самоврядуванню частини делегованих повноважень, бюджетних ресурсів та відповідальності одночасно передбачає надання значної фінансової підтримки на її реалізацію з боку держави. Остання передбачає використання різноманітних інструментів фінансового регулювання державою економічного розвитку територій. Основними інструментами бюджетно-податкового регулювання виступають закріплені за місцевими бюджетами в частині визначеній Бюджетним Кодексом України державні податки і збори, міжбюджетні трансферти, кошти Державного фонду регіонального розвитку, Державного дорожнього фонду.

Міжбюджетні трансферти надаються місцевим бюджетам, що мають прями взаємовідносини з державним бюджетом у вигляді базової, додаткової, стабілізаційної дотацій та субвенцій, зокрема, соціальної, освітньої, медичної тощо. На початок 2018 р. кількість таких бюджетів складала 1045 одиниць до їх складу входять обласні, районні бюджети, бюджети міст обласного значення, бюджети об'єднаних територіальних громад. Загальний обсяг трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам у звітному році складе 279,0 млрд. грн. При цьому субвенція на розвиток інфраструктури об'єднаних громад передбачена в розмірі 1,9 млрд. грн., цільова субвенція на соціально-економічний розвиток регіонів в сумі 5 млрд. грн. За рахунок коштів Державного дорожнього фонду створеного у складі спеціального фонду державного бюджету буде надана субвенція на фінансове забезпечення автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у розмірі 11,4 млрд. грн. [1;2].

Для збільшення дохідної частини місцевих бюджетів окрім податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, рентної плати за користування надрами, використання інших природних ресурсів, акцизного податку з пального у 2018 р. держава передала 5% рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату, з яких 2% будуть зараховані до обласних бюджетів та 3% до бюджетів міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад та районів, а також 100% єдиного податку, що сплачується платниками єдиного податку четвертої групи [1].

Суттєву фінансову підтримку на реалізацію інвестиційних проектів та програм, які відповідають стратегічним цілям та завданням передбаченим Державною стратегією регіонального розвитку України до 2020 року регіони отримують по лінії Державного фонду регіонального розвитку. За рахунок коштів зазначеного фонду розмір яких у 2018 р. складе 6 млрд. грн. [3] будуть профінансовані інвестиційні проекти і програми в соціально важливих галузях України – охорона здоров'я, освіта, культура, енергозбереження, соціальний захист населення, створення нових робочих місць у регіонах.

Отже, в умовах проведення децентралізації в Україні значна увага приділяється бюджетно-податковому регулюванню в розрізі якого використовуються різноманітні інструменти соціально-економічного розвитку територій.

### **Література**

1. Формування місцевих бюджетів на 2018 рік: особливості розрахунків. Частина I [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/6540>
2. Формування місцевих бюджетів на 2018 рік: міжбюджетні трансферти. Частина II [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/6571>
3. Державний фонд регіонального розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dfrr.minregion.gov.ua/>



## **2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

### **ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

ПОТРАВКА Л.О., д.е.н., доцент  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

В умовах ринкової економіки будь-яка самостійна структура (незалежно від форми власності, характеру діяльності, її місії та цільових установок) змушена самостійно ухвалювати стратегічні рішення і розробляти тактику свого розвитку, вишукуючи необхідні для їх реалізації засоби. Це приводить до необхідності збільшення обсягу й ускладнення характеру робіт, виконуваних управлінським персоналом поєднується з зростанням відповідальності за якість і своєчасність прийняття тих чи інших управлінських рішень, що вимагає приділення ретельної уваги до визначення результативності виконуваних управлінських функцій та ефективності результатів управлінської діяльності.

Забезпечення механізмів управлінського впливу суб'єктів управління на функціонуючий об'єкт з метою здійснення якісних перетворень, що створюють умови для подальшого його функціонування та поліпшення кількісних і якісних характеристик цього функціонування особливо важливе в умовах того, що результати діяльності суб'єктів управління стають тісно взаємопов'язаними та залежними від чіткості і злагодженості дій інших учасників ринкових взаємовідносин. Проблеми, які пов'язані з оцінкою результативності управлінських процесів та підвищення їх ефективності стають визначальними як у збереженні стабільності і міцності позицій об'єктів управління, так і у подальшому їх розвитку, а дослідження цих проблем є одним з найбільш актуальних питань як в теорії і практиці менеджменту в цілому, так і відносно публічного управління та адміністрування зокрема.

Вибір Україною курсу демократичних реформ та об'єктивні процеси розвитку й модернізації суспільства в цілому визначають перехід від

традиційних моделей управління до розбудови їх механізмів на засадах демократичного врядування. В сучасних умовах будь-яка система управління, що виступає в якості системи розробки та реалізації владних функцій, відчуває на собі вплив громадської думки – особливого інструменту соціального впливу на систему управління і механізму соціальної кореляції відносин влади і суспільства. Цей вплив і робить процеси, що пов'язані з реалізацією тих чи інших управлінських функцій в більшій чи меншій мірі публічними.

Відбувається адаптація традиційних механізмів діяльності органів управління як публічної влади та інститутів громадянського суспільства, так і приватного сектору, до нових реалій і цінностей, а також стає реальністю принципове переосмислення і трансформація структурних та інституційних основ функціонування цих структур і суспільства в цілому. Водночас, в умовах розгортання демократичних перетворень, значно зростає також активність і роль у розв'язанні суспільних проблем громадських структур шляхом їх впливу на управління не тільки громадськими і державними справами, а також і на бізнесову діяльність. [1, с.173 - 174].

Вплив “публічності” на процеси управління на сучасному етапі розвитку як суспільства в цілому, так і економічних відносин, що існують в цьому суспільстві зокрема, відображує існуючі процеси об'єднання на якісно новому рівні існуючого потенціалу різних секторів суспільства (як на державному, місцево-регіональному та громадському, так і на приватному рівнях) задля вирішення нагальних ключових економічних, соціальних та культурних проблем. Тобто, розглядаючи ефективність управління об'єктами підприємницької діяльності, “бізнесовий” управлінець, який своєю діяльністю прямо впливає на отримання прибутку певної підприємницької одиниці, також має враховувати вплив на прийняття та реалізацію управлінських рішень “публічних аспектів” – позицію громадських структур та суспільні інтереси.

Безумовно, оцінка ефективності системи публічного управління, яка застосовувана як у формах державного управління, так і місцевого самоврядування та управління громадськими організаціями, має окремі

специфічні відмінності від визначення відповідних оцінок стосовно управління господарюючими суб'єктами підприємницької діяльності, які зокрема, викликані наявністю ряду проблем та обмежень, що існують у сфері впливу публічного управління, але не є типовими при здійсненні бізнес – діяльності. До таких проблем, зокрема, окремі дослідники відносять такі як [2]: складнощі в питаннях конкретизації характеру і результатів діяльності ряду окремих об'єктів публічного управління, що, відповідно, ускладнює визначення кількісних і якісних характеристик цієї діяльності, а також критеріїв і показників її ефективності; суперечливість між цільовими установками діяльності ряду окремих об'єктів публічного управління та ресурсними забезпеченням для їх реалізації суб'єктам споживання результатів цієї діяльності; наявність ряду, невирішених протягом тривалого періоду, проблем в питаннях регламентації і стандартизації окремих видів діяльності суб'єктів публічного управління, а також проблем, пов'язаних з мотивацією управлінського персоналу, зайнятого в системі публічного управління і адміністрування.

При цьому в українському суспільстві має широке поширення думка про значно нижчу ефективність публічного управління (в першу чергу державного управління структурами, що знаходяться в державній та муніципальній власності) в порівнянні з ефективністю управління приватними бізнесовими та комерційними структурами.

### **Література**

1. Атаманчук Г. В. Управление: сущность, ценность, эффективность [Текст] / Г. В. Атаманчук. – М.: Акад. проект, 2006. – 584с.;

2. Грицяк А.І. Публічне управління в Україні: становлення за європейськими стандартами / А.І. Грицяк; [Електронний ресурс]. – Режим доступу

(URL):[http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Vamsu\\_du/2010\\_2/Grytciak.htm#\\_ftn1](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_du/2010_2/Grytciak.htm#_ftn1).

## **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ГАРАНТІЙ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

ГАЛУНЬКО В.М., д.ю.н., доцент  
Херсонський державний університет

Побудова демократичної, соціальної, правової держави України нерозривно пов'язана з реформуванням національного законодавства, узгодженням його зі світовими та європейськими стандартами. Зміни, які відбуваються в українському суспільстві протягом років її незалежності, вимагають пошуку нових підходів до проблем ефективності державного управління в тій чи іншій сферах. Проблема гарантій місцевого самоврядування в Україні, а саме проблема поняття інституту гарантії місцевого самоврядування, є досить актуальною в теорії та практиці державного будівництва України. З прийняттям Основного Закону, який на найвищому законодавчому рівні закріпив, визнання і гарантії місцевого самоврядування в Україні, вченими було розпочато роботу щодо визначення поняття інституту гарантій місцевого самоврядування, розробки нових положень та удосконалення вже існуючих гарантій місцевого самоврядування.

В цьому напрямку працюють вчені різних сфер: конституційному, адміністративному, фінансовому, цивільному, міжнародному та ін. Зокрема, питання щодо гарантій місцевого самоврядування розглядалися в роботах В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, В.В. Головченка, М.І. Корнієнка, В.Ф. Погорілка, М.І. Сірого, О.Ф. Фрицького та інших авторів. Проте єдиної точки зору з даного питання виробити не вдалося. Відсутність концептуального підходу до сучасного розвитку інституту гарантій місцевого самоврядування та засад реформування цього інституту негативно відображається на законотворчому процесі, що викликає неузгодженість між собою законодавчих актів, а саме є різне закріплення протилежних підходів до визначення правового статусу органів місцевого самоврядування. У зв'язку з цим наукове опрацювання проблематики гарантії місцевого

самоврядування є не тільки актуальним, а й необхідним для удосконалення державного (публічного) управління в Україні, одним із видів якого є місцеве (муніципальне), що турбує багатьох вчених, не є виключенням і вчені у галузі адміністративного права [1]. Законодавець не визначає поняття інституту гарантій місцевого самоврядування, але чітко говорить про їх існування в нормативно-правових актах. Так, у ст.140 Конституції України місцеве самоврядування визначено як право територіальної громади — жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [2]. У ст. 3 Європейської хартії місцевого самоврядування, яка була ратифікована Верховною Радою України у 1997 р. місцеве самоврядування визначено як „право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їх компетенції, в інтересах місцевого населення" [3]. Метою гарантій місцевого самоврядування є безперешкодне й ефективне вирішення питань місцевого значення, причому як органами та посадовими особами місцевого самоврядування, так і, передусім, територіальною громадою безпосередньо. Реалізація закладеної в гарантіях мети передбачає наявність дій, без яких неможливе досягнення позитивного результату [4]. На думку О.Ф. Фрицького, “гарантії місцевого самоврядування в Україні являють собою конституційно-правові засоби забезпечення організації і діяльності місцевого самоврядування” [5]. М.О. Пухтинський серед гарантій місцевого самоврядування виділяє загальні, які зумовлені особливостями соціально-політичного ладу, ступенем розвитку економіки, духовної сфери; конституційні, які визначені Конституцією і присвячені безпосередньо принципам організації місцевого самоврядування; організаційно-правові, які забезпечують організаційну та правову автономію територіальних громад і органів місцевого самоврядування; фінансово-економічні, спрямовані на дотримання фінансової й економічної самостійності місцевого

самоврядування; міжнародно-правові, які декларовані в міжнародно-правових актах[6]. М.І. Корнієнко зазначає, що “під гарантіями місцевого самоврядування слід розуміти комплекс заходів, за допомогою яких забезпечується реальне здійснення місцевого самоврядування територіальними громадами та органами місцевого самоврядування, а також захист права на місцеве самоврядування” [6]. В юридичні енциклопедії визначено, що дія державних гарантій спрямована на збереження конституційного ладу, верховенства права, охорону прав та свобод людини і громадянина, здійснення прямого народовладдя, державної влади та місцевого самоврядування [7]. Як, приклад що ж стосується реалізації місцевого самоврядування відповідно до статті 142 Конституції України, матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об’єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад [2].

Виходячи з цього, на нашу думку гарантії місцевого самоврядування необхідно визначати як державні та локальні, окрім того внести до закону доповнення що законність в суспільстві може бути гарантована не тільки державою, а й іншими суб’єктами суспільних відносин.

### **Література**

1. Аверьянов В.Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики . Київ. *Факт*, 2003. 384 с.
2. Конституція України . Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141
3. Європейська хартія місцевого самоврядування: Ратифікована Законом України від 15 липня 1997 р. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 38. Ст. 249
4. Батанов О.В. Муніципальне право України. Підручник. Харків. Одіссей, 2009. 750 с.
5. Фрицький О.Ф. Конституційне право України. Підручник. Київ. 2002. С. 529-530
6. Корнієнко І. Основи муніципального права України: Навч. посібник. Київ. 2000. 450 с.
7. Шемшученко Ю.С., Бурчак В.Г. Юридична енциклопедія. 6т. Київ. Укреникл. 2002. 720с

## **О ПРИНЦИПАЛЬНЫХ ПРОТИВОРЕЧИЯХ В (НАД)ГОСУДАРСТВЕННЫХ ИНСТИТУТАХ В СФЕРЕ ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИИ**

ОСИК Ю., к.т.н., доцент,  
Карагандинский экономический университет Казпотребсоюза,  
Сумский государственный университет  
ПРОКОПЕНКО О., д.э.н., профессор,  
Академия технико-гуманитарная в г. Бельско-Бяла  
Киевский национальный университет технологий и дизайна  
УКУБАЕВА А., магистрант,  
Карагандинский экономический университет Казпотребсоюза

Благое – вижу и хвалю, но к дурному – влекусь...

*Овидий*

«У меня есть твердая уверенность: мы не изменим нашего поведения до тех пор, пока не поменяем то, как мы измеряем наше экономическое развитие» – отметил Президент Франции Николя Саркози десять лет тому назад, когда инициировал создание комиссии из ведущих экономистов для изучения вопроса о том, является ли ВВП надежным индикатором экономического и социального прогресса [1]. В комиссию вошли нобелевские лауреаты по экономике Джозеф Стиглиц и Амартия Сен, а также известный французский экономист Жан-Поль Фитусси. В 2010 г. был опубликован доклад о результатах работы этой комиссии, который лег в основу написания вышеотмеченной монографии.

В обществе, которое все больше ориентируется на показатели, система измерения имеет важное значение. То, что мы измеряем, влияет на то, что мы делаем. То, что мы делаем, влияет на то, как мы живем. Если у нас неправильная система показателей, мы стремимся не к тем вещам. Стараясь увеличить ВВП, мы в итоге получаем общество, в котором граждане живут все хуже и хуже. Уровень нашего благосостояния мы путаем с уровнем финансовых доходов, положив в основу последнего удовлетворение первичных потребностей человека полуголодного и полуголого. Но и полуголодный и полуголый человек является не только «человеком экономическим», но

человеком социальным и духовным – в большинстве своем. Не умея измерять нематериальные блага, мы попросту отворачиваемся от них. Со времен А. Смита, экономика пытается функционировать без их измерения, а тупик все ближе и ближе.

Есть ситуации неопределенности, когда дальнейший путь функционирования не высвечивается отчетливо. Данный случай не из этого разряда. Глобальный контекст не только ставит дополнительные проблемы для смены индикаторов устойчивости хозяйственно-экономической деятельности, но и указывает направления их выбора.

Одно из таких направлений – оценка природного блага. Общий актив – природное благо – по-разному оценивается в разных странах, в том числе и тех, которые вовлечены в мировые глобализационные процессы. Истощение этого ресурса тоже оценивается по-разному, с использованием учетных цен для каждой страны.

Второе направление – оценка развития. Учет добавленной стоимости вместо учета произведенного продукта был бы хорошим индикатором развития, но тогда развитым странам пришлось бы констатировать, что развивающиеся страны с их высокими темпами роста – приростом ВВП 5% и более в год – это блеф устойчивого развития, о котором твердит весь мир. Если развивающиеся страны на производство 1\$ ВВП тратят в 5-10 раз больше энергии, чем развитые, то первые добиваются кажущейся высокой динамики за счет истощения собственных природных и иных сырьевых ресурсов. Такого спринта (по историческим меркам) -5-10% в год – хватает на 1,5-2 десятилетия истощения природных ресурсов.

Множества экологических программ, проектов и подписанных документов в защиту окружающей среды выглядит еще большим блефом на фоне всемирных гонок между странами за прирост их ВВП в условиях, когда экологический след среднестатистического жителя Земли перешел красную черту. Можно назвать великим благом для жителей Земли программу построения в Китае «среднезажиточного», а не высокоразвитого общества.



Потому что трудно даже представить себе, что произойдет с природой Земли, если население Китая и Индии начнет строить у себя общество благосостояния уровня США. Может произойти не только смена мирового лидерства, но смещение оси и скорости вращения Земли, маргинализация фауны и флоры, вырождение человека как биологического вида. Первопричиной будет экология, а экономика – только следствием.

Если ведущим западным странам не удастся решить вопрос с глобальным изменением климата, Запад утонет в миграционных волнах, во многом вызванных экологическими проблемами. «Хотя точный масштаб влияния климатических изменений на мир трудно установить, нет никаких сомнений в том, что эти процессы идут и представляют опасность для Соединённых Штатов. Эта угроза не только оказывает влияние на сельское хозяйство и уровень моря, но и становится причиной миграционных волн, в которых могут захлебнуться даже богатейшие страны мира,» – отмечает Foreign Policy [2].

В невозможности и нежелании сменить экстенсивный показатель экономического развития общества (ВВП) на интенсивный (величину добавленной стоимости на \$1 ВВП), а также создать квалиметрию удовлетворения эмоциональных и духовных потребностей видится бессилие и управленческая нищета современных государств перед триумфом апокалиптической политики современного бизнеса мирового уровня. Будущие эколого-экономические катаклизмы создаются сегодня нашими руками, умами и нашим бездействием перед лицом назревших институциональных перемен.

### **Литература**

1. Стиглиц Д., Сен А., Фитусси Ж.-П. Почему ВВП не имеет смысла? Доклад Комиссии по измерению эффективности экономики и социального прогресса. М.: Изд-во института Гайдара, 2016. – 216 с.

2. [https://russian.rt.com/inotv/2018-01-10/FP-SSHA-promorgali-ugrozu-pohleshhe?utm\\_medium=referral&utm\\_source=lentainform&utm\\_campaign=russian.rt.com&utm\\_term=1272128s1606&utm\\_content=5954094](https://russian.rt.com/inotv/2018-01-10/FP-SSHA-promorgali-ugrozu-pohleshhe?utm_medium=referral&utm_source=lentainform&utm_campaign=russian.rt.com&utm_term=1272128s1606&utm_content=5954094)

# ФОРМУВАННЯ ОПОРНИХ ШКІЛ ДЛЯ СІМЕЙНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

АХНОВСЬКА І.О., к.е.н., доцент  
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Вплив громадянського суспільства на розвиток української освіти, зокрема, сімейної освіти, є безсумнівним. Громадянське суспільство є сферою об'єднань людей, вільних та автономних осіб. Крім того реалізація ідеї громадянського суспільства передбачає самовизначення громадян як активних суб'єктів політичного життя, соціально-економічного розвитку; появу неурядових організацій та громадських об'єднань, метою яких є реалізація спільного блага; а також створення горизонтальних міжособистісних відносин на основі принципів рівності, поваги та відповідальності.

Дослідженням питань формування опорних шкіл займалися такі вчені, як Л.Я. Бенюк [1], В. Пальчук [2], Д.М. Савчук [3]. Метою дослідження є визначення необхідності формування опорних шкіл для сімейної форми здобуття освіти.

У сім'ї батьки будують свою освітньо-виховну систему. Така система формується на основі особистого досвіду батьків, отриманих у своїх родин, збагаченого прочитаною літературою і порадами консультантів – вихователів, учителів, психологів. По своїй суті будь-яка система сімейної освіти є не що інше, як прояв суб'єктивності батьків у її розумінні і реалізації. Від системи сімейної освіти багато в чому залежить, якою дитина виросте, які цінності, норми і правила будуть передані. Під впливом батьків формуються основи соціальності людини, становлення її як особистості.

Сьогодні у рамках процесу децентралізації влади в Україні відбувається активне утворення об'єднаних територіальних громад, освітніх округів та опорних навчальних закладів. Опорні школи створюються для рівного доступу усіх дітей до якісної освіти, раціонального і ефективного використання ресурсів та є одним з механізмів реформування системи загальної середньої освіти й упорядкування шкільної мережі. Місцеві громади, які є засновниками таких

навчальних закладів, визначають опорні заклади серед підпорядкованих на конкурсній основі відповідно до освітніх потреб учнів, здатності забезпечити на належному рівні організацію навчального процесу, рівня забезпеченості кваліфікованими кадрами, наявності належної матеріально-технічної бази, укомплектування бібліотечного фонду та зручності та наявності автомобільних доріг з твердим покриттям. На сьогодні в Україні зареєстровано 450 таких опорних закладів. Як свідчить проведений аналіз, понад 25 опорних шкіл мають 4 області, від 15 до 25 опорних шкіл – 9 областей, від 5 до 15 опорних шкіл – 10 областей, у Закарпатській області такі школи відсутні. Найбільша кількість опорних шкіл має місце у Кіровоградській області (66), Львівській (38) та Київській (34).

Якщо розглянути досвід домашнього навчання у світі, можна спостерігати наступне: домашня освіта набирає все більшої популярності у США, Канаді, Франції, Росії, Україні. Якщо у 1994 році дітей, які отримували освіту в індивідуальному порядку, в усьому світі було лише 345 тисяч, то в 2001 році - біля мільйона, зараз – практично 5 млн. осіб. Беручи свій початок у маленьких громадах 80-х, домашня освіта швидко здобула популярність у 90-х роках ХХ століття.

Дослідження проблем сім'ї та сімейного виховання також показують, що батьки все більше потребують допомоги спеціалістів. Консультації та рекомендації потрібні не тільки батькам дітей групи ризику чи проблемним сім'ям – вони необхідні кожній родині на певному етапі її розвитку в силу внутрішніх потреб та зростаючих вимог суспільства до родини як соціального інституту. У кінцевому рахунку йдеться про право дитини на таких батьків, які здатні забезпечити їй всебічний розвиток та добробут. У такому вигляді виховання батьків складає частину соціальної політики сучасного суспільства.

Вважаємо, що на сьогодні є необхідність у наданні просвітницьких та консультаційних послуг сім'ям, діти яких є хоумскулерами або втратили мотивацію до навчання. Необхідним є створення творчих просторів, де діти зможуть розкривати свій творчий потенціал на очах та за підтримки своїх

батьків. Батьки дітей можуть об'єднувати власні зусилля для створення подібних просторів. Через складну демографічну ситуацію та глобалізацію наразі в сільській місцевості діє багато шкіл із малою наповнюваністю. Зазвичай вони виконують функції початкової школи. Такі школи могли б стати опорними для здобувачів сімейної освіти, тобто приймати на дистанційну або екстернатну форму здобуття освіти хоумскулерів.

Сімейні цінності постійно нівелюються в системі сучасного суспільства «споживання», що призводить до втрати духовних основ розвитку особистості та суспільства в цілому. Програми та заходи, що ставлять собі за мету відродження сімейних цінностей через спільні інтереси, гру та дозвілля дітей з батьками, на базі просвітницької діяльності, є доволі актуальними для розвитку місцевої громади та українського суспільства в цілому.

Громадянське суспільство може сприяти розвитку освіти через залучення до розробки змісту освітніх програм навчальних закладів представників різних громад, організацій, товариств, приватних організацій, що забезпечить створення альтернативних програм освіти, а також через посилення уваги до розвитку, виховання та навчання обдарованих дітей та дітей з особливими потребами через їх інклюзивне навчання.

### **Література**

1. Беновська Л.Я. Формування опорних шкіл в умовах реформування місцевого самоврядування / Л.Я. Беновська // Socio-economic problems of the modern period of Ukraine. – 2016. - Випуск 2 (118). – С. 32-37.

2. Пальчук В. Секторальна децентралізація в галузі освіти: створення мережі опорних шкіл / В. Пальчук // Україна: події, факти, коментарі. – 2017. – № 20. – С. 46–56. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr20.pdf>. – Назва з екрану.

3. Савчук Д.М. Опорні школи як результат соціального розвитку громади / Д.М. Савчук // «Молодий вчений». - № 7 (34). - 2016 р. – С. 124-126.

## **ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ**

ФІЛППОВА В.Д., к.е.н., доцент  
Херсонський національний технічний університет

Потреба в модернізації, перенесенні національної економіки в інноваційну площину розвитку, а також у повноцінному вирішенні цілого комплексу наявних соціально-економічних проблем розвитку територій та, на основі цього, підвищення рівня і якості життя населення в умовах обмеженості ресурсів обумовлює необхідність підвищення ефективності державного управління через удосконалення системи організації управлінських процесів в публічному секторі. Одним з таких кроків є активне впровадження в діяльність державних і місцевих органів влади проектного підходу до управління, який поєднує в собі сильні сторони цілого ряду інших підходів.

Одна з основних переваг проектного підходу полягає в організації ефективної взаємодії економічних суб'єктів (в тому числі міжвідомчого), які є учасниками реалізації проекту. При цьому ефективність досягається в першу чергу завдяки узгодженню інтересів всіх учасників. Проектний підхід забезпечує прозорість діяльності публічного сектора, дозволяє підвищити якість і скоротити терміни досягнення запланованих результатів. Як відзначають дослідники, проектний підхід створює об'єктивні передумови для здійснення кардинальних змін в системі державного управління і дозволяє перейти в кінцевому рахунку від окремих проектів і програм до проектно-орієнтованого суспільства в цілому [1; 2].

Треба відзначити, що за часи свого розвитку концепція проектного управління поступово еволюціонувала від підходу, властивого лише великим державним проектам з технічним ухилом, до комплексної методології управління організаційними процесами. Однак, незважаючи на те, що протягом останніх років проектне управління досить активно розвивається і використовується на різних рівнях державного і корпоративного управління,

усталеного поняття і єдиних принципів його використання до теперішнього часу не склалося.

В останні роки методи проектного управління знаходять застосування у вітчизняній практиці державного управління, прийшовши на зміну функціонального управління, що обумовлено обраним курсом на модернізацію економіки, реалізація якого передбачає здійснення великого числа програм і проектів різної складності.

Детальний аналіз проектної діяльності дозволяє стверджувати, що факторами успіху впровадження проектного управління в органах влади є: високий рівень підтримки застосування принципів проектного управління з боку вищої посадової особи (наприклад, губернатора); визначення органу влади, відповідального за впровадження проектного управління; включення в єдиний контур проектного управління всіх органів державної і місцевої влади регіону; широке залучення працівників в проектну діяльність та їх професійне перенавчання; створення середовища оцінки та відбору проектів для реалізації (експертні комісії з розгляду проектів, залучення зовнішніх експертів); побудова системи адміністрування «від виконавця проекту до керівника органу влади» та регулярне інформування керівництва про хід упровадження проектного управління; формалізація проектного управління (проектна документація, ролі, процедури, порядки); наявність технологічної підтримки проектної діяльності; мотиваційна політика, орієнтована як на участь працівників в проектах, так і на успішне їх завершення.

Однак, вивчення вітчизняного досвіду дозволило виявити і проблеми, які гальмують упровадження проектного управління в органах державної влади. Серед іншого, можна визначити наступне: нерозвинена нормативно-правова база; слабка активність, ініціативність і мотивація державних і місцевих органів влади при використанні проектних принципів управління, а також відсутність у них необхідних знань і навичок; недостатній рівень технологічної підтримки проектної діяльності; проблеми, що виникають через наявність конфліктів і протиріч функціонального і проектного підходу до управління (подвійне

підпорядкування; формальне використання нових методів роботи, відсутність достатніх навичок проектного управління у працівників органів влади.

Таким чином, аналіз тенденцій розвитку і проблем упровадження проектного управління в органах державної влади свідчить про те, що в даний час вкрай важливим і першочерговим завданням є розробка державних і регіональних стандартів. Наявність даних документів дозволить типізувати проектну діяльність і спростити процеси взаємодії між учасниками в рамках реалізації проектів, спрямованих на розвиток регіонів, завдяки закріпленню базових методів управління. Однак при розробці стандартів, на наш погляд, необхідно уникати зайвої їх бюрократизації, а при реалізації враховувати специфіку соціально-економічного розвитку конкретної території.

При формуванні сприятливих умов проектного управління може стати одним з інструментів розвитку, який дозволить ефективно управляти державними програмами, великими інвестиційними проектами, ключовою проблемою в реалізації яких в даний час є низька ефективність при величезних бюджетних витратах.

### **Література**

1. Федорчак О.В. Проектний підхід як інноваційний механізм державного управління [Електронний ресурс] / О. В. Федорчак // Державне управління : теорія та практика : електрон. наук. фах. журн. — Вип. 1. — К. : НАДУ, 2006. — Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/dutp/2006-1/txts/TEKNOLOGIYA/06fovmdu.pdf>
2. Безуглий Д. Г. Координаційне забезпечення проектно орієнтованого управління розвитком об'єднаних територіальних громад в Україні / Д. Г. Безуглий // Теорія та практика державного управління. — 2016. — Вип. 2. — С. 155-160.

## **ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРОДОВОЛЬЧИМ КОМПЛЕКСОМ ЯК ОСНОВИ СТАБІЛЬНОСТІ РОЗВИТКУ МІСТА**

МАКАРЕНКО С. М., к.е.н., доцент,  
Херсонський державний університет  
ШКАБАРА В.Р., магістрант,  
Херсонський державний університет  
ОЛІЙНИК Н. М., к.т.н., доцент,  
Херсонський національний технічний університет

У сучасних умовах розвитку, коли рівень інвестиційної активності в Україні є низьким, а фізична зношеність і моральна застарілість виробничих потужностей вимагають прискорення інноваційних процесів, саме останні критерії стають вирішальними при визначенні пріоритетності тієї чи іншої галузі, сфери діяльності. Як тільки виникає питання про прискорений розвиток будь-якого сектора економіки або вирішення будь-якої проблеми, завжди постає завдання винайдення необхідних для цього коштів. Отже, критерієм пріоритетності має бути здебільшого швидкість обороту капіталу і обсяги коштів для потенційного його накопичення.

Харчова промисловість як основа міського продовольчого комплексу на сьогодні є стабільним та поступово зростаючим сектором економіки міста з максимально швидким оборотом капіталу і високим рівнем рентабельності. Погоджуючись з автором [1] ми можемо стверджувати, що її подальший розвиток має передбачати реалізацію комплексу пріоритетних заходів щодо:

- створення бази для виробництва тих видів продукції, які потенційно можуть виготовлятися виключно з вітчизняної сировини на основі взаємовигідного партнерства з іншими регіонами України;
- розширення виробництва продуктів харчування підвищеної харчової і біологічної цінності;
- організації та реорганізації інтеграційного процесу за участю підприємств аграрного сектора, торгівлі і громадського харчування, науки і машинобудівного комплексу, виробництв малої потужності;



- подальшого розвитку науково-виробничої бази з випуску сучасних видів таропакувальних матеріалів і конструкцій; розробки і впровадження перспективних технологій, що передбачають скорочення втрат при обробці продуктів, глибоку комплексну переробку сировини і зменшення відходів виробництва за рахунок випуску супутніх продуктів;

- створення спільних виробництв на основі партнерства з провідними закордонними фірмами і представниками країн ЄС з виробництва продукції, сировина і технології виготовлення якої не є традиційними для вітчизняних товаровиробників;

- посилення ролі органів місцевого самоврядування та громадських організацій у сфері регулювання та контролю якості виробництва продуктів харчування.

Досягнення стратегічних цілей розвитку міського продовольчого комплексу залежатиме від ефективності дії відповідних державних механізмів, найважливішими з яких виступають бюджетно-фінансова, інвестиційна та інноваційна політики, механізми формування конкурентного середовища та підтримки внутрішніх виробників товарів і послуг.

Для створення належних умов та сприяння розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання харчової промисловості доцільно було б скористатися розробленими пропозиціями авторів [2] щодо зниження мита при імпорті сировини та устаткування для підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки країни, у тому числі й для продовольчої безпеки.

Також за рахунок часткового компенсування з Державного бюджету України відсоткових ставок за кредитними зобов'язаннями можна було б знизити відсоткову ставку для юридичних осіб за користування кредитними ресурсами в національній валюті з 24% до рівня 10-15%. Вказане сприяло би створенню необхідного фінансового резерву і забезпеченню економічно обґрунтованого зростання питомої ваги витрат на оплату праці в умовах

перманентного зростання на законодавчому рівні мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму.

Серед інструментів регулювання міського продовольчого комплексу, які необхідно більш широко використовувати для подальшого його розвитку, слід відзначити необхідність запровадження регулярних виставкових заходів, що дозволить не лише встановити ділові контакти між виробниками і споживачами харчових продуктів, поширювати передовий досвід виробництва і реалізації, знайомити спеціалістів і широку громадськість з новими технологіями виробництва, виробами, завойовувати нові ринки та зберігати існуючі, а й сприятиме рекламуванню діяльності підприємств харчової промисловості, їх товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках збуту.

Також, однією з найважливіших складових розвитку продовольчого комплексу є активізація діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, направленої на створення належних умов розвитку для підприємств харчової промисловості та суміжних галузей, і розробки механізму управління продовольчим комплексом як основи стабільності соціального розвитку міста.

### **Література**

1. Лебединська О.Ю. Управління міським продовольчим комплексом [Текст] / О. Ю. Лебединська // Зб. наук. пр. УАДУ. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. - С. 138-141.

2. Олійник Н. М. Актуальні проблеми легкої та текстильної промисловості України та шляхи їх вирішення [Текст] / Н. М. Олійник, С. М. Макаренко // Проблеми легкой и текстильной промышленности Украины. – 2005. – № 1 (10). – С. 11-14.

## **CORPORATE SCIENTIFICALLY TECHNICAL COMPLEX TOWN- PLANNING POWER RECONSTRUCTION AS A PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP FOR LOCAL GOVERNMENT**

POSTERNAK I.M.

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,  
the Associate Professor of Department of the Organization of Building,  
the Odessa state academy of building and architecture, Odessa

POSTERNAK S.A.

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,  
the technical expert of private company "Composite", Odessa

The first samples of the joint-stock companies (and they were called as corporate) have appeared in days the Middle Ages. Cities were which had the right to self-management, universities and monastic order. Their feature was that, having actives, they existed irrespective the members. In XV century in the Great Britain, which known for existence of system the capable right, the English court has generated unique line this organizational form: the limited liability principle became lawful, and in 1886 this norm has been legally fixed in the USA.

Corporate forms of modern type have appeared in 1850 in the railway industry, and in 1880 – in areas which develop consumer goods.

In XX century there are new forms the organization of business, in particular holdings and financial and industrial groups.

The factor which provides formation new forms of corporate business, increasing globalization economic. The globalization beginning as scale historical process it has appeared in occurrence and development the transnational corporations, which steels almost the most effective and the most viable the form of the organization of the general business and manufacture.

Formation of corporate sector in Ukraine was carried out mainly through privatization – transformation of the operating enterprises on joint-stock companies. The structure of such enterprises was far not optimum in this connection they required reorganization.

Such activity has got the "re-structuring" name; it represented many-sided work which concerned different aspects of activity the enterprises. Nevertheless in overwhelming majority cases under re-structuring understood processes downsizing the separate enterprises, formation on a place of complete legal bodies of several subjects of managing with certain functions.

Organizational structures which were formed on the basis the former state enterprises, various enough and depend on scales of manufacture, the purpose of development corporation, other powerful factors. Within the limits corporation variety the separate enterprises can function, and there can be, on the contrary, a rigid control system by a principle linearly-staff where acceptance level of all more or less important decisions becomes isolated on the first person. It is necessary to notice, that basically reorganization actions went on crushing the enterprises by creation separate legal bodies.

Feature of the Ukrainian integrated corporations is that they were generated on the basis of industrial complexes of the Soviet period as to disintegration of the USSR they had the highest level of branch integration whereas in the developed countries all big business functioned by a principle of interbranch integration, merge bank and industrial capitals. As a result all Ukrainian corporate structures represent complete industrial chains, but have not complete structure the financial block. Activity the integrated corporate structures is describe by instability the property rights as it is frequent those rights which are formally fixed, is the insufficient basis for realization by their owner.

Today search new forms of integration which would give the chance to strengthen and order relations the property and industrial-financial relations lasts. If to consider experience of the developed countries, it is possible to come conclusion, that there is no structure which would solve all these disagreements. At the same time in the course of evolution forms integration in the Western Europe and the USA began to prevail holdings and multidivisional structures. However in each of these structures constant search of an optimum parity and functioning its part for the purpose increase of efficiency activity all integrated corporation lasts.

The state (municipal) economic association - the association of the enterprises formed by the state (municipal) enterprises under the decision of the Cabinet of Ministers the Ukraine or in cases defined by the law by the decision of the ministries (other bodies to which sphere management the enterprises which form association enter), or under the decision competent local governments.

Be formed economic associations corporations, consortia, concerns and other associations can as association.

The corporation is the contractual association created on the basis association industrial, scientific and commercial interests the enterprises which have united, having delegated separate powers and the centralized regulation activity each of participants to controls.

As one of perspective forms of integration various complexes act in town-planning structure; in the course of formation of plans of social and economic development of large cities even more often there is a situation when for increase of efficiency used financial, material and a manpower concentration of efforts, but also new progressive forms of the organisation of building manufacture – corporate, scientific and technical is necessary not simply, power efficiency [1,2].

### **References**

1. Posternak I. M., Posternak S. A. (2016). Corporate scientific and technical complex town-planning power reconstruction "CSTC T-PPR" Odessa. *The development of international competitiveness: state, region, enterprise: materials of the International scientific conference*. Lisbon, Portugal: Baltija publishing. P.II. Volume 1. Business economics and corporate management: innovation problem. pp.6–8.

2. Постернак І. М., Постернак С. О. "Корпоративний науково-технічний комплекс містобудівної енергореконструкції" як елемент місцевого самоврядування в міському господарстві. *Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*, м. Херсон, 10 листопада 2017 р.; Херсонський держ. аграрний ун-т. Херсон: ХДАУ, 2017. С. 141–143.

## ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

ПЛОТНІКОВА М.Ф., к.е.н., доцент,  
Житомирський національний агроекологічний університет  
ВАСИЛЬЄВ М.Л., Голова ВГО «Народний рух захисту Землі»

Ст. 5 Конституції України передбачає, що «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування». Народ здійснює владу безпосередньо через органи державної влади і органи місцевого самоврядування. Людина як невід'ємна частина Природи має високий рівень відповідальності по відношенню до Землі, до Природи, суспільства, як ключову визначає зміну свідомість людей. Гармонія Людини і Природи є запорукою нормального, щасливого життя майбутніх поколінь. Керуючись цим Всеукраїнська громадська організація «Народний рух захисту Землі» своєю програмною метою визначила приведення Землі в ідеальне середовище для проживання Людини, як це було передбачено Богом. Одним з завдань, яке дозволяло розпочати процес гармонізації Людини і Природи є реалізація ідеї родових садиб і родових поселень на сільських територіях, суть якої полягає в наступному: надати законодавче право кожному громадянину України, при бажанні, отримати 1 га землі для облаштування родової садиби. Безоплатно. В постійне, безстрокове користування. Без права продажу. З правом передачі лише в спадок [1–5]. Світова практика стійкого багатофункціонального розвитку налічує десятки років свого визнання та має значний досвід у всіх сферах суспільної діяльності [6–7].

Виходячи з того, що родові поселення заселяються людьми на віки і враховуючи їх активну життєву позицію, вони можуть слугувати прикладами публічного управління розвитком сільських територій. Таким чином вибудовується система зворотного зв'язку між населенням і державними та представницькими структурами місцевих органів влади на рівні сільради, району, області, що і являє собою одну форм практичного публічного

управління на території області. Публічне управління регіоном, зокрема на рівні області включає наступні складові системи менеджменту. Його метою є управління територіями через залучення до цього процесу їх жителів. Завданням управління 1) зміна свідомості жителів відповідних територій з орієнтацією на першочерговість духовної складової в житті людини; 2) особлива увага збільшенню духовної складової у вихованні молоді; 3) орієнтацію освітніх, культурних, мистецьких установ і закладів на пропаганду верховенства духовності в житті людини. Механізм реалізації – створення громад у формі громадських організацій (ГО) – для а) громадського управління життєдіяльністю громад; б) напрацювання пропозицій по удосконаленню організації управління відповідними територіями; в) подання пропозицій на більш високі рівні: громад, державних та представницьких органів управління (району, області) по вирішенню соціально-економічних проблем в області. Наступними кроками є розробка та прийняття ГО громад Програм соціально-економічного розвитку їх територій; проведення ГО (відповідних громад) інформаційно-роз'яснювальної роботи на своїй території у відповідності до прийнятих ними Програм; налаштування територіальних громад на досягнення соціально-економічних завдань – через певні механізми; активна участь ГО громад в реалізації рішень місцевих органів державної і представницької влади (сілрада, район, область) направлених на вирішення соціально-економічних завдань, які передбачають покращення життя населення області; поширення на всю область прикладів позитивного досвіду публічного управління розвитком окремих територій через успішну роботу деяких ГО місцевих громад. Важливою при цьому є роль інноваційно-науково-інформаційно-освітніх центрів (агентів змін), яка полягає у формуванні механізму та простору для створення діалогу між владними структурами, виробниками та постачальниками товарів, робіт і послуг й територіальною громадою як їх основним споживачем. Прототипом співпраці територіальних громад на теренах Житомирської області діє представницький громадський орган – Круг поселень, на зібраннях якого розглядаються питання більш

ефективного облаштування родових садиб, організації життєдіяльності, удосконалення системи управління громадою. Пропозиції Круга поселень вносяться на розгляд місцевих органів влади, найбільш ефективні – реалізуються на території області.

### Література

1. Inspiring Stories from Ecovillages: Experiences with Ecological Technologies and Practices / Editors: Ansa Palojarvi, Jarkko Pyysiainen, Mia Saloranta. Vilnius: BMK Leidykla, 2013. – 120 p.

2. Living in harmony: inspiring stories from ecovillages / Dalia Vidickiene. Vilnius: BMK Leidykla, 2013. – 124 p.

3. Батуріна Р. М. «Родова садиба» – один з напрямів сталого розвитку сільських територій // Агроінком. – 2013. – № 4–6. – С. 102–109.

4. Кропивко М.М. Організаційні особливості створення родових садиб як альтернативної форми розвитку господарств населення / М.М. Кропивко // Науковий вісник Мукачівський державного університету. – 2015. – №2 (4). Ч. 2 – С. 24–29.

5. Родова садиба: економіка, технології, комунікації, екологія: [навч. посіб.]. / М. І. Васильєв, Г. І. Грабар, С. В. Молодецька, М. Ф. Плотнікова. – Житомир: Рута, 2017. – 272 с.

6. Gilman R. The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony – with itself as well as nature – is tough, but attainable / R. Gilman // Context Institute. Catalyzing a graceful transition to the Planetary Era. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/>

7. Global Ecological Network (GEN). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gen.ecovillages.org/>



## **НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

СВІТОВИЙ О.М., к.е.н., доцент  
Уманський національний університет садівництва

Однією із найважливіших стратегічних реформ, проголошених Урядом України, є реформа децентралізації місцевої влади, концептуальні засади якої були схвалені у 2014 році. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» було схвалено саму концепцію децентралізації та етапи її впровадження [1]. Відповідно до цього Розпорядження Концепція реалізується у два етапи.

На першому етапі, зокрема, передбачається: внести до Конституції України зміни щодо утворення виконавчих органів обласних і районних рад та розподілу повноважень між ними; прийняти законодавчі акти щодо запровадження механізму прямого народовладдя, створити сприятливі правові умови для широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування.

На другому етапі реалізації Концепції, до прикладу, пропонується уніфікувати і стандартизувати публічні послуги, що надаються населенню органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади з урахуванням принципів максимальної доступності послуг для споживачів та визначити на законодавчому рівні умови для їх належного фінансування; провести інституційну реорганізацію органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади на новій територіальній основі; провести місцеві вибори з урахуванням реформованої системи органів місцевого самоврядування.

У розвиток вказаної Концепції Кабінет Міністрів України у вересні місяці 2016 р. розпорядженням «Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні»

№ 688-р прийняв нову редакцію плану заходів щодо впровадження Концепції реформування місцевої влади в Україні [2]. У грудні місяці 2016 року Указом Президента України «Про першочергові заходи розвитку місцевого самоврядування в Україні на 2017 рік» [3], доручено Кабінету Міністрів України розробити і затвердити комплекс заходів на 2017 рік, спрямованих на активізацію реформування місцевого самоврядування та державну підтримку добровільного об'єднання територіальних громад.

Розпорядженням «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік» [4], у середньостроковому плані реформа децентралізації визначена серед ключових пріоритетів у формуванні системи ефективного врядування в державі. Таким чином, прийнято середньострокову маршрутну карту реформи, що дає можливість громадам планувати і бюджети, і свій розвиток не на рік, на перспективу. Середньостроковим планом передбачено 100% об'єднання місцевих рад базового рівня у спроможні територіальні громади до 2020 року.

У розвиток реформи децентралізації у 2017 році Верховною Радою України було прийнято ряд законів. Крім того, у 2017 р. прийнято відповідні зміни до деяких законодавчих актів, спрямованих на краще наповнення місцевих бюджетів, в т.ч. бюджетів ОТГ. До прикладу, законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату», передбачено зарахування 3 % зазначеної ренти до бюджетів міст республіканського АР Крим та обласного значення, бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів [5]. Закон вступає в силу з 1 січня 2018 року та спрямований на подальший розвиток адміністративно-територіальних одиниць, на території яких проводиться видобуток вуглеводнів.

Отже, прийняті нормативно-правові акти щодо реформування місцевого самоврядування, на разі, повністю забезпечують вказаний процес.

Децентралізація влади позитивно вплине на розвиток територіальних громад в Україні.

### Література

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

2. Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2016 р. № 688-р / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=249350402>.

3. Про першочергові заходи з розвитку місцевого самоврядування в Україні на 2017 рік : Указ Президента України від 07.12.2016 р. № 545/2016 / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/545/2016>.

4. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій ряду на 2017 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. N 275-р / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249935442>

5. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату : закон України від 20 грудня 2016 року № 1793-VIII / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1793-19>

## ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНСЬКИХ УМОВАХ

СТРАТИЧУК Н.В., к.е.н, доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Для ефективної координації трансформаційних процесів в Україні потрібно визначити основні проблеми місцевого самоврядування. Соціальна складова є невід'ємною сферою в тріаді сталого розвитку, тому вирішення глобальних проблем людства, обов'язково повинно бути спрямоване на соціальний захист населення і відповідно, переорієнтацію соціальної політики, через децентралізацію влади.

Важливою передумовою для сталого розвитку громади є активна участь її членів як у формуванні, так і безпосередній реалізації місцевої соціальної політики. Згуртованість громади навколо вирішення проблеми є запорукою уникнення внутрішніх протиріч, що лише сприяє ефективному її розв'язанню [1]. Поряд з тим, усвідомлення мешканцями важливості вирішення тієї чи іншої проблеми, розуміння, що такі дії направлені на досягнення благополуччя всієї громади або її частини, може стати стимулом не лише для загального схвалення дій місцевої влади, а й активного залучення самих мешканців до конкретної діяльності.

Соціальна мобілізація - це спланований процес, в якому всі основні сектори суспільства діють разом задля досягнення спільної мети. Люди приходять на допомогу, коли вони бачать, що це в їхніх інтересах і коли вони самі переконані, що це важливо для них і для оточуючих.

Соціальна мобілізація допомагає задіяти динамічні сили в суспільстві. При цьому кожен член суспільства виявляється охопленим, у кожного з'являється своя роль, кожен повинен відчутти свій внесок у загальні зусилля. Ідея, на якій заснована соціальна мобілізація, полягає в створенні основи для досягнення поставлених цілей [2].

Впровадження різноманітних форм безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні здатне значно сприяти розвитку місцевих громад. У практиці управління важливе місце посідає інтеграція – згуртованість членів громади задля підвищення ефективності колективних дій [3].

Чимало громад в Україні стикаються з проблемою пошуку інвестицій для вирішення нагальних місцевих проблем. Власні доходи місцевого бюджету інколи є недостатніми, субвенції державного бюджету спрямовані на забезпечення радше мінімальних соціальних стандартів, ніж конкретних пріоритетів розвитку окремих громад, а “бюджети розвитку” в українських громадах часто фактично не виконують своєї основної функції. Можливості органів місцевого самоврядування залучати додаткові кошти через створення різноманітних позабюджетних фондів останнім часом зазнали істотних обмежень. Зокрема, законодавство забороняє пряму участь органів місцевого самоврядування і комунальних підприємств у створенні позабюджетних і благодійних фондів [4]. Та головне, що позабюджетні фонди виявилися недостатньо ефективним засобом соціальних інвестицій, бо вони мало зважали на потреби розвитку власне громади. Тому громадські ініціативи звертають дедалі більшу увагу на механізми ефективного соціального інвестування, залучення внутрішніх ресурсів громади для вирішення нагальних питань місцевого значення.

Метою дослідження є аналіз та особливості феномену соціальної мобілізації в українському суспільстві. Об’єктом є дослідження стану мобілізації в українському суспільстві. Предметом - визначення особливостей соціальної мобілізації.

Для досліджування були використані створені нами анкети. В анкетуванні взяли участь 25 чоловік, віком від 17 до 30 років. Респондентами стали жителі м. Херсон.

Для того щоб виявити на скільки громадяни розуміють поняття «соціальна мобілізація», в анкеті було поставлено питання з цього приводу. За результатами опитування 45% респондентів правильно розуміють що соціальна

мобілізація – це спланований процес, в якому всі основні сектори суспільства діють разом задля досягнення спільної мети, такої, наприклад, як імунізація всіх дітей проти хвороб, які можуть бути запобігати шляхом введення вакцини. А 55% респондентів відповіли не правильно.

Аналіз відповідей на наступне питання анкети «Чи берете ви участь у місцевому самоврядуванні?» показав, що 25% респондентів беруть участь у місцевому самоврядуванні, а 75% респондентів – не мають ніякого відношення до цього.

Питання щодо розвитку соціальної мобілізації в країні показало, що 80% респондентів вважають що в нашій країні поганий розвиток соціальної мобілізації, і лише 20% респондентів вважають, що розвиток знаходиться на належному стані.

На останнє питання, щодо проектів розвитку територій, які діють у районі, області 30% респондентів відповіли що знають такі проекти, а 70% респондентів – не знають таких проектів.

За результатами проведеного анкетування було виявлено, що лише близько 45% респондентів розуміють, що таке соціальна мобілізація та задля яких цілей створюється громадські організації.

Ефективність соціальної мобілізації як механізму активізації громадян та залучення внутрішніх ресурсів громади для вирішення місцевих проблем вже доведена багаторічною практикою його впровадження. Значно впливає на ефективність соціальної мобілізації сталість процесів, які відбуваються у громаді, адже без постійної підтримки активності населення з боку органів місцевого самоврядування, мобілізаційні настрої громади зникають так само стихійно, як і з'являються – як тільки вирішується проблема або знижується її актуальність для громади.

Для забезпечення сталого розвитку громади, органам місцевого самоврядування необхідно шукати можливості та цілеспрямовано працювати над процесом формалізованої соціальної мобілізації та забезпечити сталість процесу громадської активності, що виникла стихійним шляхом.

## Література

1. Петрушенко Ю.М. Місцевий розвиток за участі громади : Монографія у 2 т. Том 2. – Інституційні та прикладні аспекти управління місцевим розвитком, орієнтованим на громаду / [за заг. ред. Ю. М. Петрушенка]. – Суми : Університетська книга, 2014. – 368 с. 2014
2. Карий О.І. Стратегічне планування розвитку міста: потреба в розроблені та реалізації. – Львів : ЗУКЦ., 2010. – с. 310-315.
3. Сороковський В.Є. Децентралізація в дії: підвищення спроможності громад у наданні послуг: Методичний посібник / [розроблено в рамках Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO] / – К. : ТОВ РПЦ «Золоті Ворота». – 2009. – 115 с.
4. Сталій розвиток міст за участю громад: уроки з досвіду впровадження «Муніципальної програми врядування та сталого розвитку» / – Київ: ПРООН/МПВСР, 2008. – 48 с.

## СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ СТАРОСТИ В УМОВАХ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

ГУБА М.І., к.е.н., доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

З метою створення в громадах умов для належного представлення інтересів усіх жителів у вирішенні питань місцевого значення внесено зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та включено до системи місцевого самоврядування нову посадову особу місцевого самоврядування – старосту [1]. Така посада є виборною та може бути створена місцевою радою ОТГ у всіх населених пунктах в межах її юрисдикції за винятком поселення, яке являється адміністративним центром ОТГ.

Запроваджений інститут старости із власними повноваженнями та відповідальністю перед людьми, які їх обрали, набуває сьогодні великого значення. Зменшення дистанції між громадянином та органом, який має повноваження є однією з головних цілей децентралізації. Староста є найближчим до людей представником органів місцевого самоврядування, це лідер, якому громадяни виразили підтримку, це нова посадова особа, нова інституція, створена для того, щоб інтереси всіх жителів сіл в об'єднаних територіальних громадах були враховані, щоб соціальні, побутові та інші потреби мешканців села були задоволені, щоб проблеми місцевого значення вирішувалися швидко, відкрито, зрозуміло.

Станом на 10.04.2018р. в Україні обрано 650 старост в ОТГ, що складає 26,4% від призначених на цю посаду [2]. Абсолютна більшість обраних старост (95%) є безпартійними і номінувалися на вибори шляхом самовисування. Серед новообраних старост переважають чоловіки - 53,4%; за рівнем освіти: особи, які мають вищу освіту - 52,3%, середню - 29,4%; загально-середню – 18,2%; за сферою діяльності, що передувала обранню: 42% перебували у статусі виконуючих обов'язки старост у населених пунктах своїх ОТГ, майже 56% -



раніше таких посад не обіймали, серед яких: працівники бюджетної сфери – 16,9%; пенсіонери – 4,9%; інші керівні посади в місцевих радах – 2,2%.

Введення посад старост зумовлює посилену увагу експертів та практиків місцевого самоврядування до питань правового поля діяльності цих посадових осіб місцевого самоврядування. Певні питання і надалі вимагатимуть уточнень, роз'яснень, змін та пристосування до норм нових і чинних законів та інших нормативно - правових актів. Аналіз формування інституту старости в Україні свідчить, що на законодавчому рівні правовий статус і повноваження старост врегульовані лише в загальних рисах. Для ефективного функціонування цього інституту необхідна якісна місцева нормативно-правова база: Статут територіальної громади, Положення про старосту, регламенти місцевої ради та її виконавчих органів, інші дотичні порядки й положення, в яких чітко й детально мають бути прописані всі механізми і процедури, пов'язані з діяльністю старост. Визначати ці механізми і процедури та делегувати старостам додаткові функції й повноваження має право об'єднана територіальна громада самостійно, як важливу складову формування місцевого самоврядування у вирішенні питань місцевого значення.

Староста стає ключовою фігурою, на яку замикається формування, виконання і контроль бюджету підпорядкованої території, надання мешканцям старостинського округу можливості в реалізації права на місцеве самоврядування через різні форми громадської участі. Сьогодення вимагає від представників влади не лише більшої дієвості, а й більшої прозорості в їх діяльності та підзвітності громадянському суспільству. Наскрізьної уваги потребують налагодження ефективних комунікацій - зовнішніх, які визначають відкритість громади, та внутрішніх, які є запорукою достатньої поінформованості людей та сприятливого соціально-психологічного клімату в населених пунктах. Ефективна модель розвитку громади залежить в тому числі й через усвідомлення та здійснення повноважень і відповідальності старости. У цих умовах старости мають бути досить обізнаними не тільки у деяких конкретних нормах окремих законів, що регулюються діяльність власне

місцевих рад, а розуміти всю філософію змін системи місцевого самоврядування в Україні, роль різних владних інституцій у цьому процесі. Тож, успішна робота старости залежить від наявності стратегічного бачення у нього як лідера громади шляхів розвитку території, дипломатичної гнучкості у пошуку розв'язання складних завдань, відкритості до змін та готовності оволодіння різноманітними знаннями. Стратегія є найважливішим документом, який дозволяє зосередитися на тих напрямках розвитку громади, які становлять для неї найбільший шанс у майбутньому. Це стане для жителів громади поштовхом до переосмислення місії і пріоритетів громади та зорієнтує їх на спільне досягнення поставлених цілей. СП, побудоване на комунікації та активній участі громади, сприятиме врахуванню інтересів та цінностей, прийняттю рішень, на реалізації яких сконцентруються зусилля та ресурси основних учасників місцевого розвитку - громадян.

Отже, перші кроки новообраного старости громади повинні продемонструвати його професійність, впевненість, стратегічне бачення та активну державну позицію щодо розвитку села чи селища, націленість на застосування сучасних стандартів, методів та інструментів розвитку території. Роль та місце старости в цьому процесі важко переоцінити, адже він і є тією ланкою, яка забезпечує внутрішній діалог та врахування інтересів мешканців конкретних населених пунктів у пріоритетах розвитку всієї ОТГ. І тут великої уваги потребує налагодження ефективних комунікацій - зовнішніх, які визначають відкритість громади, та внутрішніх, які є запорукою достатньої поінформованості людей та створення сприятливого соціально-психологічного клімату в населених пунктах, щоб кожен міг зробити внесок у спільну справу, відчувати свою причетність до питань становлення та розвитку громади.

### **Література**

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»
2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 квітня 2018р. Міністерство регіонального розвитку України. Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/8673>

## ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА НА ОСНОВІ НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ

КАРТАШОВА О.Г., к.е.н.,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Розуміння публічної політики як явища, процесу та механізму лежить не тільки в межах окремих наук, таких як політичні науки або державне управління. Концепції та теорії розуміння публічного управління відносяться до різних галузей наук. Складне поєднання політики та управління не дає можливості ототожнювати термін «публічне управління» із терміном «державне управління». Відображення сучасних концепцій врядування Governance, New Public Governance, Good Governance, які створюють публічну політику, дозволяє отримати розуміння цілі та результату державного управління.

Світовий банк визначає Governance як метод, за рахунок якого забезпечується реалізація владних повноважень у процесі розпорядження політичними, економічними і соціальними ресурсами країни з метою її сталого розвитку [1].

У результаті численних досліджень аналітики банку доходять висновку, що більшість кризових явищ у країнах, які розвиваються, є наслідком неефективної системи управління. Саме у цьому зв'язку Світовий банк пропонує нову концепцію оцінки управління - Good Governance (належне управління), що включає в себе перелік незалежних критеріїв і стандартів, відповідність яким має свідчити про досягнення позитивних соціальних і економічних результатів. Належне управління означає поведінку державних органів управління у впровадженні інноваційної політики та програм підвищення якості державної служби з метою досягнення кінцевої мети посилення економічного зростання.

Незважаючи на те, що багато досліджень визнали належне врядування на рівні місцевого самоврядування, масштаби впровадження є більш глобальними,

що свідчить про часткове або неповне впровадження принципів належного врядування.

Взаємодія державних інституцій та громадськості є життєво важливою для здійснення фундаментальних адміністративних реформ та сталого розвитку України. Угода про асоціацію з Європейським Союзом, яка укладена 27 червня та ратифікована 16 вересня 2014 року, передбачає широкомасштабні інституційні та структурні реформи відповідно до встановлених рамок. Послідовне та ефективне виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС дає можливість для створення основи для політичного та економічного розвитку країни, стати основою для реформування всіх ключових напрямів державного управління та реалізації Європейські стандарти з метою підвищення якості життя населення. Ефективне державне управління передбачає здатність держави надавати адміністративні послуги та забезпечити її економічне зростання та конкурентоспроможність на міжнародній арені. Реформа державної служби багато в чому визначає успіх та інші реформи, результати яких безпосередньо залежать від якості управлінських рішень державних органів.

Відомий політтехнолог Дж. Овертон вважав, ключ до зміни державної політики полягає у зміні думок громадськості [2]. Залучення громадськості до процесу прийняття рішень у державному управлінні ускладнюється бюрократичними процесами, які викликають виникнення та формування нових інститутів громадянського суспільства і громадян, які безпосередньо залучені в адміністративні процеси та починають виступати центрами влади.

Лише певні продукти та результати вироблення державної політики будуть позитивно (політично) прийнятними для суспільства. Концепція «Вікно Овертона» була розроблена ним у середині 1990 рр. у вигляді моделі вибору виробником державної політики альтернативних варіантів управлінських рішень, прийнятних суспільству. Модель «Вікно Овертона» трансформується або рухається у тому разі, коли необхідно застосувати різні, або нові ідеї змін, які виникають не у влади, а в суспільстві, яке цю владу обирає [3]. Тобто,

«Вікно політичних можливостей», на думку його автора, містить в собі не ті заходи, які вважали би ефективними самі суб'єкти вироблення державної політики, а ті, які вони б могли підтримати для того, щоб забезпечити підтримку суспільства собі, або політичній силі, яку вони представляють

### **Література**

1. Traité de Lisbonne modifiant le traité sur l'Union européenne et le traité instituant la Communauté européenne, signé - Lisbonne le 13 décembre 2007// Journal officiel de l'Union européenne. - 17.12.2007. - 306 с. - Режим доступа : [http://europa.eu/lisbon\\_treaty/full\\_text/index\\_fr.htm](http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_fr.htm)

2 Lehman J. The Overton Window. A Model of Policy Change. Mackinac Center for Public Policy [Електронний ресурс]. URL: <http://www.mackinac.org/overtonwindow>

3. Карпенко О. Вікно овертона як універсальна модель вибору суспільно-орієнтованих управлінських рішень //Актуальні проблеми державного управління. – 2016. – №. 4. – С. 39-43.

## ПОНЯТТЯ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

ЗУБЕНКО В.В., к.ю.н., доцент  
Херсонський державний університет

Дослідження політико-управлінських відносин в першу чергу потребує визначення власне поняття “відносини” в правовому, політичному, соціальному та управлінському полі. Загалом відносини є складовою частиною багатьох суспільно-економічних понять (виробничі, громадські, міждержавні, міжнародні, міжнаціональні, моральні, політичні, правові, суспільні, суспільно-виробничі та ін.). Українські науковці В.Б. Авер’янов, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк, В. В. Цветков визначають державно-управлінські відносини особливим видом суспільних відносин, які виникають у процесі державного управління, встановлюються у ході взаємної діяльності та відповідають меті держави. Державно-управлінські відносини визначаються економічними та політичними основами суспільного устрою і мають вольовий та організаційний характер [1 с. 23-33].

Малиновський В. Я. особливим видом відносин виокремлює управлінські відносини. На думку українського науковця управлінські відносини це суб’єкт-об’єктна взаємодія у сфері державного управління, яка виникає “у процесі цілеспрямованого впливу суб’єкта управління, наділеного відповідною компетенцією для реалізації юридично встановлених функцій, на об’єкт управління, що має переважно виконавчі обов’язки”. Зважаючи на те, що здійснення функцій управління не є одностороннім впливом суб’єкта на об’єкт управління, автор наголошує на участі об’єкта управління у формуванні владного волевиявлення суб’єкта [2]. У сфері місцевого самоврядування відносини визначаються як формальні зв’язки, що виникають між органами державної влади на місцях, підприємствами, установами, організаціями та населенням в результаті їхньої взаємодії [3, с. 36]. Політична наука інтерпретує поняття “відносини” як “політичні відносини” називає їх суспільною

взаємодією щодо “виникнення, розвитку, функціонування, модернізації та трансформацій державної, політичної влади” [4].

Важливого значення поняття “відносини” набуває з точки зору публічної політики. Враховуючи те, що публічна політика є формою політичного процесу, реалізується в публічному просторі за допомогою інформаційно-комунікаційного ресурсу у вигляді комплексу прозорої взаємодії акторів у вертикальних й горизонтальних взаємодій [5, с. 5].

Узагальнюючи вищезазначене, поняття “відносини” у сфері державного управління можна визначити як взаємодію організаційного і вольового характеру між акторами публічної політики, що характеризується економічними, політичними, правовими, публічними і моральними факторами суспільного устрою.

У сфері державного управління поняття “відносини” пов’язане із не менш важливим поняттям “влада”. Український науковець Малиновський В. Я. розглядає владу як можливість окремих груп інтересів здійснювати визначальний вплив на діяльність інших людських спільнот “за допомогою політичних, економічних та моральних засобів” [2, с. 29]. В більш широкому змісті владу характеризують як здатність і можливість особи, соціальної групи, інституту, організації провадити свою волю через певні засоби та канали впливу на діяльність і поведінку людей, їх спільноті. Відносини управління, панування, підпорядкування, покори є сутністю влади. Вчені зазначають, що влада є багатогранним суспільно-політичним і правовим поняттям, що характеризується як спосіб самоорганізації людської спільноти, заснованої на розподілі функцій управління і виконання [6, с. 90].

Найвпливовішою у суспільному процесі є державна влада, яка здійснюється у порядку, передбаченому конституцією та законами, домагається своїх цілей економічним стимулюванням, ідеологічним впливом, примусом тощо. До системи державної влади належить комплекс органічно пов’язаних між собою державних органів, політичних партій, закладів і осіб, наділених

певними повноваженнями, а також політичних партій і організацій, безпосередньо наділених владою, що здійснюють її [6, с 145].

Українські науковці Бакуменко В. Д. та Кравченко С. О. зазначають, що державна влада характеризується як політико-правовий інструмент забезпечення існування держави та досягнення її цілей через систему повноважень і засобів, що застосовуються від імені суспільства для захисту та реалізації спільного інтересу, реалізації потреб суспільства, реалізації функцій регулювання та вирішення конфліктів у суспільстві. Державна влада здійснюється державою за допомогою спеціального апарату примусу або переконання, володіє монопольним правом видавати нормативно-правові акти, обов'язкові для всіх громадян держави [7, с.97].

Варто зазначити, що одним із різновидів влади є політична влада – можливість певної соціальної групи чи особистості за допомогою політики та правових норм втілювати свою волю та здійснювати організований вплив на суспільство [6, с 145-146].

В науковій літературі поняття “політико-управлінські відносини” часто ототожнюється із поняттям “політико-адміністративні відносини”. Цей факт можна пояснити тим, що з англійської літератури поняття “administration” має переклад як “управління”, так і “адміністрування”. Саме тому вважаємо доцільним розмежувати поняття “політико-управлінські відносини” від поняття “політико-адміністративні відносини”. Поставлене нами завдання передбачає попередній розгляд термінів “управління” та “адміністрування”.

В суспільних науках поняття “адміністрування” визначається як формальне бюрократичне управління, що здійснюється шляхом наказів та розпоряджень [2]. З іншого боку поняття “адміністрування” у вузькому значенні означає професійну діяльність державних чиновників, спрямовану на виконання рішень керівництва. У широкому значенні це не тільки професійна діяльність чиновників, але і вся система адміністративних інститутів з достатньо суворого ієрархією, за допомогою якої підпорядкованість відповідальності за виконання державних рішень відбувається зверху вниз.



Український науковець Оболенський О.Ю. зазначає, що поняття “адміністрування” відповідає поняттю “адміністративного державного управління”, яке визначає особливу соціальну функцію, спрямовану на упорядкування розвитку в інтересах всього суспільства, де державний чиновник виступає соціальним агентом влади.

Отже, теоретико-методологічним апаратом для дослідження політико-управлінських відносин складають поняття “влада” та “відносини”, “управління”, “адміністрування”, “політика”, “політико-управлінські відносини”, “політико-адміністративне управління”, “політико-управлінська система”, “публічна політика” та зв’язки між ними.

### **Література**

1. Державне управління: теорія і практика / В. Б. Авер'янов [та ін.] ; ред. В. Б. Авер'янов ; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. - К. : Юрінком Інтер, 1998. -431 с.
2. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління. — К. : Центр сприяння інституц. розвитку держ. служби, 2005. — 253 с.
3. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / [Ю. В. Ковбасюк та ін.] - Т. 5: Територіальне управління - Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2011. – 408с.
4. Іщенко М. П. Політологія / Черкас. нац. ун-т ім. Б.Хмельницького. — Черкаси, 2004. — 387с.
5. Публічна політика та управління / С.О. Телешун, О.Р. Титаренко, С.В. Ситник, С.В. Вировий. –К. : НАДУ, 2010. -36 с.
6. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / [Ю. В. Ковбасюк та ін.] - Т. 1: Теорія державного управління - К. : НАДУ, 2011. - 748 с.
7. Бакуменко В.Д. Методологія системних досліджень в державному управлінні : Навч. посіб. / Бакуменко В.Д., Кравченко С.О. - К. : ВПЦ АМУ, 2011. - 115 с.

## **РОЛЬ ШТУЧНИХ ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ ПІВДНЯ УКРАЇНИ У КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ**

БОЙКО Т.О., к.б.н., доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

БОЙКО П.М., к.б.н., доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

В епоху інтенсивного розвитку суспільства різко загострюються проблеми збереження екологічного середовища. На сьогодні площа еродованих і дефляційних земель в Україні становить 18,5 млн. га (31% території держави), зокрема сильно еродованих – 6,23 млн. га, які необхідно вивести із сільськогосподарського використання і половину з них відвести під заліснення. Посухи та суховії та нераціональне виснажливе ведення сільського господарства підсилюють водну і вітрову ерозію ґрунтів. За останні десятиліття три роки з п'яти є посушливими [3]. Внаслідок ерозії ґрунтів Україна втрачає десятки тон урожаю щорічно.

Лісові екосистеми є тими компонентами, які спроможні стабілізувати екологічну ситуацію та забезпечити вирішення важливих економічних і соціальних питань. Лісовим насадженням належить особлива роль у збереженні та підтримці екологічної рівноваги. За стійкістю і пристосованістю до змін зовнішніх умов ліси перевершують інші екосистеми та є екологічним чинником великого значення в охороні навколишнього природного середовища, екології самої людини, житті нинішніх і майбутніх поколінь людей. Вони є головним стабілізуючим елементом ландшафту, запорукою збереження усіх його природних складових: рослинного покриву, фауни, гідрологічного режиму, ґрунтового пориву та атмосферного повітря [2].

Природні соснові ліси на території Херсонської області зростали ще в давні часи нашої ери і були знищені. Сучасні, відновлені людиною, є нащадками колишніх, оскільки зберігся субстрат, на якому вони росли – піщані ґрунти [1,2]. Основна функція, яку виконують лісові ценози піщаних арен Херсонщини, – це екологічна. Штучні ліси, створені на піщаних ґрунтах

найбільшої в Європі пустелі, є унікальним комплексом аналогів якому немає, основне завдання яких – боротьба з опустелюванням, суховіями, пиловими бурями, водною та вітровою ерозією. Однак ці ліси перебувають у вкрай нестійкому стані. Рослини зростають у досить жорстких умовах: температурний режим повітря протягом року коливається від екстремально низьких взимку до вельми високих позитивних в літній період, невелика кількість опадів протягом року, низька вологість повітря, несприятливі едафічні умови, вітрова ерозія та переміщення піщаних ґрунтів призводять до їх сильного усихання. Усихання сприяє масовому розмноженню стовбурних та хвоєгризучих шкідників, поширенню грибних, бактеріальних та вірусних хвороб [2].

З метою забезпечення виконання ідей і принципів, декларованих конференцією ООН з навколишнього природного середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), Всесвітнім самітом із збалансованого розвитку (Йоганезбург, 2002 р.) та загальноєвропейської ідеології сталого розвитку, Стратегії створення збалансованого простору Європи (Потсдам, 1999, ГанOVER, 2000) в Україні була прийнята «Концепція сталого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року» [4], яка передбачає формування генетичної компоненти як важливої складової агросфери. В умовах, що склались на півдні України, штучне лісорозведення є одними з регіональних та національних пріоритетів. Збереження унікальних рукотворних лісів Херсонщини є задачею номер один для області та держави. Подальша байдужість до проблем малолісистих регіонів України та Херсонщини, зокрема, призведе до повної руйнації та зупинки діяльності лісогосподарських, лісомисливських підприємств. Економія коштів на захисному лісорозведенні призведе до непоправних наслідків: посилиться посуха, суховії та ерозія ґрунтів, знизиться урожайність, буде втрачено низку сільськогосподарських культур та збільшиться кількість пожеж.

Отже, одним з першочергових завдань для забезпечення сталого розвитку південного регіону України, є охорона та раціональне

використання штучно створених лісових насаджень. Належна увага держави та населення до даного питання буде сприяти зниженню темпів деградації ґрунтів, стримання процесів опустелювання та підтоплення, та, загалом, ефективному господарюванню, збалансованому природокористуванню і стане запорукою стабільного розвитку Степового краю.

### **Література**

1. Бойко Т.О., Глущенко Ю.М., Когут Ю.П. Особливості створення та вирощування культур основних деревних порід у ДП «Збур'ївське лісомисливське господарство» // Таврійський науковий вісник. Вип. 92. – 2015. – С.111-116.
2. Бойко Т.О., Мельник М.А., Мельниченко Л.Д. (2017). Проблеми та перспективи розвитку лісових господарств Херсонської області в контексті Концепції реформування лісового і мисливського господарства // Таврійський науковий вісник, Вип. 97, 189-195.
3. Вакулюк П.Г. Лісовідновлення та лісорозведення в Україні: Монографія. – Х.: Прапор, 2006. – 384с.
4. Концепція сталого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року / Схвалена постановою Президії УААН 13.03.2003 р., спільним наказом по Мінагрополітики України, Мінекоресурсів України від 20 серпня 2003 р., №280, Ukrainian, 2003, 30 с.

## ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

РУДІК Н.М., к.с.г.н., доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»  
ХОХУЛЯ І.В., магістрант,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

України обрала модель розвитку економіки, засновану на знаннях, та таку, що потребує висококваліфікованого кадрового забезпечення. Тому інвестиції у сферу освіти, беззаперечно, є інвестиціями в економіку країни, і їх обсяг мав би динамічно зростати. Проблемність наявної сьогодні ситуації в освіті полягає у відсутності цілісної, науково обґрунтованої програми фінансового забезпечення галузі. На практиці маємо фінансування освіти здійснюване за «залишковим» принципом. У результаті недоотримання фінансових ресурсів, застарілості нормативно-правового забезпечення та механізмів залучення і використання позабюджетних коштів, освітня галузь не отримує необхідного розвитку. Фінансування системи освіти в Україні не відповідає сучасним вимогам.

Процес фінансування освіти передбачає вибір з можливих альтернатив: державне та комерційне фінансування, за рахунок спонсорських внесків, комбіноване фінансування тощо. Фінансування державних закладів освіти здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів, коштів галузей національного господарства, держпідприємств, організацій, а також додаткових джерел.

В Україні до цього часу переважає державне фінансування освіти. Видатки Зведеного бюджету України на сферу освіти протягом останніх 6 років мали змінну тенденцію. У 2011 році - 86,26 млрд грн; 2012 році – 101,56 млрд грн; 2013 -105,51 млрд грн; 2014 році – 100,11 млрд грн, 2015році – 114,19 млрд грн; 2016році – 129,44 млрд грн. З 2012 року видатки на освіту зростали. У 2014 році спостерігалось скорочення видатків з послідуочим зростанням в 2015 та 2016 роках. Така тенденція мала місце на фоні військового конфлікту, різкої зміни валютного курсу, високого рівня інфляції, низького рівня інвестування.

Видатки державного бюджету на освіту у відсотках до Зведеного бюджету в аналізовані 2011 – 2016 роки зменшилися з 36,0 % до 26,9 %, тоді як

місцевого бюджету зростали з 64 % до 73,1 %. Видатки зведеного бюджету на освіту у % до ВВП у 2011 році становили 7 % (у тому числі на дошкільну освіту – 1,0 %, середню – 2,9 %, професійно-технічну – 0,4 %, вищу – 2,0 %). В наступні роки вони зменшувались склавши за 2011-2016 роки відповідно - 6,7 %; 6,9 %; 6,3 %; 5,7 %; 5,4 %.

В 2016 році за рахунок коштів державного бюджету у вищих навчальних закладах за рахунок коштів державного бюджету навчалось 47,7 % до загальної кількості прийнятих в ВНЗ осіб, 6,3 % за рахунок коштів місцевих бюджетів, інші власним коштом та з інших джерел. За освітньо - кваліфікаційними рівнями за рахунок коштів державного бюджету навчалось магістрів - 37,4 %, спеціалістів 43,0 %, бакалаврів 45,5 %, молодших спеціалістів 52,3 %. За рахунок коштів місцевих бюджетів навчались лише бакалаври - 0,8 % та 15,9 % молодших спеціалістів. У 2016 році підготовлено було 51,2 тис магістрів, 105,7 тис спеціалістів, 106,2 тис бакалаврів і 123,0 тис молодших спеціалістів.

Фінансування вищої освіти в Україні є суперечливими: якщо брати за основу відносні показники (частку витрат на вищу освіту у відсотках ВВП), то дані України відповідають ситуації в розвинених країнах, а якщо взяти до уваги абсолютні показники, то Україна, на фінансування освіти, виділяє значно менше коштів, порівняно з розвиненими країнами. Норма фінансування освіти в розмірі 10 % від ВВП є недосяжною та нереальною.

Освіта в Україні має складну структуру європейського типу і включає дошкільну і середню освіту, професійно-технічну освіту, вищу освіту, післядипломну.

Суттєвою проблемою ринку освітніх послуг України є дефіцит професійних знань.

Надлишковий попит на певні види знань і навичок співіснує з надлишковою пропозицією інших. Має місце надлишкова пропозиція менш кваліфікованої робочої сили, причому як «синіх», так і «білих комірців». Роботодавцям складно найняти працівників на відкриту вакансію, а безробітним складно влаштуватися на роботу, бо на їхні знання існує низький попит. Недостатні знання та навички існуючих на ринку працівників визнає кожна 5-та компанія в Україні. Особливо чутливими до дефіциту знань і

навичок стали компанії, що розвиваються та працюють у будівельному й фінансовому секторах, наданню транспортних та комунальних послуг.

Дисбаланс на ринку праці в Україні обумовлений, недостатньо швидким реагуванням надавачів освітянських послуг на зміни попиту роботодавців; вибором майбутньої професії без врахування ситуації на ринку праці через брак такої інформації; еміграцією кваліфікованих працівників; скороченням робочих місць в основному на застарілих підприємствах промисловості і сільського господарства; ліквідацією робочих місць пов'язані з некваліфікованою працею.

Динаміка випуску кваліфікованих робітників в аналізовані роки мала тенденцію зменшення. Так було підготовлено кваліфікованих робітників в 2011 році 240,1 тис осіб; 2012 році 202,1 тис осіб; 2013 році 227,3 тис осіб; 2014 році 182 тис осіб; 2015 році 165,0 тис осіб; 2016 році 152,8 тис осіб. В 2016 році частка осіб, що отримали професійну підготовку на базі повної загальної середньої освіти складала 36,9 %; з отриманням повної загальної освіти 38,8 %; незайнятого населення 3 %. Кількість професійно-технічних навчальних закладів скоротилась з 976 в 2011 році до 787 в 2016 році. В 2016 році проходило професійне навчання 13,1 % працівників підприємств і 2,2 % працівників підприємств підвищували кваліфікацію, до прикладу в 2001 році таким навчанням було охоплено до 60 %. У розвинених країнах до професійної освіти долучені самі роботодавці. Провідні компанії на професійний розвиток своїх працівників витрачають до 10 % фонду заробітної плати.

Скорочення обсягів професійного навчання зумовило зниження професійно – кваліфікаційного рівня працівників і невідповідності їх сучасним стандартам.

Найбільшою є потреба в робітниках з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування та машин; в кваліфікованих робітниках з інструментом; працівниках сфери торгівлі та послуг; технічних службовцях, фахівцях.

Запорукою усунення означених проблем та забезпечення сталого розвитку України є розвиток і якість освіти шляхом пошуку та застосування нових методів та підходів з урахуванням специфіки освітніх послуг. Освітні

послуги: є нематеріальними; їх неможливо «відчутти» до моменту їх придбання; наочно вони можуть бути проілюстровані навчальними планами, програмами, інформацією про методи, форми та умови надання послуг, сертифікати, ліцензії; освітні послуги неможливо відділити від суб'єктів, які їх надають; викладач може суттєво впливати на процес надання та якість освітньої послуги; їх неможливо зберегти, попередньо заготовити, зберігати в очікуванні підвищення попиту на них; надання освітньої послуги відбувається протягом тривалого часу; якість послуги може бути оцінено тільки через деякий час, у ході реалізації знань та навичок спеціаліста в практичній господарській діяльності.

Ринок освітніх послуг, як і будь-який інший характеризується попитом і пропозицією, і через їх взаємодією формуванням ринкової рівноваги та встановленням рівноважної ціни на освітні послуги. Суб'єктами цього ринку виступають: споживачі освітніх послуг (окремі особи або групи осіб); виробники освітніх послуг (державні або приватні навчальні заклади; юридичні або фізичні особи) та держава, яка проводить освітню політику і координує та регулює цей ринок.

Ефективність функціонування ринку освітніх послуг визначається взаємодією та узгодженістю інтересів його суб'єктів. Держава має створити конкурентні умови на ринку освітніх послуг і у сфері освіти у цілому. А розвиток конкурентних відносин відбуватися за напрямками: конкуренція за студентів, шляхом забезпечення кращих умов навчання; конкуренція за висококваліфікованих викладачів шляхом підвищення мотивації; конкуренція за фінансові ресурси (першочергово кошти провідних компаній зацікавлених в професійних якостях своїх потенційних працівників); конкуренція за просування на міжнародний ринок освіти тобто за іноземних студентів.

### **Література**

1. Кукурудза І. І. Ринок послуг вищої школи в Україні: стан, проблеми та перспективи / І. І. Кукурудза // Вісник Черкаського університету – №152 – 2009. – С.148–163.

3. Черниш О. В. Специфіка функціонування ринку освітніх послуг. Вісник Хмельницького національного університету, – 2010, – № 4, Т. 1. С. 204 – 206.



## **РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЙ В ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ СУСПІЛЬСТВА**

БОЛІЛА С.Ю., к.с.-г.н., доцент  
ДВНЗ « Херсонський державний аграрний університет»

Політичну сферу вважають підсистемою суспільного життя, що пов'язана з політичною організацією суспільства у контексті відносин влади і суспільного управління. Структурно-функціональна будівля політичної сфери є достатньо складною, під нею слід розуміти інтегральну, матричну сукупність політичних структур, відносин, діяльності та свідомості, що впливають на напрямки розвитку суспільства, процеси управління й реалізуються під час виборювання, володіння та утримування контролю над владою [1]. Політична діяльність, що є регулятором суспільних відносин і, по суті, похідною від реального політичного процесу, спрямована на функціонування організаційних (інституційних) чинників суспільно-політичного життя і здійснення політичних процесів. Виборювання та утримання політичної влади відбувається в умовах політичного ринку. Цивілізований політичний ринок передбачає купівлю-продаж влади та певних іміджів суб'єктів політики (партій, людей, політичних доктрин, ідей тощо). А якщо існує політичний ринок, то постає проблема його дослідження й регулювання процесів, що відбуваються в його межах, що можна зробити за допомогою маркетингу. До маркетингових аспектів політичного ринку відноситься: дослідження політичних структур, політичної культури, настанов суспільної свідомості, створення інформаційного банку лідерів і суспільних структур; регулювання правовими, адміністративними та іншими засобами політичних відносин у процесі функціонування політичної сфери суспільства; розробка відповідних іміджів та коригування реальних іміджів суб'єктів політики. Виходячи зі специфіки ринку влади і особливостей політичної діяльності можна визначити функції маркетингу в політичній сфері, а саме: формування інформаційного банку об'єктів і суб'єктів політики; розробка методів аналізу й обробки інформаційного банку; оцінка й аналіз

маркетингового макро- і мікросередовища; аналіз ринкових можливостей суб'єктів політики; розробка оціночних і прогнозних моделей політичного попиту, життєвого циклу об'єктів політики, їх політичної поведінки; аналіз ефективності політичного маркетингу і коригування обраних форм і методів політичної діяльності. Таким чином виокремлюються такі основні напрямки маркетингу в політичній сфері як: дослідження політичного ринку, виборча інженерія, політичне рекламування [2].

Дослідження політичного ринку передбачає використання переважно класичних методів політології: системний та порівняльний аналіз, експертні та соціальні опитування, соціально-психологічні дослідження, моделювання, математично-статистичні методи обробки даних. Для надходження інформації використовують опосередковані, прямі та спеціалізовані канали інформації. До опосередкованих належать канали традиційної і бінарно-кодованої політичної комунікації, тексти законів, постанов, указів, розпоряджень, матеріали засідань, статистика, звіти державних інституцій тощо. До прямих каналів політичної комунікації належать особисті контакти із суб'єктами політики, а до спеціалізованих - опитування громадської думки, соціально-психологічні експерименти тощо. В політичній сфері важливо знати об'єктивну картину і стан соціальної структури країни й регіону, у межах яких відбувається діяльність. Для цього потрібно мати таку інформацію: які соціальні групи проживають на території країни чи регіону; яку частку становить кожна група щодо населення загалом, а також потреби, інтереси, сподівання кожної з цих груп; в яких відносинах перебувають групи (дружби, взаєморозуміння, недовіри, ворожнечі тощо), а також їх ставлення до органів державної і місцевої влади. Необхідно мати також інформацію про національні групи, якщо територія багатонаціональна. Важливою складовою об'єктивних умов політичної діяльності є знання про реальний розподіл політичних сил, вплив різних політичних партій, рухів, громадсько-політичних об'єднань. Володіння цією інформацією уможливорює знання політичних симпатій чи антипатій соціальних, національних, вікових та інших груп населення. Важливе значення

мають також знання про найгостріші соціальні проблеми, за якими необхідно скласти своєрідний рейтинг проблем населення. Для ефективної політичної діяльності важливе значення має не тільки знання соціальних проблем у державі чи в регіоні, а й те, як віддзеркалюються ці проблеми в масовій свідомості. Слід також урахувати діяльність найвпливовіших на певній території засобів масової комунікації, оскільки вони багато в чому формують громадську думку. Знання об'єктивних і суб'єктивних умов функціонування політичної сфери суспільства складає політичну інформацію, без якої не можливе здійснення ефективної політичної діяльності, тобто досягнення в суспільстві стабільності, злагоди, створення політичних умов для розвитку економіки, функціонування соціальної, духовної сфер тощо. На основі політичної інформації здійснюється планування політичної діяльності, яка є невіддільним елементом політичної технології і лежить в основі розробки стратегії діяльності як найважливішого і найскладнішого елемента політичної технології.

Таким чином, розробка ефективних стратегій в політичній сфері суспільства, ґрунтується на оцінці політичної ситуації і використовує інструменти маркетингу, який надає можливість зробити певні прогностичні оцінки відносно суспільного розвитку в майбутньому і запровадити систему дій, що будуть сприяти побудові заможного, процвітаючого демократичного суспільства, в якому кожна особа, кожна соціальна чи національна група могла б задовольняти властиві саме їй потреби та інтереси.

### **Література**

1. Палінчак М.М. Поняття політичного аналізу та етапи прийняття політичного рішення / М.М. Палінчук // Актуальні проблеми органів місцевого самоврядування: Матеріали конференції. - Воловець, 1998. - С. 4-27.

2. Малащук С.П. Аналітичні передумови процесу стратегічного планування /С.П. Малащук// Актуальні проблеми державного управління: Науковий збірник № 2.-Харків: УАДУ .- 1998.-С. 136- 142.

## ВАЛЮТНИЙ КУРС В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

ЛАВРІВ І.М., к.е.н., старший викладач,  
Львівський національний аграрний університет  
ЯНКО М.І., студентка економічного факультету,  
Львівський національний аграрний університет

Кожна країна стикається з низкою факторів, що можуть вплинути на встановлення валютного курсу національної валюти. Досліджуючи такий вплив факторів можна досягти значних успіхів для цілеспрямованої мети діяльності центрального банку держави – Національного банку України, щоб забезпечити стабільність грошової одиниці.

Необхідність валютного курсу визначається тим, що національні гроші за межами внутрішнього ринку не можуть виступати законним платіжним засобом. Адже, валютний курс – це ціна грошової одиниці однієї країни, виражена у грошовій одиниці іншої країни.

Розглянемо ,які функції виконує валютний курс:

- Долає обмеженості національної одиниці, виступає як засіб інтернаціоналізації грошових відносин та утворення світової грошової системи.
- Здійснює порівняння вартісних показників країн ,умов і результатів виробничого відтворення.
- Порівнює національні ціни з світовими цінами та інтернаціональною вартістю.
- Перерозподіляє національний продукт між країнами-учасницями міжнародних економічних відносин.

На думку багатьох спеціалістів, основними факторами, які сприяли розвитку глобалізаційних процесів у валютно-фінансовій сфері є лібералізація фінансових ринків та пом'якшення обмежень на рух капіталів, адже саме ці фактори джерелом економічної нестабільності.

Ми вважаємо, що необхідно розглянути проблеми нестабільності валютного курсу. В першу чергу це те, що політична криза, яку в нинішніх

умовах намагаються подолати, також є пов'язана з низкою суб'єктивних та об'єктивних чинників ,а саме:

- Довготривале перебування України у складі СРСР;
- Високий рівень корумпованості різних рівнів влади;
- Циклічна економічна криза;
- Прогалини у законодавстві;
- Зміна методів державного управління;
- Економічно-соціальний держави.

По-друге, це відсутність єдиної позиції політиків, фінансистів, щодо переходу встановлення плаваючого курсу.

Багато науковців та вчених висловлюють свої думки ,щодо підтримки переходу до гнучкого обмінного курсу. Зокрема, М. Макаренко, І. Д'яконова однією з проблем переходу до плаваючого валютного курсу виділяють темпи такого переходу. Поступовий підхід означає прийняття «дозових» кроків при запровадженні плаваючого курсу , наприклад, шляхом переходу від прив'язки до однієї валюти, до фіксованої або повзучої прив'язки ,до кошика валют і далі до поетапного розширення валютного коридору. Швидкий підхід, навпаки, вимагає менше проміжних етапів або взагалі їх не вимагає [3]. Крім того , фахівець з економіки В. Лицький вважає , що сьогоднішнє ослаблення курсу гривні потрібно було ввести вже давно, оскільки це призведе до оздоровлення економіки в цілому та отримання серйозної підтримки експортерами [1].

Зазначимо, що член Ради Національного банку України , заслужений діяч науки і техніки України Т. Ковальчук рішуче переконує, що плаваючий курс – це ринковий індикатор для чітко внормованої законодавчо сталої та ефективної ринкової економіки ,яка спирається на дієздатні державні інститути. Також автор аналізує ,що лише у 15 країнах національні валюти знаходяться у вільному плаванні. У 39 країнах має місце практика «керованого плавання» [2].

Слід зазначити, що існує багато ризиків , проблем ,які впливають на валютний курс – це проблеми викликані форсмажорними обставинами. Це так

звані кризи людського життя, діяльність терористичних угруповань, загострення воєнних конфліктів.

Валютне регулювання – це діяльність держави та уповноважених нею органів щодо регламентації валютних відносин економічних, суб'єктів та їх діяльності на валютному ринку. Така регламентація поширюється на всі складові валютних відносин та валютного ринку, і насамперед на: процес курсоутворення; виконання платіжної функції іноземною валютою на внутрішніх ринках країни; діяльність комерційних банків та інших структур на валютному ринку; здійснення міжнародних платежів за поточними операціями платіжного балансу; здійснення міжнародних платежів за капітальними операціями платіжного балансу та розвиток іноземних інвестицій в економіку країни; формування та використання золотовалютних резервів.

Отже, таким чином у тезах доведено, що підтримка стабільності валютного курсу гривні є важливим та непростим завданням, але потрібно старатися та аналізувати всі процеси за допомогою валютного регулювання економіки.

### **Література**

1. Плаваючий курс гривни: чого ожидать бизнесу от новаций НБУ. URL: <http://newsradio.com.ua/rus/2014-02-10/Plavajushhij-kurs-grivni-chego-ozhidat-biznesu-ot-novacij-NBU>.

2. Ковальчук Т. Чому монетарна політика НБУ протидіє національним інтересам? URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/economika/prokonceptsiyu-reformi-bankivskoyi-sistemi-do-2020-roka>

3. Макаренко М.І., Д'яконова І.І., Журавка Ф.О. Стратегія інфляційного таргетування в грошово-кредитній політиці держави: монографія. Суми: ДВНЗ «УФБС НБУ», 2008. 108 с.

## **«GOOD GOVERNANCE» ЯК СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ СТАНОВЛЕННЯ ДІЄВОЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ**

МОВЧАНЮК А.В., к.е.н., старший викладач  
Уманський національний університет садівництва

Сьогодні розвиток демократичного врядування в європейських країнах відбувається на засадах децентралізації та формування партнерських відносин між владою і громадянами на основі їх самоорганізації та самоврядування. Особливе місце у цьому процесі посідає впровадження стандартів «good governance» («належного врядування»), які обумовлюють зростання ролі громадськості у процесі вироблення, ухвалення та реалізації публічної політики, що у свою чергу, актуалізує перед органами влади завдання посилення заходів з реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства.

Стратегічним курсом політики України в контексті її інтеграції до європейського співтовариства передбачені суттєві законодавчі та інституційні зміни, модернізація існуючих систем державного управління та місцевого самоврядування, адаптація процесів управління публічними інституціями до європейських реалій. Тому урахування здобутків концепції “належного урядування” є необхідним для України на шляху поступу до відкритого, справедливого, демократичного суспільства [1, с.98].

Поняття “Good Governance” увійшло в науковий обіг на початку 90-х рр. ХХ ст. та розглядається науковцями як механізм забезпечення функціонування суспільства як цілісної саморегульованої системи, спосіб реалізації публічної влади, завдяки якому досягаються: відповідність публічної політики потребам суспільного розвитку; реальна участь громадян у виробленні та реалізації публічної політики; об’єднання потенціалу всіх трьох секторів (влада, бізнес, громадськість); постійний контроль різних сегментів суспільства за публічною владою тощо.

Відповідно до “Програми розвитку ООН” основними характерними

рисами, які притаманні «належному врядувані» є:

- участь – широка участь громадян у прийнятті рішень прямо або через легітимні посередницькі інститути на основі свободи слова і об'єднань;
- верховенство права – справедливість і неупереджене виконання законів;
- відкритість і прозорість – забезпечення громадянам доступу до інформації про управлінські процеси та інститути, достатньої для розуміння та спостереження;
- рівність – усі чоловіки та жінки мають однакові можливості покращення чи збереження свого добробуту;
- орієнтація на згоду – спрямованість на досягнення широкої згоди щодо спільних інтересів сторін та, якщо можливо, щодо політик і процедур;
- справедливість – надання всім громадянам можливостей покращувати або підтримувати свій добробут;
- ефективність і результативність – одержання результатів, що забезпечують досягнення поставлених цілей, за найраціональнішого використання ресурсів;
- підзвітність – підзвітність осіб (в уряді, приватному секторі та організаціях громадянського суспільства), які приймають рішення, перед громадськістю;
- стратегічне бачення – наявність у національних лідерів та громадськості довгострокової стратегії суспільного розвитку та розуміння шляхів її реалізації з урахуванням умов даної країни [2].

На основі врахування міжнародного досвіду, рекомендацій експертів, узгодження із змістом інших міжнародно-правових документів програма ООН-ХАБІТАТ сформулювала сім принципів, дотримання яких мало б сприяти запровадженню і поширенню практики належного врядування. Серед них виокремлено наступні: сталий розвиток; субсидіарність; безособовість; прозорість та підзвітність діяльності органів влади; залучення громадян до управління у прямій та опосередкованій формах; безпека громадян.

Впровадження принципів та стандартів належного врядування зумовлює



процес зміни становища громадян відносно процесів прийняття рішень органами влади – від пасивного споглядання до їх активної участі. А оскільки, сьогодні Україна стоїть перед нагальною потребою здійснення широкомасштабної реформи системи публічного управління, то впровадження принципів належного врядування сприятиме покращенню менеджменту управління, ефективному виконанню органами влади своїх повноважень та проведенню розпочатих в країні економічних, політичних і суспільних перетворень.

Імплементация «належного врядування» в Україні вимагає першочергового вирішення актуальних для громадянського суспільства проблем та створення сприятливих умов для його подальшого розвитку. Завдяки цьому органи влади отримають в особі представників громадськості компетентних партнерів з високим рівнем правової, політичної та громадянської культури, здатних брати участь у виробленні, ухваленні та реалізації управлінських рішень.

### **Література**

1. Лендъел М. О. Перспективи запровадження принципів належного врядування в Україні в контексті європейської інтеграції / М. О. Лендъел // Грани. – 2014. – № 7 (111). – С. 96–101.
2. Governance for sustainable human development [Electronic resurse] : UNDP policy document / United Nations Development Programme. — 1997. — January. — Access mode : <http://magnet.undp.org/policy/default.htm>.

## ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ

НІКІТЕНКО С.В., к.і.н.,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Сфера фізичної культури і спорту виконує в суспільстві низку важливих функцій і охоплює всі вікові групи населення. Її багатофункціональний характер проявляється в тому, що фізична культура і спорт обумовлює розвиток фізичних, естетичних і моральних якостей особистості, в організації суспільно-корисної діяльності, дозвілля населення, профілактиці захворювань, вихованні підростаючого покоління, фізичній і психоемоційній рекреації і реабілітації, є видовищем, сприяє комунікації тощо. Фізична культура, виступаючи однією з граней загальної культури людини, її здорового способу життя, багато в чому визначає поведінку людини в навчанні, на виробництві, в побуті, в спілкуванні, сприяє вирішенню соціально-економічних, виховних та оздоровчих завдань. Під час навчальних занять, тренувань, а особливо під час спортивних змагань молоді люди переносять великі фізичні та моральні навантаження: швидко змінюється ситуація, опір суперника, залежність результату спортивних змагань від зусиль кожного члена команди, вміння підпорядкувати свої інтереси інтересам колективу, неухильне виконання певних правил спортивних змагань, шанобливе ставлення до суперника сприяють формуванню у них таких рис характеру, як сила волі, сміливість, самовладання, рішучість, впевненість в своїх силах, витримка, дисциплінованість. Турбота про розвиток фізичної культури і спорту – найважливіша складова соціальної політики держави, що забезпечує втілення в життя гуманістичних ідеалів, цінностей і норм, які відкривають широкий простір для виявлення здібностей людей, задоволення їх інтересів і потреб, активізації людського фактору.

Багрім О. звертає увагу на ту обставину, що на сьогоднішній день Україна зіштовхнулася зі значною кількістю проблем економічного, політичного,

соціального характеру, однією з причин яких виступає недосконалість системи публічного управління. Адже, як відомо, чи не найголовнішу роль в процесі удосконалення системи публічного управління відіграє кадрове забезпечення. Від працівників, що виступають носіями інтелектуального і соціального капіталу, їх професійно-кваліфікаційного рівня, досвіду, компетентності, професіоналізму, відданості справі, правильності виконання поставлених завдань та прийняття адекватних управлінських рішень, залежить ефективність діяльності, імідж органів публічної влади та, як результат, ефективність функціонування системи публічного управління [1, с.19].

Першочерговим завданням держави та суспільства, а значить і органів управління фізичною культурою і спортом – це турбота про громадянина, його здоров'я, надання йому можливостей для активного заняття фізичною культурою і спортом. Сучасний рівень поставлених перед вітчизняним фізкультурно-спортивним рухом завдань висуває підвищені вимоги до управління даним соціальним явищем. Останнім часом вплив політичних партій на діяльність державних органів влади, прийняття ними рішень зростає та мав негативні наслідки для розвитку професійної, неупередженої, орієнтованої на громадян державної служби. Одним із найважливіших кроків до забезпечення політичної нейтральності осіб, що займають посади в органах державної влади, посилення персональної відповідальності державних службовців, врегулювання їх статусу, створення умов для прозорості діяльності державних органів влади стало прийняття Верховною Радою України Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року №889-VIII, який набрав чинності з 1 травня 2016 року. Також цей Закон ґрунтується на визначенні засад забезпечення публічної, професійної, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства [2, с. 30].

«Публічне управління за останні десятиліття істотно змінилося, з'явилася необхідність у пошуку нових моделей управління. Також зросла плюралізація громадських структур, складність взаємовідносин між різними групами

населення, спостерігається високий рівень суспільних потреб і очікувань, інформатизація суспільства, падіння довіри населення до центральних органів влади – це і багато іншого призвело до перегляду традиційних управлінських підходів» [3, с. 38].

Накопичені на сьогоднішній день наукові знання та практичні навички щодо системи управління дають надію на успішне вирішення цих завдань. Одним із можливих варіантів вдосконалення управління розглянутої сфери є використання програмно-цільового підходу в управлінні. Як показав аналіз наукових досліджень, програмно-цільове управління в різних сферах народногосподарського комплексу стає домінуючим. Практичні результати підтверджують його ефективність. При цьому в обов'язковому порядку необхідно враховувати специфіку тієї галузі, тих установ, де він застосовується. На сучасному етапі виявилася гостра необхідність переосмислення функціонального призначення фізичної культури і спорту в формуванні особистості, її світогляду, вивчення адаптивних здібностей людини. В сучасних умовах змінився сам підхід до вибору загальних принципів і методів дослідження. Пріоритетними стають приватні проблеми, що пов'язано, з одного боку, зі зміною парадигм в науці й освіті, а з іншого – специфікою наукового мислення початку XXI століття. Аналіз результатів досліджень останніх років показав, що сформувався концептуальне підґрунтя для створення цілісного уявлення про фізичну культуру. Визначилися нові знання, які відображають змістовну сутність фізичної культури і спорту в умовах, коли змінилося її функціонування. Причини здійснюваних на сучасному етапі реформ і змін у змісті знання про фізичну культуру і спорт лежать не тільки безпосередньо в сфері фізичної культури і спорту, а й за її межами. Так, кардинальна зміна в соціальному житті обумовила розширення сфери компетенції природничих і гуманітарних наук, та виявила інтегративні тенденції в сфері цих наук, що зумовило появу нових об'єктів наукового пошуку, формування нових галузей знань.

## Література

1 Багрім О. Планування кар'єрного росту публічних службовців : створення персоніфікованого плану розвитку та кар'єрограми / О. Багрім // Становлення публічного адміністрування в Україні: матеріали VII Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених / за заг. ред. С.О. Шевченка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016.

2 Борисова Н. Забезпечення політичної нейтральності державних службовців згідно вимогам «нового» Закону України «Про державну службу»: нормативно-правовий аспект / Н. Борисова // Становлення публічного адміністрування в Україні: матеріали VII Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених/ за заг. ред. С.О. Шевченка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016.

3 Сухенко В. Політико-адміністративне управління: підходи до визначення / В. Сухенко // Актуальні проблеми державного управління. Збірн. наук. праць. – Одеса: НАДУ, 2015. – Вип. 2 (62).

## **РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В РОЗВИТКУ АГРОТУРИЗМУ**

ДУГА В.О., старший викладач,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Стратегія економічного розвитку України на сучасному етапі полягає в ефективному використанні наявних ресурсів і пошуку нових можливих способів зростання. В таких умовах особливого значення набуває аграрний туризм, доцільність розвитку якого підтверджується статистичними даними. Велику роль у його становленні відведено політиці органів місцевого самоврядування, що вимагає розробки дієвих механізмів, безпосередньої участі та посилення їх ролі в популяризації агротуристичного руху [1].

Нині сутність та значення агротуризму значно ширші, ніж може здатися на перший погляд. Цей вид туризму не розцінюється лише у площині надання туристичних послуг, він набув соціального, культурного та економічного значення. Туризм більше, ніж будь-яка інша виробничо-господарська діяльність, впливає на соціально-економічний розвиток села і району, модернізацію інфраструктури та відновлення транспортної мережі. Агротуризм сприяє підвищенню рівня екологічної та культурної свідомості мешканців сільських територій, збереженню культурної спадщини, розвитку селянських господарств, стимулює розвиток відповідної інфраструктури, сприяє підвищенню освітнього рівня сільського населення, відродженню традиційних ремесел, розширенню асортименту продукції присадибного господарства.

Органи місцевого самоврядування, розвиваючи аграрний туризм на територіях своїх населених пунктів, можуть отримати додаткові можливості поповнити місцевий бюджет та активізувати малий бізнес. Та для цього потрібно здійснювати організаційно-економічні заходи, розробляти програми на місцевому рівні, метою яких має стати утримання на території саме свого села якомога більшої частки грошових коштів, що генеруються в агротуризмі.

Якщо господар агрооселі не буде сприйнятий місцевою владою і спільнотою, то, ймовірно, розвиток агротуризму загальмується. Але, якщо він самостійно заявив про своє бажання здійснювати агротуристичну діяльність, органам місцевого самоврядування слід подякувати йому за те, що він, проявив ініціативу, забезпечив самозайнятість, вирішив залучати в село потік туристів, намагається сприяти зростанню добробуту місцевого населення.

Важливо, щоб місцева влада розуміла соціально-економічні вигоди села в стратегічній перспективі. Органи місцевого самоврядування можуть і повинні допомагати у становленні та розвитку агротуристичної діяльності на території села, цьому будуть сприяти:

- участь у розробці програм розвитку агротуризму з урахуванням ресурсів, можливостей території та інтересів місцевих жителів;
- допомога у формулюванні та реалізації концепції агротурпродукту певної території;
- робота з населенням щодо формування позитивного ставлення до агротуристичного бізнесу, поведінкових моделей мешканців села;
- співпраця з сусідніми громадами з метою об'єднання туристичних ресурсів і створення умов для багатоденного перебування туриста;
- співпраця з представниками туристичного бізнесу щодо професійного та ефективного просування туристичного бренду дестинації;
- дофінансування витрат, залучення інвестицій, коштів міжнародних програм і фондів на облаштування сільських садиб і т.д;
- допомога в організації виставок, регіональних ярмарків, конкурсів;
- піклування та обслуговування об'єктів для підтримання естетичного вигляду й чистоти території (доріг, зупинок, стоянок) тощо.

Органи місцевого самоврядування повинні нести відповідальність за пункти охорони здоров'я, протипожежної безпеки, охорони громадського правопорядку, стан загальної інфраструктури, транспортного сполучення та

інші послуги, що суттєво впливають на комфортний та безпечний відпочинок [2;4].

У будь-якому випадку, необхідно посилити роботу з координації зусиль влади й бізнесу, оскільки в усіх розвинених країнах Європи, де аграрний туризм розвивається швидкими темпами та служить джерелом додаткових доходів для сільських жителів, в основі такого розвитку лежать механізми кооперації та співпраці [5].

Економічний і соціальний успіх у місцевому масштабі залежить від спільної діяльності усієї місцевої спільноти, від свідомої та послідовної політики місцевої влади. Надалі треба розробити механізми стимулювання господарської активності на місцевому рівні. Це дозволить ефективно управляти розвитком даного виду туризму, отримувати територіальним громадам максимальний мультиплікативний ефект та відродити українське село [3].

### Література

1. Івашина Л.П. Взаємодія органів державної влади у розвитку сільського зеленого туризму / Івашина Л.П. // Науковий журнал Класичного приватного університету «Держава та регіони. Серія: Державне управління». – 2017. – № 2. – С.44-49.
2. Кравцов С.С. Возможности расширения участия органов местного самоуправления в развитии сельского зеленого туризма в Украине / С.С. Кравцов // Вісник ДІТБ. – 2007. – №11. – С. 64-70.
3. Кудла Н. Роль органів місцевого самоврядування у розвитку агротуристичного руху / Н. Кудла // Економіка АПК. –2006. – №2. – С. 30-35.
4. Прошко В. Туризм як складова економічного розвитку України // Аспекти самоврядування. – 2005. – №1. – С.2-4.
5. Ткачук В. Інституційне забезпечення туризму як форми диверсифікації сільськогосподарського виробництва / В. Ткачук // Аграрна економіка. – 2012. – Т.3. – №1-2. – С. 83-87.



## **ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ**

ДЕНИСЕНКО І.С., провідний економіст відділу проблем економіки земельних і лісових ресурсів ДУ «ІЕПСР НАН України»

Стратегічною метою державної політики у сфері управління земельних ресурсами, реформування та регулювання правовідносин на землю, як невід'ємної частини державної соціально-економічної політики, є забезпечення умов для ефективного використання землі та розвитку ринку землі як одного з ключових умов сталого економічного розвитку країни та підвищення добробуту її громадян.

Існуюча система управління земельними ресурсами носить більш виражений адміністративний, контрольний характер. Її функціонування здійснюється в основному розподілом виконавчої влади по вертикалі, яке ще далеко не завершене.

По горизонталі вдосконалення земельного законодавства та реалізація повноважень у галузі використання і охорони земель здійснюється у трьох напрямках – відповідно до складу земельних та екологічних норм, які групуються наступним чином: власне екологічне або природоохоронне законодавство; природно-ресурсного законодавства, в тому числі і, земельне законодавство; інші галузі законодавства, які регулюють відносини, які виникають при використанні і охороні земель: цивільне, адміністративне, фінансове та інші галузі законодавства.

У сучасних умовах реформування земельних відносин, включення землі в сферу товарного обороту, стає очевидним необхідність впровадження більш ефективного механізму управління, заснованого на економічних методах впливу. До основних елементів економічного механізму відносяться: встановлення диференційованих земельних платежів; економічне стимулювання раціонального землеволодіння та землекористування, застосування економічних санкцій за безгосподарне відношення до землі,

зниження ґрунтової родючості; економічний захист від вилучення земель сільськогосподарського призначення для інших потреб (промисловості, транспорту і т. д.); кредитно-фінансова та інвестиційна політика держави.

З метою економічного стимулювання раціонального використання земель власники і користувачі повинні мати можливість на певний час звільнитися від плати за землю, отримувати пільги по сплаті земельного податку. Держава або місцеві органи влади можуть виділяти бюджетні асигнування для відновлення або рекультивації земель, грошові компенсації при тимчасовій їх консервації, встановлювати підвищені ціни на екологічно чисту продукцію, заохочувати власників за поліпшення якості земель, підвищення родючості ґрунтів, продуктивності земель лісового фонду.

Важливим блоком у складі методів економічного регулювання земельних відносин виступають економічні санкції, що застосовуються за правопорушення у вигляді різних грошових компенсацій, пов'язаних з відшкодуванням заподіяного збитку.

Штрафи часто застосовуються на практиці як захід впливу на порушників земельного права. Штрафні санкції (аж до вилучення виділеної земельної ділянки) встановлюють за втрату ґрунтової родючості, розвинення ерозії, порушення земельного та природоохоронного законодавства.

Основною метою системи платежів за забруднення повинен стати вплив на економічну поведінку господарюючих суб'єктів, а не покарання за недотримання нормативів забруднення. В існуючій системі господарювання платежі за забруднення є способом пом'якшення негативних наслідків економічної діяльності і виконують, в першу чергу, функцію акумуляції грошових коштів у рамках екологічних фондів. Це, звичайно, дуже важлива функція, особливо в умовах різкого скорочення бюджетного фінансування природоохоронної діяльності, але в перспективі повинна посилитися стимулююча функція цього виду платежів. Для цього необхідно вирішити наступні проблеми методичного характеру: необхідно враховувати роль підприємства у соціально-економічному становищі регіону та його

економічний стан; розміри ставок повинні бути пов'язані з можливими витратами на заходи з зниження забруднення (наприклад, з вартості природоохоронного устаткування з урахуванням терміну окупності і т.п.). Основним критерієм установлення розмірів платежів має бути ступінь реагування підприємства на ринкові сигнали, спрямовані на зміну собівартості продукції за рахунок зазначених платежів; розміри платежів повинні залежати від типу і структури забруднень та екологічної ситуації території, на якій розміщене підприємство.

Стимулюючі платежі можуть мати декілька цілей, наприклад, мінімізувати утворення відходів, заохочувати зниження виробництва продуктів, що дають багато відходів, стимулювати виробництво їх заміників і т.д. Система платежів за забруднення повинна бути націлена на кінцеві результати і бути взаємопов'язана з загальними економічними пріоритетами в розвитку.

Особливої актуальності набувають завдання розроблення інструментарію та нових механізмів у системі корпоративного управління земельними відносинами на засадах підвищення рівня корпоративної соціальної відповідальності та корпоративної культури в контексті просторового впорядкування регіональних природно-господарських систем.

## **ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ТА АМАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

ЛЕБЕДЄВА Н.А., старший викладач  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Виходячи із того, що наша країна перебуває у досить складному політично-економічному становищі, мистецтво відійшло на другий план уваги державного управління. Тому й не дивно, що глобалізаційні процеси вражають саме слабкі, з управлінської точки зору, державотворчі аспекти. Мистецтво є філософсько-духовним шаром суспільної свідомості, яка не проявлена так чітко, як, наприклад, промислові галузі, але значущість мистецтва від цього не стає меншою. Як доказ того, що розвиток державного управління мистецтвом є важливим, можна навести приклад негативного впливу глобалізації на сучасне українське суспільство. Відома українська вчена Радмила Войтович вважає, що сьогодні глобалізація "приводить до перерозподілу інтелектуального ресурсу між державами (більш потужні в соціально-економічному та політичному плані держави використовують потенціал менш розвинених держав з метою реалізації власних інтересів) постає питання вироблення ефективних механізмів захисту свого інтелектуального ресурсу. Одним із таких механізмів має виступати розробка відповідної нормативно-правової бази, яка чітко урегульовувала відносини між державами щодо ставлення не лише до інтелектуального, але і людського потенціалу загалом" [1, с. 293].

Трансформації концептуальних підходів державного управління присвячена чимала кількість досліджень провідних українських вчених. Кожен з них вніс вагомий вклад у розробку державно-управлінських трансформацій практично всіх галузей управління державою. Наприклад, українські науковці Л. Г. Чернюк і Т. В. Пепа вивчили концептуальні засади трансформації та системної організації соціальної інфраструктури. Науковці наголошують, що "основною рушійною силою сучасного цивілізаційного процесу є гуманітарні чинники - освіта, наука, культура, здоров'я, особисті якості, цінності та

світогляди людини. Виходячи із свого європейського вибору, наша країна започаткувала процес трансформаційних змін, покладаючи в основу свого подальшого розвитку інтереси людини, її прагнення жити в гармонії зі світовими цінностями, з суспільством і природою" [6, с. 19]. На думку вчених, такі стратегічні пріоритети закладені в концепції, головна ідея якої міститься у принциповому підході, який пропонує інтеграцію в єдину систему всіх гуманітарних чинників суспільного розвитку. Вони, у свою чергу, виступають факторами інтеграції та консолідації українського суспільства.

Концептуальні засади дослідження трансформації політичних режимів з точки зору транзитологічного підходу описано українською дослідницею Л. Приймак [4]. Доктор філософських наук, професор О. С. Токовенко присвятив своє наукове дослідження трансформації концептуальних засад політичної науки у культурно-історичному контексті [5]. Під впливом глобалізації досліджено трансформації міграційних процесів українським дослідником М. Курилич [3].

Відкритість системи державного управління визначатиме якісно новий напрям досліджень. Тож дослідження теоретико-методологічних засад трансформації державного управління у сфері розвитку професійного і аматорського мистецтва набуває системної сталості. Управління цією системою є базовим, матиме фундаментальну характеристику для стабільного функціонування професійного і аматорського мистецтва. Маючи на увазі системний підхід, вважаємо, що професійне і аматорське мистецтво є гнучкою, відкритою системою, що розвивається.

Оскільки спілки професійного або аматорського мистецтв є складовою ланкою в системі державного управління культурою, то зрозумілою стає ефективність управління цією ланкою, що зумовлюється як внутрішніми факторами даної системи, так і зовнішніми факторами системи управління державним закладами культури.

На думку автора даної доповіді, це повинна бути державно-громадська модель з врахуванням регіональних особливостей. Повноваження між органами

виконавчої влади та органами місцевого самоврядування повинні чітко розподілятися. Автономізація закладів аматорського і професійного мистецтва, конкурентоспроможність мистецьких послуг, створення консультативного супроводу управлінських рішень сприятимуть якіснішому розвитку і конкурентоспроможності українського професійного і аматорського мистецтва на міжнародному рівні. Така модель управлінської системи аматорським і професійним мистецтвом передбачає перерозподіл повноважень та делегування громадськості певних функцій.

### Література

1. Войтович Р. В. Глобалізація та її вплив на систему державного управління : аналіз, проблеми, перспективи. Монографія / Р. В. Войтович. – Чернівці: Технодрук, 2011. – 368 с.

2. Григор'єва В.А. Трансформація механізмів управління освітою як відкритої системи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://lib.iitta.gov.ua/3454/1/%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80\\_%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%9C.pdf](http://lib.iitta.gov.ua/3454/1/%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80_%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%9C.pdf)

3. Курилич М. Трансформація та політизація міграційних процесів під впливом глобалізації / М. Курилич // Наукові записки. - Вип. 49. - ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2010. - С. 364-380.

4. Приймак Л. Концептуальні засади дослідження трансформації політичних режимів: транзитологічний підхід / Л. Приймак // *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2015. - Vol. 2, Iss. 1. - С. 154-156.

5. Токовенко О. С. Трансформація концептуальних засад політичної науки у культурно-історичному контексті / О. С. Токовенко // *Грані. Політологія*. - №8 (100). - Серпень 2013. - С. 65-70.

6. Чернюк Л. Г., Пепа Т. В. Концептуальні засади трансформації та системної організації соціальної інфраструктури / Л. Г. Чернюк, Т. В. Пепа // *Економіка та держава*. - № 3. - 2015. - С. 19-22.

## ПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

ГЛАДКИЙ В.В., магістр права, асистент,  
ПраТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»  
Навчально-науковий інститут права ім. князя Володимира Великого

Дискусія про необхідність децентралізації влади в Україні розпочалася в академічних колах, а також у широких колах експертів-практиків фактично з моменту відновлення незалежності нашої держави. Однак, крім декларування необхідності реалізації відповідної реформи в Україні, необхідні зміни в цій сфері до сьогоднішнього дня практично не спостерігалися. На думку проф. О.В. Скрипнюка, тривала невирішеність питання здійснення децентралізації влади в Україні обумовлена безліччю об'єктивних і суб'єктивних причин [1, с. 23]. У той же час, звернемо увагу на те, що до децентралізації влади Україну підштовхували, як її міжнародні донори і кредитори, так і внутрішні опоненти існуючої моделі розподілу влади, зокрема, місцеві органи влади, а також еліти, котрі виявилися нездатними встановити контроль над центральною владою і за власним сценарієм сформувати структуру кланового капіталізму в державі [2]. Це не може не викликати здивувань: чому, настільки різні суб'єкти вимагали та вимагають від однієї й тієї ж самої держави єдиного? Насправді, відповідь на це питання криється в тій обставині, що: (1) фактичне осмислення поняття «децентралізація» вкрай ускладнене тим, що в теорії на даний момент існує безліч різних методико-теоретичних підходів до розуміння зазначеного терміну, який, до всього іншого, також має безліч однаково вживаних у науковому обігу синонімів [3, с. 35]; (2) дії, процеси та явища практично завжди мають дві «сторони медалі», одна з яких задовольняє потреби одних, а друга – інших (наприклад, демократію у пануючого класу вимагають як законотворці громадяни, так і злочинці, оскільки, кожен з них бачить в цьому політичному режимі ті чи інші можливості, переваги для реалізації власних інтересів).

Незважаючи на низку різноманітних підходів до визначення поняття «децентралізація», слід погодитися, що в загальному сенсі даним терміном позначається зміна повноважень центрального органу влади щодо прийняття рішень на місцевому рівні, які переміщуються у виняткову компетенцію місцевих органів влади [4, с. 100]. Таким чином, децентралізація – це благо для держав, котрі, вибудовуючи все більшу демократію відповідним чином, є при цьому спроможними захистити баланс закону, права і народовладдя, уникаючи подальшої криміналізації суспільства (зокрема, у вигляді зростаючого екстремізму і сепаратизму), поглиблення та розширення андеркласу у державі [5, с. 36–37, 44–45], а також уникаючи можливості перетворитися в квазідемократичну неправову державу.

Оскільки децентралізація з об'єктивних причин вважається благом, але не для всіх держав, спробуємо відповісти на питання: чи припустимо здійснення децентралізації влади в сучасній Україні? При цьому, на нашу думку, необхідно враховувати рівень розвиненості держави, її політичну стабільність, а також рівень корумпованості цієї держави, наявність у неї природних ресурсів (в контексті «ресурсного прокляття») та міру їх пропорційної зосередженості в різних регіонах держави, які виступають умовно самостійними (незалежними від політичного центру) суб'єктами.

Звернемо увагу на те, що на це питання також звертають увагу й інші вчені. Приміром, проф. О.В. Скрипнюк, вказуючи на переваги децентралізації та її безальтернативність для України, застерігає, що в умовах нинішньої політичної нестабільності, економічної та соціальної кризи, зовнішньої агресії децентралізація може призвести до поглиблення наявних та появи нових негативних тенденцій у розвитку держави й суспільства [1, с. 24]. Тобто, на думку вченого, поточні кризові явища, які спостерігаються в Україні, не виключають необхідність здійснення децентралізації; єдиним висновком з цього є лише необхідність врахування можливих наслідків відповідної реформи. У свою чергу проф. В.А. Предборський звертає увагу на те, що «проведення реформи децентралізації в умовах існування тіньових механізмів



автономності місцевої влади може призвести лише до поглиблення, значного подальшого укорінення тінізаційних процесів, зростання, поширення закритості, клановості місцевої влади тощо» [6, с. 4]. Вважаємо, що висновки проф. Предборського є більш аніж очевидні і не можуть бути проігноровані у визначенні можливості здійснення масштабної децентралізації в Україні. У той же час, необхідно звернути увагу, що зазначений аспект є лише фрагментом розглянутої проблеми, а її корінь безпосередньо сконцентрований в тому феномені, який проф. М.Л. Росс позначив як «ресурсне прокляття».

Отже, з огляду на існуючі кризові явища в сьогочасній Україні, вважаємо, що здійснення децентралізації влади в Україні дозволить зменшити ризики становлення авторитаризму в Україні, однак, спричинить укрупнення та посилення влади регіональних кланів, що вдало скористаються перевагами, зокрема, децентралізації бюджету у боротьбі за вплив на центр у майбутніх президентських та парламентських виборах.

### Література

1. Скрипнюк О.В. Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика // Віче. 2015. № 12. С. 22–24.
2. Hladky V.V. The Manifestation of Corruption in Eastern Europe // Traektoriâ Nauki = Path of Science. 2018. Vol 4(1). P. 4001–4012. DOI: 10.22178/pos.30-5.
3. Barrett B.F.D. Decentralization in Japan: Negotiating the Transfer of Authority // Japanese Studies. 2000. Vol. 20(1). P. 33–48.
4. Hofman, B., Kaiser, K., Schulze, G. Corruption and Decentralization. Decentralization and Regional Autonomy in Indonesia // Decentralization and Regional Autonomy in Indonesia. Implementation and Challenges / C.J.G. Holtzappel, M. Ramstedt (Ed.). Pasir Panjang: ISEAS Publishing, 2009. P. 99–113.
5. Гладкий В.В. Бедность, нищета и криминализация общества // Актуальные научные исследования в современном мире. 2017. № 6(26), Ч. 6. С. 35–55.
6. Предборський В.А. Децентралізація влади: загроза посилення тінізаційних трендів // Формування ринкових відносин в Україні. 2016. № 2(177). С. 3–6.

# СИСТЕМА ІНДИКАЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

СКОК С.В., викладач

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Земельні ресурси є важливим чинником суспільного розвитку. Проте в останні роки відбулася системна перебудова структури землекористування, яка полягає у зниженні ефективності сільськогосподарського виробництва, низькій ресурсовіддачі землі. При цьому, важливістю набуває перехід аграрного сектору економіки на стале ведення сільського господарства. З наукового погляду І. А. Пашкова [1] сталий розвиток землекористування - це така система земельних відносин, при якій досягається оптимальне співвідношення між економічним зростанням, нормалізацією якісного стану земельних ресурсів, задоволенням матеріальних і духовних потреб населення. Структурна перебудова аграрного сектору має базуватися на системному підході, який полягає в раціоналізації землеволодіння і землекористування; охороні земель; своєчасного усунення та попередження негативного впливу деградованих земель на здоров'я і добробут населення, навколишнє середовище; забезпечення задоволення соціально-економічних інтересів та їх гармонізації з екологічною складовою.

Головною функцією сталого розвитку агроєкосистем є забезпечення якісними продуктами харчування населення за доступними цінами при умові збереження та відновлення природного середовища, забезпечення стабільного стану, привабливості культурних ландшафтів. Виробництво екологічно чистих і безпечних продуктів має соціальну значимість, оскільки являється важливим індикатором демографічних показників [2].

Перехід сільськогосподарської екосистеми на сталий розвиток вимагає комплексних заходів щодо раціонального використання землі та природних ресурсів з орієнтацією на майбутні потреби населення. Структурні зміни землекористування розглядаються у тривимірній системі координат: економічної (характер використання землі, ринок продуктів, розміщення

виробництва, рівень інтенсифікації, розвиток інфраструктури); соціальної (соціальні інституції землекористування і землеволодіння, комплекс розпоряджень та обов'язків людини по відношенню до землі, земельний устрій, право власності на землю, сервітути, соціальна інфраструктура); екологічної (природно-ресурсний потенціал, агроекологічні особливості використання ґрунтів, якість продукції, екологічний стан ґрунтів, екологічні обмеження) [3].

Перебудова економічної системи в аграрному виробництві вимагає оптимальний вибір між можливістю швидкого отримання прибутку і довготривалого ефекту в результаті раціонального використання природно-ресурсного потенціалу, з урахуванням його реальної вартості. При цьому, екологічна складова стійкості реалізується у вимогах природодоцільності ведення сільського господарства. Досягнути цього можливо за рахунок застосування в агросфері новітніх технологій та ведення системи моніторингу земель, які здатні звести до мінімуму негативний вплив агровиробництва на навколишнє середовище, покращити екологічну ситуацію, підвищити родючість ґрунтів, примножити та збагатити природні ландшафти [2, 3].

Спираючись на світовий досвід, в основу сталого розвитку агроecosистем покладені принципи екологічної сталості, сестайнінга (підтримування) та екологічного імперативу. Необхідності набуває агроекологічний, адаптивний підходи ведення сільського господарства та управління аграрною сферою економіки [4]. При цьому оцінка агроecosистеми може базуватися на виборі таких екологічних індикаторів-грибів як *Arbuscular mycorrhiza*, *Glomus*, *Gigaspora*. На основі їхніх морфологічних змін встановлюється стійкість ґрунту до антропогенного навантаження.

Розвиток землекористування, визначення рівня його сталості досягається за рахунок індикаційної системи показників. Про те, як і для урбоекосистем єдиної системи індикаторів сталого розвитку для агросфери на сьогодні не розроблено. Суттєвий внесок в даному питанні вдалося зробити А.Г. Тихонову, Н.В. Гребенюку, О.В. Тихоненко [5]. Згідно їх наукових тверджень, індикатори повинні відображати характеристику функціонуючої системи

землекористування. Так, екологічні показники сталого розвитку мають вказувати на стан земельних ресурсів, економічні – на продуктивність та економічну ефективність землекористування, соціальні – на рівень соціального розвитку досліджуваної місцевості та демографічної ситуації.

Перехід аграрного сектору економіки на шлях сталого розвитку є досить актуальним та пріоритетним питанням на сьогодні. Досягнення тривимірної її концепції сприятиме формуванню стійких агроландшафтів, покращенню екологічної ситуації територій, підвищенню якості життя місцевого населення та економічної ефективності ведення сільськогосподарського виробництва.

### **Література**

1. Пашков І. А. Земля як чинник соціального розвитку / І.А. Пашков // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. – Вип. 37. – С. 33-42.
2. Ільяшенко В.А. Вплив екологічних факторів на досягнення продовольчого забезпечення населення / В.А. Ільяшенко // Економіка та держава. – 2007. - №12. – С.85-86.
3. Голян В.А., Еколого-економічні проблеми землекористування в Україні / В.А. Голян, А.І. Крисак // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - №1. - С.117-124.
4. Julia Litkei, Ildiko Szabo Komlovszky, Christos Christias. Ecological indicators // Агроекологічний журнал. - 2004. - № 4. – С.26-29.
5. Наукові засади сталого розвитку землекористування: індикація екологічного стану / А.Г.Тихонов, Н.В.Гребенюк, О.В. Тихоненко [та інш.] // Землевпорядкування. – 2003. - №1. – С.15-20.

## ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

СМУЛКА О. І., аспірант  
Львівський національний аграрний університет

Економічне зростання України неможливе без впровадження інноваційної діяльності у вітчизняних підприємствах, у тому числі й у аграрній сфері. Необхідність удосконалення технологій виготовлення продукції потребує узгодженого механізму управління цими процесами, а особливо з боку держави. Не дивлячись на високий науково-технічний потенціал України, інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств не досягає належного рівня. Це спричинено багатьма факторами, у тому числі й недосконалим державним механізмом управління інноваційної діяльності.

Згідно статті 6 Закону України «Про інноваційну діяльність», здійснення державного управління інноваційною діяльністю відбувається шляхом:

1. Визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального і місцевого рівнів.
2. Формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм.
3. Створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності.
4. Захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності.
5. Фінансової підтримки виконання інноваційних проектів.
6. Стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів.
7. Встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності.
8. Підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури [1].

До найефективніших способів активізації державного управління інноваційної діяльності можна віднести нові ринкові інструменти щодо підтримки та розвитку інноваційної діяльності аграрних підприємств, а саме: удосконалення земельних відносин (створення ринку землі); розробки та вдосконалення загальними зусиллями інноваційних програм; активізації інноваційної діяльності у сфері оподаткування; формування відповідної інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції; розв'язання проблеми розвитку сільських територій [2, с. 18].

Основними методами та заходами здійснення державного управління інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств можуть виступати наступні пропозиції:

- надання господарствам субсидій та дотацій;
- спрощена система оподаткування у вигляді податкових пільг, оподаткування за зниженими ставками або ж звільнення від сплати певних видів податку;
- стимулювання підприємців до формування власних інноваційних фондів;
- фінансове стимулювання інноваційної діяльності та надання позик на вигідних умовах;
- вдосконалення законодавчої бази щодо інноваційної та інвестиційної діяльності.

Проте, існує ряд причин, які стримують або унеможливають здійснення даних методів та заходів державними органами влади різних рівнів. Ними являються неузгодженість дій різних органів влади, не координованість їх діяльності та відсутність конкретного контролюючого органу, недосконалість правової системи та законодавчої бази, а також невиконання державних програм розвитку [3, с. 241] .

Для вирішення поставлених питань необхідно здійснити наступні заходи:

- вдосконалення законодавчої бази з питань інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств;

- вдосконалення правової системи розробки та виконання цільових державних програм;

- створення контролюючого органу, який би здійснював координуючі дії між учасниками інноваційної діяльності, а також би слідкував за дотриманням вимог та умов;

- залучення місцевих органів влади як суб'єкта державного управління інноваційним розвитком;

- розробка системи зворотного зв'язку для вирішення поточних питань, надання консультацій та вказівок для усіх учасників механізму управління інноваціями.

Дотримання цих вимог стане першим кроком у здійсненні ефективного державного управління інноваційною діяльністю сільськогосподарськими підприємствами, яке принесе позитивні зміни не тільки на мікро-, але й на макрорівні.

### **Література**

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. Дата оновлення 05.12.2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення 4.04.2018)

2. Готра В. В., Ігнатко М. І. Теоретичні основи управління інноваційним розвитком агропромислового виробництва України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Сер.: Економіка. 2017. Вип. 1. С 16-21

3. Філіпова Н. В. Механізм державного регулювання інноваційної діяльності. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22(1). С. 237-243.

## ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ МУНІЦИПАЛЬНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ УКРАЇНИ І КРАЇН ЄС

ПАЛЬОХА О. В., здобувач,  
Чернігівський національний технологічний університет

Забезпечення підвищення фінансової стійкості місцевих бюджетів та фінансової автономії місцевих органів влади неможливе без розвитку ринку муніципальних запозичень. В останні роки на ринку муніципальних запозичень спостерігається тенденція заміщення облігацій місцевої позики кредитами, особливо по лінії міжнародних фінансових інститутів.

Саме розвиток ринку муніципальних запозичень повинен стати надійним і ефективним джерелом забезпечення муніципалітетів середньо- і короткостроковими фінансовими ресурсами на привабливих умовах. Розвиток такого ринку в Україні стримується багатьма екзогенними і ендогенними факторами, основними серед яких є відсутність стратегічного бачення, досвіду і кваліфікованих фахівців муніципалітетів в сфері випуску облігацій місцевої позики; спеціалізованих фінансових установ; небажання бюджетоутворюючих підприємств вкладати вільні кошти в реалізацію інвестиційних проектів на місцевому рівні та ін.

В умовах прискорення євроінтеграційних процесів, реформи децентралізації питання адаптації вітчизняного ринку муніципальних запозичень до європейських вимог набувають особливої актуальності. На відміну від національної практики в багатьох країнах Європейського Союзу діяльність ринку муніципальних запозичень є ефективною і розвивається швидкими темпами. У зв'язку з цим постає необхідність проведення порівняльного аналізу діяльності ринку муніципальних запозичень України та країн ЄС з метою визначення можливостей застосування позитивного зарубіжного досвіду для активізації операцій з випуску і обігу облігацій місцевої позики (таблиця 1).



Таблиця 1 – Порівняльна характеристика ринку муніципальних запозичень України та країн ЄС

| Критерії порівняння                          | Україна   | Країни ЄС   |
|--|---|---|
| Вихід на ринок муніципальних запозичень      | Обмежений – порядок здійснення місцевих запозичень встановлює Кабінет Міністрів України, обсяг та умови здійснення запозичень погоджується з Міністерством фінансів України, реєстрацію випуску облігацій місцевої позики здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. | Вільний – Італія, Нідерланди, Португалія, Данія, Фінляндія, Німеччина, Швейцарія, Франція.<br>Обмежений – Австрія, Великобританія, Бельгія, Іспанія, Греція, Ірландія, Норвегія, Польща, Болгарія, Литва, Румунія, та ін. |
| Система гарантування державою місцевих позик | Держава не бере на себе виконання боргових зобов'язань місцевих бюджетів.   | В більшості країн ЄС держава виступає гарантом виконання органами місцевого самоврядування зобов'язань, що виникли внаслідок місцевих запозичень.   |
| Інституціональна інфраструктура              | Відсутні спеціалізовані установи – комунальні банки. Найбільший обсяг торгів облігаціями місцевих позик на позабіржовому ринку здійснюють державні банки.   | Основними інвесторами на ринку муніципальних запозичень виступають муніципальні та комерційні банки, інститути спільного інвестування.  |
| Вид муніципальних облігаційних позик         | Емісія і обіг облігацій місцевих позик здійснюється переважно на внутрішньому ринку.  | Більш розвиненим є випуск облігацій на зовнішньому ринку.   |

Джерело: складено автором на основі [1-5].

Порівнюючи розвиток ринку муніципальних запозичень в Україні та країнах ЄС можна виділити ряд схожих проблем, основними серед яких є відсутність вторинного ринку та пільгового оподаткування облігацій місцевої позики; низький рівень участі населення в операціях на зазначеному ринку тощо. Також однаковою є тенденція зниження обсягу випуску облігацій, але

причини, що призводять до цього, є різними. В Україні в основному це пов'язано з низькою капіталізацією ринку місцевих запозичень, в багатьох країнах ЄС – навпаки зі стабілізацією фінансово-економічної ситуації, економічним зростанням та підвищенням фінансової самостійності місцевих органів влади.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що ринок муніципальних запозичень в умовах реформи децентралізації потребує зменшення рівня державного втручання в його діяльність і надання більшої самостійності місцевим органам самоврядування у диверсифікації інструментів муніципальних запозичень.

### **Література**

1. Інструменти розширення ринку муніципальних цінних паперів як чинника ресурсного забезпечення регіонального розвитку. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1131/>

2. Шульц Е. П. Місцеві запозичення: сутність, види та міжнародний досвід [Електронний ресурс] // Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск 14, 2016. – С. 880-884. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/176.pdf>

3. Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень [Електронний ресурс] // Постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 110. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF>

4. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] / Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

5. Золотухін Є. В. Компаративний аналіз зарубіжного досвіду функціонування ринків місцевих запозичень: уроки для України / Є. В. Золотухін // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 11. – С. 55-60.

## **ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ**

СЕРЕДА О.А., студентка

Національний університет водного господарства та природокористування

На сьогоднішній день економіка України переживає новий етап реформування, який потребує створення ефективного місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади, надання більших повноважень органам місцевої влади, що дозволить їм брати безпосередню участь у розвитку підконтрольної території. Так, в Україні фінансова децентралізація розпочалася шляхом ухвалення змін у 2015 році до Бюджетного і Податкового кодексів України та низки нових законів, зокрема щодо передачі органам місцевого самоврядування додаткових повноважень і стабільних джерел доходів для їх реалізації, стимулювання територіальних громад до об'єднання.

За таких обставин обов'язковою умовою функціонування інституту самоврядування є формування більшої частини доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів, які самостійно встановлюються органами самоврядування. На сьогодні, склад ресурсної бази об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) має таку структуру: податки (60% ПДФО, акцизний податок, єдиний податок, податок на прибуток, податок на майно); збори та платежі; інші доходи [1].

Дієвість фінансової децентралізації можемо простежити на основі реалізації планових показників. За 10 місяців 2017 року до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 154,7 млрд. грн., що складає 91,5% від річних планових призначень, затверджених місцевими радами. Забезпечено виконання річних показників по 520 місцевих бюджетах (52,1%) із 998 бюджетів, що мають взаємовідносини з державним бюджетом, у тому числі по 199 бюджетах об'єднаних територіальних громад (54,4%) [2]. Можна простежити зростаючу динаміку наповнення місцевих бюджетів.

Загалом з урахуванням міжбюджетних трансфертів з держбюджету доходи загального фонду місцевих бюджетів 366 ОТГ становлять 9 млрд. грн. Це кошти, які отримати на місцях кілька років тому було нереально [3]. Однак, відмітимо, що вважати зростання фінансових надходжень перемогою і стверджувати про реальний успіх реформи є досить рано. Фінансове становище на місцях далеко не таке райдужне.

Високі надходження ПДФО мають ті громади, які об'єднані навколо певного підприємства, що працевлаштувало своїх працівників. Проте в громадах, де немає бодай заправки, надходження ПДФО значно скромніші. Значні надходження здебільшого мають великі за чисельністю громади.

Також за проектом Державного бюджету на 2018 р. передбачається перекладання на місцеві бюджети додаткових фінансових навантажень. Покриваючи ці витрати з бюджетів розвитку, громади не матимуть змоги реалізовувати соціальні програми, інфраструктурні проекти, підвищувати рівень економічного розвитку.

Бюджетним пакетом пропонується змінити існуючий мотиваційний механізм горизонтального вирівнювання шляхом збільшення з 50 до 80% обсягу вилучення коштів із місцевих бюджетів до державного бюджету. Це призведе до необґрунтованого зменшення фінансового ресурсу місцевих бюджетів, які мають рівень надходжень податку на доходи фізичних осіб на одного жителя вище 1,1. Саме в цій пропозиції закладено найбільший ризик для подальшого просування реформи децентралізації [3].

Саме тому, першочерговими заходами для підвищення ефективності впровадження реформи децентралізації в Україні є:

- відновити й примножити кількість мотиваційних чинників розвитку місцевого самоврядування, а саме на етапі становлення територіальних громад не приймати кардинальних рішень, які перешкоджали б їх процвітанню;
- не перекладати функції фінансування на місцеві бюджети, які раніше здійснювалися з державного бюджету;
- не збільшувати обсяги реверсної дотації для ОТГ;

- підвищити рівень залученості громад до прийняття рішень шляхом делегувань повноважень;
- приймати зважені стратегічні рішення щодо внесення змін до бюджету на далеку перспективу;
- запровадити серію навчальних тренінгів і семінарів з питань планування та виконання місцевих бюджетів;
- зробити більш прозорим процес планування бюджету шляхом участі громадськості;
- переглянути структуру надходжень в місцеві бюджети податків і трансфертів, грамотно розподілити видаткові повноваження, дозволити вільно розпоряджатися фінансовими ресурсами;
- підвищити роль місцевих органів в управлінні розвитком регіонів, посилити їхню активність у створенні належних умов для залучення інвестицій, щоб отримувати власні джерела для наповнення бюджету;
- доопрацювати діюче законодавство за рахунок внесення змін та доповнень, враховуючи наявні проблеми.

Таким чином, місцеві бюджети демонструють тенденцію до нарощування фінансових показників, що створює підґрунтя для успішного соціально-економічного розвитку регіонів. Однак разом з тим є певні проблеми впровадження реформ, які слід негайно усунути з метою підвищення ефективності впровадження реформи бюджетної децентралізації в Україні.

### **Література**

1. Звіт про результати дослідження успішності об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/decentralization\\_report\\_2017.pdf](http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/decentralization_report_2017.pdf)
2. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=250404620](http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250404620)
3. Сайт Децентралізація влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua>

### **3. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ**

#### **СТАН ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ У ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

САМАЙЧУК С.І., к.е.н., доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

У сучасному суспільстві демографічні процеси виступають інтегральним показником його політичної системи, ідеології, стану економіки і ступеню вирішення соціальних проблем. Існуюча демографічна ситуація, типи відтворення населення, що склалися, і їх еволюція за тривалий період по регіонах ставлять завдання більш розгорнутого вивчення їх соціально-економічної обумовленості з метою науково обґрунтованого управління демографічними процесами. Вивчення соціально-економічного та демографічного розвитку регіонів показує, що демографічні процеси в регіонах, зокрема народжуваність і смертність, змінюються під вирішальним впливом економічного розвитку, і водночас самі впливають на економічне зростання.

Динаміка показників чисельності населення є визначальною характеристикою регіону. Станом на 1 січня 2017 р. кількість наявного населення Херсонської області становила 1055,6 тис. осіб (що становить 2,5% населення України), з яких 646,3 тис. осіб (61,2%) – міське населення і 409,3 тис. осіб (38,8%) – сільське. Чисельність постійного населення на території області на 1 січня 2017 р. становила 1054,2 тис. осіб, з яких чоловіче населення складало 488,8 тис. осіб (46,4%), жіноче – 564,5 тис. осіб (53,6%).

Дані табл. 1 свідчать, що демографічні процеси в Херсонській області мають негативну тенденцію, а саме за період з 2005 по 2016 рр. чисельність наявного населення зменшилась на 82,6 тис. осіб або на 7,3%. Основну вагу в цьому показнику має сільське населення, а саме, чисельність сільського населення зменшилась на 41,9 тис. осіб або на 9,3%. Відповідно його питома вага в загальній чисельності населення скоротилася на 0,8 в.п..

Таблиця 1 – Динаміка наявного населення Херсонської області  
(станом на 1 січня)

| Показники                      | Роки   |        |        |        |        | Відхилення 2017р. до 2005р. (+,-) |      |
|--------------------------------|--------|--------|--------|--------|--------|-----------------------------------|------|
|                                | 2005   | 2010   | 2015   | 2016   | 2017   | тис. осіб                         | %    |
| Наявне населення, тис. осіб    | 1138,2 | 1093,4 | 1067,9 | 1062,4 | 1055,6 | -82,6                             | -7,3 |
| міське                         | 687,0  | 668,5  | 653,5  | 650,5  | 646,3  | -40,7                             | -5,9 |
| сільське                       | 451,2  | 424,9  | 414,4  | 411,9  | 409,3  | -41,9                             | -9,3 |
| Відсотків до всього населення: |        |        |        |        |        |                                   |      |
| міське                         | 60,4   | 61,1   | 61,2   | 61,2   | 61,2   | -                                 | +0,8 |
| сільське                       | 39,6   | 38,9   | 38,8   | 38,8   | 38,8   | -                                 | -0,8 |

Джерело: розраховано за даними [1]

Тенденція до зменшення сільського населення області спостерігається тривалий період і може нести загрозовий характер, а саме, вимирання села.

Найважливішою характеристикою демографічної ситуації є природний рух населення (табл. 2).

Таблиця 2 – Природний рух населення Херсонської області

| Показники   | Роки  |       |       |       |       | 2016 р. до 2012р., % |
|---|-------|-------|-------|-------|-------|----------------------|
|   | 2012  | 2013  | 2014  | 2015  | 2016  |                      |
| Кількість народжених - всього, осіб в тому числі: |       |       |       |       |       |                      |
| - у міських поселеннях                            | 12643 | 12300 | 12308 | 11372 | 10769 | 85,2                 |
| - у сільській місцевості                          | 7369  | 7066  | 7091  | 6986  | 6701  | 90,9                 |
| Кількість померлих – всього, осіб в тому числі:   |       |       |       |       |       |                      |
| - у міських поселеннях                            | 5274  | 5234  | 5217  | 4386  | 4068  | 77,1                 |
| - у сільській місцевості                          | 15904 | 16048 | 16141 | 16591 | 16442 | 103,4                |
| - у міських поселеннях                            | 9560  | 9679  | 9864  | 10278 | 10141 | 106,1                |
| - у сільській місцевості                          | 6344  | 6369  | 6277  | 6313  | 6301  | 99,3                 |

|   |       |       |       |       |       |       |
|---|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Природний приріст (скорочення) населення – всього, осіб в тому числі: | -3261 | -3748 | -3833 | -5219 | -5673 | 174,0 |
| - у міських поселеннях  | -2191 | -2613 | -2773 | -3292 | -3440 | 157,0 |
| - у сільській місцевості  | -1070 | -1135 | -1060 | -1927 | -2233 | 208,7 |

Джерело: розраховано за даними [1]

У регіоні спостерігається скорочення кількості народжених, тоді як кількість померлих зростає і продовжує перевищувати число народжених. За 2016 р. на Херсонщині зареєстровано 10769 осіб народжених, що на 5673 особи менше ніж померлих. Природне скорочення населення відбувається як за рахунок міського, так і сільського населення, при цьому інтенсивність зменшення міського населення є постійно вищою, ніж сільського.

Таким чином, у сучасних умовах, коли суспільне життя продовжує знаходитись у стані кризи і невизначеності, коли не вироблена обґрунтована економічна стратегія на державному рівні, демографічна ситуація перетворилася на велику проблему. З метою поліпшення демографічної ситуації необхідно спрямувати соціально-економічну політику на розв'язання найгостріших проблем сім'ї: стимулювання народжуваності, підвищення медичного обслуговування, посилення охорони та оплати праці, поліпшення побутових умов і впровадження здорового способу життя, створення широкої мережі державних та недержавних служб соціальної допомоги.

### Література

1. Статистичний щорічник Херсонської області за 2016 рік / За ред. В.А. Вознюка. – Херсон: Головне управління статистики у Херсонській області. 2017. – 488 с.



## **ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ**

КЛІМОВА А.В., аспірант,

Національний університет водного господарства та природокористування

Держава є одним суб'єктів макроекономіки, головною функцією якого є організація виробництва суспільних благ. У такій якості вона забезпечує регулювання економіки, визначає умови і правила проведення господарської діяльності, встановлює певні вимоги і обмеження діяльності суб'єктів господарювання, включаючи їх відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.

Розвиток будь якого суспільства не можливий без постійної активної участі закладів вищої освіти шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу. Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах сприяння сталому розвитку суспільства, створення умов для освіти протягом життя та міжнародної інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи, наступності процесу здобуття вищої освіти тощо. Формування і реалізація державної політики у сфері вищої освіти в свою чергу забезпечується шляхом гармонійної взаємодії національних систем освіти, науки, мистецтва, бізнесу та держави з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку держави, збереження та розвитку системи вищої освіти та підвищення її якості, розширення можливостей для здобуття вищої освіти та освіти упродовж життя, розвитку автономії закладів вищої освіти та академічної свободи учасників освітнього процесу [1].

Суспільство, яке орієнтується на позитивні зміни потребує нових орієнтирів, які базуються на розумінні, що вища освіта перетворюється на визначальний фактор виробництва, глобальне підприємство, де фундаментальні завдання, викликані змінами у сфері технологій, глобалізацією та конкуренцією, вже давно стали спільними [2].

Більшість закладів вищої освіти України мають державну і комунальну форму власності. У 2017/18 навчальному році в Україні нараховується 661 заклад вищої освіти, з яких 289 – заклади вищої освіти III-IV рівня акредитації та 372 – I-II рівня акредитації. У закладах вищої освіти навчається 1538,6 тис. осіб, з яких 1330,0 тис. осіб здобувають освіту у закладах вищої освіти III-IV рівня акредитації, 208,6 тис. осіб – у закладах I-II рівня акредитації [3].

Входження України в освітній простір Європи, реформування вищої освіти в умовах глобалізаційних процесів, з одного боку, та розвиток автономії закладів вищої освіти, розширення академічної мобільності здобувачів вищої освіти, з іншого боку, потребують побудови якісної системи вищої освіти, що впливає на темпи економічного зростання та добробуту населення.

На сьогоднішній день тенденціями суспільного життя є його децентралізація, регіоналізація та автономізація. Ці тенденції стосуються і освіти, тому можна стверджувати, що децентралізація вищої освіти є складовою загального процесу лібералізації суспільного життя. Разом з тим дослідники [4, 5] не заперечують і не відкидають необхідність втручання держави в регулювання освітніх процесів з метою забезпечення відповідного рівня якості навчального процесу, підвищення відповідальності закладів вищої освіти за витрачені державні кошти, гарантування підготовки фахівців для забезпечення потреб економічного розвитку держави.

Держава здійснює свій регулюючий вплив в галузі вищої освіти в основному за допомогою економічних та адміністративних методів. При використанні економічних методів, коли держава досягає результату через економічний інтерес виконавців, що полягає в створенні економічного середовища, яке зумовлює поведінку суб'єктів господарювання на ринку з врахуванням державних пріоритетів. До таких методів можна віднести: державне кредитування, державне замовлення, встановлення податкових пільг, надання дотацій, амортизаційні відрахування тощо. При використанні адміністративних методів необхідний результат досягається, за допомогою прямого впливу центральних органів державної влади (державна реєстрація,

ліцензування освітньої діяльності, акредитація, встановлення стандартів освітньої діяльності та стандартів вищої освіти). Адміністративні методи регулювання є діаметрально протилежними до розвитку саморегулюючого ринку, вони блокують дії відповідних ринкових регуляторів, але мають важливе значення та використовуються для захисту прав споживачів.

На сьогоднішній день в умовах жорсткої конкуренції серед закладів вищої освіти надважливого значення набуло питання забезпечення якості вищої освіти. Для надання якісних послуг в сфері вищої освіти необхідно мати достатній матеріально-технічний, інформаційний та кадровий та науковий потенціал.

Враховуючи вищевикладене та дослідження науковців в галузі державного регулювання господарської діяльності і освітньої сфери, можна зробити висновок, що одним із методів регулюючого впливу держави на заклади вищої освіти є ліцензування освітньої діяльності. Побудовою дієвої зовнішньої системи якості освіти, до якої поряд з ліцензуванням освітньої діяльності відносяться акредитація освітніх програм та інституційна акредитація закладів вищої освіти, стандартизація вищої освіти та освітньої діяльності дозволить вивести вищу освіту України на рівень, що відповідає Стандартам і рекомендаціям щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти.

### **Література**

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР) – 2014. – № 37-38. – ст.2004.
2. Грин М. Дерзкий, хотя и маленький, новый мир высшего образования /М.Грин, П. Екель, А. Барблан // Alma Mater. – 2004. – № 3. – С. 45–52.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Фініков Т. Сучасна вища освіта: світові тенденції та Україна / Т. Фініков. – К.: Таксон, 2002. – 176 с.
5. Курмаєв П. Теоретичні та практичні аспекти державного регулювання вищої освіти в Україні [Електронний ресурс] / П. Курмаєв // Теорія та методика

управління освітою. – №10. – 2013. Режим доступу :  
[http://umo.edu.ua/images/content/nashi\\_vydanya/metod\\_upr\\_osvit/16.pdf](http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/16.pdf)

## РОЛЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

ВАГАНОВА О.В., студентка  
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Децентралізація дуже сильно вплинула на розвиток держави як у соціальному, так і у економічній сфері. Саме соціально-економічний розвиток надає активну участь інституційних установ. Це насамперед держава, міське самоврядування і інші установи.

Оскільки в Україні пошук форм децентралізації супроводжується зростанням потужності регіональних політико-економічних груп, можна передбачити, що саме ці групи, намагаючись репрезентувати інтереси регіону, опановують лідерські позиції в цьому процесі. А це, у свою чергу, звужуватиме реальний простір децентралізації переважно до відносин між адміністративною елітою та великим бізнесом.

Британські вчені Х. Браун та У. Гроте розглядають централізацію та децентралізацію як засоби державного управління для здійснення контролю та прийняття рішень урядом. А на переконання російського вченого Ю. А. Дмитрієва, місцеве самоврядування має принципово іншу природу і призначення, ніж органи державної влади, і більше тяжіє до громадянського суспільства. Відповідно, місцеве самоврядування та його органи не є суб'єктами державної влади, а належать до групи суб'єктів політичної влади. Не можливо не погодитися з висновком щодо унікальності природи місцевого самоврядування, проте ситуація, що склалася сьогодні в Україні, свідчить про низький рівень участі органів місцевого самоврядування в політичному житті країни. Центр прийняття політичних рішень і розгортання політичних подій розташований у столиці, що все ж відображає високий рівень централізації [2].

Можливість співвідношення децентралізації із централізацією була визнана і на рівні Основного Закону України. Тобто теоретично Конституція України припускає розвиток тенденцій централізації і децентралізації в

державному управлінні, окреслює коло завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування, розподіляє між ними повноваження, закріплює засади функціонування органів місцевого самоврядування, створює необхідні передумови для їх розвитку. Конституція також гарантує місцеве самоврядування, що свідчить про визнання в Україні місцевого самоврядування одним із фундаментальних принципів її конституційного ладу. На практиці ж такі засадничі передумови децентралізації державного управління залишаються гаслами через відсутність необхідної фінансової бази місцевого самоврядування.[1]

На мою думку, великий вплив надає ОТГ або Об'єднана територіальна громада. Її суть полягає у тому, що передати більше можливостей людям порядкувати у своєму місті чи селі. Об'єднані громади утворюються внаслідок добровільного об'єднання суміжних територіальних громад сіл, селищ, міст. Це система, яка вигідна всім: чиновники вищого рівня не повинні займатися тим, в чому вони часто не розбираються, а місцеві органи отримують простір для роботи.

В процесі децентралізації та формуванні ОТГ є формування в кожному регіоні організаційно-економічного механізму управління процесом формування та розвитку інноваційної економіки регіону. Даний механізм повинен допомогти населенню у формуванні нової технологічної бази, яка повинна забезпечити стрімке економічне зростання в майбутньому. Одним із головних завдань, що стоять сьогодні перед регіонами є визначення та виокремлення тих найбільш перспективних галузей на розвиток економіки.

Отже, щоб створити децентралізованого регулювання соціально-економічного розвитку, необхідно активізувати додаткові джерела фінансування на місцевому рівні, створивши привабливі умови для розвитку бізнесу, а також загальне сприятливе для економічного розвитку середовище. Головною базою для децентралізації державного регулювання соціально-економічного розвитку є не лише розподіл ресурсів та повноважень, але й відповідальності за розвиток регіонів між державною та місцевою владою.

Здобуття органами місцевого самоврядування більш широких повноважень має на меті активізацію мотиваційного чинника розширення власної фінансової бази за рахунок внутрішніх джерел та вироблення відповідних механізмів акумуляції додаткових фінансових ресурсів до місцевих бюджетів. А також значний вплив ОТГ.

### **Література**

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : зі змінами, внесеними згідно із законом України від 8 груд. 2004 р. № 2222. - К. : Парламент. вид-во, 2005. - Ст. 132.
2. Кудряшов В. П. Поняття бюджетної системи та її децентралізації / В. П. Кудряшов, Б. В. Сіленков // Фінанси України. - 2006. - № 8. - С. 25 - 32.

## СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

БАРАНОВА Д. В., студентка,  
Сумський державний університет  
Науковий керівник – канд. екон. наук Похилько С. В.

Ринкова економіка - це система, в основі якої лежить приватна власність, свобода конкуренції і вибору. Ринкова економіка може стримувати роль уряду у долі економіки країни [1]. Як і будь-яке інше явище, вона має переваги та недоліки. Серед плюсів виділяють вільну конкуренцію, можливість людини виявляти та задовольняти свої інтереси, сприяння поліпшенню матеріального становища народу [2].

Перехід від високомонополізованої планової економіки конкурентного типу в Україні значною мірою був ускладнений через успадковані від колишнього СРСР структуру і спеціалізацію української економіки, а також внаслідок істотних прорахунків економічного і політичного характеру. Внаслідок спеціалізації економіки, сформованої впродовж багатьох десятиріч на основі розподілу праці в СРСР, Україна виробляла в середньому лише біля 20% кінцевого продукту [3].

Тож, як показали результати дослідження, ринкова економіка характеризується ще й негативними змінами. Найбільш разюче населення сприймає підвищення комунальних тарифів. Підвищення цін Кабмін пояснює тим, що Україна відмовляється від радянської системи надання компослуг, коли за все платила держава, і переходить до ринкової системи європейського зразка [4].

Для порівняння за даними статистики країн розмір плати за двокімнатну квартиру складає 28% відносно середньої заробітної плати по країні, у той час як у Естонії – 21,8%, у Росії – 16,6%, у Аргентині 15,9%, у Польщі 12,5%, у Білорусії 12,2%, не кажучи вже про Південну Корею, де квартплата за двокімнатну квартиру становить 10% відносно середньої заробітної плати по країні, США (6,6%) та Німеччину (6,2%) [5].

Крім того, розвиток ринкових відносин став причиною намагання підприємцями якомога вигідніше розширювати виробництво, що тягне за



собою ще й екологічні проблеми. На сьогодні Україна займає 105 місце з 120 за забрудненням водних ресурсів. Значно скоротилися види флори та фауни, занесені до Червоної Книги, наприклад: якщо до 1991р. зубрів нараховувалося до 720 голів, то нині 200-250. Також виникла проблема утилізації сміття. У порівнянні: у Європі перероблюють 95% сміття, а в Україні – лише 10%. Водночас усе більше природніх місць відпочинку незаконно підпадають під забудову [6].

Ще однією проблемою стало скорочення робочих місць, що призвело до поширення безробіття в країні. Відповідно населення вимушено мігрує закордон у якості дешевої робочої сили. Для України ж це означає «відплив умів» і скорочення працездатного населення. Найбільш популярним є виїзд у Польщу, Канаду, Фінляндію, Чехію, Голандію, США, Німеччину. За статистичними даними, лише за 6 місяців 2016р. Польща видала українцям приблизно 700тис. дозволів на роботу.

Перехід до ринкової економіки, як і будь-яке інше економічне зрушення, спричинив низку проблем, які потребують вирішення.

Головною метою державної зовнішньоекономічної політики є створення умов для формування довгострокових конкурентних переваг українських товаровиробників з метою забезпечення їхнього функціонування на економічній арені світу як конкурентоспроможних учасників галузевих і міжгалузевих банків [3].

### Література

1. Іванілов О. С. Економіка підприємства / О. С. Іванілов. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
2. Евременкова М. Рыночная экономика: за и против / М. В. Евременкова // Вестник ОрёлГИЕТ. – 2009. - №1-2 (7)
3. Мікуленко Л.І. Економічна теорія. Конспект лекцій / Укладач: Мікуленко Л.І. – Рубіжне: РФ СНУ імені Володимира Даля, 2005. – 205 с.. 2005
4. Український бізнес ресурс UBR [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ubr.ua/market/real-estate/ukrainskim-arestantam-tozhe-privetsja-platit-za-kommunalku-3834996>
5. <https://www.work.ua/stat/>

6. 7 главных экологических проблем Украины: Обозреватель. Политика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.obozrevatel.com/ecology/24983-7-glavnyih-ekologicheskikh-problem-ukrainyi.htm>

## ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

КОВТУН В.М., студент ФВГБЗ,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

На сучасному етапі розвитку економіки Україна має розгалужений аграрний сектор, що здатний забезпечити виробництво конкурентоспроможної аграрної продукції. Незважаючи на позитивні зрушення в сільському господарстві України, існує ще багато невирішених проблем. Зокрема, на регіональному рівні все ще зберігається тенденція щодо недооцінювання ролі сільських територій у загальній структурі економіки областей України. Основним видом виробництва серед сільських територій України залишається аграрне виробництво. При цьому нерозвиненими є несільськогосподарські види діяльності. Це посилює кризові тенденції в розвитку сільських територій, активізує процеси міграції працездатного сільського населення до міст.

Ключовою реформою на даний час є децентралізація. Це процес перерозподілу або диспергування функцій, повноважень, людей або речей від центрального управління. Децентралізація має на меті передачу влади на місця, а саме: планування, формування та розподіл бюджету, розвиток та обслуговування громадського транспорту, створення об'єктів інфраструктури. Держава бере на себе лише функції контролю та питання всеукраїнського значення (як, наприклад, залізничний транспорт, створення магістралей та автобанів тощо). [1]

Основними завданнями децентралізації вважаються:

- координація політики щодо просторового розвитку сільських територій на основі територіально-орієнтованого підходу;
- здійснення ефективного управління для забезпечення довго- та середньострокового планування розвитку території та громад, децентралізації влади, розвитку ефективної системи місцевого самоврядування, затвердження базових соціальних стандартів;

- створення сильної інституції для проведення системної просвітницької, методологічної та роз'яснюваної роботи щодо децентралізації влади в Україні, розвиток мережі організацій, механізмів та інструментів, що сприяють ефективній роботі приватних та державних структур в сільській місцевості, максимальний розвиток електронних сервісів для інституцій та населення сільської місцевості. [2]

До переваг децентралізації можна віднести такі пункти: концентрація коштів та можливість їхнього розподілу на місцях; створення умов для розвитку міст незалежно від їх розміру і значення; можливість забудови та розвитку об'єктів, необхідних даному населенню, а не центральній владі; легкість комунікації з владою на місцях; зміцнення податкової бази місцевого самоврядування; зміна ієрархії прийняття рішень з обласної на громадську. [1]

Разом з позитивними тенденціями децентралізації виникає і ряд ризиків:

1. Швидка втрата основного ресурсу сільських поселень – людського потенціалу, протидіяти якому поки що не вдається ні економічними засобами, ні соціальними інструментами, зокрема через ситуацію суспільно-політичної та соціально-економічної нестабільності в країні, зростання невпевненості молоді у власному майбутньому через застійний характер проблем, що не вирішуються роками і на вищих рівнях державного управління, і на місцевому рівні. Збереження тренду втрати молодих поколінь прискорює вимирання українських сіл, насамперед дрібних і малих, розміщених на віддалених від економічних центрів територіях, зі значними проблемами капіталізації навіть наявних там ресурсів розвитку.

2. Неухильне звуження сфери зайнятості в аграрному секторі економіки через активне вивільнення працівників із сільського господарства чи повне зникнення в деяких українських селах суб'єктів підприємництва (на території майже третини сіл не ведеться господарська діяльність в офіційному секторі економіки, тут зосереджено лише 21,4 % роботодавців), а також через об'єктивні та суб'єктивні труднощі ведення будь-якої економічної діяльності у селі.

3. Поширення бідності серед сільських мешканців, незалежно від того, чи зайняті вони в сільськогосподарському виробництві чи є самозайнятими в особистому селянському господарстві. Це перетворилось на соціально-економічну традицію, подолання чи обмеження якої навряд чи можливе у найближчій перспективі, незважаючи на децентралізаційні зміни в країні.

4. Поєднання з політикою створення опорних загальноосвітніх навчальних закладів у селі. Це може сприяти подальшому скороченню мережі об'єктів соціальної інфраструктури та погіршити умови проживання. [3]

Отже, для успішного запровадження децентралізації на території країни необхідно: провести диверсифікацію сільської економіки; сприяти розвитку кооперативних моделей та інших сучасних форм організації виробництва; підтримувати локальних виробників, сприяти розширенню спектру виробничої продукції і збільшення видів представлених послуг; розвивати інфраструктуру; поліпшити соціальну та корпоративну культуру; забезпечити чесну конкуренцію і підтримувати місцеві ініціативи. [4]

### **Література**

1. Чернятіна В.А. Вплив децентралізації на розвиток сільських територій [<http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-3/doc/3/04.pdf>]

2. Якимчук А.Ю. Просторове планування територій у системі державного управління / А.Ю. Якимчук / - І МНМК «Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад» - м. Рівне, 2017р. – С.138-140

3. Заяць Т.А. Розвиток сільських поселень України в умовах децентралізації: можливості та ризики [<https://dse.org.ua/archive/31/4.pdf>]

4. [<https://nubip.edu.ua/node/22025>]

#### 4. ІСТОРИЧНО-НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

##### ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ «ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ»

ЗАДОРЖНЯ Н.О., к.ф.н., доцент  
Херсонський державний університет

Останнім часом термін «державотворення» використовується багатьма дослідниками, але ще недостатньо наукових праць стосовно розкриття цілісного змісту поняття «державотворення». Деякі вчені вважають, що в основі цього поняття лежить дефініція «держава», а принцип існування держави є визначальною засадою методології державотворення.

Як політична форма організації суспільства, держава проходить певний процес свого створення, що, отримує відповідне відображення в найбільш загальному вигляді у понятті «державотворення». Згідно визначення юридичної енциклопедії державотворення – це історичний процес будівництва держави, створення і розвитку її правових, політичних, економічних, ідеологічних, військових, фінансових та інших інститутів і забезпечення їх функціонування [1, с. 164].

Окремо вітчизняні науковці в галузі знань державного управління та права виділяють термін «державознавство» як науку про походження, сутність, ознаки, типи, форми, функції, механізми, основні закономірності та фактори розвитку держави, її інститути [2, с. 166].

Американський філософ, дослідник Ф.Фукуяма ототожнює поняття «державотворення» з будівництвом держави – “*state building*” (англ.) і визначає його як комплексний довготривалий процес, спрямований на утворення держави, який включає культурні, політичні, міфологічні, релігійні та інші чинники [3, с. 16].

Вітчизняні юристи надають такі тлумачення терміна “держава”:

По–перше, держава виникає саме у лоні політичної складової буття суспільства як політична форма його організації, необхідна для налагодження

відносин у соціально–неоднорідному суспільстві, для якого, як відомо, властиві такі характеристики, як приватна власність, соціальна нерівність, класова диференціація й політична влада, яка дозволяє тій або іншій соціальній групі, не порушуючи загальноприйнятих норм, розширювати сферу свого впливу в межах певного простору, реалізовувати свої інтереси, потреби в масштабах усієї соціальної спільності. Тому під державою слід розуміти, насамперед, політичну форму організації суспільного буття на певній території.

По–друге, якщо для суспільства в цілому характерною є влада як соціальний феномен (соціальна влада), яка виступає домінуючим регулятором у первіснообщинних формах суспільного буття, для соціально–неоднорідного суспільства стає властивим такий різновид владного феномена, як політична влада, то в умовах існування державного організму формується новий вид владних відносин – державна влада, що дає право й можливість державі в особі її органів розпоряджатися життєдіяльністю суспільства, застосовувати у разі соціальної непокори спеціальні заходи примушення, врегульовані правовими нормами. Отже, така політична форма організації суспільного буття, як держава, функціонує за допомогою державної влади [4, с. 168].

По–третє, окрім державно–владних відносин, держава функціонує за допомогою відповідних структур, установ та організацій, які у юридичній науці традиційно позначаються таким поняттям, як механізм держави. Під останнім розуміється система всіх державних організацій, що здійснюють її завдання й реалізують державні функції [4 с.169]. При цьому до державних організацій цілком доречно відносити органи державної влади – органи держави, що наділені владними повноваженнями (апарат держави), а також державні підприємства і державні установи, що практично здійснюють функції держави у сфері виробничої (підприємства), чи невиробничої (установи) діяльності. Тому в даному контексті видається можливим використати напрацьований у правовій думці досвід і вважати, що держава як політична форма організації суспільного буття функціонує за допомогою державної влади й спеціального механізму.

По-четверте, відомо, що одночасно з виникненням такої політичної форми суспільної життєдіяльності, як держава, формується у якості її невід'ємної складової і право, яке можна визначити як систему правил поведінки, норм, які встановлені або санкціоновані державою, мають загальнообов'язковий характер, виражають волю домінуючої у суспільстві частини населення, спрямовані на регулювання суспільних відносин і дотримання яких забезпечується цілеспрямованою діяльністю держави [4 с. 170]. Таким чином, державу визначають як політичну форму організації суспільства на певній території за допомогою державної влади і спеціального механізму на основі права для збереження суспільства та його вдосконалення.

Так, поняття «державотворення» розглядають як безперервний процес розвитку соціальної структури суспільства, починаючи від стадії формування представницької влади і до створення складної суспільно-державної системи з усіма необхідними атрибутами державності [5 с. 1435].

Дослідник Коник С.М. визначає державотворення як процес, спрямований на актуалізацію національної ідеї в галузі державного управління, вироблення та втілення ідеології державотворення, створення й становлення держави як системи відносин та її інститутів, що мають забезпечити життєздатність і розвиток держави [6 с. 2].

Т. Бутирська вважає, що вихідним моментом державотворення постає необхідність вивчення історично змінної сутності та визначальних моментів становлення й розвитку держави [7 с. 12]. Однак дотепер так і не склалося загальноприйнятого визначення цього базового поняття і відповідно – єдиного розуміння як дефініції, так і процесу державотворення. Різниця в наявних підходах полягає головним чином у тому, що береться за основу державотворення: становлення та функціонування держави чи її реформування, активний розвиток, творення або певний головний чинник, що впливає на процес державотворення.

Зважаючи на сучасні підходи до визначення поняття «державотворення» необхідно розглядати поняття «державотворення» не як напрям державного



управління, а як сучасний довготривалий процес, спрямований на утворення держави, а також процес створення, розбудови та модернізації системи влади... або як такий, що мав місце в історичному минулому та охоплює взаємовідносини індивідів, спільнот, політичних інститутів щодо реалізації своїх інтересів у сфері влади.

### Література

1. Юридична енциклопедія. Т. 2. Д – Й / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. – К. : Вид-во “Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 1999. – 743 с.
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Національна академія державного управління при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. – 2011. – 748 с.
3. Фукуяма, Ф. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке: [пер. С англ.] / Фрэнсис Фукуяма. — М: АСТ: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2006.—220 с.
4. Якубовський О.П. Державна влада і громадянське суспільство: система взаємодії : монографія / О. П. Якубовський, Т. О. Бутирська. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2004. – 196 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
6. Коник С. М. Державотворення як управлінська категорія / С. М. Коник. // Державне управління: теорія та практика. - 2012. - № 2. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp\\_2012\\_2\\_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2012_2_6)
7. Бутирська, Т. О. Теоретико-методологічні засади державотворення в Україні [Текст] : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 "Теорія та історія держ. упр." / Т. О. Бутирська ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2009. – 36 с.

## **AMERICAN MODEL OF PUBLIC ADMINISTRATION (RESEARCH FOR UKRAINE)**

OPANASIUK Yu.A., PhD, Senior Lecturer, Sumy State University, Sumy  
ZARATUIKO I.V., student, Sumy State University, Sumy

Public administration is an activity related to the strategic tasks of state bodies, enterprises, institutions, organizations, taking into account a complex of external and internal factors of influence and development tendencies in a competitive environment, as well as in a certain branch of social production and the state as a whole.

The American system of public administration is characterized by the following features: public administration is based on the presidential form of government and the binary party system; priority of law and individualism in relations between the state and society, application of the principle: legislation, administration and legal proceedings; incompatibility of administrative and management positions with other posts; a rigid mechanism of checks and balances; Decentralization of power in political decision-making; limited government intervention in the economic and social spheres; the smallest public sector of the economy (10% of the national economy) and small public spending (20% of GDP) extrapolation of private business principles and methods to public administration; high mobility and competitiveness of civil servants; a high degree of control of managers for subordinates; high degree of freedom and responsibility of decision-makers; The hired system of recruitment and selection for public service is open. Now We will examine differences of American public administrations with Ukrainian.

First, the state is critical to understanding the past 500 years of European history. If Americans seek to flee the state, from the Pilgrims down to the radical right today and remain squarely antistatist to the core, the greatest European theorists are state-centered. Within each European nation, including Ukraine, the state is the defining source for the scope and substance of Public Administration. The American term Public Administration is a clue to the clearer, more precise substance of the state-defined discipline of their field as opposed to Ukrainian. However, there is

much more of a sense of a settled content to this field of study in Europe (at least, until recently) than in America. It is viewed as a significant and important intellectual endeavor or an academic inquiry that is established, recognized, and related directly to rulership, as opposed to American scholarship, which contends repeatedly over the identity issue: what is Public Administration. In America, if its legitimacy is continuously questioned, in Ukraine, its very pervasiveness is deemed the problem.

Second, while a definition of state is indispensable to comprehending European Public Administration, there is no one type of European state that defines uniformly its administrative sciences. Rather, the closer one examines Europe (or for that matter, the world) a diversity of states is evident: for example, in Sweden the state is the "people's home"; in former soviet-controlled East European nations, the image comes to mind of predatory states that acted as "wolves" toward one another; in the Netherlands until comparatively recently pillarization, corporatism and consensusdemocracy defined the state. These various state models led to a very different cast and character of Public Administration within each nation. So while European administrative sciences are largely derived from the notion of the state, each European nation reflects distinctive state attributes that, in turn, contribute to considerable differences among the national styles of Public Administration thought. In short, Europeans agree the state is self-evident, but there is no agreement about what "it" actually is!

Third, the Ukrainian positive law tradition, unlike the American common law tradition, decisively influences the content, logic, and institutional autonomy of its Public Administration, particularly on the Continent. If the Anglo-American common law tradition builds up precedents based upon an accumulation of discrete cases, the positive law tradition works in reverse-deducing from general state legal principles to decide rulings in discrete cases. The former looks to cases to find precedents; the latter looks to higher legal principles to impose on specific cases. This tradition naturally gives courts, lawyers, and the law in Ukraine critical influence and autonomy in defining the study of Public Administration.

Finally, the unique American way of thinking about the enterprise of Public Administration, our inductive approach, requires a subtle, interdisciplinary, administrative-focused approach to understanding this phenomenon. The standard, specialized, empirical tools of analysis in the kitbags of most behavioral political scientists, sociologists, or quantitative economists and psychologists just do not by themselves work very well for comprehending the whole and its parts of the modern administrative state. Both normative and empirical methodologies from an array of fields are required today. And here, once again, may be the genius and courage of Dwight Waldo. Not only did he reveal in *The Administrative State* the diverse, complex, intellectual foundations and value framework of the most powerful institution that governs America today, he has remained remarkably consistent throughout his career-through the behavioral revolution of the 1950s, the counterculture clashes of the 1960s and 1970s, and the bureaucrat bashing in the 1980s and 1990s. He reminded us time and again that coming to grips with our administrative state's role, purpose, and place in American life may well be our greatest challenge, and he asserted that no single discipline holds the answers. To repeat once more the prescient last lines of *The Administrative State*. "In any event, if the abandonment of the politics administrative formula is taken seriously, if the demands of present world civilization upon public administration are met, administrative thought must establish a working relationship with every major province in the realm of human learning"

## **ДЕРЖАВОТВОРЧІ ТА МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АВСТРО-УГОРЩИНІ В ПЕРІОД 1900-1918 рр.**

КУЧЕРЕНКО А.А., к. і. н., доцент,  
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

У сучасній історичній науці викликають інтерес державотворчі та модернізаційні процеси у Австро-Угорщині в період 1900-1918 рр. Значимість цієї проблеми обумовлена суттєвим впливом модернізації на суспільні відносини, ідейно-політичні та соціальні процеси. Модернізація може як позитивно так і негативно позначитися на внутрішньому становищі країни. В таких умовах особливе значення відіграють політичні фактори, які забезпечують стабільний розвиток держави. Прикладом сили на яку могла опертися центральна влада слугує угруповання «краківських консерваторів» в Австро-Угорщині, що намагались надати політичним змінам в країні на початку ХХ століття керований характер і позитивну динаміку.

Економічна і політична криза початку ХХ століття стимулювала центральну владу шукати вихід із становища. Розвиток модернізаційних процесів на зламі ХІХ і ХХ століть стимулював соціально-економічні та політичні зміни в імперіях Центральної й Східної Європи. В Австро-Угорщині проявом цієї тенденції стало намагання демократизувати політичну систему. Важливим кроком у цьому напрямі було прийняття в 1907 році нового закону про вибори до парламенту. Реформуючи виборче законодавство, правлячі кола Відня розраховували на те, що розширення виборчого права допоможе ослабити градус міжнаціональних протиріч у парламенті [1, с. 79].

Помітне перегруповання сил відбулося у польському таборі. За підсумками парламентських виборів 1907 року соціалісти отримали в Галичині – 4, національні демократи – 16, а людовці – 17 депутатських мандатів у рейхсраті. Важливою опорою центральної влади стало Польське коло. Політична боротьба у середовищі польських партій і угруповань вела до постійних і тимчасових об'єднань.

У результаті встановлення загального виборчого права помітно зміцнилось і парламентське представництво українців. Якщо в 1901 році вони посідали в рейхсраті 9 мандатів, то в 1907 році – вже 32. Основною українською політичною силою стала Національно-демократична партія: в 1907 році вона отримала 22 місця в парламенті [2, с. 443-444, 573-574].

Окрім представницьких органів влади важливе місце відводилось наміснику. При намісництві створювалась і діяла постійна змішана комісія під головуванням та керівництвом намісника чи призначеного ним заступника з намісницького правління. До її складу належали радники намісництва і члени вищого суду в Галичині у рівній кількості.

До компетенції Галицького намісництва входило підтримання встановленого правопорядку, поліцейського нагляду, питання освіти, релігійних культів, торгівлі, промисловості, сільського господарства, будівництва. Намісництво самостійно керувало найважливішими справами Галичини, в решті випадків воно діяло через повітові органи влади та органи місцевого самоврядування. Діяльність намісника у межах його компетенції практично не була обмеженою ні місцевими представницькими органами, ні відповідними міністерствами. Більше того, деякі галицькі намісники заявляли, що ніякі міністерства не можуть втручатися у їхню роботу [4, с. 103].

Новий виборчий закон 1914 року, що регулював вибори в Галицький сейм, за своїми основними параметрами відповідав стратегічній установці консерваторів – здійснити поступову демократизацію регіональної політичної системи.

У роки Першої світової війни з метою відбудови зруйнованого народного господарства розпорядженням Галицького намісництва від 25 травня 1916 року був створений як його складова частина Крайовий центр для господарської відбудови Галичини, а для працевлаштування інвалідів і допомоги дітям, батьки яких загинули на фронті, - Крайова комісія опіки над інвалідами [3, арк. 138-139]. Для допомоги Центру створено дорадчий орган – Прибічну раду для господарської відбудови Галичини. Вона складалася з 38 членів, з яких 6

призначав крайовий комітет (виконавчий орган крайового сейму), а решту, 32 члени – намісник.

Таким чином, в умовах втрати політичної стабільності, посилення міжнаціональних протиріч і кризи парламентської системи Австро-Угорщини «краківські консерватори» були конструктивною політичною силою. Галицьке намісництво та всі установи при ньому ретельно захищали інтереси австрійського уряду і польських магнатів у Галичині, проводили цілеспрямовану шовіністичну політику. Галицьке намісництво, як і весь апарат колоніального управління Галичиною, припинило своє існування в жовтні 1918 року в зв'язку з розпадом багатонаціональної Австро-Угорщини.

### Література

1. Веселовський Я., Лозинський М. Як судили Мирослава Січинського. – Львів, 1910. – 140, с.
2. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848-1914: на підставі споминів / К. Левицький. – Львів, 1926. – 736 с.
3. Держархів Львівської обл., ф. 350, оп. 1, спр. 4246.
4. Моряк-Протопопова Х. Правовий статус та повноваження Галицького намісництва (1849-1918 рр.) // Вісник Львівського університету. – Серія юрид. – 2011. – Вип. 52.

## ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД УКРАЇНСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ТОМІЛІНА Ю.Є., старший викладач,  
Херсонський державний університет

Здобуття Україною незалежності, перехід до інформаційного і демократичного суспільства інтелектуальних цінностей і ринкових відносин поставив питання про систему організації держави і суспільства на демократичних засадах. Одним з пріоритетних напрямків розвитку сучасної української держави є реформа місцевого самоврядування, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення.

Національні традиції врядування в Україні ґрунтуються на демократизмі, республіканській формі правління, розбудові владних інститутів на принципах поділу влади, децентралізації, обмеженні повноважень глави держави законом, виборності і відповідальності посадових осіб тощо. Їх утвердження відбувалося як на власній основі, так і завдяки перенесенню на національний ґрунт інонаціональних зразків. Адже «принцип самоврядування є одним із найдавніших і універсальних серед тих, що застосовуються в управлінні починаючи з ранніх стадій розвитку людського суспільства» - зазначає академік Ю. Тодика [1, с. 485].

В сучасній науковій літературі не склалося єдиної періодизації історії розвитку місцевого самоврядування в Україні. Проаналізувавши погляди вітчизняних дослідників (Клімова Г., Грицьак І., Тужик В., Литвиненко І.), ми пропонуємо виділити наступні етапи його розвитку:

- 1) Античні міста-поліси, засновані у VII – VI ст. до н.е. греками на принципах самоврядування;
- 2) Від часу формування державності у східнослов'янських племен і до XIII ст.;
- 3) У XIII — XV ст. самоврядність в українських землях пов'язується з пануванням феодальних відносин та запровадженням Магдебурзького права;



- 4) Козацьке самоврядування в Січі (друга пол. XIV — сер. XVIII ст.);
- 5) Русифікація вітчизняного місцевого самоврядування на території сучасної України з кінця XVIII до поч. XXст.;
- 6) Спроби розбудови української моделі місцевого самоврядування (1917 – 1920 рр.);
- 7) Відродження місцевого самоврядування в Україні з 1991 р.;
- 8) Сучасний етап, пов'язаний з реформою місцевого самоврядування та територіальної організації публічної влади в Україні на засадах децентралізації.

Міста – держави Північного Причорномор'я існували на базі колективу вільних і повноправних громадян. Вищим органом влади в цих полісах були народні збори. Вони вирішували всі найважливіші питання внутрішньої та зовнішньої політики. Кожен громадянин мав право голосу та право бути обраним. Важливими елементами державної влади була виборність посадових осіб та їх підзвітність.

Зародження, становлення й розвиток власно вітчизняних форм місцевого самоврядування починалося в додержавну добу у східнослов'янських племен. Публічне обговорення й прийняття рішень місцевого значення відбувалося в рамках спільної ради, до якої входили старші представники від усіх сімей чи родів. Михайло Грушевський зазначає, що з часом все більшого значення стало набувати сусідство, близькість не походження, а мешкання. Широкі громадські засади були відомі і українському суспільству за часів Київської Русі, в якій основи самоврядування представляло міське віче. Відтак всі справи вирішувалися спільною радою. Самоврядні сільські і міські общини справді були центрами громадського самоврядування. Вони захищали і представляли інтереси своїх мешканців у відносинах із тодішньою державною (князівською) владою чи феодалами та іншими общинами. [3, с. 44].

У період середньовіччя міському самоврядуванню доручалося вирішення деяких адміністративних та судових питань. В селах осередком самоорганізації залишалась верв. Вона захищала інтереси громади і вирішувала місцеві питання.

Отримання українськими містами Магдебурзького права дає новий поштовх утвердженню самоврядності. Міське населення звільнялось від юрисдикції урядової адміністрації (феодалів, воєвод, намісників та ін.) й місту надавалась можливість самоврядування на корпоративній основі.

Період. Козаччини - це історія розвитку саме демократичних засад у середньовічному суспільстві. Запорізька Січ утвердила право участі всього козацтва у радах і тим самим їх участь в управлінні; періодичність скликання рад; колегіальність та гласність у вирішенні суспільних справ; виборність та змінність старшини тощо. Козацька держава стала демократичною республікою, самоорганізованою корпорацією, що заснована на формальній рівності козаків, кооперативних формах господарювання і побуту та елементах зрівняльного розподілу благ. Справедливо зазначають науковці, що «з козацькою державою слід пов'язувати початок становлення українського муніципалізму» [4,с.8].

Період русифікації знаменувався знищенням традиційної єдності та суверенності української громади. Замість вже усталених органів управління спочатку утворювалися нові органи станового місцевого самоврядування — міські думи в містах, а в селах сільські товариства, які розглядалися одночасно як низова адміністративна й господарська одиниця, що збігалася із земельною громадою. Впровадження земських установ у II пол. XIX ст. сприяло поліпшенню стану місцевого господарства, засобів зв'язку, системи народної освіти й охорони здоров'я.

Пошук власної моделі самоврядування супроводжував й період відбудови української державності у 1917–1920 роках. Так, Конституція УНР 1918 року надає своїм землям, волостям і громадам права широкого самоврядування, додержуючись принципу децентралізації.

З 1991 року починається процес формування конституційної моделі місцевого самоврядування в незалежній Україні, трансформація радянської системи «рад всіх рівнів» у пострадянську громадівську модель місцевого самоврядування, їх закріплення в Конституції та законах, зокрема в Законі

України «Про місцеве самоврядування в Україні», розбудова громадівської моделі місцевого самоврядування.

Метою реформи місцевого самоврядування на сучасному етапі є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Йдеться про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про мобілізацію їхніх внутрішніх резервів [5].

Будь-які зміни несуть з собою низку проблем і ризиків, які треба подолати задля досягнення бажаного результату. Врахування вітчизняних традицій, сучасної теорії та практики дасть можливість створити ефективну національну систему місцевої влади.

### **Література**

1. Конституційне право України / за ред. акад. АПрН України, д-ра юрид. наук Ю.М. Тодики, д-ра юрид. і політич. наук В. С. Журавського/. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – 544 с.
2. Г. П. Клімова. Місцеве самоврядування в Україні: історія і сучасність // Державне будівництво та місцеве самоврядування Випуск 8 ' 2004, с.80-89.
3. Грушевський М. Ілюстрована історія України / М. Грушевський. – Київ – Львів, 1973. – 556 с.
4. Оніщук М. Правові засади місцевого самоврядування в Україні / М.Оніщук, В. Компо. – К. – 45 с.
5. Концепція реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

## ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНА ВЛАДА»

ЗАДОРЖНЯ О.В., старший викладач,  
Херсонський державний університет

Розглядаючи та аналізуючи публічну владу, спочатку слід надати характеристику самого поняття «влада», адже його етимологія багатозначна та має широкий спектр тлумачень. Так, якщо звернутись до грецької мови, то для позначення влади використовувалися такі два слова: «kratos» (сила, могутність, влада) та «archi» (керівництво, влада, уряд, початок, держава). У латинській мові вживалися "potestas", "auctoritas", "imperium", що означали можливість, здібність, володіння силою задля здійснення будь-якої діяльності. Римляни користувалися словом "potestas", під яким розуміли можливість, здібності людини або речі впливати на іншу людину або річ. Саме у такому значенні поняття «влада» увійшло у вживання в романо-германську групу мов [1, с. 110].

На сучасному етапі розвитку нашої держави у найбільш загальному вигляді під владою розуміють здатність і можливість особи, соціальної групи, інституту, організації провадити свою волю через певні засоби та канали впливу на діяльність і поведінку людей, їх спільності.

У правовій доктрині існує концепція, відповідно до якої термін «влада» апріорі не може мати єдиного усталеного значення. Цим обґрунтовуються та пояснюються причини постійної правової дискусії навколо зазначеної проблеми [2, с. 32].

Одне із найвідоміших визначень правової категорії «влада» запропонував Макс Вебер, який розумів під нею можливість для однієї людини або групи людей реалізувати свою власну волю в спільні дії навіть всупереч опору інших людей, що беруть участь у зазначеній дії [3, с. 74].

О. Домбровська, досліджуючи різні тлумачення поняття влади, дійшла висновку, що головними значеннями цієї категорії є такі:

1) здатність суб'єктів розпоряджатися ким-небудь, чим-небудь; впливати на поведінку та діяльність конкретних людей, їх спільностей і інститутів за допомогою різних засобів (право, авторитет, воля, примус);

2) це державне, політичне, економічне, духовне та інше панування над людьми;

3) являє собою систему відповідних державних або інших органів, що здійснюють управління;

4) це наділені відповідними державними, адміністративними та іншими повноваженнями суб'єкти, якими можуть бути особи, органи, установи... [3, с. 76-77].

О.Ф. Скакун під соціальною владою розуміє спосіб управління суспільством, що виражається у системі публічно-вольових відносин між людьми з приводу організації їх спільної діяльності, вироблення загального для них інтересу та цілей, які досягаються за допомогою різних засобів, методів, включаючи примус (психічний, фізичний, юридичний) [4].

Поряд із термінами «соціальна влада», «політична влада», «державна влада» використовується поняття публічна влада, яке по-різному з ними співвідноситься. Розглянемо основні підходи вчених з цього питання.

За першим підходом публічну владу ототожнюють із соціальною владою, а тому політична є їх різновидом. Такої думки притримується М.І. Байтін, який зазначає, що видами суспільної, публічної влади є політична, державна. Л.А. Григорян підкреслює, що публічна влада за своєю суттю є лише суспільною владою. [5, с. 4; 6].

Відповідно до другого підходу вчені розглядають публічну владу як синонім політичної та державної влади. Так, В.Ф. Сіренко виокремлював державну публічну владу. Схожої думки дотримується А.І. Кім, який зазначає, що не потрібно ототожнювати суспільну і публічну владу, адже саме публічна і державна влада виступають синонімами одне одного, тому що вони були «народжені політичними відносинами». М.В. Кравчук також розрізняє такий вид влади як публічна політична влада [5, с. 4; 7].

В. Лісничий визначає поняття публічна влада як «державну організацію політичного життя» [8, с. 5]. Якщо казати про публічну владу, то вона спрямована на вирішення суспільних питань. Такий вид влади розповсюджується за територіальним принципом, тобто їй мають підкорятися всі ті, хто знаходиться на підвладній території не залежно від свого правового статусу (іноземець чи громадянин). Публічна влада здійснюється певним колом осіб, які професійно займаються управлінням і формують апарат влади, якому і мають підкорюватися всі інші суб'єкти. Тобто у цих владних правовідносинах цей особливий прошарок людей виступає як владний суб'єкт, а все інше населення як підвладний. Проте слід відмітити, що в умовах демократії такий апарат публічної влади має відображати, захищати за допомогою публічної влади реальні інтереси більшості соціальних груп. Таким чином, досі на теоретичному рівні залишаються дискусійними питання стосовно природи публічної влади.

### Література

1. Новаченко Т. В. Осмислення феномену влади в контексті засобів її застосування [Електронний ресурс] / Т. В. Новаченко // Інвестиції: практика та досвід. - 2013. - № 11. - С. 110-113. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd\\_2013\\_11\\_29](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_11_29)

2. Кунцевич М.П. Поняття державної влади: етимологічні основи дослідження / М. П. Кунцевич // Закарпатські правові читання: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів, 25-26 квітня 2013 року / За заг. ред. Ф. Г. Ващука, П. А. Трачука, І. М. Полюжина. - Ужгород: Редакційно-видавничий центр ЗакДУ, 2013. - С. 32-35

3. Домбровська О. Влада як правова категорія: поняття, види та функції [Електронний ресурс] / О. Домбровська // Вісник Центральної виборчої комісії. - К., 2008. - № 4. - С. 73-77 - Режим доступу: [http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008\\_4/visnik\\_st\\_19.pdf](http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_4/visnik_st_19.pdf)

4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос./ О.Ф. Скакун. — Харків: Консум, 2001. — 656 с.
5. Максакова Р. М. Публічна влада: поняття, ознаки, форми / Р. М. Максакова // Держава і регіони. Науково-виробничий журнал. Серія «Право» – 2015. – № 1.– С. 3–8
6. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права: Навч. посіб. / Ю.А. Ведерніков, В. С. Грегул. — 4те вид., доп. і переробл. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 224 с.
7. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: Навчальний посібник. - 3-тє вид., змін, й доп.- Тернопіль: Карт-бланш, 2002.- 247с.
8. Мінаєва І. М. Складові поняття "публічна влада" [Електронний ресурс] / І. М. Мінаєва // Державне будівництво. - 2008. - № 1. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu\\_2008\\_1\\_69](http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_69)

## **5. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

### **ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ**

ПЕТУХОВА О.М., д.е.н., професор  
Національний університет харчових технологій

Рівень національної безпеки держави та стабільна його підтримка значною мірою визначається ефективним функціонуванням реального сектору національної економіки, здатністю сприйняття та генерування інновацій підприємствами. Сучасні реалії показують, що протягом багатьох років незалежності помітного впливу інновацій на технологічне оновлення і прискорення економічного зростання в Україні досягти не вдалося [1]. Інноваційний розвиток економіки загальмувався у період ринкових трансформацій та перетворень, що призвело до накопичення значного кола невирішених проблем, які негативно впливають на конкурентоспроможність вітчизняної продукції, а також національної безпеки країни.

Водночас, тільки надійна та ефективна система національної безпеки може слугувати гарантом суверенітету та незалежності країни, її стійкого соціально-економічного розвитку, захисту національних інтересів в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз, зростаючої динамічності та невизначеності зовнішнього середовища та дії непередбачуваних факторів. У зв'язку з цим важливим для теорії та практики є вивчення впливу інновацій на національну безпеку, а також виділення інноваційної складової національної безпеки країни.

Необхідність виділення інноваційної складової обумовлюється: інтересами національної безпеки України, до яких відносять забезпечення випереджувальних темпів науково-технічного і соціально-економічного розвитку, що визначає місце держави на світовій арені; недостатнім використанням інноваційного потенціалу не тільки для захисту національних інтересів і входження до групи провідних країн світу, але й подолання критичних точок у розвитку економіки, що тісно пов'язано з якістю державної політики відносно даного сектору національної економіки; значною роллю, яку



відіграють інновації у забезпеченні економічного зростання. У постіндустріальній економіці основним фактором економічного зростання є виручка від реалізації інноваційної продукції на основі використання результатів науково-технічної діяльності та продаж інноваційних технологій на світовому ринку.

Інноваційна діяльність є однією із найбільш ефективних видів економічної діяльності. У розрахунку на одну гривню витрат інноваційно-активні підприємства забезпечують обсяг випуску продукції у 7-10 разів більше, ніж при виробництві за традиційними технологіями. Тим самим інновації здійснюють вирішальний вплив на економічне зростання на макрорівні.

Сутність інноваційної економіки проявляється у формуванні нового типу економічної системи, в основі якої переважають високі технології у виробництві та високотехнологічна продукція в експорті; коли у створенні національного багатства провідну роль відіграє національний інтелект (наука, знання, освіта), а в економіку країни спостерігається безперервний і комплексний потік інновацій. Реалізація даного процесу здійснюється через систему параметрів, показників і характеристик розвитку національної економіки, що включає потужний економічний потенціал і наукоємність ВВП; технологічний і інтелектуальний потенціал; розвинені інформаційно-інноваційні мережі, що охоплюють критичну більшість (75-80%) суб'єктів інноваційної діяльності; зріле інституційне середовище, яке сприяє нововведенням; розвинену інфраструктуру комерціалізації нововведень і ринки науково-технічної продукції.

Основними загрозами інноваційній економіці країни можна вважати наступні [2]: 1) виробничі (переважання низькотехнологічних виробництв III-IV технологічних укладів; низька інноваційна активність підприємств; скорочення частки реалізованої інноваційної продукції та високотехнологічного експорту; відсутність системного підходу до розвитку інноваційної сфери тощо); 2) ресурсні (зовнішня і внутрішня міграція науковців і спеціалістів; старіння наукових кадрів; недостатня кількість спеціалістів з менеджменту інноваційної діяльності, недостатність фінансового забезпечення

за всіма джерелами тощо); 3) інфраструктурні (нерозвиненість інноваційної інфраструктури; недостатній захист прав інтелектуальної власності); 4) зовнішньоекономічні (посилення інноваційного відставання України від розвинених країн; залежність від імпорту технологій).

Отже, інноваційна складова національної безпеки країни передбачає: розширене відтворення національного науково-технічного, технологічного та виробничого потенціалу; розвиток пріоритетних напрямів науки і технологій; підвищення конкурентоздатності національної економіки; експортний контроль за розповсюдженням технологій та наукових розробок; захист прав інтелектуальної власності; розвідувальну та контррозвідувальну діяльність у сфері технологій та інноваційних розробок, що мають стратегічне значення.

Проблеми інноваційної складової національної безпеки є актуальними для будь-якої країни, оскільки ступінь захищеності у даній сфері відображає не тільки можливості та якість життєдіяльності як населення, так і підприємств на сучасному етапі, а й визначає перспективи розвитку чи деградації суспільства та економіки в цілому.

Переведення економіки України на інноваційний тип розвитку неможливий без формування конкурентоздатної в глобальному масштабі інноваційної системи. З метою проведення постійного її моніторингу необхідна система індикаторів, що дозволить проводити розрахунки проникнення інновацій у вітчизняну економіку та здійснювати співставлення між країнами, які дадуть можливість оцінити ефективність інноваційних процесів і конкурентоздатність вітчизняних товарів та послуг.

### **Література**

1. Матковський А. В. Інноваційна складова в системі забезпечення економічної безпеки / А. В. Матковський // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць : у 2-х т. / ПДТУ. - Маріуполь, 2014. - Вип. 1, Т. 1. - С. 325-329.
2. Процаликіна А. Інноваційний розвиток України у системі показників виміру економічної безпеки / А. Процаликіна // Економіка і менеджмент культури . - 2015. - № 1. - С. 15-22.

## **АНАЛІЗ ПЕРЕДУМОВ ВИНИКНЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ В 2013-2014 РР.**

ПЛАСТУН О.Л., д.е.н., доцент,  
Сумський державний університет  
МАКАРЕНКО І.О., к.е.н., доцент  
Сумський державний університет

Фондовий ринок в розвинених країнах є основою функціонування фінансового ринку та економіки в цілому. Він виступає джерелом залучення фінансових ресурсів для компаній та розміщення тимчасово вільних коштів з боку інвесторів. На жаль в Україні фондовий ринок так і не став повноцінним учасником фінансового ринку. А останнім часом взагалі майже припинив власне існування. Для того, щоб краще розуміти можливі шляхи виходу з цієї ситуації, необхідно розібратись в причинах.

Передумовою виникнення кризових явищ на ринку цінних паперів у 2013-2014 рр. стала дія сукупності факторів, які мали вплив на погіршення його індикаторів, починаючи з попередніх років. Зокрема, індекси провідних на той час бірж ПФТС та Української біржі з початку 2012 р. у «чорну середу» 6 червня 2012 р. знизилися до рівнів травня 2009 кризового року – на 33% та 40,6% відповідно. Серпень – вересень цього ж року характеризувався посиленням падіння фондового ринку: по-перше, зниженням індексу UX ще на 5,7% станом на 31.08.2012 р. з огляду на перенесення термінів приватизації ключових енергогенеруючих компаній і, по-друге, оголошенням страйку на фондовому ринку з призупиненням торгів 20.09.2012 р. – як відповіді на прийняття в липні 2012 р. Закону України «Про систему депозитарного обліку цінних паперів», який, на думку учасників ринку створював передумови до монополізації функції обліку прав та клірингу на ринку.

Серед факторів, що спричинили падіння на ринку цінних паперів України у 2012 р., крім тих, які притаманні суто ринковій системі, варто назвати:

– значні посткризові девальваційні очікування учасників ринку цінних паперів;

– посилення рейдерських атак на бізнес та переділ власності, що істотно зменшують ціну акціонерного капіталу та активність емітентів на ринку.

– боргову кризу у ЄС та зниження попиту на експортну продукцію України з його боку поряд зі спаданням зацікавлення європейських інвесторів у розміщенні коштів на українському ринку.

У 2013 р. падіння обсягів торгів на фондовому ринку України (зокрема на Українській біржі воно склало 55% у порівнянні з показниками минулого року, що відповідає 10,9 млрд грн. обсягу), крім дії внутрішніх чинників (введення акцизного податку на позабіржові операції з 01.01. 2013 р., консолідація депозитарної та клірингової систем у зв'язку з реформою, переорієнтація ринку на державні цінні папери у зв'язку з погіршенням боргової дисципліни) було обумовлене дією і фундаментальних зовнішніх факторів. Серед них варто назвати падіння темпів росту ВВП та обсягів промислового виробництва; зростання невиконаних державою зобов'язань перед експортерами, загостренням політичної ситуації наприкінці року.

При цьому унікальність кризи на українському фондовому ринку у 2013-2015 рр. з позиції її розгляду на фоні загальної макроекономічної ситуації полягає в нашаруванні накопичених проблем у функціонуванні ринку за часи незалежності на безпрецедентний мікс криз, що охопили України саме у цей період: економічної, банківської, платіжної, боргової, військово-політичної.

Розвиток цих криз у 2014-2015 рр., заснований на структурних диспропорціях сировинної економіки України в умовах браку системних реформ, політичної кризи кінця 2013 р., у 2014 р. був посилений рядом драматичних політичних подій.

Серед них варто назвати:

- масові народні протистояння (січень 2014 р.);
- зміну політичного керівництва країни внаслідок збройного конфлікту (18-21 лютого 2014 р.);
- анексію Криму з боку РФ (26 лютого 2014 р.)
- вторгнення на Донбас з боку РФ (12 квітня 2014 р.)

У 2015 р. на тлі поглиблення рецесійних явищ в економіці, обсяги торгів на фондовому ринку продовжували знижуватися. Презавантаження політики у сфері ринку цінних паперів після зміни керівництва НКЦПФР призвели до скорочення лістингу недобросовісних емітентів та виведення з обороту «сміттєвих» цінних паперів в обсязі 500 млрд. дол., анулювання ліцензії окремих учасників ринку, підготовки ряду нормативних документів щодо посилення прозорості та доброчесності на фондовому ринку. Незначне поживлення на ринку спостерігалось уже з другої половини 2016 р., що може свідчити про завершення гострої фази кризи і переходу до посткризового періоду 2016-2017 рр.

Проте у ці роки фондовий ринок не став джерелом дешевих ресурсів для економіки, хоча й має потенціал до виконання цього першочергового завдання. В умовах значного рівня недовіри населення до держави та банків, спровокованого названими кризами, формування міцного інституту внутрішнього інвестора, який володіє значним обсягом знятих депозитів, могло б поживити розвиток ринку у подальшому.

Таким чином, унікальність гострої фази кризи на фондовому ринку України у 2013-2015 рр. полягає у поєднанні економічної, боргової, банківської та платіжної криз на тлі політичної нестабільності та військового конфлікту. Крім внутрішніх проблем розвитку, притаманних фондовому ринку, таких як брак ліквідності та широкої лінійки інструментів, політики захисту інвесторів, низької прозорості операцій та відсутності інтересу та фінансової культури внутрішніх інвесторів, його розвиток у 2012-2016 рр. визначали зовнішні незалежні чинники.

## ДЕРЖАВНО-КОРПОРАТИВНИЙ ХАРАКТЕР ЕКОНОМІКИ ЯПОНІЇ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

ШЕВЧУК І.В., кандидат наук з державного управління, доцент  
Хмельницький університет управління та права

Економічна безпека являє собою стан держави, при якому держава через інститути забезпечує захист економіки й інших сфер суспільства від зовнішніх загроз, забезпечуючи відтворюваність економічних процесів та максимальне задоволення потреб населення країни.

Поєднання ефективної державної політики та стабільної й зростаючої національної економіки визначає помітний вплив та лідируючу позицію держави на світовій арені, а також безпеку держави в економічній сфері.

Японія – острівна країна, з мінімальною кількістю природних ресурсів та значними обсягами імпорту є прикладом поєднання політики держави й функціонування об'єднань підприємств, які стали базисом й опорою стабільності функціонування національної економіки, використання надбань науково-технічної революції й формування іміджу країни-лідера у сфері технологій та інновацій.

Для Японії характерним є те, що приватні підприємства об'єднувалися в різноманітні альянси, союзи, асоціації, що давало змогу отримати не тільки фінансову, а й технологічну підтримку [1, с. 55].

Основу економіки Японії становили, зазвичай, корпоративні об'єднання, які були представлені у вигляді симбіозу потужних міжгалузевих конгломератів – кюге сюдан і кюге гурупу. Кюге сюдан були представлені фінансово-промисловими групами, що сформувались навколо банків. Кюге гурупу (кейрецу) являли собою крупні фірми з середніми і дрібними підприємствами, які об'єднувалися задля розподілу ризику й допомоги різноманітного характеру (технологічного, економічного, страхового, кадрового тощо) [2, с. 115].

Кюге сюдан є багатогалузевими комплексами, членами якого обов'язково є страхові та трастові компанії, а підприємства представляють усі галузі народного господарства. Для них характерний значний обсяг в експорті-імпорті товарів і продукції (близько 50 % всіх експортно-імпортних операцій), а частка окремих в імпорті досягає 90 % [3, с. 265].

Найстійкішими утвореннями, беззаперечно, були кейрецу, оскільки кюге сюдан через суперечки власників які мали, в переважній своїй більшості контрольний пакет акцій, були нестійкими, проте перевага їх була в надзвичайно великих обсягах товарообороту та капіталу. Для кейрецу було характерним взаємодопомога в економічному, технологічному й технічному планах. в разі необхідності відбувалися кадрові ротації та мало місце перехресне володіння акціями. поряд з очевидними перевагами слід відмітити і негативні риси цих об'єднань. а саме відсутність конкуренції між фірмами, залежність слабших фірми від політики сильніших тощо.

Активним учасником та помітним «гравцем» на ринку є також «дзайкай» - фірми, які представляють інтереси крупного бізнесу у фінансово-банківській сфері.

В свою чергу держава в особі державних інститутів здійснює непряме, проте активне регулювання діяльності міжгалузевих корпоративних об'єднань. Через нормативно-правову базу створювались так звані «полюси росту», які зосереджували на певній території діяльність певного напрямку: фінансово-банківську. продуктову. консалтингову та інші. держава через імплементацію державних програм національного та регіонального значення фактично визначала домінуючі галузі на певній території, а адекватне й ефективне державне регулювання передбачало стимулювання наукомісткості виробництва та підвищення якості японських менеджерів різних рівнів. Максимальне використання надбань науково-технічного прогресу й інформаційно-технологічний розвиток господарства дав Японії можливість стати одним із світових лідерів за економічними показниками й рівнем науково-технічного прогресу. Саме держава використовуючи прямі й непрямі важелі, забезпечуючи стабільність економіки забезпечує і економічну безпеку в розрізі її окремих складових.

### **Література**

1. Економіка зарубіжних країн: Навч. посібник. Видання 4-е, перероб. та доп. – Київ: «Центр учбової літератури», 2013, 292 с.
2. Японский феномен. М. РИО Института Востоковедения РАН. 1996 г., 180 с.
3. Ленский Е.В. Транснационализация капитала. Мн.: Армита-Маркетинг, Менеджмент, 2001. 326 с.

# ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

ВОНБЕРГ Т.В., к.е.н., доцент,  
ДВНЗ «Київський національний економічний університет  
імені Вадима Гетьмана»

В Україні дослідження поняття «національна безпека» набуло особливої актуальності протягом останнього десятиріччя. Разом із тим, розуміння цього поняття доволі різне. Здебільшого, національну безпеку пов'язують виключно з обороною держави. Проте не слід забувати, що існують економічні, політичні, морально-етичні та інші аспекти забезпечення національної безпеки [1]. Саме тому, хочемо акцентувати увагу на взаємозв'язку основних проблем національної безпеки держави із соціально відповідальними або, навпаки, безвідповідальними діями останньої.

Нагадаємо, що соціально відповідальною є діяльність, в якій використовуються лише такі способи досягнення цілей, які не завдають шкоди людям, природі, суспільству [2]. Разом із тим, соціальну державу характеризують такі ознаки, як пріоритетність прав і свобод громадян, гідні умови життя, зокрема можливості продуктивної зайнятості та соціального захисту; відповідальність посадових осіб, державних інститутів та держави в цілому за свої рішення та дії, за добробут громадян.

Розглянемо детальніше основні актуальні проблеми національної безпеки України в розрізі позиції соціально відповідальної держави.

Перш за все, це спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав, з чим Україна зіштовхується майже щодня. Зрозуміло, що порушується право на гідне життя громадян в державі, виникає невизначеність та невпевненість у майбутньому, і, як результат, бажання пошуку кращої долі закордоном.

Другою проблемою хотілося б зазначити поширення корупції в органах державної влади та неефективна система державного управління: внутрішні проблеми не гірше від зовнішніх впливають на ситуацію в країні. Варто відмітити, що нині влада всіляко намагається подолати корупцію, котра дійсно



є проявом соціально безвідповідальних дій та абсолютно аморальною, проте, на шляху викорінення останньої пройде ще чимало років.

Окремо необхідно наголосити на проблемі ввезення в країну зброї, вибухових та інших незаконних речовин, що породжується безвідповідальною поведінкою деяких співробітників митниці, які через свою соціальну безвідповідальність «опускають очі на порушення». Означене тісно пов'язано із другим пунктом сформованих нами проблем, із корумпованістю. Соціальна відповідальність перед населенням відсутня в даному випадку, адже життя за принципом «мене це не стосується» позбавляє шансів назвати таких людей соціально відповідальними.

Четвертою проблемою відзначаємо критичний стан основних виробничих фондів. Тут варто згадати, що лише держава, де присутні постійні інновації для забезпечення кращого життя громадян, а саме впровадження нових технологій на підприємствах, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище – може називатись соціально відповідальною. В той же час зношення обладнання впливає на екологію та на економічну складову в добробуті державі, а це, очевидно, не може порівнюватися із соціально відповідальними діями.

З позиції соціальної відповідальності хочеться й розглянути таку проблему, як нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером. Ні для кого не секрет, що в нашій країні на багатьох підприємствах працюють застарілі технології, які постійно потребують ремонту і які дають не таку якість, яка повинна бути, аби мати що експортувати з вигодою для себе. Тому експортується сировина, яка дає ВВП іншим країнам, але не нам. Окреслена ситуація також є проявом соціально безвідповідальних дій. Також не можна не зазначити, що на це впливають і країни куди ми постачаємо товари – вони своїм небажанням купувати готову продукцію в якійсь мірі обмежують наші права.

Шостою проблемою національної безпеки держави виступає тінізація національної економіки. Сумно, але маємо відзначити, що близько половини української економіки знаходиться у повній або частковій тіні, що значно впливає на надходження до бюджету держави. Підприємства, проявляючи соціальну безвідповідальність, ухиляються від сплати податків до бюджету,

позбавляють своїх працівників захисту та гарантій з боку держави, зокрема, у випадку безробіття. Держава ж у свою чергу увесь час змушена урізати виплату грошових коштів на різні сектори економіки та соціальну сферу, від чого страждають громадяни.

Частково пов'язана із попередньою проблемою й проблема відпливу учених, фахівців, кваліфікованої робочої сили за межі України: Соціальна безвідповідальність підприємств, де сплачують мізерні заробітки, або такі, які не відповідають рівню працівників; соціальна безвідповідальність держави, яка практично не допомагає науково-дослідній та інноваційній роботі, породжують бажання незадоволених своїм життям громадян просто переїхати до інших країн, де їх працю оцінять належним чином.

Отже, проблем існує просто незлічена кількість, і всі вони підлягають розв'язанню за умови соціально відповідальних дій на всіх рівнях: на рівні окремого громадянина, підприємства, держави тощо. Лише за умови спільних зусиль та врахування інтересів всіх стейкхолдерів можливе досягнення добробуту та безпеки в державі.

### **Література**

1. Пасічний Р. Національна безпека України в епоху глобалізації. // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2012. – Вип.24. – С. 108-112.

2. Соціальна відповідальність : навч. посіб. / [А. М. Колот, О. А. Грішнова та ін.] ; за заг. ред. д.е.н., проф. А. М. Колота. — К. : КНЕУ, 2015. — 519 с.

# АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКУ ФРАНЧАЙЗИНГУ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

АКИМОВА Л.М., к.е.н., доцент

Національний університет водного господарства та природокористування

Забезпечення інвестиційної безпеки в Україні є одним із пріоритетів економічної політики держави, від реалізації якої залежить майбутнє країни і її спроможність гарантувати економічну стабільність, свободу і незалежність. Останнім часом зростає рівень загроз інвестиційній безпеці України; показник інвестиційно-інноваційної безпеки протягом років залишається у незадовільній і небезпечній зонах, його значення є одним із найнижчих серед усіх складових економічної безпеки. Міжнародні оцінки інвестиційної привабливості України також є незадовільними. Тому зміцнення інвестиційної безпеки держави потребує вирішення проблем, пов'язаних із покращенням інвестиційного клімату й підвищенням інвестиційного потенціалу країни; забезпеченням позитивної динаміки інвестиційної діяльності на різних рівнях з урахуванням балансу інтересів суб'єктів інвестиційної діяльності; ефективною реалізацією інвестиційної політики.

Сучасний світовий досвід організації інвестиційних потоків доводить, що однією із перспективних форм здійснення інвестицій є франчайзинг. Економічна активність у франчайзинговому секторі створює умови для зростання ВВП країни на підставі розвитку конкурентного середовища, стимулювання інновацій, акумуляції капіталу, а також швидкого збільшення споживчих витрат і як наслідок – зростання зайнятості і виробництва. В Україні на частку франчайзингу припадає близько 0,8 % номінального ВВП, і це дає підстави розглядати його як один із потенційних і привабливих інструментів здійснення інвестицій та експансії капіталу, що в кінцевому рахунку позитивно вплине на інвестиційну безпеку держави.

За останні п'ять десятиліть франчайзинг став провідною інтелектуальною стратегією «property leveraging strategy» для різноманітних продуктів і послуг компаній на різних етапах розвитку. Однією з основних причин успіху франчайзингу є постійна підтримка, до якої франчайзі має доступ через головний офіс франчайзера. Франчайзер отримує початковий (паушальний) внесок від франчайзі, а також поточні надходження, засновані, як правило, на відсотку від річного обороту або націнці на поставки. Франчайзер, своєю чергою, зобов'язаний

підтримувати франчайзингові мережі, зокрема, в розробці продукту, рекламній діяльності, управлінні спектром послуг тощо.

З точки зору безпекоорієнтованого підходу під франчайзингом у роботі розуміється підприємницька діяльність франчайзера і франчайзі, яка є джерелом можливостей зміцнення інвестиційної безпеки завдяки забезпеченню позитивної динаміки інвестиційної діяльності в країні з урахуванням балансу інтересів різних суб'єктів інвестиційної безпеки та керованості інвестиційних процесів, зміні її галузевої та регіональної спрямованості внаслідок покращення інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу країни.

На сьогоднішній день можемо стверджувати, що, в залежності від впливу на економічну безпеку франчайзинг класифіковано як високоризиковий, середньоризиковий та низько ризиковий. Та на практиці франчайзинг використовує такі форми підприємницької діяльності як аутсорсинг, лізинг, брендинг, вендинг та може застосовувати також бенчмаркінг, інжиніринг, венчурні фонди, що свідчить про його гнучку й динамічну організаційну структуру. Крім того, франчайзингова діяльність в Україні створює можливості для зміцнення економічної безпеки держави, пов'язані із зростанням ВВП, посиленням інвестиційної та інноваційної активності, покращенням стану основних виробничих фондів в економіці та її галузях, зростанням добробуту домогосподарств та зменшенням рівня безробіття, раціоналізацією структури експорту, розширенням внутрішнього ринку. Водночас, існують певні ризики та загрози економічній безпеці держави, пов'язані із припливом морально застарілих технологій і використанням несучасного обладнання, посиленням залежності франчайзі від інвестиційних і фінансово-кредитних ресурсів більш потужної компанії (франчайзера), експансією іноземного капіталу,

Успіх франчайзингу у світі призвів до розвитку специфічного законодавства з цієї діяльності. Зокрема в Україні на теперішній час вітчизняне державне регулювання франчайзингу знаходиться на перехідному етапі та потребує вдосконалення, як і сама культура франчайзингових відносин. Існує проект Закону України «Про франчайзинг» (2001 р.); розвиток франчайзингу підтримується на рівні «Української асоціації роботодавців в галузі франчайзингу» та «Федерації розвитку франчайзингу, гостинності та інфраструктури». На державному рівні загрози економічній безпеці визначені у Законі України «Про основи національної безпеки України» [1], а також у Стратегії національної безпеки України [2].

Отже, теоретичний підхід до аналізу проблеми забезпечення інвестиційної безпеки держави засобами розвитку франчайзингу комплексно враховує чотири ієрархічні рівні. На *першому рівні* ієрархії знаходиться загальна мета (забезпечення інвестиційної безпеки держави). На *другому рівні* відбувається декомпозиція мети на цілі, що відповідають цілям забезпечення інвестиційної безпеки держави (розширене відтворення основного капіталу; зростання ВВП на рівні завдань соціально-економічного розвитку і міжнародного співробітництва; підтримка конкурентоспроможності економіки; подолання депресивних явищ у регіонах країни). На *третьому рівні* розташовані критерії та індикатори оцінки стану інвестиційної безпеки держави з урахуванням франчайзингової діяльності. Такими критеріями є результативність і позитивна динаміка франчайзингової діяльності, а також активність населення у зайнятті франчайзинговою діяльністю, а індикаторами – показники франчайзингової діяльності (ifr), індикатор франчайзингової діяльності (Ifr), інтегральний індикатор інвестиційної безпеки держави з урахуванням аспектів франчайзингу (Iinv-fr). На *четвертому рівні* відбувається інтерпретація результатів оцінки і обґрунтування напрямів та шляхів розвитку франчайзингової діяльності з урахуванням вимог інвестиційної безпеки держави.

### **Література**

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 9.06.2003 р. № 964-IV // Урядовий кур'єр від 30.07.2003 р. № 139
2. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 26.05.2015 р. № 287/2015 р. // Урядовий кур'єр від 29.05.2015 р. № 95

# КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

АКИМОВА Л.М., к.е.н., доцент

Національний університет водного господарства та природокористування

В сучасних умовах глобалізаційних процесів кожна країна прагне до економічної незалежності. Зокрема, саме для досягнення даної мети вона розробляє певні концептуальні засади для розробки механізму державного управління щодо забезпечення економічної безпеки держави.

В основі розробки комплексної системи забезпечення економічної безпеки країни закладена концепція, яка включає мету, завдання, принципи діяльності, об'єкт і суб'єкт, стратегію і тактику. Метою даної системи є зниження впливу зовнішніх та внутрішніх загроз на фінансові, матеріальні, кадрові та інформаційні ресурси.

Під час процесу досягнення поставленої мети вирішуються певні завдання, які в свою чергу об'єднують усі напрямки забезпечення безпеки. До основних з них належать: прогнозування можливих загроз економічної безпеки; організація діяльності з попередження можливих загроз (превентивні заходи); виявлення, аналіз і оцінка виниклих реальних загроз економічної безпеки; прийняття рішень та організація діяльності з реагування на виниклі загрози; постійне вдосконалення системи забезпечення економічної безпеки підприємництва.

Для досягнення поставлених цілей розробляється механізм удосконалення системи економічної безпеки – це організована державою сукупність суб'єктів: державних органів, громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об'єднаних цілями та завданнями на підтримання рівноваги між підсистемами України [1, с. 289].

Комплексний механізм державного управління може складатися з таких видів механізмів:

- економічного (механізми державного управління банківською, грошово-валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю тощо);
- мотиваційного (сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів);
- організаційного (об'єкти, суб'єкти державного управління, їх цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури);
- політичного (механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики тощо);
- правового (нормативно-правове забезпечення) [2].

Відповідні механізми складають державні та недержавні інститути, які при застосуванні теоретико-методологічних, нормативно-правових, інформаційно-аналітичних, організаційно-управлінських, кадрових, науково-технічних та інших державно-управлінських заходів забезпечують реалізацію життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, добробут народу і ефективне функціонування самої національної безпеки України.

Даний механізм має відповідні функції, серед яких: розподільча, акумулятивна, прогностична, компенсаторна, інформаційна, координуюча, силова, зовнішньополітична. Всі вищенаведені функції складають собою комплексну систему ефективного функціонування механізму державного забезпечення. Даний механізм лежить в основі так званих концептуальних моделей забезпечення економічної безпеки. Перша концептуальна модель при командно-адміністративній економіці заснована на ідеях і положеннях структурної жорсткості економічної системи, високого рівня її керованості, що призводило до підвищення захищеності від зовнішніх ризиків та загроз [3, с. 23].

При умові того, що наша країна функціонує в ринкових умовах господарювання, то для неї характерна друга концептуальна модель, за якої в основу забезпечення економічної безпеки закладаються ідеї структурної, функціональної варіативності як методу забезпечення конкурентоспроможності

у просторі фінансового, трудового, товарного та іншого ринкового хаосу [4, с. 14]. Зазначимо, що економічна безпека за такої моделі становить раціональну та обґрунтовану єдність інноваційних, ризикових економічних дій в одних сегментах ринкових відносин і методів стабільного, прибуткового господарювання. При реалізації другої концептуальної моделі державне регулювання економіки є незначним. Варто також відмітити те, що при даній моделі підприємства повинні забезпечувати себе економічною безпекою самостійно, тобто ось тут найкраще простежується зв'язок між державою та підприємствами.

Третю концептуальну модель економічної безпеки доцільно використовувати в умовах переходу до ринкової системи господарювання, коли ще не забезпечено повноцінного ринкового саморегулювання економіки, повністю не сформовано ресурсну базу економічного розвитку [3, с. 24].

Головною ціллю державного управління забезпечення економічної безпеки є створення та підтримка належного необхідного рівня життєво важливих інтересів усіх об'єктів економічної безпеки. Ця ціль досягається за рахунок вирішення низки завдань державного управління у сфері удосконалення механізму системи економічної безпеки:

- своєчасного прогнозування та виявлення зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці України;
- забезпечення на території України економічної безпеки особи та громадянина; забезпечення повного дотримання законодавства в галузі економічної безпеки України всіма громадянами, посадовими особами, державними органами, політичними партіями, громадськими та релігійними організаціями;
- виконання державою функцій гаранта економічної безпеки України, створення необхідної для цього правової бази та механізмів її застосування;
- зміцнення системи органів забезпечення механізму удосконалення системи економічної безпеки, створення умов для їхньої ефективної діяльності;



- залучення державних органів влади у межах їх компетенції до діяльності попередження протиправних дій щодо механізму удосконалення системи економічної безпеки;
- здійснення заходів щодо зміцнення довіри і стабільності системи економічної безпеки;
- адаптація чинних угод щодо удосконалення системи економічної безпеки до нових умов міжнародних відносин, а також розробка за необхідності нових угод;
- розвиток міжнародного співробітництва в системі економічної безпеки [1, с. 290].

Отже, основним завданням державного управління у сфері забезпечення економічної безпеки України є розробка конструктивної теорії і створення дієвих механізмів для комплексного та цілісного використання всіх наявних засобів для запобігання і попередження можливих економічних загроз на ранніх етапах їх виникнення.

### **Література**

1. Стефаненко М. Механізм удосконалення системи економічної безпеки України / М. Стефаненко, Л. Баклажанова. // ТНЕУ. – 2013. – №12. – С. 288–291.
2. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління // Демократичне врядування : наук. вісн. – Вип. 1.–2008 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.lvivacademy.com/visnik/zmist.html>.
3. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. –256 с.
4. Власюк О. С. Аналітична оцінка стратегічних напрямків та заходів щодо реалізації програми стабілізації економіки України / О. С. Власюк // НІСД – К. : Видавництво НІСД, 1998. – С. 13-15.

## **РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

СІЛАКОВА Г.В., к.е.н., доцент  
Національний університет харчових технологій

Із зростанням ступеня відкритості економіки країни, посиленням конкуренції на світовому ринку питання забезпечення національної безпеки України набувають надзвичайно актуального значення. Одним із важливих елементів національної безпеки держави є фінансова безпека, яка націлена на підтримку стабільності, незалежності, безперервності та ефективності фінансових відносин у державі [1].

Інтерес до проблем фінансової безпеки визначається впливом фінансів і фінансової системи, який вони справляють на економічний розвиток країни. Виділення фінансової безпеки в окремий відносно самостійний елемент національної безпеки обумовлено тим, що фінансова система більш чутлива до внутрішніх і зовнішніх загроз, ніж інші сектори економіки. Крім того, глобалізація економічних процесів призводить до того, що в сучасних умовах вплив світових фінансових систем на окрему державу переходить на якісно новий рівень. У зв'язку з цим забезпечення фінансової безпеки країни стає на сьогодні одним із пріоритетних завдань.

Фінансова безпека відображає стан і готовність фінансової системи країни до своєчасного, повного і надійного фінансового забезпечення економічного зростання. Фінансова безпека як складова національної безпеки країни ґрунтується на незалежності, ефективності та конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери та залежить, перш за все, від стану податкової і бюджетної сфери.

Головне завдання податкової системи щодо забезпечення функціонування економіки, ефективного залучення та перерозподілу фінансових ресурсів зумовлює значну залежність фінансової безпеки країни від стану реального сектора економіки. На сучасному етапі розвитку економічних відносин

найбільш суттєвою загрозою в галузі оподаткування в Україні є зниження податкової бази через погіршення умов економічного розвитку країни. Водночас, незважаючи на те, що останнім часом удосконалення законодавства в податковій сфері відбувається шляхом зниження загального податкового навантаження і спрощення порядку оподаткування, на сьогодні податкова система України є ще досить складною, що об'єктивно ускладнює сплату податків суб'єктами господарювання і є загрозою фінансовій безпеці країни.

Кризові явища в економіці і в фінансовій сфері також призводять до перевищення видатків бюджету над його доходами, виникнення і зростання бюджетного дефіциту. При цьому завжди існують граничні розміри бюджетного дефіциту, перевищення яких призводить до катастрофічних наслідків для національної економіки і створюють загрозу фінансовій безпеці країни.

Таким чином, національними інтересами України у галузі фінансів є: 1) підвищення ефективності фінансової системи на основі підтримання рівня державних витрат відповідно до наявних ресурсів із дотриманням таких пріоритетів, як цільове інвестування в галузі наукоємного та високотехнологічного виробництва, стримування інфляційних процесів, протидія відтоку капіталу з країни, стимулювання іноземних інвестицій тощо; 2) створення єдиної збалансованої правової бази, що забезпечує ефективне функціонування фінансово-кредитної системи.

До найважливіших зовнішніх загроз фінансовій безпеці країни [2] можна віднести: втрату частини своїх позицій на зарубіжних ринках в результаті витіснення іноземними конкурентами методами несумлінної конкуренції; порушення національних пріоритетів країни у фінансовій галузі через просування іноземними компаніями на внутрішній ринок заздалегідь не вигідних економічних проектів і фінансових програм; формування іноземними контрагентами аналогічної структури зовнішньоекономічних зв'язків з Україною, що закріплює за нею статус їх сировинного придатку;

надмірна залежність національної економіки від іноземного капіталу та його нерациональне використання тощо.

До внутрішніх загроз слід віднести: набуття фінансовою кризою тривалого характеру, що спричиняє виникнення незворотних наслідків або довготривалих перешкод для інтенсивного розвитку економіки країни; скорочення ресурсної бази фінансово-кредитної сфери, що використовується для виходу з економічної кризи та успішного реформування економіки країни; ослаблення фінансово-кредитної системи, дезорганізація регулюючих функцій в сфері формування і виконання бюджету, реалізації цільових державних програм і інвестування в пріоритетні галузі національної економіки, боротьби з інфляцією, запобігання відтоку капіталу за кордон і створення передумов для розвитку вітчизняного підприємництва; низький рівень соціальної орієнтованості економіки, падіння платоспроможного попиту населення, скорочення ролі внутрішніх соціально-економічних стимулів економічного зростання; криміналізація економічних відносин, зростання економічної злочинності, корупція в органах державної влади; зростання фінансових втрат в результаті збільшення масштабів і поглиблення соціальної напруженості в сфері економічних відносин тощо.

Отже, фінансова безпека країни може бути визначена як складова частина національної безпеки держави, що заснована на незалежності, ефективності та конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери країни і характеризується системою критеріїв та показників її стану, які описують збалансованість національних фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних резервів. Без забезпечення фінансової безпеки країни як складової частини її національної безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед Україною, як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівні.

### **Література**

1. Ермакова Э.Р. Финансовая безопасность в системе национальной безопасности государства / Э.Р. Ермакова // *Фундаментальные исследования*. - 2016. - №5. - Ч.2. - С. 324-328.

2. Луцик-Дубова Т. О. Загрози фінансовій безпеці в умовах глобалізації / Т. О. Луцик-Дубова // Сталий розвиток економіки. - 2014. - № 2. - С. 225-231.

## **МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ ТА «ВІДМИВАННЯМ» КОШТІВ, ОТРИМАНИХ НЕЗАКОННИМ ШЛЯХОМ, ЯК ЗАСАДА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

ШПЕРУН Х.В., к.ю.н., старший викладач,  
Херсонський державний університет

Економічний розвиток України та її інтеграція у світове співтовариство виступає процесом, що поєднує в собі позитивні та негативні елементи. Серед останніх можна виділити наявність фінансових операцій, які за своєю сутністю впливають на економічну, політичну та соціальну безпеку в країні – «відмивання» коштів, отриманих незаконним шляхом та фінансування тероризму. Проблема тероризму та його фінансування за своєю сутністю не є новою і нею активно займалися та займаються різні міжнародні організації у рамках міжнародних конференцій по уніфікації кримінального законодавства у рамках Ліги Націй, а потім ООН і ЄС.

Ідея уніфікації кримінального законодавства була висунута іще у 1926 році на Брюсельському конгресі Міжнародної асоціації кримінального права. На III конференції цієї організації була здійснена перша спроба визначення поняття «тероризм». У прийнятій резолюції дане явище розглядалося як: 1) умисне вживання засобів, що здатні породити загальну небезпеку, а саме: підпал, вибух, розповсюдження удушливих чи отруйних речовин, руйнування чи псування сигналів, ліхтарів, споруд чи приладдя, що призначені для гасіння пожеж; самовільне переривання роботи автотранспорту, засобів зв'язку, пошти тощо; 2) вчинення терористичного акту, поєданого з посяганням на життя, свободу, тілесну недоторканість чи майно держави і приватних осіб з метою демонстрації чи здійснення політичних чи соціальних ідеалів; 3) умисне застосування засобів, що можуть викликати загальну небезпеку спільнотою з метою посягання на особистість чи майно тощо [1, с. 12-13]. Таким чином, була здійснена спроба визначити поняття тероризму шляхом його описання, що не задовольнило учасників конференції і прийняття резолюції було відкладене до

наступної четвертої конференції. Однак жодна з резолюцій так і не була прийнята, а подальший процес створення Міжнародної конвенції, спрямованої на боротьбу з тероризмом, був перерваний у зв'язку з початком другої світової війни.

Подальша робота вже відбувалася у рамках ООН та співпраці європейських країн. У результаті з'явилася резолюція ООН 3034 «Про терористичну злочинну діяльність» від 07.09.1990 року [2], яка хоч і не закріплювала поняття тероризму, але визначала умови видачі злочинців.

Одночасно держави-члени Ради Європи розробили Європейську конвенцію по боротьбі зі тероризмом (27 січня 1977 року у Страсбурзі). Вона також не визначає поняття тероризму, але надає описання діям, що підпадають під це поняття. Зокрема: а) правопорушення, що підпадає під дію Конвенції про боротьбу із незаконним захопленням повітряних суден, підписаної в Гаазі 16 грудня 1970 року; б) правопорушення, що підпадає під дію Конвенції про боротьбу із незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, підписаної в Монреалі 23 вересня 1971 року; с) серйозне правопорушення шляхом посягання на життя, фізичну недоторканість або свободу осіб, що мають міжнародний захист, включаючи дипломатичних агентів; d) правопорушення шляхом викрадення, захоплення заручників або серйозного незаконного затримання; е) правопорушення шляхом застосування бомби, гранати, ракети, автоматичної вогнестрільної зброї або листів чи пакетів із закладкою вибухового пристрою, якщо таке застосування створює небезпеку для осіб; f) замах на вчинення будь-якого з вищенаведених правопорушень або участь як співника особи, що вчиняє або намагається вчинити таке правопорушення [3].

Наступним кроком до зміцнення правової бази щодо протидії легалізації злочинних доходів стала Конвенція Ради Європи від 1990 р. «Про відмивання, виявлення, вилучення та конфіскацію доходів від злочинної діяльності», прийнята у Страсбурзі. Положення Страсбурзької конвенції у свою чергу знайшли відображення у Директиві Ради Європейського економічного

співтовариства № 911/308 ЄЕС від 10 червня 1991 р. «Про протидію використанню фінансової системи для відмивання грошей» [4, с. 188-199].

Таким чином, Страсбурзька та Віденська конвенції, а також Директива ЄС виступають своєрідним орієнтиром для створення державами належної нормативної основи для протидії тероризму та відмиванню доходів, здобутих злочинним шляхом. Перелічені міжнародні акти закріплюють загальну концепцію попередження проявів тероризму та «відмивання» грошей як на міжнародному, так і національному рівнях. Ними створюється каркас нормативного забезпечення національної безпеки держав-учасниць.

### Література

1. Емельянов В.П. Тероризм – как явление и как состав преступления. – Харьков: «Право», 1999. – 272 с.
2. Резолюція ООН № 3034 «Про терористичну злочинну діяльність» від 07.09.1990 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ua-info.biz/legal/baseni/ua-rmpfwu.htm>
3. Європейська Конвенція про боротьбу з тероризмом від 27 січня 1977 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://coe.kiev.ua/docs/cets/cets090.html>
4. Директива Європейського Економічного Співтовариства № 911/308 від 10 червня 1991 г. "Про протидію використанню фінансової системи для відмивання грошей" // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. – К.: Школяр, 1999. – С. 188-199.



## **ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ: ДОСВІД ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ**

ЧИГРИН О. Ю., к.е.н., доцент  
Сумський державний університет  
ГАВРИЛОВА В.В., студентка  
Сумський державний університет

сучасному етапі стрімко розвивається економіка, промисловість, виникають нові галузі народного господарства, й відповідно, прогресивними темпами, зростають потреби громадян. Проте, матеріальні та природні ресурси, що їх використовують підприємства при виготовленні продукції, безпосередньо, задля задоволення суспільних потреб, суворо обмежені. Як зазначає сучасна західна економічна теорія, одним із основних завдань економіки є пошук шляхів задоволення безмежних потреб людства, при обмежених ресурсах. На рівні окремого підприємства дану мету економічної діяльності можна інтерпретувати, зокрема, так: виготовити максимальну кількість продукції зі сталого обсягу ресурсів. Сьогодні, фактично в час початку світової кризи ресурсів, таку можливість для підприємства відкриває політика ресурсозбереження.

ЄС називає енергоефективність «першим пальним». Енергоефективність сприймають не тільки як засіб, але фактично і як паливо, тобто її роль стає такою ж важливою, як і роль енергоресурсів. Отже, енергія – це ресурс, а енергоефективність – основа ресурсозбереження.

Проблема енергоефективності тісно пов'язана з рядом інших питань, в тому числі енергобезпеки. При чому енергобезпеки, як для країн, що виробляють енергоресурси й експортують їх, так і для країн-споживачів. Для держав-імпортерів все ясно: за рахунок підвищення енергоефективності країна стає менш залежної від імпортової енергії. Для країн-експортерів зростання енергоефективності також вигідне, оскільки, чим більше енергії вдасться зекономити при внутрішньому споживанні, тим більше можна буде продати на зовнішньому ринку - прямий результат для світової економіки.

Якщо розглядати ЄС, то характерною є занепокоєність в енергетичному

секторі пов'язана з енергобезпекою, поставками енергії із-за меж ЄС. У зв'язку з цим виникають питання диверсифікації ринків поставок та джерел енергії. Зростає роль альтернативної енергетики та енергоефективності. Сьогодні кожна західна енергетична компанія намагається удосконалити свій бізнес так, щоб максимально підвищити енергоефективність не тільки тому що це дозволяє зекономити гроші, але й тому що цього вимагають нові законодавчі норми.

Енергоефективність важлива з двох причин:

- по-перше попит на енергію зростає;
- по-друге пропозиція стабільна або падає.

Базуючись на цих двох ключових моментах необхідно забезпечити максимально ефективне споживання енергії в країні на кожному рівні господарювання.

Україна має перспективи набуття незалежності в енергетичному плані за умов проведення економічних реформ в країні та стабільності політичної ситуації, а також дотриманням двох базових вимог сучасного світу: необхідно суттєво підвищити енергоефективність вітчизняної економіки (оскільки, коли держава споживає, приблизно, в три рази більше енергії для виробництва одиниці ВВП ніж в середньому в світі, важко говорити про конкурентоспроможність українського господарства), з іншого боку, необхідно збільшити внутрішній видобуток енергії та перейти на відновлювану енергетику. Крім того, якщо розглядати енергоефективність, як галузь економіки – широке впровадження проектів у цій сфері, дозволить створити нові робочі місця, збільшити зайнятість населення, забезпечити додаткові надходження до місцевих бюджетів, і головне – підвищення добробуту українців. Інвестиції у відновлювану енергетику та енергоефективні проекти допоможуть країні позбутися залежності від високовартісних енергоресурсів. Україна енергомістка держава і потенціал підвищення енергоефективності величезний. Відповідно, можливості для інвестицій в даній сфері відкриті. Стосовно світових тенденцій розвитку галузі - останнє десятиліття об'єм фінансування альтернативної енергетики безперервно зростає, зокрема у 2004

році інвестиції в чисту енергію склали близько 45 млрд дол. і зросли до 241,6 млрд дол. у 2016 році.[2]

Впровадження енергозберігаючих технологій має бути пріоритетним завданням для українських підприємств, оскільки відкриває перед ними колосальні перспективи. Однак, основні причини низької ефективності й ресурсозбереження в Україні не стільки у недостачі теоретичних, технологічних і технічних розробок, скільки у недостатності фінансових джерел для впровадження таких розробок, інертності суспільного мислення, включаючи керівників всіх рангів, наукового і інженерного корпусу і більшості населення у сфері побутового споживання, які помилково уявляли, що ресурси невичерпні.[1]

Отже, в сучасному світі однією з важливих проблем кожного суб'єкта господарювання є економія ресурсів та пошук резервів їх кращого використання, таку перспективу відкриває впровадження політики енергозбереження. Оскільки, енергоефективність вважається одним із найбільш ефективних способів, як в плані боротьби зі змінами клімату, так і в плані зменшення обсягів споживання енергії країною вцілому. Крім того, підвищення енергоефективності - один із найбільш швидких, економних та простих для суб'єктів господарювання методів скорочення витрат й обсягів забруднення навколишнього середовища.

### **Література**

1. А.І. Шаповал, А.О. Шаповал. (2010). Методичні підходи до формування ефективної системи управління ресурсозбереженням на підприємстві. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/3562/1/ACF07B18d01.pdf>

2. Statista. Worldwide investment in clean energy 2004-2016. New investment in clean energy worldwide from 2004 to 2016 (in billion U.S. dollars) - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.statista.com/statistics/186807/worldwide-investment-in-sustainable-energy-since-2004/>

## PROBLEM SOLVING BY ASYMMETRIC APPROACHES

НАПЛЬОКОВ Ю.В., старший викладач  
Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

Technological development, globalization, increased communication, national and corporate interests make the operational environment complex, dynamic and unpredictable. It complicates the decision-making process and often provokes to use military means to solve problems instead of a balanced combination of domains of national power such as Diplomacy, Information, Military, and Economy (DIME).

Innovations generate a revolution in military affairs (RMA) that creates “discontinuous increase in military capability and effectiveness arising from simultaneous and mutually supportive change in technology, systems, operational methods and military organizations” [1, p. V]. New ways and means create conditions for indirect approaches that form asymmetric warfare (AW). An AW means to bypass the accepted legitimate national and international rules and norms to conduct a conventional warfare (CW). Thus, on the edge of a RMA and in conditions of the complex and dynamic environment it is possible to observe a shift from a CW to an AW.

In its turn, an AW can become a CW when the national and international communities will establish new rules to conduct warfare again. Until this moment, there are lack of legitimate measures that should regulate applying of new means and ways. In conditions of the complex and changeable environment, an AW becomes an effective and diplomatically possible way to maintain national interests for big and small players as well. Inability to achieve the goal by direct approaches because of different reasons including lack of legitimacy forces using indirect approaches to achieve the goal and do not break the rules. It forms an asymmetric character of the conflict.

An AW is a choice of a decision-maker to use indirect approaches to achieve goals under limitations based on the state (system) and the environment. Balance ends, ways, and means in the framework of possible permissible risk [2] is the main

methodology to solve the conflict between the system and the environment effectively. For small states, indirect approaches can be a realistic way to solve a problem by minimum means. The speed and acceleration of a small player may compensate the mass of a big player. Players maintain their interests by different asymmetric ways (legal and not legal) through direct and indirect approaches. If the conflict works for them, they may facilitate its developing and growing in spite of the need of stability for the state.

The AW can be positive and negative for any player. On one hand, it looks like a problem for a small (weak) player. On the other hand, it looks like a possibility to compete with a big (strong) player through increased agility and speed of communication, consolidation of the nation and support from the international community. It can be a competition of better communication, diplomatic and decision-making skills.

To lead the complex system effectively may require identification of a certain critical element such as a center of gravity (COG) of the system. The COG is one of “primary sources of moral or physical strength, power and resistance” [3, p. IX], a key notion of the system. The COG has its critical elements such as critical capabilities (CC), critical requirements (CR), and critical vulnerabilities (CV) [4, p. B–3]. The COG and its critical elements present a foundation for operational design (OD) that has to logically explain how to adapt the system to the environment and/or shape the environment in order to achieve the goal. For instance, if population is the COG, it can be important to balance delegation of power between the state authority (SA) and the civil society (CS). It can consolidate the nation based on the idea to build a democratic society that will maintain interests of everyone.

The key elements of the OD are decisive events (points), lines of operations, lines of effort, objectives, and the end-state. The OD has to present “the concentration of strength against weakness” [5, p. 334]. To understand friends and opposing forces (OPFOR), determine their COGs, balanced combination of DIME can create an effective OD. In the context of DIME an AW looks like influence on the OPFOR COG by new means and ways.

To summarize, a RMA shifts problem solving to the asymmetric area. Conditions, the end-state, own and OPFOR COGs can influence on the character of the conflict. The AW is a choice of a decision-maker to use indirect approaches to achieve goals in the given environment. Proper delegation of the state power to the CS, as a possible COG in the asymmetric conflict, can facilitate solving the problem through open feedback between the state authority and citizens.

## REFERENCES

1. Metz S. and J. Kievit, (1995). Strategy and the revolution in military affairs: from theory to policy. U.S. Army War College, Carlisle Barracks, PA 17013-5050.
2. Bielska T. V. and Naplyokov Y. V. (2017, May). Maximum allowable risk in decision-making process. Public Management, 7 (2), 76-88. Retrieved from: <http://vadnd.org.ua/app/up-loads/2017/07/АНГЛ.pdf>
3. Strange J. (2005). Center of Gravity and Critical Vulnerabilities. Quantico, VA., USA, Marine Corps University, Defense automated printing service center Retrieved from: [http://jfsc.ndu.edu/Portals/72/Documents/JC2IOS/Additional\\_Reading/3B\\_COG\\_and\\_Critical\\_Vulnerabilities.pdf](http://jfsc.ndu.edu/Portals/72/Documents/JC2IOS/Additional_Reading/3B_COG_and_Critical_Vulnerabilities.pdf)
4. Joint Staff, J-7, Joint and Coalition Warfighting (2011, October 7). Planner's Handbook for Operational Design. Retrieved from: [http://www.dtic.mil/doctrine/doctrine/jwfc/opdesign\\_hbk.pdf](http://www.dtic.mil/doctrine/doctrine/jwfc/opdesign_hbk.pdf)
5. Liddell Hart B.H. (1991). Strategy. Second rev. edition. London: Meridian Book.

## **КОНЦЕПЦІЯ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

ПЕТЬКО В.М., старший викладач,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Під концепцією національної безпеки України розуміють систему офіційно прийнятих сучасних поглядів держави на потреби, цінності, інтереси особи, суспільства і держави, загрози та небезпеки щодо них, а також напрями, засоби і способи їх забезпечення в умовах дії реальних чи потенційних загроз.

Під концепцією національної безпеки також розуміють:

- 1) сукупність ідей і уявлень про природу та шляхи зміни (збереження або забезпечення) національної безпеки;
- 2) комплекс основних теоретичних положень, спрямованих на розкриття сутності національної безпеки в конкретних історичних умовах через науково обґрунтоване визначення її цілей, завдань, принципів, методів, форм, структури і елементів, що її забезпечують.

Концепція становить собою документ, в якому із застосуванням системного і синергетичного підходів розглядається складний феномен – національна безпека держави. Для розвитку галузі права у сфері національної безпеки Концепція національної безпеки формує можливість на законодавчому рівні реалізовувати, розвивати, доповнювати і конкретизувати основні напрями державної політики національної безпеки. Саме Концепція національної безпеки, а не будь-який інший документ, виконує інструментальну функцію, з її допомогою формується ієрхічна система нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини в сфері національної безпеки.

**Нормативно-правове забезпечення національної безпеки** – процес створення і підтримки в необхідних межах конструктивних організаційно-функціональних характеристик системи національної безпеки за допомогою впорядковуючого впливу нормативно-правових засобів.

У більшості випадків автори подеколи ототожнюють правове забезпечення із законодавчим, або нормативно-правовим; подеколи йдеться про нормативно-правове регулювання, а не забезпечення. З приводу цього слід зазначити, що право не зводиться до норм. Окрім норм, воно включає в себе природне право і суб'єктивні права. Призначення норм за даного випадку полягає у тому, щоб соціально-правові претензії в сфері національної безпеки трансформувати у суб'єктивні права – юридичну форму можливих духовних і матеріальних благ. Таким чином, право охоплює сферу не лише належного (нормативні та індивідуальні приписи і рішення), а й суцього (реальне використання юридичних можливостей, реальне використання обов'язків). Найбільш чіткою для розмежування і напевно правильного розуміння даних понять (закон і право) є формула: «Право створюється суспільством, а закон – державою».

Ураховуючи зазначене, якщо вживати термін «правове забезпечення національної безпеки», то слід говорити не лише про нормативну сторону даного процесу, а й розглядати питання впливу, взаємозв'язку та трансформації природного та суб'єктивного права. Ще одна ремарка стосується тієї обставини, що вживання терміну «законодавче забезпечення національної безпеки» є також не зовсім точним, через те, що суспільні відносини в сфері національної безпеки є настільки різноманітними і багатоплановими, що застосування лише законів як регуляторів даного роду відносин, суттєво звужує можливість держави щодо виконання своїх функцій. Саме тому нами акцентується увага і на Концепції національної безпеки, Доктринах, законах, кодексах, положеннях, стратегіях, програмах і планах. Таким чином, арсенал юридичних засобів не звужуються нами лише до законів. Відтак застосування терміну «нормативно-правове забезпечення національної безпеки» найбільш повно і точно відображає суть та зміст питання – врегулювання суспільних відносин у сфері національної безпеки за допомогою юридичного інструментарію, що розглядається нами.



Основу нормативно-правового забезпечення національної безпеки складають формування та підтримка його нормативно-правової бази як юридичного засобу досягнення реальної упорядкованості системи національної безпеки.

Нормативна база являє собою організаційно-функціональний образ системи національної безпеки, виражений юридичною мовою і який відповідає її цільовому призначенню. При цьому правові норми забезпечують моделювання як самої системи національної безпеки, так і її підсистем, нормування та формалізацію їх функціональних, організаційних та інформаційних структур, а також самі виконують інформаційну функцію.

Вихідною, управляючою, правовою інформацією для функціонування системи національної безпеки є Конституція України, а також закони та підзаконні нормативні акти, що визначають функції та завдання державних і недержавних суб'єктів сил забезпечення національної безпеки як в цілому, так і по конкретних напрямках їх діяльності, підсистемах і рівнях управління.

Нормативно-правове забезпечення становить собою складний і багат шаровий процес, отже постає необхідність у виокремленні певних його **завдань**, до яких належать:

- забезпечення точного розподілу функцій між суб'єктами системи забезпечення національної безпеки, їхніх прав і обов'язків, налагодження системи взаємодії;
- розподіл функцій щодо збирання, оброблення інформації та надсилання результатів аналізу на відповідні управлінські рівні системи забезпечення національної безпеки.

### **Література**

1. Ліпкан В.А. Національна безпека України. – Навчальний посібник. – Кондор. – 2008. – 552 с.

# РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ<sup>1</sup>

ДРОФА А.О., студентка,  
Сумський державний університет  
ЩЕРБИНА Т. В., к.е.н., доцент,  
Сумський державний університет

сучасній світогосподарській системі позиції країни визначаються у першу чергу її здатністю та можливістю створювати умови для постійного нарощування національного експортного потенціалу.

Українська економіка традиційно має значну долю експорту у структурі ВВП, що зумовлює важливу роль експортного потенціалу як фактору підвищення національної фінансово-економічної безпеки.

Основою експортного потенціалу країни є її ресурсно-сировинна база і стан економіки, які забезпечують їй науково-технологічний, промисловий, соціальний і культурний розвиток, при якому можна досягнути певних стабільних темпів зростання експортного виробництва.

Провідна роль експорту в реалізації зовнішньоекономічної політики держави і забезпеченні її національної фінансово-економічної безпеки, у першу чергу, визначається через постачання вітчизняної конкурентоспроможної продукції та послуг на світовий ринок, можливістю одержання країною іноземної валюти, необхідної для модернізації і структурної перебудови економіки, оплати імпорту тих товарів, для виробництва яких держава не має достатніх ресурсів і сприятливих умов, досягненням позитивної величини платіжного балансу країни [1].

Основні макроекономічні фактори, що впливають на розвиток експортного потенціалу України: валютна політика, умови торгівлі, вартість експорту, продуктивність ресурсів, розвиток високотехнологічного експорту, внутрішні та іноземні інвестиції. Експортний потенціал країни також нерозривно пов'язаний із впливом політичних факторів, тому що його реалізація пов'язана із взаємодією з іншими країнами та міжнародними організаціями.

---

<sup>1</sup> Матеріал підготовлено в рамках НДР «Моделювання та прогнозування поведінки фінансових ринків як інформаційний базис забезпечення фінансової стійкості та безпеки держави» № державної реєстрації 0117U003936

Упродовж останніх 5 років діяльність України у сфері нарощування експортного потенціалу зазнала значних змін, які відбувались під впливом дестабілізації виробництва і падіння світових цін на сировину, торговельних обмежень з боку РФ та її збройної агресії на сході України, а також Угоди про Асоціацію з ЄС тощо.

Щодо співробітництва з Російською Федерацією, то в останні роки відбулось помітне зменшення торгівлі з нею, проте через довготривалі економічні зв'язки Росія й досі не втратила статусу одного з найбільших торговельних партнерів нашої країни.

Між Україною та ЄС навпаки спостерігається відчутне поживлення торгівлі. У 2014 р. частка країн ЄС вперше перевищила частку країн СНД. А в подальшому відбулось зміщення пріоритетів настільки, що питома вага експорту в країни СНД склала лише половину аналогічного показника в країни ЄС, при чому основними торговельними партнерами у 2017 році були Німеччина (18,9 %), Польща (15,7 %), Італія (10,5 %), Угорщина (6,2 %), Нідерланди (5,9 %), Франція (5,8 %) та Іспанія (5,4 %) [2].

Провідні позиції в експорті України за 2017 рік посіла продукція аграрної та харчової промисловості (41,3 %), металургійного комплексу (23 %), машинобудування (11,4 %) і мінеральні продукти (9,5 %). При чому помітним є переважання проміжних товарів, що використовуються як сировинний матеріал для виготовлення кінцевих споживчих товарів, що значно гальмує розвиток експортного потенціалу України. Ще одним негативним фактором є те, що технологічна складова експорту залишається на досить низькому рівні [3].

Неоднозначність трактування вітчизняного законодавства та його розходження з нормами інших країн, проблеми із попередньою класифікацією товарів, непрозорість процесу визначення митної вартості, що впливає на собівартість товару також стають серйозними перепонами на шляху зовнішньоекономічної діяльності українських експортерів.

Девальвація національної валюти теж негативно впливає на конкурентоспроможність українських товарів через високі показники імпортоємності. Це може призвести до скорочення обсягів валютних надходжень у країну та до втрати деяких зовнішніх ринків, що значно послабить фінансову безпеку України [4].

Серед позитивних кроків нашої держави у сфері розвитку експортного потенціалу можна відмітити той факт, що незважаючи на те, що вітчизняні товари спрямовуються у значній мірі на традиційні ринки країн СНД і ЄС, відбувається також диверсифікація експорту – вихід на нові ринки – Китаю, Індії, Канади, що безперечно добре впливає на національну безпеку України через мінімізацію ризиків втрати деяких торговельних партнерів.

Отже, основною проблемою ми вважаємо те, що український експорт не має продуманої концепції поведінки на зовнішніх ринках. А без цього неможливо ефективно розвивати експортний потенціал нашої держави. Тому для підвищення національної безпеки України, в першу чергу, необхідно розробити єдину концепцію поведінки експортерів на ринках зарубіжних країн, по-друге, гармонізувати законодавство України з нормами інших країн у сфері здійснення зовнішньої політики, по-третє, підвищити технологічну складову експорту та частку готової продукції у загальному експорті України, по-четверте, надалі продовжувати політику диверсифікація експорту. Таким чином, вдала політика нашої держави у кожній з цих сфер сприятиме підвищенню національної безпеки України.

## Література

1. Струк О. І. Експортоорієнтовані стратегії економічного розвитку у світовій економіці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.02 "світове господарство і міжнародні економічні відносини" / Струк О. І. – Львів, 2016. – 22 с., с.11
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021 [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міжнародний торговельний центр. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=fea9401e-14ef-49cc-b47d-6e6126787d8a>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. П'ять головних перешкод на шляху українського експортера [Електронний ресурс] // BAKER TILLY. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bakertilly.ua/en/news/id1216>

# **ДОСЯГНЕННЯ КІЛЬКІСНОЇ САМОДОСТАТНОСТІ В ЯКІСНИХ ТА БЕЗПЕЧНИХ ПРОДУКТАХ КРОВІ, ЯК ПРІОРИТЕТНЕ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

ГОРБАТА Т.Г., аспірантка

Національна академія державного управління при Президентіві України

Національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. Об'єктами національної безпеки є, зокрема, людина і громадянин - їхні конституційні права і свободи; держава - її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність [1].

Відповідно враховуючи вимоги, передбачені Конституцією України [2] та відповідними законодавчими актами, які гарантують кожній людині природне невід'ємне і непорушне право на охорону її здоров'я, розвиток донорства крові, її компонентів, а також виготовлених з них препаратів крові є важливою соціально необхідною справою держави [3].

Шістдесят третя сесія Всесвітньої Асамблеї охорони здоров'я 2010 (WHA63.12) визнає той факт, що досягнення кількісної самодостатності у забезпеченні рівного доступу пацієнтів до безпечної крові є важливою національною ідеєю для запобігання дефіциту крові та задоволення потреби пацієнтів в крові та її компонентах. Правильне поводження з кров'ю пацієнтів означає необхідність вживання всіх розумних заходів для оптимізації об'єму власної крові пацієнтів до операції, здатності до мінімуму довести втрати крові пацієнтом та для обліку і оптимізації конкретної фізіологічної толерантності пацієнта до анемії [4]. У Керівництві з оптимального клінічного використання (три основні принципи поводження з кров'ю пацієнта), Всесвітня організація охорони здоров'я зосереджує увагу країн на тому, що надмірне і непотрібне використання переливань продуктів крові, небезпечна практика переливання

крові і помилки (особливо біля ліжка хворого) піддають серйозному ризику безпеку хворих [5].

Крім того, реформування системи донорства крові в державі – це одна з вимог Європейського Союзу до України, що прописана в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої [6].

Водночас, результати досліджень свідчать, що вітчизняна служба крові вимагає негайного реформування, адже існуюча структура позбавлена централізованого системного управління та єдиного контролю, що унеможливорює керування запасами трансфузійних засобів при необхідності їх оперативного розподілу [7]. В державі відсутня єдина загальнонаціональна політика й злагоджена система заготівлі крові та гемотерапії, відсутні принципи клінічного використання компонентів крові, система гемоагляду, облік післятрансфузійних реакцій та ускладнень.

Наявний дефіцит донорських кадрів та серйозна соціальна проблема донорства. Щорічно спостерігається зменшення загальної кількості донорів практично по всіх регіонах України [8]. Водночас, відповідно до Директив Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу для забезпечення держави кров'ю та її компонентами потрібно 40 – 60 донорів на 1000 населення країни або 4,0 – 6,0% [9].

Враховуючи відсутність в Україні єдиного Державного реєстру осіб відсторонених від донорства з причини наявності в них трансмісивних інфекцій та автоматизованої системи служби крові, надзвичайно важливим питанням являється інфекційна безпека донорської крові, її компонентів та виготовлених з них препаратів. Рівень ВІЛ-інфікованих, носіїв вірусів гепатитів В, С, сифілісу в Україні досяг загрозливого характеру серед населення, особливо груп підвищеного ризику, які виявили бажання стати донорами. Крім того, через недосконалість облікових і звітних форм неможливо визначити рівень надання трансфузійної допомоги на національному рівні.

Водночас, відсутнє належне фінансування галузі, більша частина станцій (центрів) переливання крові та відділень трансфузіології при лікувальних закладах перебувають в критичному стані [9].

В законодавчій та нормативно-правовій базі, що регулює обіг та використання препаратів крові в Україні, наявні неузгодженості правових норм та вимог. До сьогоднішнього часу заклади служби крові України користуються нормативними документами Міністерства охорони здоров'я Союзу Радянських Соціалістичних Республік щодо норм забезпечення потреб лікувально-профілактичних закладів компонентами та препаратами плазми крові, які не відповідають сучасним вимогам гемотрансфузійної терапії і потребують перегляду [9].

Так, внаслідок цілого ряду невідкладних правових, організаційних, виробничих та наукових проблем, які вимагають конкретних рішень та дій як на регіональному, так і на державному рівні [10], служба крові України перебуває в критичному стані та просто не спроможна виконувати у повному обсязі покладені на неї завдання.

Враховуючи вищевикладене та беручи до уваги важливість забезпечення на державному рівні всіх потреб пацієнтів у донорській крові, її компонентах та препаратах крові відповідно до вимог якості та біологічної безпеки, відсутність актуальної статистичної інформації та наукових досліджень даної тематики з точки зору державної політики, на даному етапі оптимальним рішенням для досягнення поставлених цілей є проведення системного аналізу державної політики та сучасного стану служби крові в Україні.

## Література

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР) - 2003 - № 39, стаття 351 - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
2. Конституція України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України, – 2010., – № 72/1 Спеціальний випуск /, С. 15, стаття 2598 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

3. Закон України «Про донорство крові та її компонентів» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Відомості Верховної Ради України, – 1995., – № 23, стаття 183 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/239/95-вр>.

4. Наличие, безопасность и качество продуктов крови. Доклад Секретариата ВООЗ. Документ EB 126/210/REC/2 шестьдесят третья сессия всемирной Ассамблеи Здравоохранения. 25 марта 2010 г. А 63/20. <http://www.who.int/bloodproducts/refmaterialis>.

5. Безопасность крови: предложение об учреждении Всемирного дня донора крови. Доклад Секретариата ВОЗ. Сто пятнадцатая сессия, 25 ноября 2004 г. <http://www.who.int/bloodproducts/ref-materialis>.

6. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – {Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014} Офіц. вид. – Відомості Верховної Ради України, – 2014., – № 40, стаття 2021 – Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011).

7. Стратегія розвитку служби крові винесено на громадське обговорення [Електронний ресурс] / О. В. Устінов // Видавництво «МОРІОН» — 2016. — 24.10.2016. — Режим доступу: <http://www.umj.com.ua/article/101705/strategiyu-rozvitku-sluzhbi-krovi-vineseno-na-gromadske-obgovorennya>.

8. Новак В. Л. Донорська плазма. Препарати плазми крові та їх клінічне застосування : Посібник для лікарів / В. Л. Новак, П. В. Гриза, С. В. Примак. – Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2011. – 205 с.

9. Гриза П. В. Забезпеченість лікувальних закладів України компонентами та біопрепаратами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мед. наук : спец. 14.02.03 «соціальна медицина» / Гриза П. В. – Київ, 2005. – 24 с.

10. Заходи щодо оптимізації служби крові Харківської області / В. В. Яворський, О. І. Малигон, О. А. Богданчикова, В. І. Гончаренко // Гематологія і переливання крові: міжвідомчий збірник / ГЗЗ Вип. 38. – К. : МПБП «Гордон», 2015. – 495 с. – С. 493-495.



# ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ В УКРАЇНІ

КАТРИНУЦА К.І., студентка,  
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича  
Науковий керівник: к.е.н., доцент КАРВАЦЬКИЙ М.В.

Визначення оптимального обсягу державного сектору, а саме оптимальних обсягів державних видатків є досить важливим в економічній теорії та політиці. Система управління видатками державного бюджету України є недосконалою, про це свідчать: збільшення витрат на обслуговування державного зовнішнього та внутрішнього боргу, невиконання намічених стратегічних і тактичних завдань, зниження рівня та якості життя населення. Оцінка видаткової частини бюджету України дає змогу охарактеризувати основні напрями бюджетної політики, виявити «вузькі» місця у її здійсненні та сформулювати комплекс заходів з метою її удосконалення, тому дослідження даної теми є актуальним.

Значну увагу питанню управління бюджетом та проблемам бюджетних видатків в Україні присвячені праці видатних вітчизняних науковців: Андрущенко В.Л., Василика О.Д., Луніної І.С., Набоки Т.С. [1], Пасічника Ю.В., Левчука Н.М. [2] та інших.

Ефективність використання бюджетних коштів є одним з головних принципів, на якому ґрунтується бюджетна система України. Проте, результати проведених аудитів говорять про численні факти незаконного, нераціонального і неефективного їх використання при виконанні державного бюджету. Причини цих негараздів полягають у: недотриманні учасниками бюджетного процесу законодавства України; нормативно-правовій неврегульованості; прийнятті розпорядниками коштів необґрунтованих управлінських рішень; відсутності належного планування і прогнозування видатків тощо. Побудуємо динаміку дохідної та видаткової частини бюджету України за 2014-2017 роки.

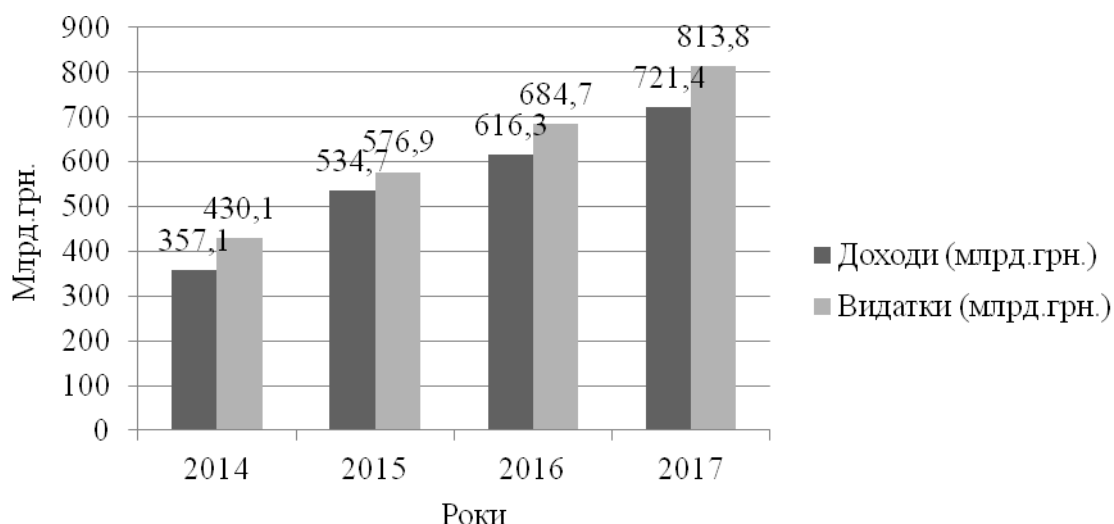


Рис. Доходи та видатки бюджетної системи України 2014-2017 роки

Порівнюючи доходи й видатки державного бюджету України, в цілому помітно чітку тенденцію щодо дефіциту бюджету, який збільшився у 2017 р. на 26,6 % порівняно з 2014 р. Як бачимо, впродовж останніх років доходи бюджету ростуть, проте фінансова напруженість в країні не спадає, а навпаки посилюється: купівельна спроможність громадян падає, зростає кількість незахищених верств населення. Головною проблемою дохідної частини бюджету є великі сподівання уряду на податкові надходження, зокрема непрямих податків – ПДВ (39,9% сукупних доходів), акцизні збори – 15,5% та на доходи від приватизацій, продажу конфіскованого майна. У цьому випадку податки виконують не стимулюючу функцію, а тільки фіскальну, що не сприятиме активізації економічної діяльності, інвестиційної привабливості та відповідно призведе до зменшення ВВП.

Головне місце в процесі оптимізації займають структурні заходи, до яких можна віднести заходи у сфері економічної діяльності. Зокрема, збільшення видатків державним підприємствам для сприяння стабілізації. Першочергово фінансуються паливно–енергетичний комплекс, обробна промисловість та сільське господарство. Це обумовлено тим, що для паливно–енергетичного комплексу в Україні наявна велика кількість копалин, для сільського господарства сприятливі кліматичні умови і родючі землі, а для обробної

промисловості – високоякісна сировина, яка спочатку експортується за кордон та після переробки повертається до України. Все це дозволить покращити економічну ситуацію в країні, збільшити ВВП і як наслідок держава зможе врегулювати видатки на соціальний захист населення, покращити платоспроможність і рівень життя населення.

Проте, враховуючи обмеженість бюджетних ресурсів, вирішити усі проблеми в соціальній сфері та економіці практично неможливо. Тому потрібно здійснювати вибір пріоритетних завдань, які потребують першочергової уваги. Тобто, у кожному як національному, так і регіональному проекті потрібно чітко сформулювати цілі та критерії досягнення. Запровадивши інноваційно–інвестиційну модель розвитку економіки, дасть можливість без ризику для економіки збільшити видатки на соціальне забезпечення. Адже більша частина соціальних видатків буде спрямовуватися на забезпечення економічного розвитку та оптимального відтворення людського капіталу.

Отже, головними причинами незбалансованості бюджетної системи України є залежність від політичної стабільності та ситуації на світових сировинних ринках. Бюджетна політика багато в чому залишається неясною для суспільства, необхідність і суть конкретних рішень і дій органів державної влади в цій сфері не розкриваються належним чином.

Структура видатків за своїм змістом і економічною суттю повинна повністю відповідати стану розвитку соціально–економічних відносин країни і бути спрямованою на перспективу. Якщо ця умова не задовольнятиметься, економіка країни та її соціальний розвиток приречені на виживання.

### **Література**

1. Набока Т. С. Управління видатками бюджету та напрями його вдосконалення в Україні / Т. С. Набока. – Київ: КНЕУ, 2015 – 345 с.

2. Левчук Н.М. Проблема збалансованого держбюджету / Н.М. Левчук, Т.В. Дудка, Т.М. Пересада, Г.Г. Гайдай // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015.

## **6. СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ**

### **УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

ЯКИМЧУК А.Ю., д.е.н., професор,  
Національний університет водного господарства та природокористування  
ВАЛЮХ А.М., к.е.н., доцент,  
Національний університет водного господарства та природокористування  
ЗАЙЦЕВ Д.Б., начальник  
Головного управління державної фіскальної служби у Рівненській області

Підприємства України, особливо ті, які належать до сфери природокористування потребують удосконалення інформаційного забезпечення. Це питання набуває значної актуальності в сучасних умовах військово-політичної нестабільності України. Вагомим критерієм удосконалення фінансової інформації є її інформативність для цілей управління. Відомо, що основними джерелами інформації для фінансової підсистеми є дані бухгалтерського обліку й фінансової звітності.

Повнота, своєчасність, якість обліково-економічної інформації стали основними вимогами економіки як господарських систем, так й демократичного суспільства ринкового типу в цілому [1-4]. У зв'язку з цим удосконалення фінансової інформації й основних її складових, наприклад таких, як обліково-економічна інформація, потрібно розглядати у контексті інтеграції різних її видів й форм представлення, які нададуть змогу задовольнити питання апарату управління за допомогою створених алгоритмів інтеграції інформаційних потоків. Такий набір систематизованих правил має, насамперед, враховувати достовірність, адекватність, точність, конфіденційність, аналітичність та результативність оброблюваної інформації.

Відома праця Пітера Друкера «Практика менеджмента» (1954 р.) започаткувала концепцію управління за цілями (management by objectives, МВО). Відповідно до цієї концепції організація буде більш ефективною, якщо в

ній створено чітку ієрархічну систему цілей, де кожен наступний рівень цілей сприяє досягненню цілей вищого рівня, а всі окремі цілі разом узяті повинні бути скоординовані (узгоджені) між собою, та бути такими, що забезпечують досягнення загальних цілей організації. При цьому складність системи контролю та самоконтролю повинна знаходитися в межах необхідних для досягнення цілей організації, контроль не повинен бути самоціллю [1].

Продовжуючи думку зі впровадження і ефективного управління інформаційної діяльності та її взаємозв'язків між інформаційними потоками визначаємо необхідність у побудові інтегрованих моделей інформаційного забезпечення фінансової підсистеми до існуючих програм підприємств сфери природокористування. За приклад такої інтегрованої системи пропонується застосувати комп'ютерну систему «менеджмент ділових процесів» (Workflow Management systems). Перевагами такої системи є: зменшення витрат зберігання документів; скорочення часу на їх пошук; зменшення витрат на копіювання документів; економія часу й зменшення моральних і матеріальних витрат на пошук й доступ достовірної інформації і обробку документів, де вона зазначена. До того ж застосування інтегрованої передачі інформаційних потоків забезпечує кожне робоче місце повним комплексом інформаційних послуг при виправданих витратах на їхнє впровадження й підтримку.

Отже, кожен управлінський цикл починається зі збирання, обробки інформації і закінчується здобуванням інформації, яка є вихідною для нового управлінського циклу. Розробка стратегії управління (перспективних цілей і завдань), вироблення і вибір управлінських рішень, організація їхнього виконання, регулювання й контроль, підбиття підсумків виходять із споживання здобутої інформації і закінчуються видачею нової інформації. Але обсяг і зміст інформації залежать від структури управління, від співвідношення системи управління між виділеними структурними підрозділами або підсистемами управління. Саме така взаємодія визначає рівень прийнятих ефективних рішень на різних етапах управління. Налагоджена система руху інформаційних потоків забезпечить поставлені завдання апарату управління.

Весь потік інформації проходить через фінансову систему управління. Тому, застосування інтегрованих моделей інформаційного забезпечення фінансової підсистеми надасть змогу підвищити результати прийнятих рішень на якісно новий рівень, що сприятиме удосконаленню процесу управління підприємствами сфери природокористування й досягнути раціонального використання природних ресурсів в умовах сучасної військово-політичної нестабільності України.

### **Література**

1. Друкер Питер Ф. Задачи менеджмента в XXI веке: Пер. с англ.: учеб. пособие / Друкер Питер Ф. – М.: Изд. Дом “Вильямс”, 2000. – 272 с.
2. Козак В. Г. Удосконалення системи інформаційного забезпечення економічного аналізу / В. Г.Козак // Економіка АПК. – 2005. – № 1. – С. 66 – 70.
3. Петленко Ю.В. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник / Петленко Ю.В. – К.: Кондор, 2007. – 298 с.
4. Петренко С. М. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем: Монографія / Петренко С.М. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. – 290 с.

## ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РИСІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

МОРОЗОВ Р.В., д.е.н., професор,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»  
ДУДЧЕНКО В.В., д.е.н.,  
Інститут рису НААН України

За нинішньої економічної ситуації розвиток галузі рисівництва потребує поліпшення організаційно-управлінського забезпечення. З огляду на це запровадження управлінської системи, яка б забезпечувала комплексний підхід до розв'язання існуючих галузевих проблем слід розглядати як фундаментальну проблему, що потребує більш ґрунтовного розкриття у теоретичному, методологічному та організаційному плані, вирішення якої сприятиме ефективному функціонуванню галузі рисівництва в Україні.

Зазначимо, що сутність поняття "управління" науковці визначають як "...сукупність послідовних, раціональних і взаємопов'язаних дій у процесі прийняття і реалізації адекватних ситуації, з урахуванням існуючої інформації, рішень для досягнення певних цілей, зокрема виробничих" [1, с. 170].

Сутність "стратегічного управління" вчені визначають як "...підготовка і реалізація генеральної, основної програми, спрямованої на досягнення мети в будь-якій галузі діяльності. Управління стратегічне забезпечує способи та форми планування, підготовки, а також методи здійснення управлінського впливу на об'єкт управління для досягнення поставленої мети" [2, с. 322].

Дослідження дають підстави розглядати управління як цілеспрямований і свідомий вплив суб'єкта (організаційної структури управління) на будь-які об'єкти з метою зміни їх стану, який спрямовується на досягнення поставлених цілей.

Вважаємо, що створення ефективної системи управління галуззю передбачає, у першу чергу, формування системи стратегічного управління розвитком рисівництва на основі державно-приватного партнерства та кластерних форм регіонального співробітництва (рис. 1).



Рис. 1. Принципова схема формування системи стратегічного управління розвитком галузі рисівництва

Стратегічне управління розвитком галузі рисівництва доцільно розглядати як комплекс взаємопов’язаних, взаємодоповнюючих і узгоджених форм і засобів управління, що спрямовані на забезпечення динамічного довгострокового соціально-економічного галузевого розвитку та раціонального використання природно-ресурсного потенціалу територій рисосіяння і як



багатоплановий управлінський процес, який спрямований на формування та реалізацію стратегії розвитку галузі рисівництва, забезпечує способи, форми планування та методи здійснення управлінського впливу на об'єкт управління для досягнення поставлених стратегічних цілей.

Формування системи стратегічного управління розвитком рисівництва за концепцією, яка ґрунтується на засадах співробітництва державних і приватних партнерів, передбачає: концептуальне визначення та розробку стратегії управління розвитком галузі рисівництва; перерозподіл функцій і повноважень між суб'єктами управління за суспільно-політичними рівнями шляхом передачі частини повноважень органам міжгосподарського управління у вигляді кластерних формувань; запровадження ефективних форм і методів здійснення державно-приватного партнерства; створення єдиної системи моніторингу ефективності галузі на всіх рівнях управління з високим рівнем достовірності, оперативності та уніфікованості інформаційних потоків, зокрема, системи інформаційного забезпечення управління розвитком галузі рисівництва; перехід до програмно-цільового управління.

### **Література**

1. Організація управління аграрною економікою : монографія / [М. Ф. Кропивко, В. П. Немчук, В. В. Россоха та ін.] ; за ред. М. Ф. Кропивка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 420 с.
2. Осовська Г. В. Економічний словник / Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. – К. : Кондор, 2007. – 358 с.

## **ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В РИСІВНИЦТВІ**

ДУДЧЕНКО В.В., д.е.н.,  
Інститут рису НААН України  
ЧЕКАМОВА О.І., к.е.н., науковий співробітник  
Інститут рису НААН України  
МОРОЗОВ Р.В., д.е.н., професор,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Перехід до нової економічної системи, що відповідає сучасним науково-технічним, технологічним умовам і перспективам світової цивілізації, можливий лише на основі інноваційних моделей. Зважаючи на значення аграрного сектору для економіки України, питання інноваційного розвитку агропромислового комплексу є надзвичайно актуальним. В зазначеному ракурсі слід розглядати і окремі галузі агровиробництва, зокрема, рисівництво.

Зазначимо, що аграрна наука, зокрема, в рисівництві, має певні напрацювання, які можуть сприяти вирішенню сучасних проблем галузі, але в силу інертності аграрної наукової сфери і дотепер існують проблеми ефективності функціонування наукових установ в ринкових умовах, формування певного механізму трансформації наукових досягнень в конкурентоспроможний необхідний виробництву наукоємний продукт.

Ринкові перетворення в аграрному секторі країни вимагають концептуальних змін у науковому забезпеченні галузі, доведенні завершених наукових розробок до споживачів, забезпеченні відповідності наукоємної продукції потребам ринкової економіки та інноваційної моделі економічного зростання. У зв'язку з цим важливого значення набуває формування дієвого механізму взаємодії науково-експериментальної бази з виробниками товарної продукції рисівництва в процесі створення конкурентоспроможних наукоємних продуктів та трансферу інновацій у виробництво. В даному контексті система інноваційного провайдингу є тією системою, що дозволяє об'єднати окремі елементи в цілісну систему продукування і реалізації інновацій.

Поняття нововведень як комерціалізованої і капіталізованої новації

(науково-технічної продукції), визначає інновацію як об'єкт ринкових відносин, ефективність інновацій характеризується поняттям інноваційний потенціал як здатність і можливість суб'єктів наукоємного ринку виробляти конкурентоспроможну продукцію за рахунок впровадження інновацій та готовність галузі до їх сприйняття з метою формування і реалізації конкурентних переваг на національному та світовому ринку.

В процесі взаємодії наукової, інноваційної та виробничої сфер діяльності інтеграція наукової сфери у виробництво відбувається за посередництва інноваційної сфери. Сьогодні науково-інноваційний процес оцінюється за кінцевим результатом впровадження у виробництво. Потенціал технологічних рішень значно підвищується при переході на модель «наука-інновації-виробництво».

Для здійснення науково-інноваційного процесу в рисівництві доцільно використовувати систему інноваційного провайдингу як комплексу новостворень, нововведень на підприємницьких засадах, який забезпечує системний перехід до наукоємного ринку, здійснення інноваційних перетворень науково-виробничої бази, створення та розвиток підприємницької інтегрованої з наукою інноваційно-венчурної інфраструктури, трансфер інновацій в форматі бізнес-проектів. Таким чином, система інноваційного провайдингу розглядає новостворення і нововведення на підприємницьких засадах, забезпечує створення та трансформацію наукових знань в інноваційні продукти, спрямовані на вирішення актуальних питань розвитку сільськогосподарського виробництва.

## **ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ РЕСУРСІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ**

ФЕДОРЧУК О.М., к.е.н, доцент  
Херсонський державний університет

Матеріально-технічне забезпечення, як життєво важлива сфера сільського господарства, завжди перебувало у центрі уваги держави. Багатолітня практика свідчить, що з допомогою добре налагодженого матеріально-технічного забезпечення системи АПК відбувається інтенсифікація та підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, зменшується собівартість продукції, підвищуються врожаї та, як наслідок, зростає добробут тих хто зайнятий в аграрній сфері.

Ситуація на ринку матеріально-технічних ресурсів в т.ч. ринку сільськогосподарської техніки виглядає вкрай сумно, не дивлячись на те, що в Україні в минулому було сформовано потужну галузь машинобудування для агропромислового комплексу. Вона об'єднує понад 130 підприємств і конструкторських бюро. Основні виробники тракторів в Україні – тракторний завод виробничо-торговельного холдингу (ВТХ) "Укравтозапчастина" (Київ), ВАТ "Харківський тракторний завод", ВТ "Південмаш" (Дніпропетровськ). До виробництва техніки залучено більше 40 підприємств військово-промислового комплексу, зокрема такі потужні, як ДКБ «Південне», ДП «Завод ім. Малишева», ВО «Південний машинобудівний завод» та ін. Випуск технічних засобів, вузлів, агрегатів і запасних частин здійснюють близько 330 підприємств, сумарна потужність яких дає можливість повністю задовольнити потреби АПК.

Однак, нині вітчизняні заводи з виробництва основних видів сільськогосподарської техніки не в силах повною мірою забезпечити нею аграрний сектор, причому з оптимальним співвідношенням: ціна - технологічний рівень - якість.

Діючий в Україні викривлений механізм ціноутворення на продукцію сільського господарства і промисловості спричинив глибоку кризу платежів між суб'єктами господарювання. Дані дослідження показують що за період 1990-2017 рр. ціни на основні види сільськогосподарської продукції зросли в середньому в 3 рази, а на промислову продукцію подекуди у 9,5 раз. Диспаритет зберігся і перетворився на хронічний. Поряд з іншими факторами це зумовило фінансовий колапс аграрних підприємств. Через значний диспаритет цін сільськогосподарські виробники не в змозі придбати необхідні технологічні засоби виробництва. Так, наприклад, як свідчать дані табл. 1, для придбання зернового комбайну Славутич аграрним товаровиробникам необхідно продати озимої пшениці – 682 т, відповідно молока – 375 т, м'яса свиней – 65 т. До 1990 року щоб придбати трактор МТЗ-82 треба було продати 24 т зерна та 18 т молока, а в сучасних умовах вже 105,1 т та 63,1 т відповідно.

Диспропорції у забезпеченні сільського господарства матеріальними і технічними засобами виникли через те, що свого часу не були враховані зміни економічного механізму функціонування аграрного виробництва, розвитку багатокладності в сільському господарстві, рівня та напрямів спеціалізації, розмірів і форм виробництва, особливостей розвитку ринкових відносин.

Так, за оцінками експертів Світового банку, при сучасному стані АПК та при відкритому русі товарів і капіталів перед вступом у ВТО потенційний попит на лізингові послуги в Україні становить від 12 до 50 млрд. дол. США. Тобто, на сьогоднішній день, лізингові компанії надають послуг по агролізингу на 0,6-0,8% від своєї потенційної потужності.

Це перш за все пов'язано з цілим рядом недоліків у діяльності державних лізингових компаній. Так, на перший погляд, за умови обмеженого розміру ставки процента за операціями фінансового лізингу умови державних лізингових компаній є вигіднішими для сільськогосподарських підприємств порівняно з іншими видами лізингу, які надаються приватними лізинговими компаніями. Однак з метою збільшення прибутку НАК в більшості випадків встановлює ціну техніки (на базі цієї ціни здійснюється розрахунок лізингових

платежів) на рівні, що перевищує її ринкову ціну при безпосередньому продажу. Так, відпускна ціна комбайну "Славутич" з повною комплектацією жаток через НАК "Укragролізинг" становить близько 110-120 тис. дол. США, тоді як комбайн "Дон" заводу "Ростсільмаш" коштує близько 95 тис. дол. США.

Подекуди спостерігається парадоксальна ситуація, коли рівень цін на заводах сільськогосподарського машинобудування в певних випадках перевищує їх рівень на ринку, тобто у дилерів. А це всякою чергу, відповідно збільшує базу нарахування лізингових платежів, що значно збільшує їх розмір і робить сільськогосподарську техніку для лізингоотримувача значно дорожчою. Свої функціональні недоліки спостерігаються і при реалізації пільгових кредитних державних програм.

Отже формування повноцінного ринку матеріально-технічних ресурсів повинно здійснюватись на основі комплексного підходу починаючи із створення ефективної системи державної підтримки сільського господарства, впровадження пільгової системи кредитування та фінансового лізингу, регулювання посередницьких структур шляхом впровадження ліцензування та закінчуючи створенням на базі об'єднань підприємств обслуговуючих кооперативів, покликаних забезпечити сільськогосподарські підприємства доступними та якісними матеріально-технічними ресурсами.

### **Література**

1. Федорчук О.М., Ковальов В.В. Моніторинг інфраструктури аграрної сфери: Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: монографія [Федорчук О.М. та ін.] - Одеса: ОНЕУ, 2017. – С. 347-354.
2. Мязіна Н. Б. Вплив глобалізації аграрного ринку на вітчизняний ринок / Н.Б. Мязіна// Агросвіт: науково-практичний журнал. 2011. №7. С. 36–40.
3. Martinez J. Globalization and its Impact on Migration in Agricultural Communities in Mexico / CCIS Working Papers: San Diego. – 2007. – 22 p.

## **МЕТОД АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ У ВИЗНАЧЕННІ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ІНВЕСТУВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА**

ГРИЦАЄНКО Г.І., к.е.н., доцент  
Таврійський державний агротехнологічний університет  
ГРИЦАЄНКО І.М., доцент  
Таврійський державний агротехнологічний університет

Інвестування сільськогосподарського виробництва має визначальний характер для подолання кризових явищ в аграрній сфері, розвитку сільських територій, забезпечення продовольчої безпеки країни.

Проблеми інвестування аграрного виробництва завжди знаходилися в центрі уваги вітчизняних науковців В. Андрійчука, П. Гайдуцького, В. Месель-Веселяка, П. Саблука, В. Трегобчука, В. Шибаніна, О. Шпикуляка та інших. Проте окремі аспекти цієї багатогранної проблеми залишаються недостатньо опрацьованими.

Метою дослідження є визначення пріоритетних напрямів інвестування аграрного виробництва на основі методу аналізу ієрархій.

Розв'язання економічних, соціальних та екологічних проблем країни залежить від формування й реалізації ефективної аграрної політики, визначальним чинником якої є інвестування сільського господарства. Недостатнє фінансування сільськогосподарського виробництва зумовлює суттєві проблеми в її ресурсному забезпеченні, тому актуальною стає задача визначення пріоритетних напрямів інвестування аграрного виробництва для рекомендацій з оптимального розподілу коштів. Для розв'язання цієї задачі використано метод аналізу ієрархій (МАІ). Відповідно до [1] МАІ складається із трьох етапів:

- побудова ієрархічної моделі порівнювання елементів (ознак) задачі;
- формування матриць попарних порівнювань елементів кожного рівня ієрархії та визначення їх локальних вагових коефіцієнтів;
- визначення глобальних вагових коефіцієнтів та вибір найкращого варіанта рішення.

Для побудови ієрархічної моделі використані дані табл. 1.

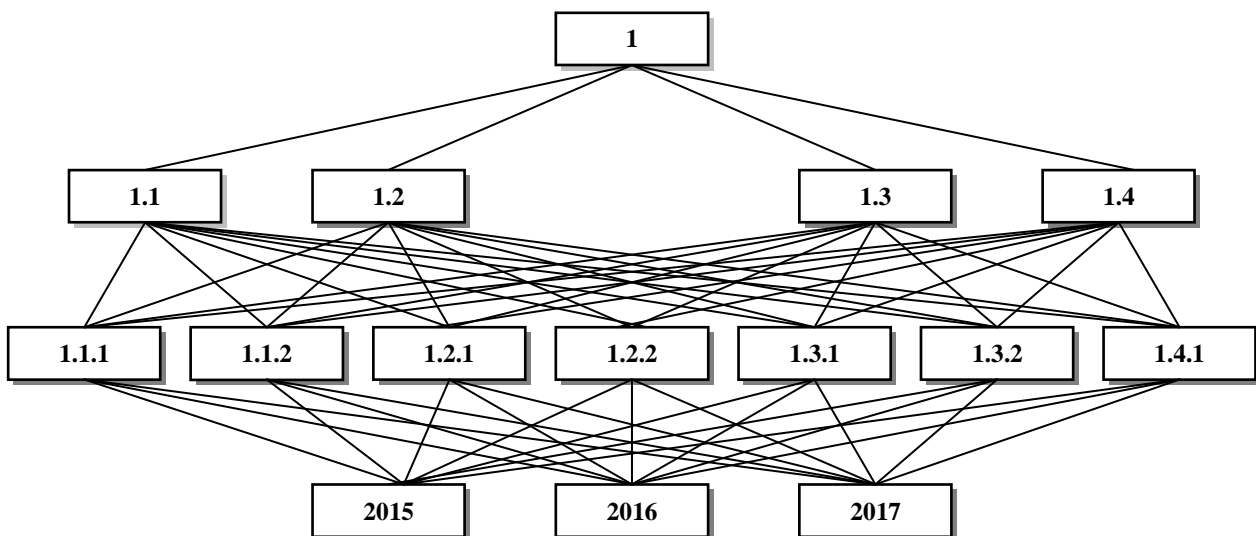
Таблиця 1

**Вихідна інформація для побудови ієрархічної моделі**

| Фактор / Показник  | Рівень ієрархії | Умовна позначка |
|--|-----------------|-----------------|
| Пріоритетний напрям інвестування аграрного виробництва         | 1               | 1               |
| Технічне забезпечення аграрного виробництва                    | 2               | 1.1             |
| Агротехнологічні засоби  | 2               | 1.2             |
| Розвиток людського та соціального капіталу сільських територій | 2               | 1.3             |
| Інноваційна діяльність   | 2               | 1.4             |
| Роки   | 4               |                 |
| 2015   | 4               | 2015            |
| 2016   | 4               | 2016            |
| 2017   | 4               | 2017            |

Джерело: складено на основі власних досліджень

Для отримання достовірних результатів була сформована група експертів, яка визначила оцінки пріоритетності за 9-бальною шкалою.



**Рис. 1. Ієрархія для визначення пріоритетних напрямів інвестування аграрного виробництва за 2015-2017 рр.**

Джерело: Складено на основі досліджень

За підсумками аналізу ієрархій пріоритетним напрямом інвестування аграрного виробництва визначено його технічне забезпечення. На жаль, за розрахунками [2], парк тракторів сьогодні складає 45% від потреби сільського



господарства, зернозбиральних комбайнів – 48%, кормозбиральних комбайнів – 75%, косарок – 66%, преспідбірників – 85%, жаток – 46%, плугів – 37%, сівалок – 66%. За іншими видами техніки ступінь забезпеченості потреб коливається у межах від 35 до 60%. Крім цього, середній показник зносу техніки у вітчизняному сільському господарстві складає 70%, в тому числі тракторів 78%, комбайнів – 71%.

Сучасний стан забезпечення технікою сільського господарства є наслідком низького платоспроможного попиту агровиробників, недостатніх обсягів інвестицій в аграрне виробництво, відсутності дієвої інноваційної політики держави у вирішенні цих питань. Вважаємо, що для подолання зазначених проблем необхідне системне наукове обґрунтування доцільності та ефективності інвестування аграрного виробництва на інноваційній основі.

Таким чином, на основі застосування методу аналізу ієрархій був зроблений висновок про пріоритетність технічного забезпечення серед інших напрямів інвестування аграрного виробництва.

Вважаємо, що застосування МАІ дозволить визначати пріоритетні напрями інвестування аграрного виробництва в різних регіонах, обґрунтовувати найбільш ефективні джерела фінансування інвестицій, обирати кращі інвестиційні та інноваційні проекти тощо, що обумовлює перспективи подальших досліджень цього питання.

### **Література:**

1. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий [Текст] : пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе / Т. Саати – М. : Радио и связь, 1993. – 278 с.
2. Скоцик В. Проблеми відтворення технічних засобів, як основи інтенсифікації виробництва сільськогосподарської продукції / В. Скоцик // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 4. – С. 229-233.

## МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ПРИСТЕМСЬКИЙ О.С., к.е.н., доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Проблема формування механізмів економічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери вітчизняної економіки в контексті раціонального використання та відтворення природних ресурсів аграрної сфери займає важливе місце в аграрній економічній науці, при цьому складові механізму дають можливість глибше зрозуміти сутність його функціонування. Виявлені негативні тенденції і проблеми розвитку сільськогосподарських підприємств, які загострились саме в трансформаційний період, зокрема поглиблення економічних, соціальних, демографічних, екологічних диспропорцій, потребують комплексного дослідження і вирішення для забезпечення збалансованого розвитку на основі довгострокового зростання при узгодженні загальнодержавних та підприємницьких інтересів.

Концепція сталого розвитку передбачає певні обмеження в експлуатації природних ресурсів, але ці обмеження не є абсолютними, а відносні і пов'язані із сучасним рівнем техніки і соціальної організації, а також із здатністю біосфери справлятися з наслідками людської діяльності. Сталий розвиток аграрної сфери – це процес оптимізації рівня аграрного виробництва, збереження та відновлення якісних параметрів аграрного навколишнього середовища та покращення показників соціального статусу сільського населення за умов зміцнення продовольчої та екологічної безпеки держави. В системі сталого розвитку аграрної сфери і відповідно сільськогосподарських підприємств центральним питанням є раціональне використання природних ресурсів, яке забезпечується використанням організаційно-управлінських, техніко-технологічних та фінансово-економічних механізмів. Для підвищення рівня виробництва продуктів харчування та забезпечення продовольчої безпеки необхідно підтримувати освітні ініціативи, стимулювати використання

економічних інновацій і сприяти розвитку нових технологій, забезпечуючи у такий спосіб стабільний доступ до продуктів харчування, відповідно до потреби людини в поживних елементах; доступ до них для бідних груп; розвиток товарного виробництва; скорочення безробіття та підвищення рівня доходів в цілях боротьби з бідністю; управління природними ресурсами та захист навколишнього середовища [1; 2].

Основними критеріями сталого розвитку є зростання обсягів виробництва безпечних продуктів харчування з метою задоволення потреб у них населення, забезпечення економічної ефективності виробництва, котра дасть можливість стимулювати розширене відтворення. Соціальна складова сталого розвитку включає підвищення рівня і якості життя селян, стабілізацію демографічних та міграційних процесів. Ефективність функціонування механізмів використання природних ресурсів визначається системою показників і критеріїв за кожною цільовою підсистемою. На шляху до сталого розвитку аграрного сектору, ґрунтуючись на трьох складових (економічної, екологічної та соціальної), є необхідність досягнення балансу між соціальними, екологічними затратами при економічно вигідній господарській діяльності. Обґрунтовуючи забезпечуючі механізми сталого розвитку, необхідно враховувати, що аграрне виробництво характеризується великою залежністю від природно-кліматичних умов, використанням землі як обмеженого ресурсу, слабким розвитком інфраструктури, низьким рівнем оплати праці та недостатнім захистом від ризиків тощо. Визначальну роль у формуванні сталого розвитку аграрного сектора відіграють такі зовнішні фактори: доступність ресурсів; конкурентне середовище; розвиненість внутрішнього попиту; державна підтримка; масштаби та розвиненість ринків збуту; інституційне середовище; державна науково-технічна політика; інвестиційний клімат; цінова і податкова політика; природні умови; стан навколишнього середовища та природних ресурсів; коопераційно-інтеграційні зв'язки в агропродовольчій системі; соціальний розвиток села; зовнішньоекономічні умови. На сталий розвиток аграрного сектора також впливають і такі внутрішні фактори як розміщення, спеціалізація

та концентрація сільськогосподарського виробництва; потенціал економічних та інтелектуальних ресурсів; внутрішня інфраструктура; якість і конкурентоспроможність продукції; організаційно-господарські форми підприємства; організація виробництва й управління; інвестиційно-інноваційна активність; облік і реагування на коливання попиту, пропозиції та цін на ринку; наявність резерву потужностей, ресурсів, сільськогосподарської сировини; мотивація праці [1; 2; 3].

Основними складовими механізмів економічного розвитку є: дотримання економічних законів розвитку; збалансований розвиток виробничого потенціалу; оптимізація виробничих і розподільних відносин. Механізми екологічного розвитку включають: дотримання природних законів розвитку; використання ресурсозберігаючих технологій; забезпечення безвідходного виробництва. Механізми соціального розвитку вирішують питання: всебічного розвитку людського капіталу; повної зайнятості і солідарної відповідальності; високого рівня добробуту і якості життя.

### **Література**

1. Буркинский Б.В. Экономико-экологические основы регионального природопользования и развития / Б.В. Буркинский, В.Н. Степанов, С.К. Харичков, ИПРЭЭИ НАН Украины. – Одеса : Фенікс, 2005. – 575 с.
2. Наше общее будущее: Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (МКОСР): пер. с англ. – М. : Прогресс, 1989. – 376 с.
3. Попова О.Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / О.Л. Попова // НАН України; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 352 с.

## **СИСТЕМА КОНТРОЛІНГУ, ЯК ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ У ВЕЛИКОТОВАРНИХ АГРОПРОМИСЛОВИХ ФОРМУВАННЯХ**

ПОДАКОВ Є.С., к.е.н, доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Сучасні зовнішні умови діяльності великотоварних агропромислових формувань (ВАФ), або агрохолдингів характеризуються високим рівнем нестабільності. Проблеми полягають у політичній, фіскальній та цінній нестабільності. За таких обставин виникає необхідність пошуку та застосування адаптованих підходів до управління, що зможуть забезпечити стабільність функціонування та розвитку діяльності ВАФ. Одним із таких підходів до підвищення ефективності управління є система контролінгу.

Під час проведеного дослідження, нами було виявлено наступні проблемні моменти впровадження системи контролінгу, які прямо пов'язані із особливостями функціонування ВАФ: низька швидкість передачі інформації від виробничих господарств до керівних ланок, як правило через розпорошеність виробничих потужностей не тільки за різними районами області, а й за областями, що ускладнює процес консолідації та передачі інформації до керівного апарату; низький рівень розвитку інфраструктури на місцях де функціонують виробничі господарства, що фізично ускладнює процес трансферу первинних документів та інформації, що передається за допомогою засобів цифрового зв'язку.

Низька якість переданої інформації від виробничих господарств до керівних ланок, як правило, спричинена низьким рівнем кваліфікації працівників виробничих господарствах, які здебільшого знаходяться в сільській місцевості.

Іншою особливістю проблематики інтеграції контролінгу у ВАФ, яка не зазначається дослідниками є те, що організації таких масштабів мають ряд можливостей, здебільшого завдяки фінансовому забезпеченню, а саме: використання сучасних технологій спостереження за виробничим процесом:

GPS-навігація, відео спостереження, супутникове спостереження за розвитком рослин, тощо; використання у своєму штаті науково-дослідних одиниць, які можуть не тільки аналізувати фактичні результати використання технологічних прийомів, а й розробляти їх.

В свою чергу, на основі теоретичного дослідження основних засад системи контролінгу, спілкування з фахівцями агробізнесу та за власним досвідом автора наведені вище проблемні моменти і можливості дали змогу розробити рекомендовану модель організаційної структури служби контролінгу для ВАФ. Розроблена організаційна структура служби контролінгу для ВАФ є універсалізованим представленням ланки управління. Фахівці аграрного бізнесу свідчать, що попри надзвичайну схожість всіх агрохолдингів України, кожен з них є унікальним, і має свою специфіку. Відповідно, наведена організаційна структура служби контролінгу повинна адаптуватися менеджментом до тих особливостей функціонування організації, які притаманні саме їй. Тобто, коли агрохолдинг спеціалізується на виробництві певного виду продукції, то при формуванні служби контролінгу менеджмент повинен формувати функціональні завдання відповідно до своєї основної діяльності (спеціалізації, виробничого напрямку).

Розроблена структура та описані основні завдання служби контролінгу дадуть змогу створити високоякісну систематизовану інформаційну базу, яка буде враховувати стратегічну й оперативну діяльність й слугуватиме підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень.

Представлена організаційна структура служби враховує не тільки проблематику діяльності та управління великотоварного виробництва в аграрному секторі України, а й враховує можливості агрохолдингів для створення дослідних центрів із забезпечення сталого розвитку.

Зокрема, створення служби, основною задачею якої є оперативний збір високоякісної та релевантної інформації, ініціює розвиток інфраструктури на виробничих територіях, а саме проведення Інтернет зв'язку та інших телекомунікаційних мереж, що має позитивний соціальний ефект.

## Література

1. Карцева В. В. Обґрунтування вибору організаційної побудови служби контролінгу в системі споживчої кооперації / В. В. Карцева // Інноваційна економіка. - 2013. - № 1. - С. 264-268.

2. Бутко М. П. Актуалізація застосування системи контролінгу в управлінні інтегрованими агроформуваннями / М. П. Бутко // Моделювання регіональної економіки. - 2013. - № 1. - С. 413-417.

3. Плаксієнко В. Я. Роль контролінгу в управлінні прибутком сільськогосподарських підприємств / В. Я. Плаксієнко // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. - 2013. - № 11. - С. 58-62.

## **РАЗВИТИЕ КОНЦЕПЦИИ ИНТЕРНЕТ ВЕЩЕЙ (INTERNET OF THINGS) В РАМКАХ АГРОПРОМЫШЛЕННОЙ ЛОГИСТИКИ**

ГОРЯИНОВ А.Н., к.т.н., доцент  
Харьковский национальный технический университет сельского  
хозяйства имени Петра Василенко

Интернет вещей (англ. Internet of Things, IoT) — концепция вычислительной сети физических предметов («вещей»), оснащенных встроенными технологиями для взаимодействия друг с другом или с внешней средой [1]. Данная концепция стремительно развивается и находит воплощение в самых различных областях деятельности человека.

Большой интерес вызывает распространение концепции Интернет Вещей для агропромышленного сектора экономики. Необходимы исследования по определению эффектов, которые возникают в отдельных логистических системах и цепях, которые связаны с агропромышленным сектором.

В последние годы начали появляться отдельные публикации и проекты, которые связаны с реализацией концепции Интернет Вещей или близкие к ней. Например, в Европейском Союзе в рамках инновационно-исследовательской программы FP7 (период 2007-2013гг.) [2], был реализован проект GeoPAL (GNSS-based Planning system for Agricultural Logistics) (Система планирования на базе GNSS для сельскохозяйственной логистики) [3]. Отметим, что после программы FP7 реализуется программа Horizon 2020 (Горизонт 2020) [4].

GNSS – это спутниковая система навигации (Global Navigation Satellite Systems).

Проект GeoPAL реализовывался в период с 2012.04.01 по 2014.10.31. Общий объем финансирования составил – 1259177 евро. Координатор проекта – Германия. Общая цель GeoPAL заключалась в разработке передовой системы логистики для функций выращивания и распределения биопродукции в цепях поставок. Реализовать это планировалось путем интеграции сквозных задач, таких как повышение эффективности использования ресурсов, улучшение



баланса выбросов парниковых газов, проблемы устойчивого производства, автоматизации производства и др. [3].

В явном виде примеры реализации от проекта GeoPAL на сайте информационной службы исследований и разработок Европейского Союза (CORDIS - Community Research and Development Information Service) не представлены [5]. Однако известны другие реализации схожей тематики. Например, согласно [6] группа ученых из Великобритании реализовала проект «Гектар без участия человека». Ученым удалось вырастить первый в мире урожай ячменя, используя только дроны и беспилотные трактора – рис.1.

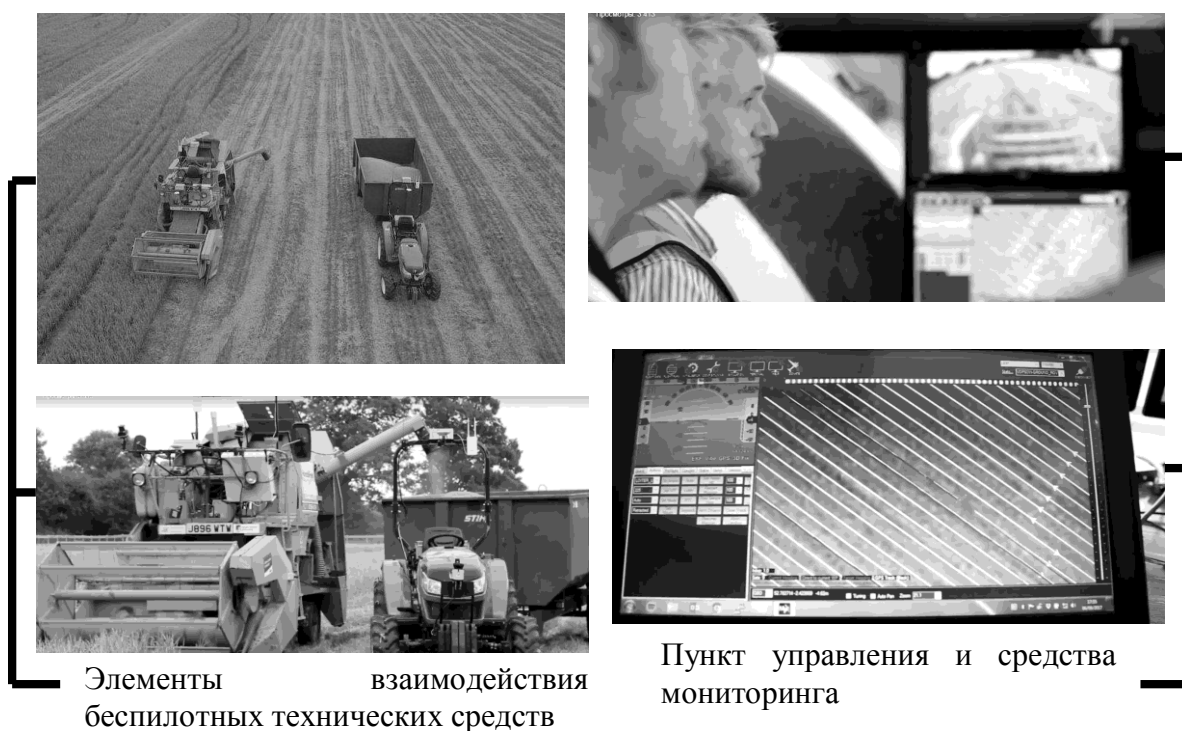


Рис. 1. – Характеристика системы выращивания ячменя роботизированными техническими средствами (на основании [6])

Другим примером реализации концепции Интернет Вещей в агропромышленном секторе является беспилотный трактор от Case IH [7] – рис.2. Создатели автономного трактора Case IH Autonomous Tractor утверждают, что его система автопилота учитывает габариты самого трактора и даже прицепа, а также рельеф местности и др. Трактор оснащен радаром,

лидарами и камерами, которые позволяют системе «видеть» движущиеся объекты и стационарные препятствия. Автономная система способна учитывать текущие погодные условия и будущие метеорологические изменения. Управлять техникой можно дистанционно — с помощью планшета или стационарного компьютера [7].



Рис. 2. – Внешний вид автономного трактора Case IH Autonomous Tractor [7]

### Литература

1. Интернет вещей // Материал из Википедии — свободной энциклопедии - [https://ru.wikipedia.org/wiki/Интернет\\_вещей](https://ru.wikipedia.org/wiki/Интернет_вещей) - 11.04.2018
2. FP7 was the European Union's Research and Innovation funding programme for 2007-2013 - [https://ec.europa.eu/research/fp7/index\\_en.cfm](https://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm) - 11.04.2018
3. GNSS-based Planning system for Agricultural Logistics - [https://cordis.europa.eu/project/rcn/208260\\_en.html](https://cordis.europa.eu/project/rcn/208260_en.html) - 11.04.2018
4. Horizon 2020 - <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/> - 11.04.2018
5. Community Research and Development Information Service - <https://cordis.europa.eu/> - 11.04.2018
6. Дрони виростили перший у світі врожай ячменю <https://ukurier.gov.ua/uk/news/droni-virostili-pershij-u-sviti-vrozhaj-yachmenyu/> - 11.04.2018
7. Беспилотный трактор от Case IH: без кабины и тракториста за рулем <http://topgir.com.ua/bespilotnyj-traktor-ot-case-ih-bez-kabiny-i-traktorista-za-rulem-65645/> - 11.04.2018

## **ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО СТАЛИХ АГРОЛАНДШАФТІВ В УКРАЇНІ**

ШВЕЦЬ Ф.Д., к.т.н., доцент,  
Національний університет водного господарства та природокористування

Стан земельних ресурсів України викликає все більшого занепокоєння у зв'язку із прискореним падінням родючості ґрунтів: зменшується вміст гумусу і погіршується його якість, підсилюються процеси ерозії, вторинного засолення та осолонцювання, розростаються ареали техногенно забруднених і порушених ґрунтів.

До причин погіршення стану агроландшафтів України можна віднести відсутність реального господаря на землі, високий ступінь освоєння території для сільськогосподарських потреб, значну розораність сільськогосподарських угідь, недосконалу матеріально-технічну базу, недотримання технологій при вирощуванні культурних рослин [1].

Таке антропогенне навантаження на сільськогосподарські угіддя країни має спонукати землевласників до створення екологічно сталих і високопродуктивних агроландшафтів.

Екологічно сталий агроландшафт передбачає досягнення його оптимальної продуктивності при максимальному виконанні захисних природоохоронних та естетичних функцій.

Важливість формування екологічно сталих агроландшафтів зумовлена необхідністю забезпечення функціонування високоефективного сільського господарства України, забезпечення екологічної безпеки держави, адже подальша негативна антропогенна діяльність призведе до повного виснаження земель, зникнення біорізноманіття та появи гострої проблеми продовольчого забезпечення країни.

Формування екологічно сталих агроландшафтів не є тільки процесом створення протиерозійних систем для пригнічення ерозійних процесів, а являє собою глобальний стратегічний системний напрям, який спроможний поєднати

в собі знання й управління всіма складовими елементами ландшафтної сфери життєзабезпечення людства [2].

Ділянки землі, що вимагають однакової інтенсивності використання, однакової агротехніки і придатні для обробітку визначеного набору сільськогосподарських культур, мають поєднуватись в агроландшафтні виділи. До будь-якого виділу має допрацьовуватись адаптивна сівозміна, пристосована до даних умов. Таким чином, в межах будь-якого підурочища може розміщуватись своя сівозміна, адаптована до ґрунтово-екологічних умов даного ландшафтного виділу.

Також необхідно забезпечувати агроландшафти лісовими насадженнями різного призначення, луками, малими водоймами і водотоками. Водотоки повинні забезпечити екологічний мінімум запасу води в агроландшафті [3].

Для організації сталого агроландшафту доцільно організувати чергове календарне внесення органічних та мінеральних добрив у сільськогосподарські угіддя, адже ґрунт необхідно збагачувати необхідними сполуками, які в свою чергу будуть позитивно впливати на родючість.

Оскільки, сівозміни стабілізують агроландшафт, тому вони повинні давати нетоварну рослинну масу, яка здатна компенсувати втрати органічної речовини з ґрунту; мати у своєму складі культури, що володіють фітомеліоративними властивостями, здатними в поєднанні з технологічними прийомами поліпшувати фізичні властивості ґрунту; бути в максимально-доцільній мірі насиченими рослинами-водофіксаторами.

Вирощування інтенсивних культур у польових сівозмінах дозволяється лише на рівних ділянках територій. На ділянках підвищеної крутості схилів створюються ґрунтозахисні сівозміни без просапних культур. На більш крутих схилах має зростати питома вага багаторічних трав [4].

Після проведення формування екологічно сталого агроландшафту для оцінки результатів конструювання даного ландшафту доцільно здійснити перевірку його функціонування через п'ять – десять років за допомогою тієї ж самої системи показників, що були застосовані при передпроектному

обстеженні. Якщо є позитивна динаміка змін, то можна стверджувати, що агроландшафт є саморегулюючим і сприяє покращенню умов розвитку територій, а якщо ні, то необхідно переглянути план проведених заходів і відповідно вносити певні корективи.

Отже, при формуванні екологічно сталих агроландшафтів повинна створюватися стійка саморегулююча система, яка має виключати негативні явища та реалізовувати комплексний підхід, тобто забезпечувати охорону як ґрунтів, так і вод, рослинного і тваринного світу. Система агроландшафтів, яка має дозволяти не тільки адаптувати рослинницькі технології до ґрунтових умов, що є основною ознакою так званої адаптивної системи землеробства, а й істотно покращити ландшафтні основи землеробства.

### **Література**

1. Стратегія збалансованого використання, відтворення і управління ґрунтовими ресурсами України / За наук. ред. С.А. Балюка, В.В. Медведєва. – К. : Аграр. наука, 2012. – 240 с.
2. Булигін С.Ю. Формування екологічно сталих агроландшафтів / С.Ю. Булигін. – К. : Урожай, 2005. – 300 с.
3. Системи і методи раціонального землекористування. Iowa Export – Import, 1998. – 186 с.
4. Тараріко О.Г., Москаленко В.М. Каталог заходів з оптимізації структури агроландшафтів та захисту земель від ерозії. – К. : Фітосоціоцентр, 2002. – 64 с.

## **ЗНАЧЕННЯ ПРОДУКЦІЇ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА В ПРОДОВОЛЬЧІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ**

КОВТУН В.А., к.с.-г.н., доцент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

На сучасному етапі розвитку однією з головних глобальних проблем людства є продовольча. На вирішення цього питання спрямовують свої зусилля всі країни світу, в тому числі й Україна, оскільки для частини її населення характерним є неповноцінне харчування, що негативно впливає на демографію і здоров'я нації. Використання продукції рибного господарства сприяє гармонізації та доступності харчування населення. Риба дуже корисний продукт у харчовому раціоні людини і попит на неї щорічно зростає. Риба містить цінні для харчування людини компоненти, це повноцінні білки, що включають майже всі незамінні амінокислоти, ліпіди, значну кількість мікроелементів.

Рибні продукти мають здатність регулювати холестериновий обмін в організмі людини і підвищувати стійкість до серцево-судинних захворювань. Риба – джерело вітамінних груп. Організація глибокої переробки сировини з виділенням ферментів та інших біологічно активних речовин, які вкрай необхідні для дитячого харчування, забезпечує створення комбінованих продуктів, нових ліків на біологічній основі. Стабільний розвиток рибного господарства неможливий без ефективною виробничою діяльністю [1].

Згідно даних Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО) середньорічний показник світового споживання риби та рибних продуктів на одну особу складає 19,7 кг. Зростаючий рівень життя населення вимагає поліпшення якості продукції. Важливим є визначення раціональних напрямів та моделей розвитку рибного господарства на основі широкого використання інноваційних технологій, що є найважливішим завданням розвитку рибного господарства на сучасному етапі. Застосування інтенсивних технологій в рибництві дозволить збільшити кількість та якість товарної продукції, суттєво

зменшить залежність від природно-кліматичних умов, сприятиме покращенню фінансово-економічних результатів роботи підприємств.

Рибне господарство України – це цілісний комплекс, який об'єднує підприємства, що займаються видобутком риби й інших водних живих ресурсів; забезпечує доставку та збут рибопродукції, вирощування риби, відтворення і охорону рибних запасів та соціальну стабільність продовольчої безпеки України.

Найголовнішим завданням рибопродуктового підкомплексу є забезпечення потреб населення в рибі та рибній продукції завдяки ефективному функціонуванню продовольчих ринків, зокрема ринку прісноводної риби та продуктів її переробки. Останній характеризується негативними тенденціями розвитку, збереження яких загрожує занепадом галузі і зниженням рівня забезпечення населення рибною продукцією. Особливо відчутні ці тенденції в сільській місцевості, де споживачі обмежені асортиментом продукції, яка має низьку якість прісноводної риби та продуктів її переробки. Підвищення рівня забезпечення населення країни рибою та рибною продукцією можливе за рахунок раціонального використання потенціалу всіх видів внутрішніх водойм, збільшення вилову океанічної продукції, а також імпорту риби цієї продукції.

Імпортована продукція не завжди відповідає санітарним вимогам, ставить у пряму залежність продовольчу безпеку країни від міжнародних монополій, передбачає постійне загальносвітове збільшення вартості продукції. Для оцінки розвитку ринку прісноводної риби на сільських територіях доцільно використати системно-функціональний підхід, який передбачає обсяг можливого споживання прісноводної риби та обсяг пропозиції за різними напрямками надходження рибних ресурсів з урахуванням альтернатив розвитку технологій і ринку, за умови державної підтримки рибного господарства, необхідно також обґрунтувати кількісні параметри функціонування ринку риби та рибних продуктів. [2].

Рибна галузь інтегрована у загальну структуру національного господарства, тому прорахунки в цій сфері негативно позначаються на

економічному стані галузі та забезпеченні населення цінною продукцією. Ринок рибної промисловості України не забезпечується за рахунок власних ресурсів. Тому Україна постійно імпортує продукцію у партнерів-нерезидентів. Проблеми рибопереробного комплексу України можливо вирішити за рахунок збільшення обсягів вилову риби у Дніпровських водосховищах, за рахунок поліпшення умов природного відтворення риб шляхом проведення загальної меліорації мілководдя та збільшення обсягів вселення рибопосадкового матеріалу цінних видів риб в Кременчуцьке та Дніпродзержинське водосховища [3].

Для ефективної виробничої діяльності підприємствам рибного господарства необхідно створити сприятливі умови для нарощування виробництва конкурентоспроможної продукції з прісноводної риби та інших водних біоресурсів з метою гарантування продовольчої безпеки України та задоволення потреб населення у рибній продукції; організувати додаткові робочі місця, забезпечити зростання зайнятості та підвищення життєвого рівня населення; знизити собівартість продукції риби та інших водних біоресурсів із метою забезпечення більш доступної її реалізації широким верствам населення; створити сприятливе інвестиційне та конкурентне середовище для рибної галузі.

Специфічні особливості галузі рибної промисловості вимагають здійснення невідкладної державної підтримки щодо створення сприятливих умов у сфері кредитування та залучення інвестицій. Для забезпечення розвитку рибпромислової галузі держава повинна провести реструктуризацію податкової та митної політики, фінансування галузі повинно проводитись за рахунок коштів державного бюджету [4].

### **Література**

1. Яркіна Н. Н. Рыбное хозяйство Украины как часть мирового рыбохозяйственного комплекса: тенденции, проблемы, перспективы [Текст] / Н. Н. Яркіна // Економічний часопис - XXI. – Київ, 2013. – № 3-4 (1). – С. 75-78.
2. Борщевський П.П. Рибний ринок України: проблеми і перспективи розвитку / П. П. Борщевський, М. С. Стасишен // Економіка України. - 2010. - № 3. - С. 51-57.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України: <http://ukrstat.gov.ua>
4. Офіційний сайт Державного агентства рибного господарства країни: <http://darg.gov.ua>



## СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ

КОЗИЧАР М.В., к.с.-г.н., доцент,  
ДВНЗ « Херсонський державний аграрний університет»  
СКОРОХОД Д.В., студентка  
ДВНЗ « Херсонський державний аграрний університет»

Органічне землеробство в Україні має давню і славу історію. Саме завдяки багатовіковим традиціям його ведення ми маємо найбільші площі родючих чорноземів, славу "житниці Європи". Органічні продукти харчування – це, як завжди, забуте старе, тільки з додаванням сучасних методів контролю. Такі продукти вирощували наші прадіди, таке сільське господарство колись було нормою і вважалось традиційним, однак з плином часу пріоритети змінилися. Сьогодні саме цей вид господарювання здобуває все більше і більше прихильників у світі, має чудові перспективи для впровадження і в Україні.

Фермери багатьох країн світу давно усвідомили, спробували і відчули на практиці користь застосування екологічного землеробства: воно скорочує витрати на виробництво екологічної продукції, сприяє збереженню навколишнього середовища, природного біорізноманіття, відтворює природну родючість ґрунтів [1].

Сьогодні у світі спостерігається динамічний розвиток органічного сільського господарства. Так, найбільші площі, зайняті під органіку, знаходяться в Австралії – 12 млн. га, Європі – 7,4, Аргентині – 2,8, Бразилії – 1,8 млн. гектарів. У процентному співвідношенні ситуація виглядає наступним чином: Австралія – 37%, Європа – 24,1%, Латинська Америка – 19,9%. Лідерами в частці від загального обсягу сільськогосподарських площ у Європі є Австрія (13,4%) та Швейцарія (11%). Що стосується попиту на органічну продукцію, то найбільшим він є у Північній Америці та Європі. Спостерігається позитивна динаміка росту споживчої зацікавленості і в країнах, що розвиваються, та країнах з економікою, що формується. Загальна кількість

площ під органічним виробництвом у світі – 32,4 млн. гектарів. Світовий ринок органіки оцінюється приблизно в 46,1 млрд. доларів.

Передумови, що складаються для органічного землеробства в Україні, напрочуд вдалі. За останні 15 років у господарствах мало використовували мінеральні добрива, пестициди. Наявність значних площ, родючих ґрунтів, достатня кількість товаровиробників, готових виробляти органічну сільгосппродукцію, формує потенціал для такого виробництва. За даними IFOAM в Україні налічується близько 270 тис га земель, на яких вирощується саме органічна продукція. Із них українським сертифікаційним органом ТОВ «Органік Стандарт» сертифіковано 56 837 га, у тому числі проінспектовано площ членів асоціації – 15 796,02 гектарів [1].

Внаслідок розвитку інтенсивного землеробства, що призвело до виснаження земель, органічне землеробство, (природне землеробство, біологічне землеробство, екологічне землеробство) – це метод ведення сільського господарства, який виключає застосування пестицидів, гербіцидів, хімічних добрив, регуляторів росту рослин а також геномодифікованого посівного матеріалу [2].

Органічне землеробство відрізняється від традиційного тим, що землю не копають і не орють, а лише поверхнево розпушують на глибину 5-10 см. А для підживлення ґрунту та захисту рослин від хвороб і шкідників застосовуються тільки органічні біодобрива та біопрепарати.

Сучасне сільськогосподарське виробництво орієнтоване на отримання максимальних обсягів товарної продукції в агроєкосистемах, продуктивність яких значною мірою залежить від освоєння природно-ресурсного потенціалу, так і від рівня технічного забезпечення. Проте численні фактори негативних наслідків, зумовлених суто технологічними підходами до інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, стимулювали інтерес до так званого «екологічного землеробства» [3].

Екологічне сільське господарство – це господарство, яке опирається на передові доступні для середовища технології, гарантована висока якість

продуктів харчування, їх виробництва, економно використовуючи природні ресурси, підтримуючи природний баланс. У системі екологічного господарювання відмовляються від синтетичних добавок, для продовження зберігання продуктів харчування і кормів .

Переваги застосування органічних методів: збільшення врожаїв, підвищення смакових якостей, екологічно безпечний врожай, постійне збільшення гумусу, забезпечення рослин повноцінним живленням, скорочення росту бур'янів, скорочується необхідність у поливі, земля стає структурованою, розпушеною, економія сил і часу, економія коштів [3].

Сучасні технології вирощування сільськогосподарських культур досягли вершин «насичення» по декількох аспектах: екологічному (забруднення навколишнього природного середовища і послаблення механізмів їх до саморегуляції), енергетичному (збільшення витрат енергії на кожну додаткову одиницю продукції), продукційному (подальшому збільшенні норм добрив та хімічних препаратів приводить до пригнічення росту і розвитку рослин та ґрунтових мікроорганізмів і не забезпечує ефективного збільшення урожайності) .

Внаслідок антропогенного впливу на земельні ресурси, інтенсивного використання земельних угідь, що призвели до деградації земель і створили процеси що виснажують ґрунтові виробничі ресурси, відтак знижуються врожаї сільськогосподарських культур, у зв'язку з цими проблемами людство було змушене шукати та переходити на альтернативні моделі ведення господарювання. Саме такою формою є екологічне, або органічне землеробство.

Потенціал України до органічного землеробства великий оскільки у порівнянні з : 2015 році Україна займала 20-е місце в світі за площею (270 000 гектар), займаної органічними посівами, що в два рази більше ніж у 2012 році. Але більша частина вирощеної і виготовленої продукції (зернові, бобові, олійні, а також овочі, фрукти, ягоди) йде на експорт. Також активно розвивається

переробка оргсировини. Крупи, соки, повидло, сиропи, молочні продукти, отримали перші сертифікати, відповідні європейським стандартам якості. [4].

Таким чином, оптимальним підходом для сталого розвитку аграрного землеробства на сьогоднішній день можна вважати так зване екологічне землеробство, яке не передбачає застосування синтетичних речовин і водночас виключає забруднення навколишнього середовища, тобто екологічна система землеробства передбачає використання природних біологічних засобів у її ресурсному забезпеченні – широке застосування органічних добрив і впровадження сидеральних культур, цей вид землеробства є не тільки екологічним, але і економічно ефективним.

### **Література**

1. Агроекологія: Навч. посібник / О.Ф. Смаглій, А.Т. Кардашов, П.В. Литвак та ін.. – К.:Вища освіта, 2006 – 671 с.
2. Бойко П.І., Коваленко Н.П. Історичні і сучасні досягнення у вивченні та впровадженні систем землеробства і сівозмін // Агроном. – 2005., С. 78-81.
3. Гудзь В.П., Примак І.Д., Рибак М.Ф. та ін.. Адаптивні системи землеробства. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, – 336 с.
4. Данилишин Б.М. Еколого-економічні проблеми забезпечення сталого розвитку продуктивних сил України: Автореф. дис. докт. економ. наук /НАНУ, - Київ, 1998 – 62с.

## ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ<sup>2</sup>

ПІМОНЕНКО Т.В., к.е.н., старший викладач,  
Сумський державний університет  
УС Я.О., студент,  
Сумський державний університет

Стрімкий розвиток науки та техніки забезпечує задоволення значної кількості потреб суспільства, вирішуючи при цьому конкретні екологічні, економічні та соціальні проблеми. Однак, поряд із цим даний розвиток спричинює появу низки нових екологічних криз. Так, результати дослідження свідчать про все глибше загострення екологічних проблем в Україні. Крім того, затяжна системна криза у фінансово-економічній системі та протиріччями між економічними інтересами суспільства та екологічними вимогами охорони навколишнього природного середовища (НПС) сповільнюють процес вирішення екологічних проблем.

Варто зазначити, що головним джерелом утворення відходів в Україні являється економічна діяльність промислових підприємств корпоративного сектору економіки (переробна, добувна промисловості). Так, станом на 2016 рік 73,65% відходів утворені внаслідок функціонування добувної промисловості та розроблення кар'єрів [1]. У процесі роботи хімічних, металургійних, вугільних, енергетичних, машинобудівних підприємств, а також використання транспортних засобів у повітря виділяються шкідливі речовини (вуглеводні, свинець, діоксин сірки, двоокис азоту та оксид вуглецю), що спричиняють не лише підвищення негативного впливу на НПС, а й низку захворювань. При цьому, станом на 2015 рік, найбільші викиди забруднюючих речовин в атмосферу були зафіксовані у Донецькій (917,6 тис. т.), Дніпровській (723,9 тис. т.), Івано-Франківській (223,9 тис. т.), Вінницькій (134,7 тис. т.), Луганській (115,2 тис. т.), Львівській (102,4 тис. т.) областях [2].

---

<sup>2</sup> Публікація містить результати досліджень, проведених у рамках НДР «Форсайт-прогнозування стійкості національної економіки: від соціо-еколого-економічних протиріч до конвергентної моделі» (№ 0117U003932)

Таким чином, нагальною є потреба пошуку шляхів оптимізації діяльності компаній з метою скорочення обсягів навантаження на НПС при одночасному підтриманні обсягів виробництва. Це можливо лише за рахунок використання ефективної системи еколого-економічних інструментів забезпечення сталого розвитку.

Аналіз функціонування системи еколого-економічних інструментів забезпечення сталого розвитку в країнах ЄС свідчить, що великого поширення набули адміністративно-правові (конвенції, директиви, регламенти тощо) та економічні інструменти регулювання природокористування та охорони НПС. Таким чином, широкого застосування серед країн ЄС набули наступні регулюючі інструменти: екологічний маркетинг, екологічне страхування, екологічний менеджмент, «екологічні» сертифікати, екологічні збори та штрафи, торгові дозволи на забруднення, субсидії на екологію, екологічні податки, екологічний аудит тощо [3].

У свою чергу, в Україні практично відсутні ефективно діючі економічні механізми та інструменти природокористування. Так, менеджмент компаній є еколого-незацікавленим, український бізнес майже не інвестує у сталий розвиток економіки, рівень екологічної культури суспільства низький. Як наслідок, знижуються темпи сталого розвитку, що спричиняє необхідність розробки та впровадження нових еколого-економічних інструментів, які б відповідали та враховували сучасні.

До того, до теперішнього часу в Україні не використовувались адміністративні важелі регулювання якості навколишнього природного середовища. Спроба впровадження системи економічного стимулювання ще не має очікуваних результатів, які можна було б порівняти з європейським досвідом.

Зазначимо, що аналіз вітчизняного досвіду регулювання сталим розвитком свідчить про наявність двох груп економічних механізмів:

- 1) механізми відшкодування збитків, що виникають при техногенних та природних катастрофах;

2) механізми запобігання збитків, що направлені на правовий та економічний захист діяльності, пов'язаної із запобіганням ризику, відповідальність за підвищення величини ризику, зацікавленість суб'єктів господарювання та управління процесом запобігання ризику.

Однак, варто зазначити, що аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду свідчить про поширення нових ринкових інструментів таких як: екологічні фондові індекси, соціальні ліцензії, зелене кредитування, зелені облігації тощо (табл. 1)

Таблиця 1 – Сучасні еколого-економічні інструменти сталого розвитку корпоративного сектору економіки\*

|                            |  |
|----------------------------|--|
| Екологічні фондові індекси | Різновид соціально відповідальних фондів, які враховують екологічний фактор та відображають рівень капіталізації найбільш екологічно-ефективних та прогресивних компаній, який можна порівняти із загальною динамікою ринку.                                 |
| Зелене кредитування        | Різновид підтримки впровадження інноваційних технологій, де відповідний банк розвитку, видає пільгові кредити для капітальних інвестицій в інноваційні конкурентні технології [4].   |
| Зелені облігації           | У випадку потреби фінансових ресурсів для модернізації виробничих фондів в інноваційному ресурсо-енергозберігаючому напрямках, підприємства мають можливість розмістити власні облігації на фондовому ринку з частковим викупом цих цінних паперів державою. |

\* Сформовано авторами на основі літературних джерел [3–6]

Таким чином, для успішного захисту НПС необхідно перетворити екологічну ефективність у фактор капіталізації бізнесу. Адже, бізнес, який є більш екологічним та прозорим, повинен коштувати дорожче, ніж бізнес менш екологічно ефективних та закритих компаній. Так, екологічно відповідальний інвестор отримує не лише дохід від вкладень у цінні папери, але, одночасно, реалізує своїм фінансовим вибором підтримку найбільш екологічно ефективних форм виробництва, вносить реальний вклад в збереження НПС для сучасних та майбутніх поколінь.

## Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Где в Украине дышать легко. Экологический рейтинг областей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://focus.ua/ratings/362575/>
3. Организационно-экономический механизм экологизации производства: опорный конспект лекций составители : Е. В. Мишенин, Н. В. Мишенина, Е. Ю. Чигрин. – Сумы : Сумский государственный университет, 2014. – 171 с.
4. Удосконалення еколого-економічних інструментів стимулювання сталого розвитку на основі системи платності природокористування. Ж. Лі, О. В. Кубатко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue\\_12/R\\_Li\\_O\\_V\\_KubatkoMethodological\\_approaches\\_to\\_ecological\\_and\\_economic\\_instruments\\_improvement\\_basing\\_on\\_pollution\\_payments.pdf](http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_12/R_Li_O_V_KubatkoMethodological_approaches_to_ecological_and_economic_instruments_improvement_basing_on_pollution_payments.pdf)
5. Пімоненко, Т.В. Організаційно-економічні засади екологічного аудиту в корпоративному секторі економіки : дисертація на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук / Т.В. Пімоненко. - Суми: СумДУ, 2012. - 247 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/30045>
6. Чигрин, О. Ю., & Пімоненко, Т. В. (2011). Еколого-економічні аспекти впровадження сучасних інструментів екополітики в корпоративному секторі. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, (1), 602-614.



## ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ПАВЛИК А.В., асистент,  
Сумський державний університет  
ЛЮЛЬОВ О.В., к.е.н., доцент,  
Сумський державний університет

В світі спостерігається постійне збільшення обсягів виробництва енергії, за даними світової статистики EnerData за період 1990-2016 роки виробництво енергії збільшилось з 8 759 до 13 903 (Mtoe), з яких 1% за останній 2016 рік. За даними світового звіту про відновлювальні джерела енергії (далі ВДЕ) [1 с.33] 75,5% електричної енергії виробляється за рахунок невідновних ресурсів, 16,6% - за рахунок гідроенергії (ГЕС) та 7,9% за рахунок інших відновлювальних (вітру, сонця, океану та біопалива).

Останні роки зберігається тенденція до збільшення частки ВДЕ в загальній системі виробництва енергії, і більшу частину приросту енергії забезпечується за рахунок ВДЕ. Країни Європейського союзу (ЄС) встановили собі на меті досягти певних показників рівня ВДЕ в загальній системі виробництва енергії, наприклад в Польщі цей показник складає 15,5% до 2020 року, в Латвії – 40%, в Литві – 23%, в Молдові – 17%, в Естонії – 25%, а в Україні – 11% [1 с. 187-189]. Згідно даних наведених на офіційній сторінці Євро Стат, 11 країн вже досягли запланованих показників [2].

Проте залишається питання зв'язку рівня ВДЕ з економічними, екологічними та іншими показниками країн. Згідно екологічної кривої Кузнеця [20], збільшення економічних показників (ВВП) призводить до пропорційного збільшення навантаження (деградації) на навколишнє середовище, також зі збільшення добробуту країни, збільшується попит на чисте та безпечне навколишнє середовище.

Bilgili F, Ozturk Ilhan [3], Apergis та Payne[4], Panayotou[5] досліджували Кузнеця на практиці. Bilgili F та Ozturk Ilhan [3] дослідили 17 країн OECD за період 1977-2010 рр. та прийшли до висновку, що існує зв'язок між обсягами

споживання ВДЕ та викидами CO<sub>2</sub>. Panayotou досліджуючи 68 країн робить висновок, що існує зв'язок між економічним зростанням та деградацією навколишнього середовища [5]. Водночас з цим дослідженням такі вчені як Azam M. и Khan A. Q [6], зробили емпіричну оцінку екологічної кривої Кузнеця для 4 країн з різним рівнем доходу за період 1975-2014 рр. і прийшли до висновку що не існує підтвердження гіпотези в країнах з високим рівнем доходу.

Найбільшій увазі надається пошуку взаємозв'язків між показниками ВВП (або ВВП на душу населення) та приростом ВДЕ [3-4, 7] та приростом ВДЕ та зменшенням викидів CO<sub>2</sub> [8]. Як наслідок в дослідженнях [4, 7-8], підтверджується взаємозв'язок та взаємний вплив між рівнем ВВП та приростом ВДЕ в країнах. В той самий час в інших дослідженнях [7] приходять до висновку о незалежності (нейтральності) показників одного до другого.

На нашу думку неоднорідність результатів обумовлена різним набором базових факторів та змінних, які аналізуються у моделях. При детальному аналізі обраних показників, стає помітно, що у разі аналізів лише показників ВВП, рівня ВДЕ, викидів CO<sub>2</sub> та близьких по своїй суті даних – взаємозв'язок може бути непідтверджений. У досліджах, в яких використовуються більш специфічні показники, наприклад стабільність, відкритість, об'єм інвестицій, вартість паливних ресурсів, взаємозв'язок підтверджується. ВДЕ мають великий строк окупності, що потребує певного рівня економічної та політичної стабільності, для забезпечення еколого-орієнтовного інвестування. У разі відсутності стабільності в країні, інвестування, та зовнішній розвиток буде, відповідно, мінімальний, що призведе до зменшення обсягів ВДЕ у країні.

Ще однією причиною, яка впливає на неоднорідність результатів є необхідність групування країн за певними економічними, екологічними та іншими ознаками, для об'єктивних результатів дослідження.

Таким чином не існує єдиного підходу для дослідження факторів, що впливають на рівень розвитку ВДЕ у країні. При побудові математичних

моделей доцільно використовувати не лише економічні та екологічні фактори, а враховувати більш специфічні, які дозволять врахувати інші особливості країн.

Ми вважаємо доцільним буде проаналізувати європейські країни, які мали схожі економічні показники на початку 1990-х років (наприклад країни, які мали значний рівень залежно від Радянського Союзу). Аналіз цих країн, до складу яких входить і Україна, дозволить виявити залежності економічних та екологічних факторів з розвитком ВДЕ та, наприклад, макроекономічною стабільністю в країн. Результатом такого дослідження буде певна рекомендація до розвитку ВДЕ для цих країн та країн зі схожими рівнем розвитку.

### Література

1. Sawin J. L. et al. Renewables 2017 Global Status Report. – 2013.
2. Euro Stat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Renewable\\_energy\\_statistics](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Renewable_energy_statistics)
3. Bilgili F., Ozturk I. Biomass energy and economic growth nexus in G7 countries: Evidence from dynamic panel data //Renewable and Sustainable Energy Reviews. – 2015. – Т. 49. – С. 132-138.
4. Apergis N., Payne J. E. The renewable energy consumption–growth nexus in Central America //Applied Energy. – 2011. – Т. 88. – №. 1. – С. 343-347.
5. Panayotou T. et al. Empirical tests and policy analysis of environmental degradation at different stages of economic development. – 1993.
6. Azam M., Khan A. Q. Testing the environmental Kuznets curve hypothesis: A comparative empirical study for low, lower middle, upper middle and high income countries //Renewable and Sustainable Energy Reviews. – 2016. – Т. 63. – С. 556-567.
7. Menegaki A. N. Growth and renewable energy in Europe: a random effect model with evidence for neutrality hypothesis //Energy Economics. – 2011. – Т. 33. – №. 2. – С. 257-263.
8. Dogan E., Turkekul B. CO 2 emissions, real output, energy consumption, trade, urbanization and financial development: testing the EKC hypothesis for the USA //Environmental Science and Pollution Research. – 2016. – Т. 23. – №. 2. – С. 1203-1213.

## **РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ВИРІШЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ**

КОНОНЕЦЬ Н.Г., асистент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується усвідомленням необхідності приділяти більше уваги вирішенню природоохоронних проблем, що неможливо без консолідації зусиль на міжнародному рівні. Саме діяльність міжнародних організацій покликана виявити наявність глобальних екологічних проблем, оцінити можливість вирішення та сформуванню необхідне ресурсне забезпечення. Ініціативи окремих країн є важливою складовою досягнення спільних цілей, але екологічні небезпеки мають глобальний характер і далеко виходять за географічні межі окремих країн.

Глобальною стратегією розвитку людства з метою створення підґрунтя для його подальшого поступального розвитку можна вважати парадигму сталого розвитку, що вимагає перегляду та зміни не лише у системі «людина – природа», але й усвідомлення необхідності збереження природи для забезпечення існування наступних поколінь. Сталий розвиток покликаний забезпечити перехід до нового типу економіки – зеленої економіки, що потребує значних фінансових ресурсів – зелених інвестицій.

Поняття «сталий розвиток», як зазначалось вище, стало наріжним каменем глобальної стратегії розвитку людства на початку ХІ століття. Важливо, що теоретичну основу його сучасного трактування заклав ще В. Вернадський у роботах про розвиток біосфери [1]. Саме він визначив суть зв'язку в системі «людина – природа», в центрі якої знаходиться людство з конкретними нагальними матеріальними практичними потребами й інтересами виживання сьогоденного й прийдешнього поколінь.

Можна стверджувати, що в ідеї сталого розвитку здійснена спроба поєднати необхідність забезпечення задоволення зростаючих потреб людства не за рахунок збільшення обсягів використовуваних ресурсів, а за рахунок

раціональності їх використання, із одночасним і зменшенням рівня забруднення навколишнього середовища.

Одним із шляхів забезпечення сталого розвитку 1990-х рр. вважається зелена економіка. Вперше поняття «зелена економіка» було вжите у роботі «Концепція зеленої економіки» (1989) [2], що була присвячена економічному обґрунтуванню концепції сталого розвитку. У найбільш загальному сенсі зелена економіка – це система господарювання, за якої ефективно використовуються існуючі ресурси, що, своєю чергою, відповідає інтересам усього суспільства. Вважається, що зелена економіка повинна забезпечувати зростання доходів і зайнятості за рахунок державних і приватних інвестицій.

Під зеленими інвестиціями, або як їх ще називають – екологічними інвестиціями, розуміють усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що залучаються до господарської діяльності для зменшення негативної антропогенної дії на навколишнє природне середовище, зниження екодиструктивного впливу процесів виробництва, споживання та утилізації товарів і послуг, збереження, раціональне використання природних ресурсів і покращення природно-ресурсного потенціалу територій, забезпечення екологічної безпеки країни, внаслідок яких досягається екологічний, соціальний та економічний результати [3].

Зелені інвестиції уже можна вважати ключовим елементом багатьох програм, які сьогодні діють для стимулювання зростання національних економік. Найбільший обсяг зелених інвестицій у рамках екологічно орієнтованих заходів характерний для країн-лідерів економічного розвитку таких як КНР (22300 млн євро), Японія (12300 млн євро), Республіка Корея (9300 млн євро), Французька Рес-публіка (5700 млн євро), Королівство Данія (700 млн євро), Королівство Бельгія (118,8 млн євро) [12].

На сьогодні в Україні існують перешкоди, які не дають можливості ефективного впровадження та просування концепції зеленої економіки.

Сьогодні беззаперечним є твердження, що зелені інвестиції та фінансування екологічних проектів – необхідна умова модернізації і

забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Водночас відсутність (або ж не завжди раціональне використання зелених інвестицій) проектних можливостей міжнародного фінансування може негативно вплинути на економіко екологічне становище країни, що безпосередньо впливає і на соціальну сферу та гальмує процес формування зеленої економіки в Україні, негативно впливає на перспективи сталого розвитку національної економіки.

Можна стверджувати, що в Україні лише формуються підвалини системного підходу щодо підтримки та сприяння сталому розвитку, застосування інноваційних підходів до становлення зеленої економіки, широкого впровадження ресурсозберігаючих технологій, що потребує впровадження кращого міжнародного досвіду, партнерства із міжнародними лідерами у цій сфері. Для реалізації зазначених положень, на наш погляд, необхідним є створення дієвих механізмів підтримки зеленої економіки в Україні, які б зумовили створення належних умов для розвитку екологоорієнтованої діяльності бізнес-середовища, сприяли економічному і соціальному прогресу, досягненню цілей сталого розвитку.

### **Література**

1. Вернадский В. И. Научная мысль как планетарное явление. М.: Наука, 1991. 270 с.
2. Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment // UN (1972). URL: <http://www.unep.org/documents.multilingual/default.asp?documentid=97&articleid=1503>
3. Державне агентство екологічних інвестицій України URL: [www.neia.gov.ua](http://www.neia.gov.ua)
4. Звіт про Проекти спільного впровадження України// Український реєстр вуглецевих одиниць. URL: <http://www.carbonunitsregistry.gov.ua/ua/> 261.

# АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС І ЙОГО РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

БАРСУК Ю.В., аспірант,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

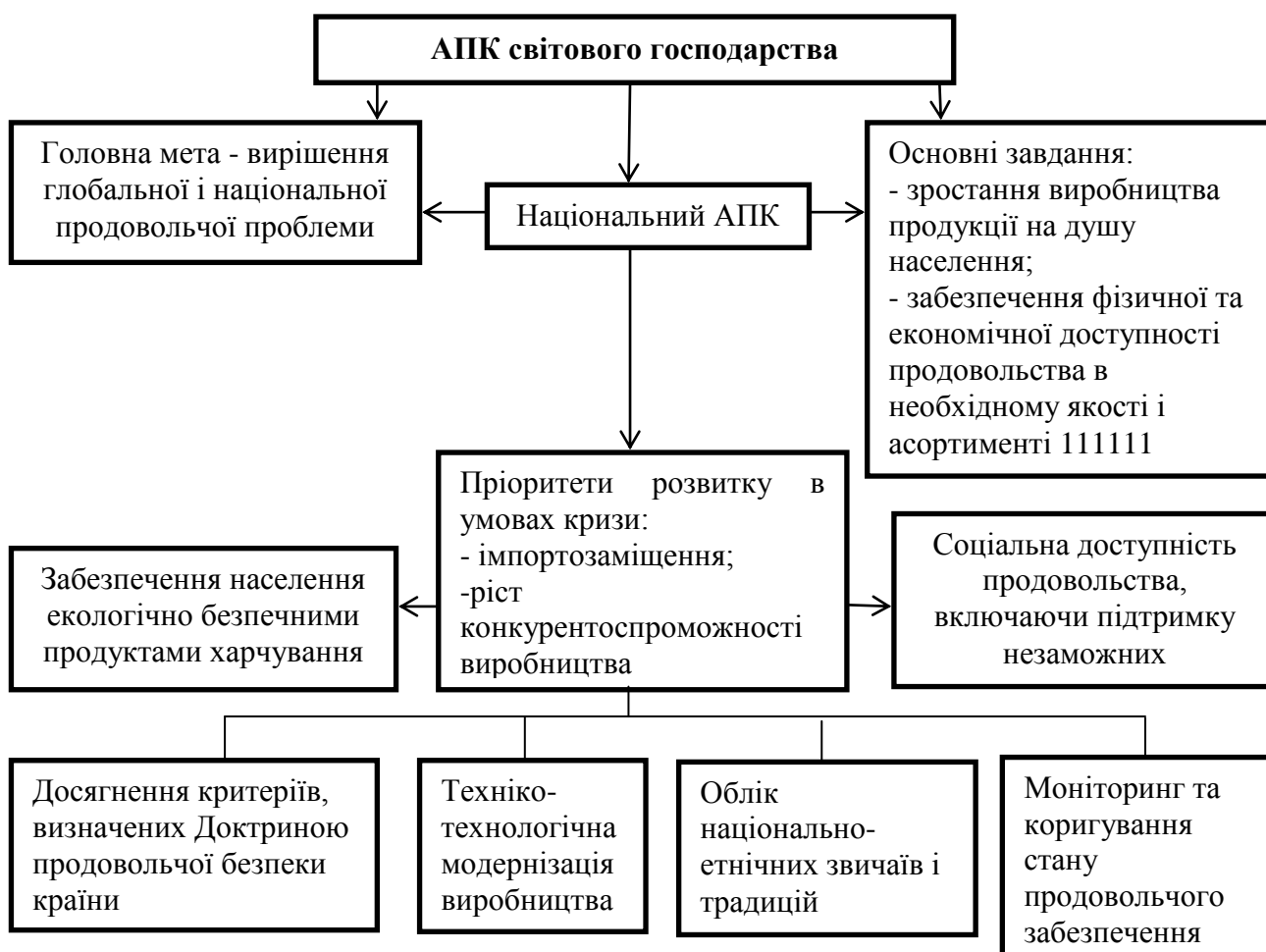
Агропромисловий комплекс є складною соціально-економічною системою, що включає велику різноманітність структурних елементів, які утворюють його підсистеми. Особливу роль в цій системі відіграє сільське господарство - центральна ланка АПК, яка є фундаментом забезпечення як глобальної, так і національної продовольчої безпеки.

Сучасний стан АПК України характеризується відсутністю ефективного механізму управління, що дозволяє регулювати відтворювальні процеси і адаптувати аграрний сектор економіки до трансформації ринкових відносин. Специфіка функціонування вітчизняного АПК пов'язана з його відносно низькою інвестиційною привабливістю, яка зумовлена високими виробничо-фінансовими ризиками і недостатнім рівнем фінансової забезпеченості вітчизняних товаровиробників. Недостатньо ефективний механізм надання бюджетної підтримки українським аграріям, високі відсоткові ставки по кредитах, велика частка застарілої техніки не дають більшості сільськогосподарським підприємствам виробляти конкурентоспроможну продукцію, позбавляють можливості освоювати і поширювати інновації. В умовах, що склалися істотно зростають вимоги до рівня професіоналізму управління та організації АПК, які виражаються в здатності вчасно реагувати на нові економічні реалії в умовах ринкової невизначеності.

Особлива увага сталого розвитку національного АПК повинна зосередитись на необхідності в короткі терміни забезпечити прорив у виробництві вітчизняної сільськогосподарської сировини і продовольства, подолати негативні тенденції і створити комплекс умов для ефективної реалізації політики імпортозаміщення [1].

Слід підкреслити, що організаційно-економічний механізм забезпечення як глобальної, так і національної продовольчої безпеки є складно-організаційною системою, що складається з безлічі підсистем різного порядку і співвідпорядкованості, від ефективного управління якої залежить стан світового і вітчизняного агропродовольчого ринків.

Забезпечення продовольчої безпеки слід розглядати як багаторівневу систему з різними цілями і завданнями. Метою забезпечення як глобальної, так і національної продовольчої безпеки є рішення глобальної і національної продовольчої проблеми (рис. 1).



Джерело: розроблено автором

**Рис. 1. - Схема взаємодії світового і національного АПК**

Крім рекомендованих основних порогових значень досягнення продовольчої безпеки, визначених Доктриною продовольчої безпеки країни, необхідно оцінювати і розробляти пріоритети розвитку АПК в аспекті



забезпечення його конкурентоспроможності та сталого економічного зростання. Постійному моніторингу повинні піддаватися наступні складові АПК: ресурсний потенціал, (що включає земельні, кадрові, матеріально-технічні, фінансові та підприємницькі ресурси, виробничі потужності), фінансово-економічний стан галузей і організацій АПК; рівень розвитку і стійкості сільськогосподарського виробництва; загрози та ризики продовольчої безпеки, масштаби імпорту, в тому числі в порівнянні з власним виробництвом і потребою в продовольстві.

В даний час актуалізуються проблеми зниження імпортої залежності країни від завезеного продовольства, посилюються вимоги до відповідності продовольчої безпеки вітчизняного та міжнародного законодавства, включаючи СОТ. Основні перспективи сталого розвитку вітчизняного АПК тісно пов'язані з мінімізацією загроз виробничо-фінансових ризиків, прогнозуванням і запобіганням їх негативних наслідків шляхом формування ефективної системи управління [2].

Результатами розвитку національного АПК в найближчій перспективі, здатними подолати негативні тенденції розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку, повинні стати: стале економічне зростання основних підгалузей, оптимізація галузевої структури, технологічна модернізація виробництва, активний розвиток інноваційного середовища. Перелічені напрямки взаємопов'язані і взаємозумовлені, що підкреслює комплексний характер проблем АПК, що потребують вирішення.

### **Література**

1. Варченко О. М. Концептуальні основи сталого розвитку агросфери [Текст] / О. М. Варченко, А. С. Даниленко, О. В. Шубавська. – Біла Церква: Мін. аграрної політ., БНАУ, 2010. – 160 с. – (навч. посібн. для студ. вищих навч. закл.).

2. Лопатинський Ю. М. Детермінанти сталого розвитку аграрних підприємств / Ю. М. Лопатинський, С. І. Тодорюк. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. – 220 с. – (монографія).

## **РИЗИК ЯК СКЛАДОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

СТРЕЛЬЧЕНКО О.В., аспірант,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

У сучасному економічному середовищі досить динамічно змінюються ринкові відносини, внаслідок чого кінцевий результат діяльності підприємства може бути нечітким та невизначеним. Найбільш вразливим є бізнес на початкових стадіях розвитку.

Невизначеність – стан, за якого неможливо здійснювати будь-які дослідження з метою отримання будь-яких кількісних чи якісних характеристик, конкретних результатів. Невизначеність можна характеризувати та деталізувати як: недостовірність, неоднозначність, в той час як ризик, по-перше, можливий тільки у тих випадках, коли необхідно приймати рішення (якщо це не так, то і відсутня необхідність ризикувати). Тобто, саме потреба прийняти рішення в умовах невизначеності спричиняє ризик. По-друге, ризик суб'єктивний, а невизначеність – об'єктивна. Таким чином, ситуацію ризику можна охарактеризувати як різновид невизначеності, коли настання подій імовірно і може бути визначено, тобто в цьому випадку об'єктивно наявна можливість оцінити ймовірність подій, розвиток яких у ході реалізації проекту припускають, і наслідком яких є отримання збитків чи зниження ефективності проекту. І. Волков та М. Грачова вважають, що невизначеність передбачає наявність факторів, за яких результати дій не є детермінованими, а ступінь можливого впливу згаданих факторів на результати – невідомий. Наприклад, це неповнота чи неточність інформації [1].

Таким чином, ризик є необхідністю у прийнятті будь-якого господарського, управлінського рішення, тому що невизначеність – є складовою господарювання в сучасних умовах. Однак невизначеність не дорівнює непередбачуваності, оскільки невизначені ситуації та ризики, які їх супроводжують, визначаються через ймовірність і можуть бути оцінені

кількісно. Непередбачуваність означає, навпаки, саме відсутність можливості точно визначити час, а іноді й місце виникнення події.

Управління ризиком (ризик-менеджмент) – це процес ухвалення і виконання управлінських рішень, які мінімізують несприятливий вплив суб'єкта збитків, обумовлений випадковими подіями для [2].

Ризик завжди притаманний економіці, оскільки бізнес передбачає обмірковане прийняття ризику з метою отримання бажаної віддачі. Уникнути економічних ризиків повністю – неможливе. Вони наявні через об'єктивні фактори, наприклад відсутність повної інформації, неможливість точного прогнозу щодо багатьох параметрів функціонування підприємства. Тому суб'єкти ринку, прагнучі мінімізувати втрати, мають максимально передбачати різні типи ризиків, джерела їх виникнення, можливість настання, наслідки і втрати для підприємства.

Класифікація ризиків дає змогу розподілити їх за певними ознаками на однорідні блоки, що сприяє застосуванню конкретних методів аналізу, оцінки та управління ризиками. Необхідність класифікації ризиків пов'язана і з тим, що відважитися на ризик підприємця змушує невизначеність. Класифікація ризиків означає систематизацію безлічі ризиків на підставі певних ознак і критеріїв, що дають змогу об'єднати ризики у певні групи. В економічній теорії не розроблено загальноприйнятого та вичерпного підходу до класифікації ризиків. Це пов'язано з тим, що на практиці відомо багато проявів ризику, й це іноді ускладнює розмежування на окремі його види.

Класифікувати ризики можливо за різними ознаками. При цьому слід прагнути не стільки перерахувати всі види ризиків, скільки створити певну схему (базу, модель), яка дасть можливість максимально повно згрупувати наявну інформацію про підприємство/галузь/регіон за наявними однорідними ознаками (форма господарювання/вид діяльності/місце діяльності). Таким чином можливо проаналізувати сукупний ризик економічної одиниці і прийняти управлінські рішення, що забезпечать ефективний результат господарювання.

## Література

1. Волков И.М. Проектный анализ / И.М. Волков, М.В. Грачева. – М. : Банки и Биржи, Юнити, 1998. – 423 с.
2. Рудич О.О. Економічна сутність ризику та особливості його прояву у діяльності аграрних підприємств / О.О. Рудич // Економіка та управління АПК : збірник наукових праць Білоцерківського національного аграрного університету. – 2012. – Вип. № 7(93). – С. 59–63.
3. Артимонова І.В. Класифікація чинників і видів господарських ризиків аграрних підприємств / І.В. Артимонова // Економіка та управління АПК: збірник наукових праць. – Біла Церква. – 2012. – № 7(93). – С. 20–25.
4. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки (на період до 2020 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.
5. Фугело П.М. Основні аспекти побудови Державної системи сприяння і безпеки агропідприємництва / П.М. Фугело // Зб. наук. праць ПДАТУ. – 2012. – № 20. – С. 262-267.

# СТАН І РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

МАРУЩАК І.В., студентка,  
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича  
Науковий керівник: Шахраюк-Онофрей С.І.

Розвиток органічного виробництва є досить актуальним на сьогодні через низку явних екологічних, економічних та соціальних переваг, що притаманні цій сфері діяльності. Інтенсифікація сільського господарства, має негативний вплив на навколишнє середовище, виснажує природні ресурси, без яких ведення агровиробництва неможливе.

Україна робить лише перші кроки у формуванні та становленні ринку органічної продукції, який є вже досить розвинутим у інших країнах. Останнім часом український ринок органічних продуктів стрімко йде вгору завдяки прагненню покупців до здорового раціону та зростаючого позитивного впливу сучасних технологій.

Серед найбільш відомих досліджень, присвячених стану та розвитку органічної продукції в Україні, слід виділити праці таких вітчизняних вчених, як С. Бегей[1], Н. Берлач [2], В. Вовк [3] та багато інших.

Метою даної статті є дослідження стану органічного виробництва в Україні, визначення основних проблем, що стимулюють розвиток органічного ринку та шляхів їх подолання.

Органічне виробництво в Україні розвивається з 1997 року, в першу чергу завдяки попиту з боку країн ЄС і переробників органічного зерна, олійних, бобових культур. У 2015 році ситуація почала злегка змінюватись – на внутрішньому ринку розширився асортимент органічних продуктів: з'явилися органічний хліб, молоко, фрукти, овочі, соки, сиропи, джеми, мед та крупи[1]. З тих пір спостерігається позитивна тенденція розвитку внутрішнього споживчого ринку органічних продуктів в Україні, що згідно дослідження Федерації органічного руху України має наступні показники: у 2014 р. – 1,2 млн. євро, у 2015р. – 2,4 млн. євро, у 2016 р. – 5,1 млн. євро, а в 2017 р. – 7,9

млн. євро. Щорічне зростання внутрішнього ринку органічної продукції знаходиться на 60-80% рівні.

На початок 2017 року в Україні працює близько 64 сертифікованих органічних господарств, які обробляють понад 27880 га сільськогосподарських угідь. Більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Полтавській, Закарпатській, Львівській, Тернопільській, Житомирській областях[2]. В Полтавській області сертифіковані два сільськогосподарські підприємства: ТОВ «Кварк» та ПП «Акроекологія», що займаються виробництвом сільськогосподарських культур, а також переробне підприємство ТОВ «Діамант», що виробляє крупи, мюслі та пластівці, які вимагають варіння і миттєвого приготування з усіх видів зернобобових[2].

Основними каналами збуту для органічних продуктів в Україні є спеціалізовані відділи супермаркетів і невеликих магазинів. Зважаючи на зростання попиту, збільшується кількість місць, де можна придбати натуральну й органічну продукцію. Всього в Україні існує близько 150 таких магазинів. Більшість точок продажу знаходяться у великих містах – Києві, Львові, Івано-Франківську, Донецьку. Частка сертифікованої органічної продукції в таких магазинах варіюється від 10% до максимум 50.

Більш сприятливу роботу органічного сектора України стримує недосконале інституційне забезпечення. На сьогодні державна підтримка розвитку органічного сектора задекларована тільки у декількох нормативних актах, основними з яких є: Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», який закладає правову основу для повноцінного, ефективного розвитку органічного агровиробництва[4]. Проте необхідно зазначити, що поки в Україні не розроблені відповідні підзаконні акти, вітчизняні виробники проходять процедуру органічної сертифікації свого виробництва за діючими міжнародними стандартами, частіше за все – це норми Європейського Союзу.

На сьогодні існує низка проблем, що спричиняє повільний та однобічний розвиток органічного виробництва в нашій країні. Щоб їх подолати необхідно в першу чергу більш широке розповсюдження вітчизняного та іноземного досвіду ведення органічного виробництва та просування органічної продукції на ринок. Для популяризації вживання органічних продуктів харчування та ознайомлення потенційних споживачів з їх перевагами потрібне широке використання всіх видів засобів масової інформації. Формування довіри споживачів до сертифікованої органічної продукції забезпечить зростання попиту на неї. Важливим моментом є також створення розгалуженої збутової мережі на внутрішньому та зовнішньому ринках. Зважаючи на європейську орієнтацію України, існує невідкладна необхідність розробки та прийняття «Державної програми розвитку органічного виробництва» як екологічно- та економічно-доцільного напрямку виробничої діяльності.

Отже, незважаючи на те, що Україна має значні проблеми, що стримують розвиток органічного виробництва, ця сфера економіки являється дуже перспективною через наявність в Україні родючих чорноземних ґрунтів, міцні традиції сільськогосподарського та бажання основних гравців цього ринку створити необхідні інституційно-правові умови. Розвиток органічного сільського господарства буде сприяти покращенню економічного, соціального та екологічного стану в Україні, комплексному розвитку сільської місцевості та поліпшенню здоров'я населення.

### **Література**

1. Бегей С.В. Екологічне землеробство: підручник / С.В. Бегей. – Львів: ПП"Новий Світ-2000", 2010. – 429 с.
2. Берлач Н. А. Адміністративно-правові засади формування органічного напрямку у сільському господарстві України: монографія / Н. А. Берлач. – К.: Новая Идеология, 2010. – 398 с.
3. Вовк В.І. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє // Матеріали Міжнародного семінару «Органічні продукти харчування. Сучасні тенденції виробництва і маркетингу». – Львів, 20014. – С. 3.

## **ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ**

СОКОЛЬНИК О.С., студентка  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Із розвитком цивілізації, бурхливим зростанням кількості населення на Землі, постало гостре питання вирішення продовольчої проблеми. Сільське господарство сучасної цивілізації пройшло неймовірно складний шлях становлення і розвитку. Завдяки досягненням науково-технічного прогресу, біології та хімії, відбулися якісні зміни щодо вирішення гострої нестачі продуктів харчування, зокрема, підвищилась врожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин. Проте, у результаті глобальних змін клімату, техногенного навантаження на природне середовище, скорочення запасів мінеральної сировини, придатних для ефективного ведення сільськогосподарської діяльності, питання розвитку аграрного сектора набуває особливої актуальності[1].

Кількість земельних ресурсів на земній кулі обмежена, до того ж їх не можна замінити жодними іншими ресурсами. Щороку з активного використання вилучаються мільйони гектарів земель, втрата кожного гектара родючої землі зменшує можливості людства вирішити продовольчу, сировинну, соціальну та інші глобальні проблеми[2].

Деградацію земель спричиняє багато факторів: гірничі розробки; посилення водної і вітрової ерозії внаслідок людської діяльності; хімічне забруднення ґрунтів мінеральними добривами та отрутохімікатами[1,2].

Щорічно на поля планети вносять близько 400 млн т мінеральних добрив, сотні тисяч тонн пестицидів. Це дає змогу підвищити врожайність сільськогосподарських культур і навіть тимчасово підвищити родючість земель, проте з часом в ґрунті нагромаджуються шкідливі хімічні сполуки. Потрапляючи в культурні рослини, тварини через харчові ланцюги, вони часто у дуже значних концентраціях досягають організму людини, збільшуючи



захворюваність і смертність. При цьому рослини засвоюють близько 40 % хімічних поживних речовин, що містяться у мінеральних добривах, решта 60 % вимивається з ґрунту і потрапляє у водойми та ґрунтові води, забруднюючи їх. Через це постійно погіршується якісний стан земельного фонду. Майже на всіх сільськогосподарських землях спостерігається неухильне зниження вмісту гумусу в ґрунтах, середній вміст якого складає всього 3,2-3,5 % [2,5].

Значних збитків завдає сільському господарству ерозія ґрунтів. На таких землях урожайність зменшується на 30–40%, подекуди – на 90%. Ерозія ґрунту – процес не зворотній, все що винесено з ґрунту водою чи вітром, назавжди втрачено для землеробства. Загальна площа еродованих та ерозійно небезпечних земель в Україні становить понад 17 млн га.

Одним з найгостріших питань після ерозії стоїть засолення ґрунту, основна причина якого – неправильне зрошення. Солонцюватість спричиняє погіршення фізичних і хімічних властивостей земель. Більшість культурних рослин при наявності в ґрунті легкорозчинних солей розвиватись не можуть або дають дуже низькі врожаї [4].

Ерозія й засолення ґрунтів призводять до опустелювання земель. Наслідки опустелювання включають: скорочення обсягів виробництва продовольства, зниження родючості ґрунту і природної здатності землі до відновлення; посилення паводків в низинах річок, погіршення якості води, утворення осаду в річках і озерах, замулення водойм і судноплавних каналів; погіршення здоров'я людей через принесений вітром пил [3].

До одного з негативних явищ, властивих опустелюванню, належать пилові бурі. Хоча вони досить поширені в природі, встановлено, що деякі з них виникають з вини людини – на деградованих землях.

Нині охорона й раціональне використання земельних ресурсів – одна з найактуальніших проблем. За даними ООН щорічно через вплив на ґрунти вітрів, ураганів, хімізації, будівництва міст, доріг, промислових об'єктів, аеродромів, сміттєзвалищ та ін. у всьому світі втрачається від 5 до 7 млн. га родючих земель [4].

В сучасних умовах процеси глобалізації призводять до посилення протиріч у світовому аграрному господарстві, збереженні довкілля зокрема[3]. Отже, вирішення продовольчої кризи зумовило розвиток екологічних проблем, які гальмують сталий розвиток аграрного сектору. Тому вирішення екологічних проблем, головне завдання для раціонального і ефективного введення сільського господарства.

Серед основних шляхів розв'язання глобальних світових проблем в аграрній сфері є перехід до матеріало- і енергозберігаючих технологій, а в перспективі – до замкнутих циклів використання природних ресурсів, що дасть змогу перейти до маловідходного виробництва; використання нагромадженого за тисячоліття людської діяльності досвіду раціонального природокористування; розробка регіональних схем використання ресурсів в залежності від природних, економічних та соціальних особливостей територій[5].

#### Література

1. Балюк С.А. Наукові аспекти сталого розвитку зрошення земель в Україні. Пленарна доповідь на VII з'їзді ґрунтознавців та агрохіміків України 25 липня 2006 р / С.А.Балюк, М.І Ромашенко. – Київ, 2006. – 32 с.
2. Зубець М.В. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / Заред. П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. — К. : ННЦ ІАЕ, 2011. —1000 с.
3. Пасхавер Б.Й. Виклики і шляхи агропродовольчого розвитку / Б.Й. Пасхавер, О.В. Шубравська, Л.В. Молдован. — НАН України ; Ін-т екон. та прогнозів. — К., 2009.— 432 с.,
4. Юрченко Л.І. Екологія. – К.: Професіонал, 2009
5. Колотило Д. М. Екологія і економіка: Навчальний посібник - К.: КНЕУ, 1999.

## **7. ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

### **ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

РОВЕНЕЦЬ Т.О., к.е.н., доцент,  
Національний університет водного господарства та природокористування

Важливим пріоритетом на сьогодні є побудова в Україні орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства, що в свою чергу вимагає дотримання нових вимог ЄС до сфери інформаційної політики та інформаційної безпеки. Для входження нашої держави у світовий інформаційний простір на рівноправній основі, потрібно зміцнювати прямі й зворотні зв'язки між урядовими структурами і суспільством, вирішити чимало проблем для забезпечення ефективного розвитку національної інформаційної інфраструктури, створення інформаційно-аналітичних систем органів державної влади, прискорення процесів модернізації матеріально-технічної бази, надійного захисту інформаційних ресурсів.

Електронне урядування є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства, впровадження якого сприятиме створенню умов для відкритого і прозорого державного управління і формою організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [1]. Впровадження електронного урядування – складний процес, що потребує значних матеріальних, інтелектуальних і фінансових ресурсів та вирішення комплексу правових, організаційних і технологічних проблем. Нині вже зроблено певні кроки в напрямку впровадження електронного урядування. Зокрема, прийнято низку нормативно-правових актів, які регулюють цю сферу, а саме, Закон

України “Про національну програму інформатизації” [2], Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020" [3], підписано Указ Президента “Про заходи для розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет і забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні” [4], розроблено проект “Електронний уряд України”, видано Постанову Кабінету Міністрів “Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади” [5], схвалено Концепцію розвитку електронного урядування в Україні [1] та Концепцію розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади [6] а також реалізується пілотний проект впровадження електронного урядування [7].

Для забезпечення інтеграції до системи національних електронних інформаційних ресурсів розроблено і впроваджено Єдиний веб-портал органів виконавчої влади (Урядовий портал) [8], який на сьогодні об’єднує центральні і місцеві органи виконавчої влади і дозволяє отримати електронні послуги (громадянам та бізнесу), адміністративні послуги, подати електронне звернення, підписати електронну петицію.

Електронна послуга – це адміністративна або інша публічна послуга, що надається громадянину або юридичній особі в електронній формі. Е-послуги є зручнішими та швидшими за особисті візити і мінімізують ризики корупції. Електронні послуги на урядовому порталі згруповані за наступними розділами: будівництво та нерухомість, земля та екологія, реєстрація та ведення бізнесу, соціальний захист, громадянство та міграція [8].

Децентралізація адміністративних послуг, підвищення їх якості, наближення адміністративних послуг до громадян та бізнесу в нинішніх умовах здійснюється шляхом відкриття центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП), яких на даний час налічується 746 [8], що теж можна вважати позитивним зрушенням у процесі впровадження електронного урядування.

Серед негативних факторів, що впливають на розвиток в Україні системи електронного уряду можна відзначити обмеження поширення Інтернету, недосконалість законодавчої бази, недостатнє фінансування процесу

інформатизації, консерватизм і бюрократизм чиновників. На сьогодні, уряд неспроможний в повному обсязі поширювати інформацію про свою діяльність та координувати роботу відомств.

Для успішного втілення електронного урядування та забезпечення повної реалізації всіх його переваг нашій державі, безперечно, необхідно пройти складний шлях наближення системи державного управління до європейських стандартів. Для цього Україні необхідний певний час, оскільки остаточний перехід до електронного урядування потребує багато проміжних етапів від декларування на найвищому державному рівні цього напрямку в якості пріоритетного до удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, які будуть безпосередньо здійснювати відповідні функціональні обов'язки. При цьому перехід від традиційного управління до електронного урядування має відбуватися поступово та супроводжуватися відповідними змінами у розвитку суспільства, що сприятиме його стабілізації [9].

### Література

1. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження КМУ від 13 грудня 2010 р. № 2250 // Урядовий кур'єр. – 2011. – 5 січ. (№ 1).
2. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>.
3. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Про заходи для розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет і забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні : Указ Президента України від 31.07.2000 № 928/2000. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928/2000>.

5. Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади : Постанова КМУ від 04.01.2002 № 3. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-p>.

6. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади : Розпорядження КМУ від 15 лютого 2006 р. N 90-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-p>.

7. Питання реалізації пілотного проекту впровадження технологій електронного урядування : Розпорядження КМУ від 01 березня 2010 р. № 360-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/360-2010-p>.

8. <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog>.

9. Єганов В.В. Проблеми та перспективи впровадження системи електронного урядування в Україні - [Електронний ресурс]: / В.В. Єганов. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/1/05.pdf>.

## СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФРН

ОВЧАРЕНКО А.О., к.політ.н., доцент  
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького

Сучасні і безпечні інформаційні та комунікаційні технології є обов'язковою умовою для державного управління. Вони можуть зробити робочі процеси більш ефективними, управляти бюрократією.

Кожна адміністрація повинна мати функціонуючу, ефективну і захищену інформаційну та комунікаційну інфраструктуру, включаючи не тільки передачу електронної пошти, доступ до внутрішньої мережі та телефонні переговори, а й використання важливих додатків, таких як, наприклад, антитерористичний файл, центральний реєстр іноземців.

Мережа вищої федеральної влади ФРН стала можливою завдяки інформаційній мережі Berlin-Bonn (IVBB), яка була створена в ході переходу федерального уряду в Берлін. IVBB є комунікаційною інфраструктурою для надійної і безпечної передачі голосу і даних між вищими федеральними і конституційними органами в Берліні та Бонні. Держава продовжує розвиватися. Дії уряду без електронних інформаційних мереж і послуг – «Електронний уряд» – неможливі. Федеральна адміністрація добре підготовлена до цього розвитку. Мета полягала в підтримці поділу праці між Берліном і Бонном з допомогою сучасних і безпечних інформаційних і комунікаційних технологій. Всі відділи вищих федеральних органів влади пов'язані з цією внутрішньою інформаційною магістраллю – від канцелярії президента до канцелярії канцлера і всіх міністерств до Рахункової палати [1].

В рамках відповідної технічної компетенції у федеральних, державних і місцевих органах влади існує безліч паралельних та індивідуальних мережевих інфраструктур, для яких немає єдиних стандартів безпеки.

Ці індивідуальні мережеві інфраструктури означають, що не всі можливості сучасних інформаційно-комунікаційних технологій можуть бути

повністю використані. Крім того, їм загрожує професійно організована атака, наприклад, за допомогою троянів.

З огляду на підвищену загрозу ситуації, важливе значення для адміністрування і швидких технологічних розробок в ІТ-секторі має мережу для реорганізації федеральних інформаційно-комунікаційних інфраструктур, крім простої модернізації. Рівень безпеки повинен бути адаптований до постійно зростаючої ситуації в області ІТ-безпеки. Аналогічним чином, необхідно враховувати змінені вимоги до мереж, а також до інформаційних технологій в цілому.

Е-уряд є більш успішним, ніж велика частина мереж публічного управління, що орієнтована на загальні цілі. При паралельних і дублюючих розробках уникаються дорогі паралельні роботи. На основі договору в області ІТ Рада з планування ІТ почала свою роботу в якості центрального органу зі співпраці в області федеральних інформаційних технологій і національного електронного уряду. Федеральна адміністрація, федеральна влада і місцева влада розробили спільну стратегію щодо оптимізації та гармонізації електронних адміністративних транзакцій через інтернет.

Електронний уряд посиляється на електронне управління державним управлінням і державними бізнес-процесами і робить важливий внесок в модернізацію адміністрації: прискорюються процеси, спрощується спілкування і в цілому підвищується якість і ефективність державного управління. Для громадян і компаній відкриваються нові можливості, щоб вступити в контакт з адміністрацією [2] .

Наприклад, BundOnline федеральна адміністрація поставила понад 440 онлайн-сервісів в інтернеті до 2005 року. Оскільки землі і муніципалітети виконують значну частину адміністративних завдань, вони також розробили і успішно реалізували свої власні стратегії.

Основна увага приділялася електронному уряду, щоб якісно поліпшити, розвинути і об'єднати пропозиції на всіх адміністративних рівнях.



Таким чином, електронний уряд поєднує електронне адміністрування та електронну демократію. Правовою основою в Німеччині для федеральної влади є закон про просування електронного адміністрування (EGovG). На рівні федеральних земель існують часткові закони електронного уряду [3].

На додаток до цієї структурної розробки була здійснена низка інфраструктурних проектів у поперечному розрізі, що дозволило забезпечити умови для розширення електронного уряду щодо більш обов'язкових процедур. Особливо слід згадати електронне підтвердження особи функцією онлайн-ідентифікації посвідчення особи і електронного дозволу на проживання, а також інфраструктуру De-mail, яка дозволяє громадянам безпечно, легко і швидко отримувати доступ до обов'язкових офіційних послуг через інтернет [4].

Для просування сучасних рішень електронного уряду необхідний тісний обмін інформацією з метою популяризації ідей та інновацій. У цьому контексті робоча група 3 щорічного ІТ саміту («Державні інноваційні пропозиції ІТ») є важливим форумом. З моменту свого створення група мала можливість ініціювати різні проекти.

### Література

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.cio.bund.de/Web/DE/Strategische-Themen/Moderne-Verwaltungskommunikation/Netze\\_des\\_Bundes/netze\\_des\\_bundes\\_node.html;jsessionid=D96295B74E9B078A439D5196625C1051.2\\_cid322](https://www.cio.bund.de/Web/DE/Strategische-Themen/Moderne-Verwaltungskommunikation/Netze_des_Bundes/netze_des_bundes_node.html;jsessionid=D96295B74E9B078A439D5196625C1051.2_cid322)
2. Bernd W. Wirtz, Robert Piehler: E-Government. In: Bernd W. Wirtz (Hrsg.): E-Government: Grundlagen, Instrumente, Strategien. Springer, Berlin 2010,
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bmi.bund.de/DE/themen/moderne-verwaltung/e-government/e-government-gesetz/e-government-gesetz-node.html>
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.awv-net.de/upload/awv-info/pdf/Info-5-10-Artikel-De-Mail.pdf>

## **СТВОРЕННЯ КОНСОЛІДОВАНИХ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ НАУКОВОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

ВИНОГРАДОВА Т.І., старший викладач,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»  
СОКОЛЕНКО С.В., студентка,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

На сьогодні для прийняття дієвих управлінських рішень потрібно виконувати такі завдання як: збір інформації, необхідного для виконання конкретних аналітичних та управлінських завдань, її аналітико-синтетичне перетворення, зіставлення, узагальнення та інтерпретації відомостей, фіксації результатів оброблення в інформаційних документах [4]. Багато баз даних (або баз знань), мережевих навчальних і наукових ресурсів є доступними лише для невеликої кількості користувачів через технологічні чи організаційні обмеження, часто відбувається неефективне використання або дублювання вже наявних ресурсів. Тож постає питання про створення консолідованих електронних інформаційних ресурсів для наукової підтримки розвитку публічного управління.

Поняття консолідації інформаційних ресурсів пов'язане з необхідністю ухвалювати ефективні рішення із використанням сучасних інформаційних технологій. Незалежно від сфери застосування воно позначає об'єднання (злиття) декількох елементів (об'єктів) у єдиний елемент (об'єкт) для досягнення певної загальної мети.

Науково-технічний прогрес, виникнення нових інформаційних засобів та можливостей своєчасного отримання необхідної інформації дали змогу оптимізувати інформаційне забезпечення фахівців галузі державного управління, спрямувати зусилля на опанування і створення нових інформаційних продуктів і послуг.

Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління, залежать від особливості інформаційних процесів; стану

національного інформаційного простору; використання інформаційних технологій [2]. Специфіка проблеми науково-аналітичної діяльності в Україні полягає в тому, що робота всіх аналітичних інституцій спрямована на задоволення інформаційних потреб вищих державних, урядових, законодавчих гілок влади. Проте наукова аналітика потрібна й для прийняття управлінських рішень у регіональних і місцевих органах влади, а також під час обґрунтування значних наукових і господарських проєктів. А ця галузь поки що не має постійної інформаційно-аналітичної підтримки та забезпечення.

В Україні органи державної влади і місцевого самоврядування, установи освіти, науки, культури, охорони здоров'я, громадські організації, органи самоорганізації населення тощо також потребують сучасних методик та інформаційно-комунікаційних технологій для надання якісних послуг [3]. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій, необхідні для створення консолідованих електронних інформаційних ресурсів, з метою наукової підтримки розвитку публічного управління.

Одним із видів консолідованого інформаційного продукту можуть бути електронні ресурси певної предметної галузі відібрані так, щоб сприяти прийняттю управлінського рішення. Залежно від режиму доступу, вони можуть бути ресурсами локального і віддаленого доступу, тобто у цьому випадку під терміном “електронний ресурс” розуміють узагальнене поняття “електронний документ” та інший вид електронної інформації, зокрема локальні і глобальні інформаційні мережі та технічні засоби, що дають змогу забезпечити до них доступ. Хоча консолідація інформації пов'язана з багатьма іншими інформаційними діями, вона являється набагато складнішою системою з більшими потребами. У порівнянні з багатьма видами інформаційної діяльності вона викликає більшу складність процесів, їх організацію, з вищими вимогами до людських, технічних і економічних ресурсів.

Сьогодні становлення інформаційного суспільства важко уявити без використання електронних інформаційних ресурсів, що є засобом трансформації накопичених людством відомостей та знань в електронну форму,

створення на цій основі принципово нових видів інформаційних ресурсів. Діяльність у галузі консолідованої інформації призначена докорінно змінити концепцію системи інформаційно-аналітичної діяльності, шляхи опрацювання та подачі інформаційних ресурсів [5].

Отже, ефективним вирішенням завдання щодо створення консолідованих інформаційних ресурсів для органів влади є формування моделей організаційно-соціальних систем та інструментальних засобів їх підтримки, а також розроблення алгоритмів забезпечення ефективного функціонування і стійкого розвитку цих систем.

### Література

1. Дем'янчук О. Наука про демократичну політику для недемократичної держави / Олександр Дем'янчук // Парсонс Вейн. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: пер. з англ. – К. : Видавн. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. – С. 7–14.

2. Рось А. О. Інформаційна безпека державного управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.security.ukrnet.net/modules/sections/index.php/op=printpage&artid=113>

3. Журавльов А. В. Концепція комплексного рішення щодо розвитку інформаційної інфраструктури дистанційного навчання в системі підготовки державних службовців [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10zavpds.pdf>

4. Марковець О. Створення консолідованого інформаційного ресурсу оцінювання якості надання адміністративних послуг в органах місцевого самоврядування / О. Марковець, К. Козловська // Вісн. Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. Комп’ютерні науки та інформаційні технології. – 2013. – № 771. – С. 160–167.

5. Кунанець Н. Е. Консолідована інформація: сучасний фах освітньо-наукового напрямку інформаційних наук / Н. Е. Кунанець // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. - 2009. - № 653: Інформаційні системи та мережі. - С.159

## **ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ЧИННИК СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

ПАНКРАТЬЄВА Т.Л., асистент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»  
ГАДУПЯК А.М., магістрант,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Аналізуючи проблеми і перешкоди впровадження електронного уряду (далі е-уряд) в світі та в Україні науковці зазначають, що питання електронного уряду в наш час набувають все більшого значення. Це зумовлено, з одного боку, процесами формування інформаційного суспільства, вимогами сучасного суспільного розвитку, з іншого – прагнення більшості держав світу стати найбільш конкурентоспроможними в мінливих умовах економіки заснованої на знаннях. Збільшується кількість прихильників ідеї, що розвиток е-уряду може бути зручною, короткостроковою заміною адміністративної реформи, переходом до інформаційного суспільства або до суспільства знань. Україна, зокрема, зацікавлена і в тому, щоб у європейській спільноті поставилися до неї як до рівноправного потенційного члена, який має всі належні передумови до вступу в Європейський Союз. Однією з таких передумов і має стати впровадження системи е-уряду [1, с. 183].

Впровадження е-уряду — це складний організаційний, економічний, технологічний і соціальний процес, що вимагає значних фінансових витрат і адміністративних зусиль. Враховуючи високу вартість реалізації національних проектів, важливо правильно визначити стратегію розвитку е-уряду [2].

В Україні вже зроблено певні кроки в напрямку впровадження електронного урядування. Зокрема, прийнято низку нормативно-правових актів, які регулюють цю сферу, а саме: Національну програму інформатизації, Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки, Указ Президента “Про заходи для розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет і забезпечення широкого доступу до

цієї мережі в Україні”, розроблено проект “Електронний уряд України”. Також видано Постанову Кабінету Міністрів “Про порядок обнародування в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади”, схвалено Концепцію розвитку електронного урядування в Україні. Згідно цієї концепції, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України [3], електронне урядування є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства, впровадження якого сприятиме створенню умов для відкритого і прозорого державного управління та формою організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.

З огляду на важливість інтеграції України в Європейський Союз, питання утворення свого електронного простору набуває особливої актуальності. Серед політичних результатів, на думку наукових дослідників, слід виділяти:

- відкритість і прозорість діяльності органів влади;
- підвищення ступеня участі громадян і органів влади в інформаційному суспільстві;
- зростання рівня залученості громадян у демократичні процеси;
- збільшення результативності й ефективності впроваджуваної політики[4].

Таким чином, одним із перспективних каналів комунікації держави і суспільства, породжених сучасною цифровою реальністю, виступають відкриті дані. Відкриті дані в Україні, як і у більшості інших країн, виникли як продовження проекту е-уряду [5].

Перешкодами розвитку в Україні системи електронного уряду є обмеження поширення Інтернету, недосконалість законодавчої бази, недостатнє фінансування процесу інформатизації, консерватизм і бюрократизм чиновників.

Отже, для успішного втілення електронного урядування як ідеї та

забезпечення повної реалізації всіх його переваг нашій державі, безперечно, необхідно пройти складний шлях наближення системи державного управління до європейських стандартів. Для цього Україні необхідний певний час, оскільки остаточний перехід до електронного врядування потребує багато проміжних етапів від декларування на найвищому державному рівні цього напрямку як пріоритетного до вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, які будуть безпосередньо здійснювати відповідні функціональні обов'язки. При цьому перехід від традиційного управління до електронного урядування має відбуватися поступово та супроводжуватися відповідними змінами в розвитку суспільства, що сприятиме його стабілізації.

### **Література**

1. Чукут С. Проблеми та перешкоди на шляху електронного уряду: світовий та вітчизняний досвід // Державне управління в Україні: реалії та перспективи: Зб. Наук. Пр./ За заг. Ред.. В.І. Лугового, В.М. Князева. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – с.183- 190.
2. Прохоров А. Электронное правительство в цифрах и фактах // Журнал КомпьютерПресс №5'2006.
3. Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України // Голос України. – 2007. – № 21. – С. 8 – 10.
4. Дрожжинов В. И., Штрик А. А. Электронные правительства и повышение конкурентоспособности стран – членов ЕС // Технологии информационного общества – Интернет и современное общество: Труды VIII Всероссийской объединенной конференции (Санкт-Петербург, 8-11 ноября 2005 г.). – СПб., 2005. – С. 143.
5. Клімушин П. С. Стратегії та механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві: монографія. – Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2016. 524 с.

# СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ Е-ВЗАЄМОДІЇ У СФЕРІ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

ІГНАТ О.В., аспірант,  
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління  
Національної академії державного управління при Президентіві України

Останніми роками прийнято низку Законів України, що сприяють поширенню процесів децентралізації: «Про співробітництво територіальних громад» (2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015), «Про внесення змін до Бюджетного кодексу» (2015-2016), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо добровільного приєднання територіальних громад)» (2017) тощо. Процеси децентралізації відбуваються зі значною позитивною динамікою, але є дуже явні відмінності у різних областях України [1]. У даній ситуації актуалізується потреба розвитку управлінського інструментарію підтримки співробітництва територіальних громад [2; 3].

Кількість громад, які використовують механізм міжмуніципального співробітництва в Україні поступово зростає. Переважно, громади об'єднують кошти і зусилля для вирішення питань у сферах житлово-комунального господарства, благоустрою, пожежної безпеки, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення. Водночас, визначаючи значний потенціал міжмуніципального співробітництва дослідники вважають, що на цей час рівень розвиненості співробітництва територіальних громад в Україні не можна вважати достатнім.

На наш погляд, одним з пріоритетних напрямів підтримки співробітництва територіальних громад у умовах становлення е-демократії та е-урядування в нашій країні має стати розвиток електронної взаємодії у даній сфері.

Огляд основних е-ресурсів з децентралізації та місцевого розвитку (веб-сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України містить спеціальний розділ



«Співробітництво територіальних громад» [4]. Спеціалізовані платформи у межах спільнот практики, такі як Спільнота практик місцевого розвитку [5], Центр управління знаннями «Ресурсний центр зі сталого місцевого розвитку» [6], Всеукраїнська мережа фахівців і практиків з регіонального та місцевого розвитку [7], Портал з управління знаннями «KNOWLEDGE PORTAL» при Всеукраїнській асоціації сільських та селищних рад [8]) показав, що спеціальних можливостей для підтримки процесів співробітництва територіальних громад ці ресурси не пропонують.

У дисертаційному дослідженні Н. Костіної зроблено висновок щодо доцільності утворення та забезпечення діяльності потужного (національного) інформаційно-аналітичного ресурсу (веб-порталу) з питань розвитку співробітництва територіальних громад і подано варіант структури такого ресурсу [9, с. 153-154]. Але механізм та джерела фінансування його утворення, забезпечення належного функціонування та розвитку автор не пропонує. Також треба відзначити, що пропонована структура веб-порталу не містить інструментів е-взаємодії територіальних громад.

На наш погляд, до перспективних напрямів розвитку е-взаємодії у сфері співробітництва територіальних громад в Україні належать такі:

- розроблення нормативних документів щодо е-взаємодії із залученням усіх заінтересованих сторін у сфері співробітництва територіальних громад;
- створення загально національного хабу, що надасть доступ до всіх веб-ресурсів у сфері співробітництва територіальних громад в Україні;
- створення спільнот практики у сфері співробітництва територіальних громад на наявних веб-ресурсах;
- розроблення єдиних стандартів е-взаємодії у сфері співробітництва територіальних громад;
- розвиток компетентності представників усіх заінтересованих сторін через упровадження спеціалізованих програм короткотермінового навчання за очною та дистанційною формами.

Отже, потребують подальшого комплексного дослідження питання розвитку форм, методів, механізмів та інструментів е-взаємодії у сфері співробітництва територіальних громад в Україні.

### Література

1. Децентралізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/>.
2. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. – 278 с.
3. Шаров Ю. П. Потенціал та інструменти співробітництва спроможних громад в умовах децентралізації / Ю. П. Шаров // // Аспекти публічного управління. – 2015. – № 4 (18). – С. 102 – 110.
4. Співробітництво територіальних громад. – Режим доступу : <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/rozvytok-mistsevoho-samovryaduvannya/spivrobitnytstvo/>. – Назва з екрану.
5. Портал з управління знаннями «KNOWLEDGE PORTAL» при Всеукраїнській асоціації сільських та селищних рад. – Режим доступу : <http://www.kp.org.ua/>.
6. Центр управління знаннями «Ресурсний центр зі сталого місцевого розвитку». – Режим доступу : <http://rozvytok.in.ua/>
7. Всеукраїнська мережа фахівців і практиків з регіонального та місцевого розвитку. – Режим доступу : <http://regionet.org.ua/>.
8. Спільнота практик місцевого розвитку. – Режим доступу : <http://udl.despro.org.ua/>.
9. Костіна Н. А. Розвиток співробітництва територіальних громад в умовах реформування місцевого самоврядування в Україні : дис... к-та наук з держ. упр. : 25.00.04 / Костіна Надія Анатоліївна ; Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя, 2017. – 227 с. – Режим доступу : [http://virtuni.education.zp.ua/info\\_cpu/](http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/).

## **ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

БАРАНЕЦЬ А.А., студентка,  
Чернігівський національний технологічний університет

В умовах сьогодення інформаційні технології стають провідним чинником трансформації та оптимізації діяльності державних органів і організацій у всьому світі. Їх упровадження дозволяє не лише підвищити продуктивність праці конкретного службовця на своєму робочому місці, але й змінити якісно порядок взаємодії державного органу з населенням, тим самим значно спростивши і прискоривши процедури звернення по здобуття державних послуг. При цьому для взаємодії відомств зі споживачами державних послуг в основному використовуються можливості мережі Інтернет, яка сьогодні є найбільш доступним і поширеним засобом електронної взаємодії і обміну інформацією.

Електронний уряд визначається як система взаємодії органів державної влади з населенням, яка заснована на широкому вжитку сучасних інформаційних технологій, у тому числі мережі Інтернет, для підвищення доступності та якості державних послуг, скорочення термінів їх надання, а також зниження адміністративного навантаження на громадян і організації, пов'язаної з їх здобуттям.

Суттю електронної форми уряду, на думку О.Ємельяненко [1], є об'єднання за допомогою інтернет-технологій усіх міністерств і відомств у єдиний комплекс із вищим ступенем інтегрування внутрішніх процесів і єдиним інтерфейсом із громадянином. Тобто громадянин має можливість спілкуватися не з декількома відомствами по черзі, а з єдиним електронним посередником, що водночас представляє їх усіх. Задачею електронного уряду повинна стати кардинальна зміна порядку і характеру роботи у сфері державних послуг, які надаються бізнесу і громадянам.

Одним з головних пріоритетів України сьогодні є прагнення побудувати

орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство. Орієнтація України на створення інформаційного суспільства та інтеграцію в Європейський Союз вимагає дотримання нових вимог ЄС до сфери інформаційної політики та інформаційної безпеки. Для того, щоб українська держава увійшла у світовий інформаційний простір на рівноправній основі, необхідно зміцнювати прямі й зворотні зв'язки між владними структурами і суспільством, вирішити чимало проблем для забезпечення ефективного розвитку національної інформаційної інфраструктури, створення інформаційно-аналітичних систем органів державної влади, прискорення процесів модернізації матеріально-технічної бази, надійного захисту інформаційних ресурсів.

У провідних країнах світу розроблено міжнародні та національні програми адаптації уряду до умов інформаційного суспільства, а найбільш розвинені країни світу реалізували національні програми електронного уряду із застосуванням порталних технологій [2].

На даний момент чітко визначено такі цілі:

- всі послуги держави мають бути доступні по електронних каналах;
- успішні урядові портали потребують інтеграції державної інфраструктури, систем, процесів і послуг;
- урядові портали повинні фокусуватися на потребах громадян.

На сьогодні Україна знаходиться в процесі переходу на новий етап, а саме створюються об'єднані портали різних відомств і служб, через які можна здійснювати будь-які види транзакцій [3].

Серед основних проблем електронного уряду в Україні, слід зазначити:

- невідповідність законодавства і стандартів України міжнародним в області інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційної безпеки, що послужило причиною фактичної самоізоляції України від міжнародного інформаційного співтовариства;

- несумісність інформаційних систем різних відомств і організацій, що призводить до дублювання робіт, подорожчання розробок;

- фактична відсутність централізованої державної структури, що регламентує інформаційні процеси в суспільстві;

- інвестиції в області інформаційно-комунікаційних технологій є вкрай низькими, тому цю область не можна вважати важливим сектором економіки України.

Отже, одним з пріоритетних напрямків розвитку країни повинна стати швидка адаптація до європейських стандартів, зокрема, у сфері електронного урядування.

Також можна здійснити три основні заходи для покращення ситуації:

1) підвищення ефективності діяльності уряду;

2) надання послуг громадянам;

3) вдосконалення демократичного процесу на основі використання нових інформаційно-комунікаційних технологій.

### **Література**

1. Ємельяненко О. Традиційний та електронний уряд: концептуальні відмінності. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/811/>.

2. Клімушин П.С. Особливості впровадження світового досвіду електронного урядування з застосуванням порталних технологій в систему національного державного управління / П.С. Клімушин // Державне будівництво : електр. Фах. Вид. – 2010. - №1. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.

3. Клімушин П.С. Інтеграція інформаційного простору України в світову інформаційну спільноту / П.С. Клімушин // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – Вип. 2 (29). – С. 468 – 477.

## ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

МАКАР Н.М., студентка,

Національний університет водного господарства та природокористування  
Науковий керівник: Ровенець Тетяна Олександрівна, к.е.н., доцент,

В сучасних умовах розвитку глобального інформаційного суспільства на рівні держави застосовуються інформаційно-комунікаційні технології, зокрема електронне урядування - спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування з цими громадянами, з юридичними особами, неурядовими організаціями [1].

З огляду на міжнародний досвід розвиток електронного урядування є одним з основних факторів забезпечення успішності реформування та підвищення конкурентоспроможності країни.

Якщо аналізувати безпосередньо позитивні наслідки щодо впровадження електронного урядування, то можна помітити, що воно забезпечує відкритість та прозорість діяльності публічної адміністрації, економить часові та матеріальні ресурси, підвищує якість надання адміністративних послуг, забезпечує доступ до публічної інформації за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Втім, слід відзначити, що в Україні відбувається формування інформаційного суспільства, яке розпочалося з 1998 року, а саме з прийняттям відповідних законів – Закону України „Про концепцію Національної програми інформатизації” та Закону України „Про Національну програму інформатизації” [2].

Проте, згідно з останнім дослідженням ООН (United Nations E-government Survey 2016) щодо розвитку електронного урядування (E-Government Development Index) Україна посіла 62 місце серед 193 країн. Це свідчить про значне відставання України від світових темпів розвитку електронного

урядування та необхідність удосконалення державної політики у даній сфері, що передбачає розв'язання наступних проблем:

- 1) недостатній рівень єдиної координації, контролю та взаємодії замовників завдань і проектів у сфері інформатизації та розвитку електронного урядування;
- 2) економічна криза, що призвела до зменшення обсягу фінансування завдань та проектів у сфері розвитку електронного урядування;
- 3) низька якість, ефективність та результативність реалізації проектів і завдань у зазначеній сфері;
- 4) низька якість управління розробленням, впровадженням, підтримкою функціонування та розвитком інформаційно-телекомунікаційних систем (бази даних, реєстри тощо) та ресурсів (центри обробки даних, телекомунікаційні мережі тощо) органів влади;
- 5) недостатній рівень інформаційної безпеки та захисту інформації;
- 6) недостатній рівень готовності державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб до запровадження і використання інструментів електронного урядування [3].

Отже, для успішного втілення та вдосконалення електронного урядування в Україні необхідно пройти складний шлях наближення системи державного управління до європейських стандартів. Проте, саме електронне урядування здатне змінити саму природу влади, зробити її більш прозорою та підконтрольною громадськості. Воно створює умови для нормального розвитку бізнесу, поліпшення інвестиційного клімату, зростання економіки, а також забезпечує реальну участь громадян у політичних процесах.

### **Література**

1. Електронне урядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Електронне\\_урядування](https://uk.wikipedia.org/wiki/Електронне_урядування)
2. Основні аспекти формування електронного уряду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://textbook.com.ua/politologiya/1473452015/s-32>
3. Концепція розвитку електронного урядування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p>

## **8. СУЧАСНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА МОВНА ПОЛІТИКА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ**

### **ЗМІСТ СУЧАСНИХ КОМУНІКАЦІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ**

БІЛОРУСОВ С.Г., к.т.н., доцент, Заслужений працівник освіти України,  
директор Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення  
кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого  
самоврядування, державних підприємств, установ і організацій  
СИПКО Ю.О., методист

Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації  
працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування,  
державних підприємств, установ і організацій

Однією із складових професійної компетентності кожного публічного службовця є ділова комунікація та культура міжособистісного спілкування. Вони займають значну частину робочого часу. В процесі ділової комунікації забезпечується можливість отримувати і передавати інформацію, здійснювати вплив на прийняття управлінських рішень в системі органів публічного управління.

Фахова комунікація набуває нині значимості одного з найважливіших видів управлінської діяльності. Наявні відмінності у стилях спілкування між колегами, підлеглими, іншими особами стають причиною непорозумінь, конфліктів, розчарувань і втрачених можливостей. Тому кожному керівнику, державному службовцю і посадовій особі місцевого самоврядування варто пам'ятати, що головна мета ділового спілкування полягає в досягненні взаємозацікавленого взаєморозуміння [1].

Поточного року на базі Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації в рамках проведення одноденних семінарів-тренінгів для працівників структурних підрозділів обласної державної адміністрації було здійснено опитування з питань ділової комунікації державних службовців. Зазначене анкетування дало змогу побачити наскільки службовці обізнані та володіють навичками міжособистісного спілкування та



діловою комунікацією. Так, державні службовці на питання щодо форми управлінського спілкування, яку вони використовують найчастіше, надають перевагу субординаційній, тобто адміністративно-правовій нормі взаємодії (71% респондентів). Натомість, дружня форма управлінського спілкування, яка передбачає неформальний взаємозв'язок, серед респондентів не знайшла підтримки (рис.1).

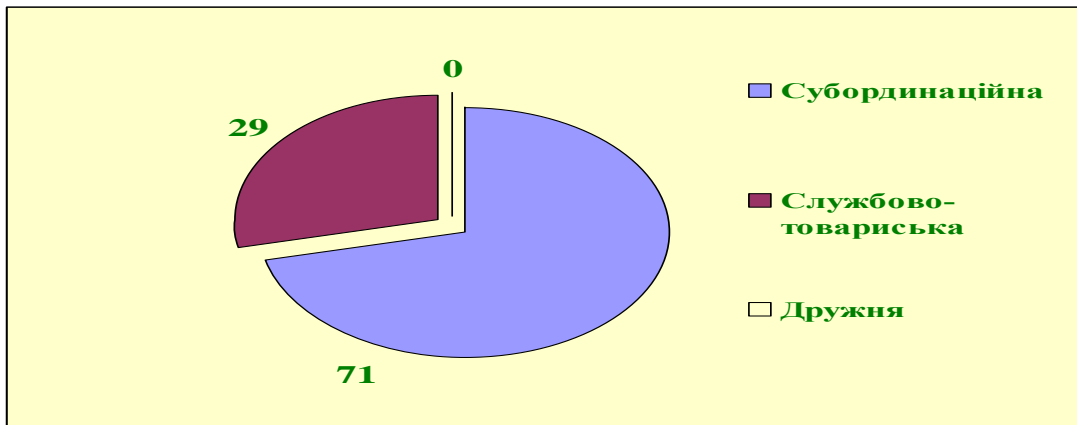


Рис. 1 Форми управлінського спілкування

Система спілкування суттєво впливає на клімат у колективі, роблячи його або теплим та доброзичливим, або ж холодним і байдужим. Від координації інформаційної, комунікативної, ділової взаємодії залежать не лише результати професійної діяльності, а й задоволення потреб та інтересів співробітників.

Як показали результати опитування, взаємодія співробітників та обмін інформацією є найголовнішими складовими ділового спілкування службовців (по 30%). Взаємний вплив учасників спілкування, формування відносин між суб'єктами комунікативного процесу та формування кожним співрозмовником образу внутрішнього «Я» набрали до 5 відсотків пріоритетності (рис.2).

Особливу роль для кожного учасника спілкування відіграє значимість інформації за умови, що вона не просто прийнята, почута, а й зрозуміла, осмислена. Обмін такою інформацією обов'язково передбачає психологічний вплив на партнера. Ефективне ділове спілкування – це не стільки обмін даними, скільки обмін думками. Більше того, це пошук спільного управлінського рішення. Будь-яка спільна справа передбачає спілкування і взаємодію учасників як необхідний засіб забезпечення її ефективності. Тому респондентам, за

100-відсотковою шкалою, було пропоновано визначити ключові навички міжособистісного спілкування, які їм притамані. Виявилось, що здатність донести своє повідомлення до співрозмовника пріоритетним вважають майже 17% опитуваних. Уміння слухати, робити самоаналіз співрозмовника, вміння поставити цілі та організувати роботу в команді є також одними із головних складових комунікативного процесу, де об'єктивність сприйняття та оцінювання співрозмовниками одне одного в процесі спілкування має надзвичайно велике значення (рис.3).

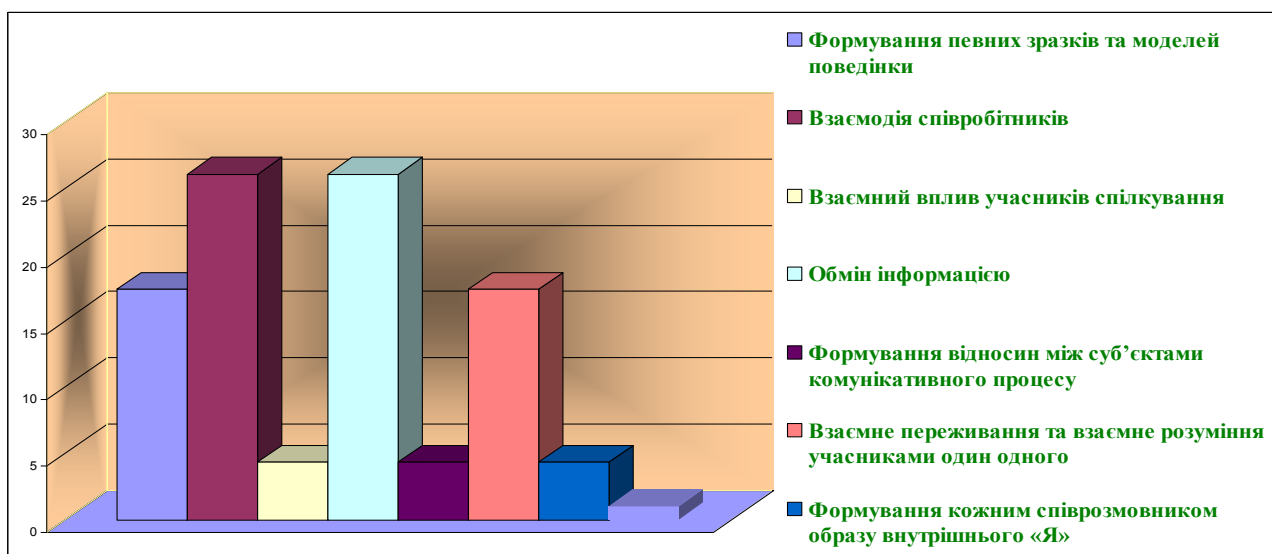
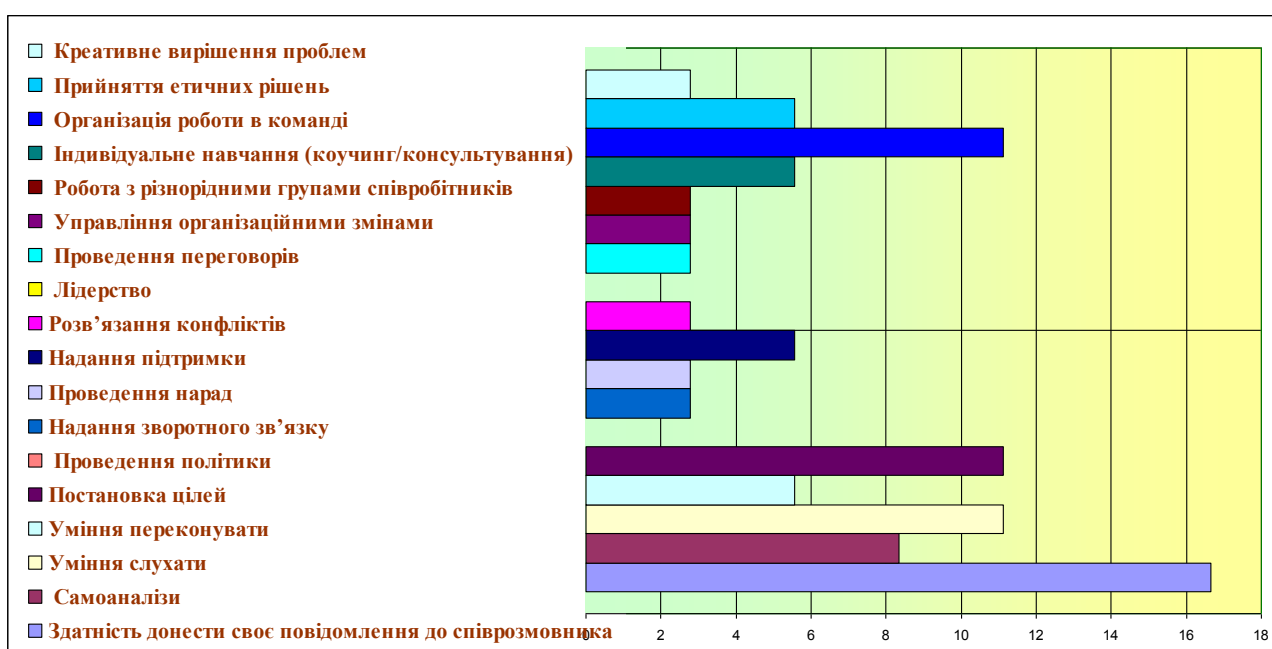


Рис. 2 Складові ділової комунікації



### Рис. 3 Ключові навички міжособистісного спілкування

Розвитку комунікацій сприяє запровадження на обласному та місцевому рівнях електронного врядування, а також єдинної системи документообігу. Протягом останніх двох років на базі Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації із зазначеної тематики було проведено навчання для державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування. Понад 400 осіб отримали знання та розширили навички з фахових питань.

В умовах входження України до європейського простіру важливим є вдосконалення мовних комунікацій. Ідеї мовної політики Ради Європи знаходять все ширшу потребу в нашій державі. Неможливо реалізувати соціальну та професійну мобільність людини без знання іноземних мов. Оволодіння іноземними мовами стає для громадян Європи одночасно правом і обов'язком. Враховуючи роль англійської мови як мови міжнародного спілкування та з метою сприяння її вивченню для розширення доступу до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей Херсонський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації протягом 2016-2017 років провів навчання за програмою 3-х місячного постійно діючого семінару мовного курсу «Ділова англійська мова» працівників апарату та структурних підрозділів обласної державної адміністрації [2].

В межах регіонального замовлення Центр планує і надалі продовжити практику проведення тематичних семінарів та тренінгів з удосконалення складових ділової комунікації, культури міжособистісного спілкування, а також фахових і мовних комунікацій.

### Література

1. Публічне управління: стратегія реформ 2020 : зб. тез XV Міжнар. наук. конгресу, 23 квітня 2015 р. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2015. – 400 с.
2. Білорусов С.Г. Ділова англійська мова як складова підвищення мовної компетентності державних службовців. // Розвиток професійних компетентностей державних службовців: комунікативний аспект: матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 3 – 4 листоп. 2016 року). Заг.ред В.С. Куйбіди, М.М. Зілинської, В.М. Сороко, Л.А. Гаєвської. – Київ: НАДУ, 2016 – С. 363 – 364.

## ПЕРЕДУМОВИ ЗНАННЄВОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ

ПОДЛУЖНА Н.О., к.е.н., доцент,  
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Формування економіки знань (далі - ЕЗ) відбуваються на основі якісної системи освіти, яка стає фундаментом для її побудови, дозволяє формувати і збільшувати людський капітал нації, забезпечує процеси безперервного навчання та виступає гарантом економічного прогресу. Реалізація процесів придбання сучасних професійних знань, своєчасного їх оновлення та розвиток необхідних навичок до інновацій може бути здійснено в умовах наявності достатнього обсягу знаннєвої потужності освітнього простору. Знаннєва потужність освітнього простору представляє собою максимально можливий випуск висококваліфікованих фахівців, які будуть володіти новітніми знаннями та сучасними навичками, затребувані на ринку праці та відповідати потребам національної економіки країни.

Отже, знаннєва потужність освітнього простору визначається на основі наявності пропорційно розташованих ВНЗ у регіонах країни та різних установ, на базі яких відбувається отримання необхідних і новітніх знань та навичок; викладацького складу педагогічних та науково-педагогічних працівників, що використовують інноваційні методи навчання; наявної чисельності носіїв знань (студентів, аспірантів, докторантів) які в майбутньому будуть виступати висококваліфікованими фахівцями на сучасних регіональних ринках праці. При систематичному моніторингу кількісних та якісних параметрів складних елементів знаннєвої потужності освітнього простору країни або регіону можна визначати потенційні можливості визначених територій до формування ЕЗ.

У дослідженні було використано основну офіційну статистику щодо визначення стану основних параметрів знаннєвої потужності освітнього простору в Україні на основі статистичного бюлетеня «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України» протягом 2010-2017 навчальних років [1-6].

У результаті дослідження встановлено, що зменшується знаннєвий потенціал країни за рахунок скорочення чисельності педагогічних та науково-педагогічних працівників університетів, академій, інститутів, коледжів, технікумів та училищ, що мають науковий ступінь кандидата та доктора наук. Так, протягом 2010-2016 рр. їх абсолютна кількість скоротилася на 4666 осіб, але в цілому їх кількість на 1 тисячу студентів постійно зростає від 33 до 48 осіб. Така закономірність свідчить про відставання темпів зростання чисельності викладачів від темпів зменшення чисельності студентів. Отже, чисельність студентів зменшується найшвидшими темпами, ніж чисельність викладачів. Така закономірність вказує на проблему зменшення чисельності молоді, яка у подальшому часі стане виступати висококваліфікованою пропозицією на ринку праці. До того ж зменшується загальна чисельність студентів, що вказує на проблеми заповнення місць для навчання у ВНЗ, які є найменш привабливими при Найбільш стійкою залишається динаміка показників чисельності докторантів в Україні. При цьому, треба відзначити, що найбільший темп скорочення досліджуваних показників відбувається у 2014-2015 навчальному року, у тому числі кількість студентів в Україні було скорочено майже на 15 % у порівнянні з 2013-2014 навчальним роком.

Моніторинг чисельності споживачів послуг освітнього простору України свідчить про значні зміни абсолютних показників кількості студентів, аспірантів, читачів бібліотек в Україні, їх кількість зменшено на 1012646, 8152 та 892632 або 39,0%, 24,0% та 26,3% відповідно на протязі 2009-2016 рр., при цьому, чисельність докторантів в Україні збільшується на 329 осіб або 22,5%, табл. 1. Таким чином, спостерігається тенденція скорочення чисельності студентів, отже, кількість студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації на кожну 1 тисячу наявного населення України зменшилася протягом 2009-2016 рр. на 34,3% (зі 57 до 37).

Таблиця 1 – Моніторинг чисельності споживачів послуг освітнього простору України та у перспективі висококваліфікованої пропозиції на національному ринку праці\*

| Показники                             | Навчальний рік   |           |           |           |           |           |           |           |
|---------------------------------------|--|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
|                                       | 2009-2010  | 2010-2011 | 2011-2012 | 2012-2013 | 2013-2014 | 2014-2015 | 2015-2016 | 2016-2017 |
|                                       | Абсолютні показники кількості, осіб                        |           |           |           |           |           |           |           |
| Студенти ВНЗ I-IV рівнів акредитації  | 2599400  | 2418111   | 2246363   | 2106174   | 1992882   | 1689226   | 1605270   | 1586754   |
| Аспіранти в Україні на кінець року    | 34115  | 33739     | 33321     | 32805     | 30740     | 27622     | 28487     | 25963     |
| Докторанти в Україні на кінець року   | 1463   | 1532      | 1598      | 1776      | 1795      | 1759      | 1821      | 1792      |
| Читачі у бібліотеках                  | н/д  | 3383592   | 3256896   | 3147721   | 3065977   | 2612109   | 2485892   | 2490960   |
|                                       | Відносні показники (на 1000 наявного населення України), ‰ |           |           |           |           |           |           |           |
| Студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації | 56,60  | 55,68     | 51,90     | 48,75     | 46,27     | 39,35     | 37,55     | 37,20     |
| Читачів бібліотек                     |  | 73,62     | 71,14     | 68,98     | 67,31     | 57,50     | 57,91     | 58,25     |
| Аспірантів                            | 0,74   | 0,73      | 0,73      | 0,72      | 0,67      | 0,61      | 0,66      | 0,61      |
| Докторантів                           | 0,03   | 0,03      | 0,03      | 0,04      | 0,04      | 0,04      | 0,04      | 0,04      |

*\*Систематизовано та розраховано автором на основі даних [1-6]*

Тобто зменшується кількість майбутніх висококваліфікованої фахівців на національному ринку праці, що говорить про зменшення знаннєвого потенціалу України. Отже, знаннєва потужність освітнього простору України характеризується значним зменшенням чисельності студентів, аспірантів та читачів бібліотек. При цьому, збільшення кількості викладачів, які мають наукову ступінь, на кожну 1000 студентів, протягом 2009-2017 р. складає 41,1% (зі 34 до 48 осіб), що свідчить про зміцнення потенціалу висококваліфікованого викладацького складу ВНЗ.

## Література

1. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2016-2017 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск О.О. Кармазіна] – Київ, 2017. – 208 с.
2. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2010-2011 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2017. – 207 с.
3. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на

- початок 2011-2012 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2016. – 219 с.
4. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2013-2014 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2014. – 165 с.
  5. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2014-2015 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2015. – 165 с.
  6. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2015-2016 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск О. О. Кармазіна] – Київ, 2016. – 170 с.

## НОВАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ЯК ОBOB'ЯЗКОВИЙ ЧИННИК ДЕРЖАВНОСТІ

ДЕМЧЕНКО В.М., к.філолог.н., доцент  
Херсонський національний технічний університет

В умовах сучасної України, коли її державність формується циклічно, не маючи концептуального підґрунтя, що у свою чергу зумовлено різними (часом – протилежно) політичними орієнтаціями громадян, будь-яка неоднотайність у чинниках цієї державності призводить до стагнації певного чинника. Одним із таких чинників є державна мова – українська, що отримала цей статус три десятиліття тому. З одного боку, можна сказати «аж три десятиліття тому», оскільки за такий час в умовах відповідної пуристичної стратегії молодій державі можна було б розвинути потужний інформаційний і політичний засіб, базований на давній етнічній мові, що завжди мала не менш як три чверті носіїв від населення цієї території; з іншого ж боку, кажемо «лише три десятиліття тому», адже реалії функціонування нашої мови мають багато негативних (недостатніх) особливостей, які зумовлені кількасотрічним впливом метрополійної російської мови, що панувала в усіх офіційних сферах комунікації, зокрема в науці та діловодстві.

Українські сучасні мовознавці зазначають про актуальне протистояння української та російської мови (компонентів традиційного білінгвізму, що були нерівноправними в умовах Російської та Радянської імперій – фактично в колоніальному статусі українських земель). Наразі це білінгвістичне протистояння має навіть ознаки війни, що доводять Г. Залізняк, Л. Масенко, Г. Мацюк та ін., зокрема І. Діак і В. Скляр зазначають про небезпеку русифікації, що має вплив не лише на мовленнєву поведінку українців, але й на структуру самої української мови (Р. Кісь, П. Ющук). Ці негативні ознаки потребують захисту мови, пуристичних заходів у цій сфері й перегляду офіційного правопису в напрямку його очищення від наслідків російськомовного панування (А. Бурячок, О. Пономарів та ін.).



Це панування залишило своєрідні відбитки – кальковані форми, що на фонетичному, лексичному, семантичному рівнях наповнюють українську літературну мову, не кажучи вже про загальнонародне мовлення. Частину цих кальок уже нівельовано, проте чимало їх залишається в мові, зокрема в науковому й діловому її масивах. Тобто саме ці субстрати, на яких базуються державні документи, закони, наукові дослідження, навчальна література, є захаращеними зайвими конструкціями та лексемами, що на українському етнічному ґрунті є чужими, нелогічними й неорганічними [1], й натомість мають власне українські відповідники, уживання яких уважалося завжди «нелітературним», «не стильовим», «побутовим» тощо. Ми таке вживання назвемо новаційним і розглянемо в цій статті кілька прикладів такої органічної заміни, що потрібні в науковій субмові.

Однією з найбільш дискусійних новацій стане написання складних слів-термінів, які пишуться за принципом «у нас так прийнято». Відразу зауважимо, що й у російській мові це написання (з дефісом) пояснюється тезою «і в деяких інших випадках», хоча порушує елементарні шкільні правила. Так, у юриспруденції давно функціонують терміни «адміністративно-правові», «цивільно-правові», «міжнародно-правові» тощо (кодифіковані в численних законах, назвах галузей правової науки, навчальних дисциплін і кафедр). Такі форми категорично не правильні, оскільки цю словотвірну модель побудовано на підрядному словосполученні «... право», що за відповідним правилом потребує написання похідного складного слова разом [2, с. 41, 42].

Цікаво, що в науковій термінології існують й інші складні слова цієї моделі, але які пишуться разом (тобто за правилом). Це насамперед одиниця «загальноправові» (від сполуки «загальне право»), що в деяких українських вишах усе одно буває з дефісом (у назві кафедри). Нас це й не дивує, оскільки в деяких вишах і навчальний відділ як офіційна структура має кальковану назву «учбовий» (типу по-старому). Аналогічно прийнято писати й термін «приватноправові» (від «приватне право»), у парі з яким часто вживається неправильна форма «публічно-правові». До того ж формулювання

«приватноправові» взагалі недоладне, оскільки неправильно перекладає рос. «частное» (у цьому разі – «часткове», «окреме»). Тому більш логічною формою буде «окреме право», а тому варто писати «окремоправові» (або й «конкретноправові»).

Ця мовна колізія (у термінах права) – «приватноправові» але «публічно-правові» – якнайкраще свідчить про хаотичність у системі термінології (ще раз зазначимо – і російськомовної також), адже логіки тут немає жодної: «приватне право» і «публічне право» – повною мірою аналогічні за семантичною моделлю поняття. Тому той дефіс у такій моделі є недоладним.

Дивно, але навіть у правописі української мови аргументом до такої недоладності є слово «узвичаєне» (як приклад – «всесвітньо-історичний», хоча й «всесвітня історія»). Це однозначно нелогічно, а причина одна – виконання свого часу наукового «замовлення» щодо «зближення» з російською мовою (найбільш конкретно – у 60-70-ті роки ХХ століття).

Зрештою можна зробити висновок, що елементи цього «зближення» потрібно нагально прибирати з українського мовлення, зокрема у сферах науки, діловодства та права (оформлення текстів законів). Ці новації збережуть структуру етнічної мови та зміцнять її у статусі державної.

### **Література**

1. Демченко В. М. Органічна та неорганічна українська мова : монографія. – Херсон: Мрія, 2003. – 188 с.
2. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні, Інститут української мови. – К. : «Наукова думка», 2012. – 286 с.

## СУЧАСНА МОВА ДОКУМЕНТІВ І ПЕРСПЕКТИВА PLAIN UKRAINIAN

ЛЕВИЦЬКИЙ В.А., к.філолог.н., головний спеціаліст,  
Генеральна прокуратура України

Стилістичне вдосконалення ділових паперів становить важливий напрям у забезпеченні управлінських процесів як в Україні, так і за кордоном. Свідченням цього є, зокрема, запровадження вимог стосовно дохідливої англійської мови (plain English) в Уряді США. Розробка відповідних принципів та рекомендацій активно здійснювалася протягом тривалого періоду, а її активізація припала на 1990-і роки [2, р. і]. У подальшому ухвалено Публічний Закон від 13.10.2010 № 111-274 (т. зв. Акт про дохідливе письмо), яким органи виконавчої влади зобов'язано всебічно додержуватися зрозумілого викладу в документах тощо.

Підвищення рівня володіння державною мовою передбачено також середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р (далі – план). Згідно з п. 14 його розділу II до провідних проектів для Уряду України належить утвердження української мови як державної на всій території України поряд із правильним застосуванням української мови. Ідеться про втілення таких пріоритетів в усіх публічних сферах суспільного життя, а отже, і в царині публічного управління. При цьому в чинних вітчизняних нормативно-правових актах конкретні шляхи узвичаєння дохідливого письма, певної plain Ukrainian за моделлю plain English, не ініційовано. Мета запропонованого дослідження – вирізнити показові проблеми, насамперед організаційного характеру, вирішення яких може посприяти поліпшенню мови документів в Україні.

Варто зауважити, що вищезгадані пріоритети Кабінету Міністрів України неповною мірою деталізовані. У плані наголошено лише на послуговуванні мовою згідно з українським правописом. Водночас сам правопис у новій редакції дотепер не розроблено. Крім того, низка істотних лінгвістичних

особливостей, пов'язаних зі складанням ділових паперів, досі не регламентується та в принципі не повинна охоплюватися ним. Скажімо, принципи добору мовних засобів з огляду на комунікативну ситуацію потребують більш специфічного врегулювання. Тому перспективнішим на вказаній ділянці видається юридичне визначення поняття «стиль [мови]» із подальшою підготовкою та введенням в ужиток нових джерел правових і лінгвістичних норм.

Прикметно, що аналогічний термін не актуалізується в законах і рідко вживається в підзаконних актах. Не усуваються й недоліки, властиві категорійному апарату окремих рішень Уряду. Так, згідно з додатками 1, 2 до Порядку атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 301, мовна та комунікативна компетентність співвідносяться зі знаннями, уміннями та навичками з володіння офіційно-діловим стилем української мови. За документами закріплено «діловий» стиль пунктом 41 Типової інструкції з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади, затвердженої постановою Уряду України від 17.01.2018 № 55. Своєю чергою, термін «діловий стиль мови», на відміну від «офіційно-діловий стиль мови», не суголосить усталеним лінгвістичним уявленням [1, с. 449–450, 655].

Нормативна база окремих державних органів суттєво не впливає на окреслену ситуацію. На відомчому рівні чи не єдиним дієвим способом узагальнити формальні та змістові особливості документів залишається використання галузевих інструкцій з діловодства, виданих на основі Типової.

Симптоматично, що в Україні питання мови ділових паперів ототожнюються саме зі сферою організації роботи з документами. Іншим є досвід ряду країн ЄС і США. Наприклад, указаним американським Публічним Законом передбачено наявність спеціальних інструкцій із письма (writing guidelines). Поширення в ряді держав, передусім європейських, набула і практика укладання більш прикладних стилістичних посібників (style manual),

чинних у межах певних юридичних осіб. Як наслідок, у вітчизняних реаліях поза чіткими вимогами опиняється ряд жанрів ділового мовлення. Справді, не регламентовано вичерпний перелік реквізитів доручення – самостійного документа (у кримінальному провадженні і т. д.), а не лише складника наказу (розпорядження) чи будь-якої резолюції. Не виробилося й бачення з приводу специфіки електронного листа. Утім, обов'язковість вступної та мотивувальної частин тексту у службовому повідомленні e-mail («За вказівкою начальника управління А скеровую Вам матеріали, що можуть виявитися корисними для термінової доповіді начальнику Департаменту Б»), засади застосування інших реквізитів у ньому (роль позицій табулятора за умови їх можливого автоматичного недодержання при надсиланні) заслуговують на ретельне фахове обговорення.

Отже, вагомими на сьогодні постають розробка та запровадження приписів щодо застосування українського офіційно-ділового мовлення. Для досягнення відповідних цілей доречно повністю легітимувати стилістичну термінологію та в подальшому системно унормувати лінгвістичні особливості документів. У зв'язку із цим істотними видаються більш популярний та практичний характер вимог, викладених і в інструкціях, і в профільних офіційних посібниках, а також урахування впливу актуальних каналів комунікації на службове спілкування (електронний міжвідомчий обмін поряд із універсальнішими можливостями мережі Інтернет). Указані питання потребують докладного опрацювання, зокрема в межах спеціальних міжвідомчих стратегій.

### **Література**

1. Українська мова : Енциклопедія / редкол.: В. Русанівський (співгол.) та ін. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
2. Introduction // Federal Plain Language Guidelines. – 2011. – Rev. 1 : May. – P. i.

## LANGUAGE POLICY

ДАШЕВСЬКА Л.М., викладач  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

The phrase "language policy" appeared in the optimistic days immediately after the Second World War, when many societies faced the challenges of perestroika. At a time when natural science scholars made a huge contribution to the military victory (invention of radar, decryption of Enigma, etc.), representatives of social disciplines hoped to be useful in solving post-war problems, creating economic and other kinds of plans and schemes. In particular, linguists chose the direction of their research as language pictures of newly created independent states, and labeled such activity as "linguistic planning", although they were not yet clearly aware of what this "plan" should look like. Instead, they generally agreed that such planning creates a linguistic "policy" – officially established set of rules for the use and presentation of language within the state.

In fact, this phenomenon was not new, but only scientifically and comprehensively redefined and structured. In the past similar signs had a linguistic and political direction in the newly formed Western states of the nineteenth century (when a surge of nationalism led to the emergence of modern Germany, Italy, Romania, Greece and other states), as well as internationally adopted decisions regarding the entire nations that arose on the ruins of the former empires after the First World War. However, the basic principle of Bismarck and Ferry of both these periods – "nations are determined in their own territory and language," under new conditions raised the question: "What should it be done with many other languages, common and not very common, which got the status of "minority language" because of their" weak "position within the newly-created states?" A fairly simple answer was found in Europe: as soon as The Paris Peace Conference and The Treaty of Versailles established new borders voluntary and involuntary mass migrations proved ethnic "purity" of each nation-state to the point where a decision on recognizing or ignoring minority rights depended solely on the good will of the government. By the way, for

Ukrainians, this meant deportation from territories under control of Poland (operation "Vistula").

Subsequently, a specific language function was fixed officially in the constitutions or laws (as state language, language of government, communication, education etc. – the so-called "planning status of the language "), process of modifying national language began for such functions as standardization, development of scientific, technical, commercial terminology - all that in modern terms is called "planning language content."

However, in practice, plans of linguists (as well as economic plans of their colleagues) have rarely been effective, at least in democratic societies, since they often contradicted actual demographic situation and strong emotional factors (nationalism, religion, ethnic identity, etc.), that explained special value of language for members of society. As a result, without achieving desired results, classical linguistic planning of the mid-twentieth century disappeared, leaving language policy of many nations to evolve almost without regard to any plans and schemes. An obvious example is Africa where linguistic diversity created by imposing of colonial boundaries on primary migrating societies led to officially undesirable, but inevitable development of imperial languages. Nations of Central Europe and the former Soviet Union, just released from the pressure of Soviet Russification, rushed to secure status of national languages for guaranteeing their identity, but they faced with challenges of English-speaking globalization and idealistic Western European policy of protection the languages of national minorities.

Thus, appeals are increasingly being made for rethinking possibilities of "language planning" and introducing a more comprehensive approach, a kind of language management, government, results of which are no plans, but strategies that allow and take into account effects of many other factors.

Taking into account mentioned above, one of last publications of Cambridge University Professor Bernard Spolsky defines language policy as a system of three interconnected but independent components. First of these is real language practice of language community (society) of members – a language or dialect they use for each

particular communicative function, a particular interlocutor, what rules they adhere to in different situations and so on. This is real linguistic policy of a society whose non-compliance denotes a speaker as a foreigner or rebel. The second component, which is formed predominantly by the previous one, but has a separate meaning, is value of a language or dialect for a particular community, awareness of their importance. In some cases, such views are formalized in language ideology that supported part of society. This ideology may coincide with official state policy, but it can also be a unifying factor for opposition forces to the government. Finally, the third element - the above-mentioned linguistic planning, or in modern science - language management - attempts by individual members of linguistic community that have (or think they have) appropriate authority to change language situation, in particular through coercion or encouragement of others to use another dialect or even another language.

Thus, usual understanding of notion "language policy" is in fact language planning (government, management), that is, only a component of language policy in society. Of course, achievements and defeats of language planning influence the state of politics in general, but even with the complete lack of such planning (lack of active attempts to change the existing status quo) language policy does not cease to exist, if there are at least two interlocutors.

Each of us is a participant in language policy: we choose what language to speak and write, which to be proud of and what to learn, what to improve and what our children will learn. Moreover, everyone can contribute to language planning through personal studies and work, educational establishments, public organizations, public service and elective office.

#### Література

1. Language Policy by Bernard Spolsky . Published August 13th 2014 by Cambridge University Press (first published January 1st 2003), 250 pages.



## СУЧАСНЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ: ПОГЛЯД НА НОВИЙ ФОРМАТ МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

СОКОЛОВА О.А., старший викладач,  
Національна академія державного управління при Президентові України

Становлення України як демократичної правової держави, зовнішньополітичний курс на євроінтеграцію передбачає формування нової моделі взаємодії влади з громадськістю, утвердження в державному управлінні моделі публічного управління та адміністрування, досягнення оптимізації та гармонізації правових відносин, створення діалогової системи зв'язків з населенням, в основі якої – принципи довіри і партнерства, збалансування та погодження інтересів, взаєморозуміння і прозорості у стосунках, конструктивного громадського контролю та критики. Розв'язання проблеми налагодження ефективної взаємодії з громадськістю, створення позитивного іміджу влади, формування довіри до політичного владного корпусу – надзвичайно актуальне питання для кадрів публічної служби. Результативність значною мірою залежить не тільки від професіональних якостей державних службовців, але й від особистісних характеристик – від зовнішнього вигляду до природних рис вдачі. І серед них мова – як один із визначальних індикаторів особистісної харизми посадовця будь-якого рангу. Сократівське «*Заговори, щоб я тебе побачив!*» актуальне й сьогодні, та потребує підкріплення дією: іншими словами, вибір мовно-комунікаційної моделі для публічного спілкування диктує й відповідний зразок поведінкової моделі.

Комунікація (лат. *communicatio*, від *communico* – «роблю спільним, пов'язую, спілкуюсь») – спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями – передбачає обмін інформацією між двома або більше сторонами, на відміну від інформування, де потік інформації є однонаправленим. Тобто в основі самого поняття закладено мовний формат інформування (буквально: спілкування) і високий рівень культури співрозмовників, особливо за умови дискусії, суперечки, узгодження спірних питань тощо. Виховання еристичної (від грец.

*eristikos* – той, хто сперечається) культури управлінських кадрів – справа державної ваги, могутній державотворчий чинник. Сьогодні мало бути лише обізнаним з основними мовними нормами. Для досягнення поставленої мети необхідно також вміло і вправно використовувати все багатство словникового складу, граматичних засобів і просодичних можливостей мовлення; уміти точно, змістовно й грамотно висловити свою думку. А ще складніше – навчитися грамотно вести діалог із співрозмовником (опонентом), полемізувати, аргументовано сперечатися, вибудовуючи у такий спосіб демократичну модель сучасного українського суспільства. Монологічний стиль спілкування домінує тільки в тоталітарному суспільстві, якому притаманна жорстка ідеологія, а тому «головним вважається не обмін думками, а беззастережна підтримка певної точки зору» [2, с. 4]. За умови ж діалогічності кожен із співрозмовників під час комунікації може рівноцінно відстоювати власну позицію, знаходити прибічників-однодумців, а отже, формувати власний політичний табір.

Часто сучасні управлінці і навіть політичні лідери намагаються уникнути діалогу, вважаючи, що він провокує небажані конфлікти з усіма їх негативними наслідками. Проте будь-які суперечки, непорозуміння і врешті-решт конфлікт, за умови мудрих і виважених, «шахових» кроків, можна розв'язати конструктивно, та досягнути згоди, вигідної обом сторонам. Конфлікт – це сигнал про необхідність змін [1, с.108]. І виграє той, хто прагне демократії, хто не боїться дискусії, полеміки, диспуту, дебатів та інших жанрів еристичного публічного мовлення.

Діалог – це не просто розмова двох. На сьогодні – це елемент нового політичного мислення, інструмент формування цивілізованих суспільних і міжнародних відносин. Він вимагає поваги до співрозмовника, навчає уважно слухати і чути як однодумця, так і опонента, щоб згодом побудувати монолог-ствердження чи монолог-заперечення на основі сказаного, повернути на свій бік однодумців або переконати у своїй правоті тих, хто сумнівався. Висловлювання у складі діалогу тісно пов'язані між собою інтонацією,

мімікою, жестами, логікою побудови, залежністю структури і змісту репліки-відповіді від попередньої репліки, а тому для успішної реалізації діалогічної мови управлінці повинні володіти потужним арсеналом психолінгвістичних знань і навичок, уміти серед неповних речень, слів-речень і навіть окремих вигуків знаходити нове, невідоме, інформаційне ядро повідомлення. Лише за цих умов можна вплинути на думки, а отже, на поведінку співгромадян, на формування національно-мовної свідомості сучасних українців.

І саме тому стає очевидним, наскільки актуальне сьогодні створення державних службовців нової генерації, для яких знання з риторики діалогічного (еристичного) мовлення стануть необхідними, мов повітря: як для формування власного, так і державного демократичного іміджу. До стратегії навчання майбутніх державних лідерів, до програм підвищення кваліфікації державних службовців обов'язково має бути включено професійні освітньо-виховні послуги з надання можливостей для здобуття належних навичок управлінської культури та ділового спілкування і комунікацій, риторики і підготовки публічного виступу, ведення переговорів, розв'язання конфліктів, ділового етикету. Англійський державний діяч лорд Честерфилд запевняв: «Розум і знання – це найперші та найнеобхідніші умови для успіху. Але вони ніколи не будуть належним чином оцінені, якщо до них не докласти гарні манери» [3]. Саме такого навчального симбіозу маємо прагнути в новому форматі ділових відносин влади з громадою – не лише знання, вміння, навички, а й бажання в дії працювати на благо суспільства, дотримуватись правил етикету та бути готовим до цивілізованого діалогу.

### **Література**

1. Элизабет Мермани. Коммуникация и коммуникабельность / Пер. с нем.– Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 207. – 296 с.
2. Хоменко І. В. Еристика: мистецтво полеміки: Навч. посіб. – К.:Юрінком Інтер, 2001. – 192 с.
3. Честерфилд Ф. Д. С. Письма к сыну / Ф. Д. С. Честерфилд; [пер. с англ. А. М. Шадрина] – М.: РИПОЛ классик, 2013. – 368 с.

## СУЧАСНІ КОМУНІКАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

ВИНОГРАДОВА Т.І., старший викладач,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»  
СОКОЛЕНКО С.В., студентка,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Для ефективного функціонування будь-якої організації необхідно забезпечити належні комунікації. Однак управлінська практика дає можливість констатувати, що створення ефективної, надійної системи обміну інформацією, яка б відповідала вимогам повноти, достатності, оперативності – це одна із найскладніших проблем в організаціях.

Комунікації – це діючі зв'язки й відносини між людьми, що представляють елементи системи й позасистемні елементи в соціальному (комунікаційному) середовищі. Відсутність зв'язку виключає елемент із системи. Головною формою здійснення зв'язку є психофізіологічний інструментарій: мова, міміка, мова жестів, образи й асоціації пам'яті, процес мислення, а вже потім – усілякі носії інформації й символіка, винайдені людиною. Така детермінованість людськими якостями збагачує наші уявлення про комунікацію.

Комунікація будь-якого типу розглядається як процес, який визначений соціокультурними закономірностями. Завдяки зовнішнім впливам, специфіці структур соціокультурних комунікацій, наявності в процесі комунікації усвідомлених уявлень і неусвідомлених спонукань, ми маємо можливість виділити базис для диференціації комунікаційних процесів в суспільстві.

Обмін інформацією пронизує всі управлінські функції, тому комунікації розглядаються як сполучний процес у менеджменті. Західні спеціалісти стверджують, що керівники від 50 до 90% свого робочого часу витрачають на комунікації. Слід врахувати, що керівники обмінюються інформацією для реалізації своєї ролі в міжособистісних стосунках, у процесі прийняття управлінських рішень, для виконання функцій планування, організації, мотивації та контролю.

Для менеджера доступними є два типи комунікацій: формальні та неформальні. Формальні комунікації – передбачені організаційною структурою. Вони поділяються на вертикальні, горизонтальні та діагональні.

До вертикальних комунікацій належать комунікації зверху вниз і знизу вгору, під час яких відбувається ознайомлення працівників з цілями організації; викладення конкретних інструкцій, забезпечення розуміння роботи та зв'язку з іншими завданнями організації; надання інформації про процедури і методи виконання роботи; забезпечення підлеглих інформацією зворотного зв'язку. Вони допомагають пов'язувати різні рівні організації, координувати їх діяльність. Горизонтальні комунікації здійснюються між особами, які знаходяться на одному рівні ієрархії, що забезпечує координацію діяльності. Ефективність горизонтальних комунікацій пояснюється значним рівнем розуміння працівниками характеру роботи своїх колег і проблем, що виникають у функціонуванні суміжних підрозділів. Діагональні комунікації здійснюються між особами, які перебувають на різних рівнях ієрархії. Такі комунікації характерні також для зв'язків між лінійними підрозділами, якщо один з них є головним з певної функції.

Неформальні комунікації – не передбачені організаційною структурою, здійснюються неформально, за допомогою незапланованих керівництвом способів та характеризуються: швидкістю передавання інформації; можливістю доповнювати формальні канали комунікацій; передбачити характер неформальних комунікацій; оперувати останніми новинами тощо. Для вироблення оптимальних управлінських рішень менеджери повинні використовувати всі канали комунікацій.

На сьогодні державні структури зацікавлені у роз'ясненні, інформуванні та популяризації своєї діяльності. Інформація має сприяти збільшенню капіталу довіри до роботи державного апарату. Важливим аспектом розвитку інформаційного суспільства стає налагодження двосторонньої комунікації між владою і громадянами, надання можливості використання технологій

«електронної демократії», створення інтерактивних сервісів для громадян, які представляють органи влади на всіх рівнях.

У науці державного управління домінуючим є дуалістичний підхід до комунікації та інформаційного обміну: в аспекті внутрішньо- організаційних комунікацій і зовнішніх комунікацій. Оптимальне інформаційно-комунікативне середовище має формуватись як у зовнішньому інформаційному просторі, так і всередині, у процесі управлінської діяльності. Такий підхід здатний зробити комунікацію державних службовців адекватною сучасним викликам інформаційного суспільства [1; 2; 4]. За допомогою системи публічного менеджменту змінюється комунікативна взаємодія між урядом та суспільством у цілому. У зв'язку з цим основне вміння, якого потребує сучасний державний менеджер, полягає в здатності бути гнучким комунікантом, спроможним взаємодіяти з політиками, адміністративними працівниками та громадськістю. Комунікація з громадськістю діє як регулюючий і координуючий механізм у взаєминах держави і суспільства, що забезпечує стабільність і ефективність функціонування суспільного організму в цілому. Отже, взаємодія працівників організації здійснюється із застосуванням різних видів комунікацій. Вибір менеджером адекватного ситуації виду створює учасникам комунікаційного процесу сприятливі умови для ефективного обміну інформацією.

### Література

1. Комунікативна парадигма суспільного розвитку : навч. посіб. / О. В. Соснін, А. М. Михненко, Л. В. Литвинова. – К. : НАДУ, 2011. – 220 с.
2. Конечкая В. П. Социология коммуникации : учебник / В. П. Конечкая. – М. : Междунар. ун-т бизнеса и упр., 1997. – 304 с.
3. Курасова Є. А. Престиж державних службовців: структурно-функціональний аналіз / Є. А. Курасова // Актуальні проблеми держ. упр. : зб. наук. пр. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 4 (22). – С. 218–229.
4. Литвинова Л. В. Сучасні проблеми формування організаційної культури державних службовців / Л. В. Литвинова // Вісн. НАДУ, 2008. – № 3. – С. 53–59.

## **9. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

### **ОКРЕМІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

БІЛОРУСОВ С.Г., к.т.н., доцент, Заслужений працівник освіти України, директор Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій

Процеси переосмислення правової дійсності активно стимулюються розробленням і ухваленням цілої низки нових нормативно-правових актів. За цих умов зростання кількості актів прямо не пов'язане з ефективністю правового регулювання, оскільки недоліки законодавчого регулювання усуваються за рахунок прийняття нових «кращих» законів, а потім – ще «кращих». Як наголосив Президент України П. Порошенко: «Законодавча і виконавча влада повинна сьогодні створити надійні, чіткі та зрозумілі людям принципи й механізми реформування, для того щоб суперечливі, але давно назрілі політичні та управлінські рішення викликали не тривогу і страх, а впевненість у завтрашньому дні й довіру до власної держави та її послідовної політики» [1]. В контексті сказаного – актуальність питання удосконалення організаційно-правового механізму прийняття нормативно-правових актів не викликає сумніву.

Сьогодні як у суспільства, так і у владі постійно виникає питання з приводу ефективності застосування законодавства, а саме, чи існують механізми, конструкції, схеми, які впливають на підвищення ефективності певного акта або системи таких законодавчих актів.

Сучасні реалії розвитку українського суспільства та держави потребують вироблення нових форм і методів взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства. Для того, щоб ця взаємодія була ефективною, збалансованою та ґрунтувалася на засадах партнерства, потрібне якісне нормативно-правове забезпечення. На

сьогодні в Україні розроблено та прийнято ряд нормативно-правових документів, які створюють сприятливі умови для розвитку громадянського суспільства та удосконалюють його взаємодію із публічною владою.

Саме від того, яка система цінностей, поглядів, переконань та принципів буде покладена в основу підготовки та прийняття як законів, так і підзаконних нормативно-правових актів, залежатиме подальший процес дії права, втілення його в систему існуючих суспільних відносин та розвиток правової системи України в цілому.

Серед ключових негативних особливостей функціонування місцевого самоврядування є питання недосконалості його правового забезпечення. Насамперед це виявляється у відсутності чіткого розмежування повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, що породжує певні конфлікти між різними рівнями влади як по горизонталі, так і по вертикалі, вносить додаткову напругу у відносини між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Тому одним із важливих напрямів зменшення зазначеної напруги є запозичення іноземного досвіду щодо взаємодії органів публічної влади шляхом запровадження переговорів між державою та представниками територіальних громад з питань прийняття законопроектів, резолюцій і планів, які можуть впливати на фінансовий стан місцевого самоврядування та перспективи розвитку економічної ситуації тощо.

Як приклад, проведення опитування в Херсонському обласному центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації серед посадових осіб органів місцевого самоврядування Херсонської області з питань визначення найважливіших складових формування соціально-політичної та правової бази реформи місцевого самоврядування, показало, що другим по значимості було визначено розробку нових законопроектів про місцеве самоврядування, про місцеві державні адміністрації, інших законодавчих актів у сфері земельних, господарських та цивільних відносин (рис. 1).

За результатами цього опитування також можна визначити вагомість проведення широкої інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо прийнятих



державних нормативно-правових актів з питань місцевого самоврядування, а також створення конституційної основи утворення виконавчих органів обласних та районних рад і розмежування їх повноважень. Важливим залишаються законодавче забезпечення комунальної власності об'єднаних територіальних громад.



Рис. 1 Найважливіші складові формування соціально-політичної та правової бази реформи місцевого самоврядування

Важливою інноваційною новелою удосконалення законодавства щодо організаційно-правових механізмів прийняття нормативно-правових актів стало рішення КМУ від 19 серпня 2017 року про перехід в електронний формат процедури опрацювання нормативно-правових актів органів влади.

Вподальшому, доцільно передбачити формування системи законодавчого забезпечення електронної взаємодії при здійсненні публічного управління, що включатиме як національний стандарт, так і локальні адміністративні регламенти для кожного органу публічної влади.

### Література

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році [Електронний ресурс] : щорічне Послання Президента України до Верхов. Ради

## **INSTITUTIONALIZATION OF STATE-CIVIL COMMUNICATION: INTERNATIONAL ASPECTS**

ЧАПЛАЙ И.В., кандидат наук по государственному управлению,  
Межрегиональная Академия управления персоналом

For today, in the science of state administration, the notion of "institutionalization" has no single and unique interpretation. Scientists-practitioners distinguish two classic approaches to the interpretation of this concept. The first approach was initiated by the famous German sociologist, M. Weber, in which institutionalization was proposed to be regarded as "the process of creating a legal-rational system of institutions, which included both the individual level, on which the norms had been created, and the system, on which the structure was formed" [1, с. 182]. M. Weber noted that institutionalization would involve the creation of a sequence and homogeneity in the organization of a particular process. The process itself is formalized by structure and led by leaders. In addition to formalization and structuring, the process should be institutionalized if the goals of its participants become conservative or fundamental. A second approach to institutionalization was initiated by a representative of structural functionalism, T. Parsons, "which excluded individualistic aspects and completely drew attention to interactivity and social system. For him, institutionalization was like integration of the expectations of actors, which constituted a relevant interactive system of roles, united by common values" [1, с. 182]. On this basis, we can say that the meaning of institutionalization lies in the idea of the process can be institutionalized in such sense, that if they function within the framework of social institutions and organizations. All these ideas are important for the origins' theories, development and social movements' results of state-civil communication in general [2, с.15].

In our opinion, the above-mentioned approaches to the application of the notion of institutionalization are fundamental. Intellectual and informational resources are integrated in them, which, in turn, are the main factors of the indefinite development of the concept. Considering this, in order to better understanding possible vectors of

international experience development of in the institutionalization of state-civil society, it is important to consider its main aspects [3].

Differences in the definition of state-civil communication's institutionalization are not significant, however, the modern understanding of this concept needs to be distinguished from its main features, which absorbed the latest achievements of this concept (see Table 1.)

*Table 1.*

**The main signs of institutionalization of state-civil communication**

|    |   |
|----|---|
| 1. | Modern stage is characterized by the presence of multichannel communications from state authorities to citizens   |
| 2. | The ideological basis of the institutionalization of state-civil communication is the construction of a social-market public administration, where the government focuses on meeting the needs and demands of the public.                 |
| 3. | Construction on the basis of dialog interaction of power and society  |
| 4. | Implementation of control by the people over the formation of state-civil communication through relevant civil institutions and organizations   |
| 5. | Management of social systems is carried out with the help of certain informative influences   |
| 6. | From the point of view of institutional analysis to the state-civil communication tasks include: the development of goals, their systematization and optimization [4, c. 11-12]   |
| 7. | In the context of sustainable development, the institutionalization of state-civil communication requires the creation of a system in which experts working on communication will be guided by high societal ethical and moral interests. |

*Source: Results of the author's own research*

These features make it possible to isolate the notion of institutionalization of state and civil communication as an advanced system, the philosophy of forming state-civil communication, which needs to be oriented towards the needs of target groups of the population and disclosed in the joint law-making, information, consultation, etc. They emphasize the need to develop new institutional mechanisms of interaction, based on specific regulatory and organizational frameworks.

### **Література:**

1. Бень О. Т. Інституціоналізація: теоретична інтерпретація поняття / О. Т. Бень // Вісник Львівського університету. – 2012. – Вип. 6. – С. 181–190. – (Серія соціологічна).
2. Сучасні засоби комунікації як інструмент взаємодії з громадськістю в системі державного управління [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 "Механізми держ. упр." / П. А. Журавель ; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. - Київ, 2017. - 20 с.
3. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.bka.gv.at/site/6363/default.aspx>
4. Kadić, D. (2009) Civil Society in Bosnia and Herzegovina. Brussels: Trialog, P. 47.

## РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРУ В ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ

МИРОНОВ В.В., к.е.н., доцент  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Модернізація публічного управління, як свідчить досвід зарубіжних країн, дає змогу вирішити наступні ключові завдання:

- підвищити ефективність діяльності органів виконавчої влади та зменшити затрати на їх утримання;
- зміцнити довіру до держави з боку населення та приватного сектору, сприяти формуванню активного громадянського суспільства шляхом збільшення можливостей участі у процесі прийняття рішень;
- збільшити прозорість системи державної влади, підзвітної суспільству, де кожен знає, хто за що відповідає і кому підконтрольний;
- сприяти економічному розвитку держави, підвищенню її конкурентноздатності на світовому ринку;
- протидіяти таким негативним явищам як корупція, зловживання службовим становищем, надмірне регулювання соціально-економічних процесів;
- полегшити інтеграцію у наднаціональні об'єднання, зокрема Євросоюз, оскільки процеси глобалізації та універсалізації мають місце і у сфері публічного управління.

На вирішення цих завдань спрямовані сучасні концепції публічного управління, які уже повністю або частково реалізовані у деяких країнах світу. Серед них можна виділити три основних підходи, покладені в основу адміністративних реформ, реалізованих протягом останніх десятиліть, а саме: традиційна публічна адміністрація, нове публічне управління, публічне врядування.

Традиційна публічна адміністрація існувала у XIX – на початку XX століття, ключовою рисою якої була ієрархія. В той же час цей підхід характеризувався:

- відокремленням публічної адміністрації від політичної сфери;
- адміністрація є безперервною, передбачуваною та керованою правилами;
- адміністратори призначаються на основі кваліфікації та є підготовленими фахівцями;
- існує функціональний розподіл праці, ієрархія завдань і людей;
- ресурси належать публічній інституції, і не є власністю осіб, які працюють в ній;
- державні службовці працюють в першу чергу для задоволення суспільних потреб, а не приватного інтересу;
- раціональне, ієрархічне планування, використання методики аналізу витрат і доходів;
- розвиток базується на наукових результатах і експертній думці.

Нове публічне управління формується наприкінці 70-х років ХХ століття та існує по сьогоднішній день. Головними особливостями цього підходу є:

- публічні послуги розглядаються як завдання, які виконує конкурентний провайдер, державно-приватне партнерство, надання відповідних послуг;
- малий вплив держави, делегування влади, посилення координаційних функцій на центральному рівні;
- службовці публічної адміністрації виступають як надавачі послуг та менеджери;
- управління на основі цілей та завдань, а не правил та регуляторних норм;
- розвиток конкуренції та свободи вибору;
- орієнтація на клієнта-споживача;
- забезпечення гнучкості, гнучкої моделі організації та діяльності;
- забезпечення ефективності, контролю та звітності за результатами;
- покращення управління персоналом, використання управлінського підходу, що передбачає залучення працівників до процесу прийняття рішень;
- оптимізація інформаційних технологій;

- підвищення якості регуляторної системи;
- зосередження уваги на результатах.

Тенденціями розвитку публічного врядування, що виникло у XXI столітті є:

- публічні послуги розглядаються як продукт спільно створений з адміністрацією публічною;
- основні принципи - участь, прозорість, юридична визначеність, зворотній зв'язок, відповідальність та ефективність;
- орієнтованість на людей, громадян;
- механізми мережевого врядування широко використовуються;
- кооперуюча держава; прийняття децентралізованої стратегії;
- малий вплив публічної адміністрації, що зосереджується на координації мереж громадських/спільних інтересів;
- держава керується законом шляхом делегування, координації та участі;
- адміністрація та політики діють спільно для досягнення суспільного інтересу;
- службовці публічної адміністрації є захисниками державних інтересів та посередниками приватних інтересів;
- громадяни активні та відіграють роль співавторів управлінських рішень;
- широко використовуються адміністративні процедури та діалог між владою та громадянами;
- багатоступеневе врядування пропагується формально та неформально.

На сьогоднішній день в Україні відбувається активне використання підходів публічного управління та поступово досвід публічного врядування інших країн впроваджується в повсякденне життя.

## ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

ТКАЧУК А.І., к.і.н., доцент  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Публічне управління є формою діяльності органів виконавчої влади. Проте це не означає, що органи виконавчої влади діють виключно у названій формі. У певних випадках вони, насамперед Кабінет Міністрів України та міністерства, приймають політичні рішення, тобто займаються політичною діяльністю, яку необхідно чітко відмежовувати від публічного управління. Необхідність такого кроку впливає з положень національного законодавства та юридичних актів інституцій Європейського Союзу.

Публічне управління не поглинає собою політичну діяльність, які як за своєю сутністю, так і за особливостями правового регулювання утворюють окремі соціальні інститути, що, однак, не заважає їм взаємодіяти. Йдеться про те, що політичні рішення можуть бути реалізовані у процесі здійснення публічного управління.

Але на відміну від законотворчості та судочинства, публічне управління може здійснюватися також і іншими суб'єктами, зокрема:

- органом законодавчої влади (Верховна Рада України в особі апарату надає відповідь на інформаційний запит тощо);
- органами судової влади (апарат суду надає громадянину можливість ознайомитися із судовим рішенням на підставі Закону України «Про доступ до судових рішень» тощо);
- Президентом України (нагороджує державними нагородами; встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними тощо);
- органами прокуратури (здійснюють перевірку законності правових актів, прийнятих місцевою державною адміністрацією тощо);
- іншими органами державної влади, які не входять до системи органів виконавчої влади, наприклад, Національними комісіями регулювання природних монополій (видають ліцензії на зайняттями відповідними видами



господарської діяльності; здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення тощо);

- органами місцевого самоврядування (встановлюють місцеві податки і збори; приймають рішення про відчуження комунального майна тощо);

- суб'єктами делегованих повноважень, наприклад, громадським інспектором з охорони довкілля (перевіряє документи на право використання об'єктів тваринного світу, зупиняє транспортні (у тому числі плавучі) засоби та проводить їх огляд тощо) [1].

Взагалі публічне управління – це різновид суспільно корисної діяльності, яка здійснюється певною сукупністю суб'єктів, зокрема органами державної влади. У цьому випадку наглядним є взаємозв'язок публічного управління та державної влади, яка, відповідно до ч. 1 ст. 6 Конституції України [2], реалізується згідно з принципом розподілу влади, тобто органами законодавчої, виконавчої та судової влади.

Окрім того, публічне управління завжди здійснюється у контексті подій, що відбуваються в суспільстві і в реальних соціально-економічних, політичних і культурних умовах. Відповідно, публічне управління не може бути ізольованим від суспільства, оскільки воно реалізується частиною цього суспільства і в тісному взаємозв'язку із цим суспільством.

Взагалі публічне управління в класичному розумінні визначається як вплив суб'єкта управління (що володіє публічною владою) на об'єкт – суспільство (суспільні процеси, відносини) відповідно до покладених на нього суспільнозначущих функцій і повноважень. Тобто публічне управління виникає як результат певного суспільного договору між державою і суспільством, коли владними повноваженнями наділяються відповідні органи і посадові особи.

Суб'єктом і одночасно об'єктом публічного управління є громадянське суспільство, недержавні організації (різні самоврядні структури (громадські організації, об'єднання) та їхні органи), органи державної влади.

Безпосередньо управлінською ланкою суб'єктів управління є органи публічного управління: інституції, обрані шляхом прямих виборів, та їх виконавчі структури; посадові та службові особи, обрані шляхом прямих виборів; посадові та службові особи, призначені інституціями, та їх виконавчі структури.

Публічне управління також має свої особливості, які випливають з того факту, що суб'єкт публічного управління володіє повноваженнями, похідними від публічної влади (різні способи, засоби і методи застосування якої формують його сутність). Все це уможливорює розгляд публічного управління в трьох взаємопов'язаних аспектах: структурному, функціональному, компетенційному. Своєю чергою, компетенційний аспект (можливість примушувати) не буде мати ніякого значення без структурного аспекту (органів публічного управління), який може отримати реальне втілення тільки у функціональному аспекті (здійснення діяльності органами публічного управління). Приймавши до уваги вказані аспекти, можна констатувати, що публічне управління – це складна система, функціонування якої пов'язане із великою кількістю суперечностей [3, с.57-58].

### **Література**

1. Мельник Р.С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації // Адміністративне право і процес. – 2013. – №1 (3). – С. 8-14.
2. Конституція України : зі змінами та доповненнями / прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – Х. : Весна, 2012. – 48 с.
3. Обушна Н. Публічне управління як нова модель організації державного управління в Україні: теоретичний аспект // Ефективність державного управління: Збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 44. – С. 53-63.

# СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ПОПОВА О. В., к.ю.н., старший викладач  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університе»

З прийняттям та вступом в силу нового Закону України «Про державну службу» суттєво змінено підхід до сутності самої державної служби.

Проголошення України демократичною, правовою державою вимагало перегляду державно-владного механізму, методів і форм управління, будівництво основних інституцій демократичної держави [1].

Одним із пріоритетних напрямів адміністративної реформи в Україні виступає реформування державної служби.

Ключовим моментом Закону є безпосередньо визначення державної служби, без якого змістове наповнення цього Закону втрачає будь-який сенс. Аналіз даного Закону має розпочинатись саме з встановленням відповідності сутності державної служби тим керівним напрямом розвитку нашої держави, що задекларовані в Основному Законі [2].

Тому вивченню важливості та ролі державної служби, як одному із найважливіших інститутів державного управління в нашій незалежній державі приділяється дуже велике значення та значна увага для її подальшого розвитку та зміцнення.

Як вказується в Звіті ООН «Загальна оцінка країни Україна» в 1991р., з проголошенням незалежності, Україна була змушена розпочати будівництво основних інститутів демократичної держави практично з нуля, у Звіті зазначається, що протягом останнього десятиліття Україна повинна була виконувати нагальні завдання, пов'язані із забезпеченням умов для сталого розвитку та постійного руху в напрямі до демократії, що потребувало розвитку культури прав людини та формування сильного громадянського суспільства [3][4].

Одним із важливих завдань побудованих інститутів є державне управління, а одним із важливих інститутів державного управління є державна служба.

Згідно ст.1 Закону України «Про державну службу» зазначено, що державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави [5].

Державна служба, спрямована на задоволення потреб суспільства, забезпечення захисту основних прав і свобод людини і громадянина, стабільного розвитку країни. Але незважаючи на це, існують проблеми правового регулювання державної служби України, адже сучасний стан правового регулювання діяльності державної служби відстає від потреб і функцій демократичного суспільства, тому необхідно удосконалити систему державної служби. Так сучасних проблем правового регулювання державної служби належать:

- удосконалення нормативних актів службово-трудова правовідносин державних службовців;

- проблема обґрунтованості віднесення до державних службовців органів місцевого самоврядування, політичних діячів, суддів, прокурорів;

- обмеження права на державну службу;

- питання визначення правового статусу службовців державних підприємств і установ;

- реалізація права на державну службу не можливо без забезпечення організаційно-правової діяльності її державних органів, посадових осіб;

- проголошення права рівного доступу громадян до державної служби;

- відсутність мінімального вікового обмеження прийняття на державну службу.

Тому, необхідно вдосконалити поняття державної служби, щоб воно не тільки відповідало дійсності, але й виражало характерні риси державної

служби, досліджувалось та визначалось в правових науках, в тому числі і в галузевих дослідженнях.

Необхідно зазначити і те, що в розвитку теорії державної служби в сучасних умовах, ще є спірні питання, які підлягають вирішенню, адже наявність цих проблем та невирішених питань в теорії державної служби вказує на відсутність чіткого механізму даної науки; прийомів та методів роботи із ними, але ця ситуація вказує і на те, що теорія державної служби розвивається, відбуваються пошуки шляхів проблем, які виникають, здійснюється становлення теорії державної служби, як самостійної галузі знань.

### Література

1. Попова О.В.- Правовий статус державного службовця в умовах становлення публічної служби в Україні. Х.-2013
2. Іншин М.І. Особливості правового регулювання державної служби в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку /М.І.Іншин // Форум права.-2013. - №2.-С.165-179 [Електроний ресурс].
3. Загальна оцінка країни. Україна. Представництво ООН в Україні. – 2004. – С.4[Електронний ресурс].–Режим доступу:[www.un.org.ua /files / ССА\\_2004\\_ua.pdf](http://www.un.org.ua/files/ССА_2004_ua.pdf).
4. Грайнер Є.В.- Проблеми реформування інституту державної служби в Україні в контексті сучасних тенденцій Європейської інтеграції. /Державне будівництво №1/2015/
5. Закон України «Про державну службу» /Верховна Рада України  
Закон

## ДЕРЖАВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ПАНКРАТЬЄВА Т.Л., асистент,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»  
ВАЛЬХОВСЬКИЙ Д.С., магістрант  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Державно-правове регулювання реалізується застосуванням комплексу прийомів, способів і засобів юридичного впливу на соціально-правову сферу та її окремі елементи у процесі впорядкування суспільних відносин, основним учасником яких є державна влада. Власне правове регулювання можна розглядати як частину державного управління, оскільки ця функція належить виключно державі, що виступає гарантом права, володіючи при цьому монополією на правозастосовну і правоохоронну діяльність. Суб'єкти державного управління наділені державно-владними повноваженнями і виступають від імені держави.

Предметний зміст державно-правового регулювання складають: цілі, функції, державно-правові інститути, структури, принципи, організаційно-правові засоби, заходи, форми, методи, стадії, процедури, операції та інші елементи державного управління. Воно спрямоване на юридично формальні, головним чином державно-правові явища, які мають місце в управлінських процесах і відносинах.

Сутність державно-правового регулювання визначають його функціональне призначення і відповідні способи і технології юридичного забезпечення здійснення владної волі держави. Найважливішими серед них є: встановлення загальноприйнятих умов упорядкованості суспільних відносин у сфері державного управління: актуалізація правового регулювання поточної державно-управлінської діяльності; легітимізація державних органів, форм і методів їх діяльності; збалансування інтересів влади і суспільства; вироблення засобів державного управління, що забезпечують визначальну роль закону в діяльності держави.

Результат діяльності суб'єктів державного управління, спрямованої на вирішення певних проблем державного рівня, які, в свою чергу, асоціюються з відповідними управлінськими ситуаціями. На ситуаційний характер рішень вказує й усталене їх визначення як вибору однієї з альтернатив [1]. Саме виявлення таких ситуацій, їх аналіз (діагностування), формування обмежень та критеріїв для оцінки рішень, формування (виявлення) і оцінка альтернативних варіантів рішень, а також вибір одного з них є класичним процесом прийняття рішень. Діяльність із прийняття рішень є центральним пунктом теорії управління. Вона має характер сполучної щодо інших загальних функцій управління - планування, організації, мотивації, контролю. Принципи державного управління. Проти закономірностей, відношення або взаємозв'язки суспільно-політичного характеру й інших груп елементів державного управління, висловлені у вигляді певного наукового положення, що застосовується в теоретичній і практичній діяльності людей у сфері державного управління. Як правило, це фундаментальні, науково обґрунтовані, а в деяких випадках і законодавчо закріплені положення, відповідно до яких будується і функціонує система державного управління [2]. Найвідомішими є такі принципи державного управління: об'єктивності, універсальності, випереджувальною стану в державному управлінні, демократизму, поділу влади, законності, оптимізації управління, а також структурні принципи. Принцип активності державного управління зумовлює необхідність дотримуватися в усіх управлінських процесах вимог об'єктивних закономірностей та реальних можливостей суспільних сил. Згідно з принципом універсальності функції управління не відрізняються між галузями державного та приватного управління (менеджменту) [3]. Це дає змогу, аналізуючи низку проблем державного управління, що принципово не відрізняються від аналогічних проблем менеджменту або недостатньо вивчені, використовувати відповідні напрацювання науки управління, в тому числі закономірності, принципи, теорії, концепції, ідеї, підходи, методи, прийоми [4]. Структурні принципи державного управління – це комплекс принципів, які

систематизовані таким чином: структурно-цільові, що відображають закономірності раціональної побудови дерева цілей державного управління; структурно-функціональні, що характеризують закономірності та взаємозв'язки побудови функціональної структури державного управління; структурно-організаційні, які пов'язані із закономірностями та взаємозв'язками побудови організаційної структури державного управління; структурно-процесуальні, що дають уявлення про основні (визначальні) закономірності та взаємозв'язки раціонального й ефективного ведення управлінської діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. До загальних принципів державного управління можна зарахувати принцип єдності економіки та політики з пріоритетом політики, а також принцип поєднання загальних та локальних інтересів із збереженням пріоритету інтересів більш високого рівня. На практиці принципи управління набувають характеру норм, правил, якими керуються в управлінській діяльності відповідно до соціально-економічних умов, що склалися у суспільстві.

### **Література**

1. Симоненко В. Реформа публічної адміністрації в Україні: фальстарт тривалістю в 15 років / В.Симоненко // Економіка України. – №11 (588). – 2010. – С. 4 – 13.
2. Дубровин Ю. Новые направления современных административных реформ в ведущих странах европейского союза / Ю. Дубровин // Власть. – №1. – 2009. – С.131 – 134.
3. Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи: монографія / за заг.ред. Н. Р.Нижник, Н. Т.Гончарук // Д.: Монолит. – 2009. – С. 36 – 37.
4. Пристай Т. Господарсько-правові засоби захисту суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в чинному законодавстві / Т. Пристай // Юридична Україна. – 2013. – №1. – С. 84–88.



## **10. РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

### **ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ**

ТАНКЛЕВСЬКА Н.С., д.е.н., професор,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»  
СОЛОНАР Р.Р., голова Громадської організації «Новітній погляд»  
ЯРМОЛЕНКО В.В., аспірант,  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Фінансова політика держави у сучасних умовах ринкових перетворень виступає визначальною для розвитку національної економіки. Ускладнення процесів економічних трансформацій, посилення їх динамізму, фінансова криза та її негативні наслідки виявили, що існуюча фінансова політика виявилася недієздатною та низько ефективною, не в змозі адекватно і своєчасно реагувати на такі події. Тому питання формування державної фінансової політики розвитку країни залишаються актуальними та нагальними.

Існуючі нині наукові погляди на фінансову політику недостатньо вивчають як внутрішні, так і зовнішні чинники її формування, а також різні форми прояву. Єдності думок у визначенні поняття фінансової політики дотепер не досягнуто й у середовищі сучасних економістів. Зокрема, Кемпбелл Р. Макконнелл і Стенлі Л. Брю сполучають поняття фінансово-бюджетної й фіскальної політики, визначаючи їх як зміни, внесені урядом до порядку державних витрат й оподаткування, спрямовані на забезпечення повної зайнятості й неінфляційного національного продукту [1; 2].

Очевидно, що фіскальна політика - важлива, але все-таки частина загальної фінансової політики, пов'язаної передусім з політикою в галузі державних доходів. Більш логічним виглядає визначення фінансової політики представниками марксистської школи, що вбачають у фінансовій політиці сукупність державних заходів щодо стабілізації фінансових ресурсів, їхнього розподілу й використання для здійснення державою її функцій, указуючи, що

соціальна спрямованість й ефективність впливу фінансової політики на розвиток продуктивних сил і виробничих відносин визначаються об'єктивними закономірностями економічного розвитку, суспільно-політичним устроєм країни. Опарін В. трактує фінансову політику як комплекс дій і заходів, що здійснюються державою в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання та фінансових інституцій, громадян і безпосередньо держави з метою вирішення певних завдань і досягнення поставлених цілей [3]; С.Юрій як сукупність фінансових (розподільчих і перерозподільчих) заходів, які держава здійснює через фінансову систему [4]; О.Василик - діяльність держави, підприємства щодо цілеспрямованого використання фінансів [5].

Тому на відміну від її традиційного вузького тлумачення як діяльності держави і підприємств щодо цілеспрямованого використання фінансових ресурсів, нами здійснене удосконалення теоретичної інтерпретації категорії «фінансова політика» шляхом її розширення і трактоване як імперативну, теоретично й науково обґрунтовану систему заходів щодо планування, організації, регулювання й контролю фінансових відносин у процесі формування та використання фінансових ресурсів держави та підприємств.

На підставі узагальнення досягнень наукової думки у сфері державної фінансової політики, зорієнтованої на використання всієї сукупності категорій управління фінансовими відносинами (фінансового процесу, фінансового права, фінансів, фінансової системи, фінансового механізму, які становлять організаційно-економічний зміст фінансової політики), доведено, що фінансова політика – не тільки структурована, а й системна категорія, пов'язана з усіма елементами загальної економічної політики і раціонально взаємозалежна зі своїми структурними елементами. Особливість фінансової політики як науково-практичного поняття або як організаційно-економічної категорії полягає в тому, що в ній одночасно поєднуються й рівноправно співіснують об'єктивне (незалежно від волі й свідомості людей) і суб'єктивні (імперативне, державно-вольове, організаційно-управлінське) начала.

Розвиток фінансової теорії розглядається у взаємозв'язку з економічними школами і теоріями, концепціями. Проте виявлено, що нині фінансова політика не має певної ідеології і носить ситуативний, непослідовний та суперечливий характер, оскільки ще не сформувалася її нова парадигма, яка б мала сучасне методологічне підґрунтя і враховувала б динаміку та наслідки ринкової трансформації економіки, передбачала б побудову цілісної системи організації внутрішніх і зовнішніх фінансових взаємовідносин та ефективних методів їх регулювання, адаптованих до існуючих умов національної економіки.

Усвідомлення та практичне осмислення такої проблеми дозволило науково означити нову парадигму фінансової політики, яка ґрунтується на відповідному базисі, розглядаючи її через призму метафізичного та діалектичного підходів, а також спираючись на позитивістський, герменевтичний, синергетичний та інші підходи до осмислення економічного життя сучасного українського суспільства. Економічні школи і теорії формують окремі сегменти фінансової науки. При цьому їх можна зобразити у вигляді двох базових блоків: в одному містяться теорії, що досліджують процес прийняття колективних рішень у державі, у другому — теорії, що базуються на економіці добробуту. У першому випадку йдеться про фінансову науку, орієнтовану на суспільний вибір, у другому випадку — на економіку добробуту. Але, незважаючи на це, в обох напрямках фінансової науки до об'єкта аналізу застосовується модель економічно раціональної поведінки індивіда (хоча з різним ступенем послідовності). Саме цим вони й відрізняються від «старих» наукових концепцій, у яких не так явно використовувалась ця модель. При цьому встановлено, що базові теоретичні засади побудови фінансової політики розвитку сільського господарства закладено у наукових доктринах економічної теорії, зокрема, неокласичної та інституціональної теорій.

Економічний зміст державної фінансової політики спирається на об'єктивність фінансових відносин, які покладено в її основу, а також на ступінь відповідності здійснюваної політики сучасним економічним законам,

закономірностям розвитку фінансової системи і сформованим економічним реаліям. Якщо фінансова концепція і конкретні фінансові заходи не відповідають економічному базису, то така фінансова політика приречена на провал.

### **Література:**

1. Жанс Э. История экономической мысли XX века / Э.Жанс – М.: Ин-т литературы, 1959. – 572 с.
2. История и философия экономики : пособие для аспирантов / под ред. д.э.н., проф. М.В. Конотопова. – 2-е изд., стер. – М.: КНОРУС, 2008. – 664 с.
3. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): [Навч. посіб.] / В.М. Опарін – К.: КНЕУ, 1999. – 164 с.
4. Бюджетна система. Вишкіл студії: [Навчальний посібник] / С.І. Юрій, Й.М. Бескид, В.Г. Дем'янишин та ін. — К.: КНЕУ, 2004. — 864 с
5. Василик О.Д. Державні фінанси України: [Підручник] / О.Д.Василик, К.В.Павлюк — К.: НІОС, 2002. — 608 с.

## ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ

ДОБРЯНСЬКА Н.А., д.е.н., професор,  
Одеський національний політехнічний університет  
ЛЕБЕДЄВА В.В., д.е.н., доцент,  
Одеський національний політехнічний університет  
ДАЩЕНКО Н.М., к.е.н., доцент,  
Одеський національний політехнічний університет

Сучасні умови господарювання потребують створення передумов для структурно-інноваційної перебудови економіки регіону, де передбачається формування бази інвестиційних пропозицій і надання підтримки проектам, спрямованим на розвиток високотехнологічної конкурентоспроможної продукції, функціонування інфраструктурних і базових секторів економіки; включення в галузеві програми інвестиційних проектів, спрямованих на випуск високотехнологічної продукції; розвитку інноваційної інфраструктури, організації підготовки фахівців з венчурного підприємництва [1]. У розвинених країнах необхідність постійного нарощування інноваційного потенціалу для забезпечення економічного розвитку була визнана ще на початку 70-х років ХХ-го століття. Світовою практикою напрацьовано три типи стратегій інноваційного розвитку:

1. стратегія перенесення (використання зарубіжного науково-технічного потенціалу і перенесення його досягнень на терени власної економіки);
2. стратегія запозичення (освоєння виробництва високотехнологічної продукції, що вже вироблялася в інших країнах, завдяки використанню власної дешевої робочої сили та існуючого науково-технічного потенціалу);
3. стратегія нарощування (використання власного науково-технічного потенціалу, залучення національних вчених і конструкторів).

В Україні переважають ознаки першого та, частково, другого типу стратегій інноваційного розвитку, що є свідченням низької наукоємності

підприємств. Виходячи із представлено вище слід проаналізувати основні джерела фінансування інноваційного розвитку Одеського регіону.



**Рис. 1. Джерела фінансування інноваційного розвитку підприємств Одеського регіону**

Із зазначених джерел фінансування інноваційного розвитку підприємств Одеського регіону найбільша частка фінансування припадає за рахунок власних коштів підприємств та за рахунок кредитних коштів.

Найбільш прибутковим та привабливим для впровадження інновацій є сфера будівництва, сільського господарства та промисловості [2].

Сучасний стан справ в Україні такий, що й досі немає чіткої інноваційної політики. Держава фінансує близько 130 цільових комплексних програм, причому по 7% програм виділена третина необхідного фінансування, а по 33% - менше половини. Але більшість проектів ніколи не будуть завершені – вони морально застаріють, а це пов'язано з тим, що в країні законодавчо затверджено перелік із 120 пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, а скорочення цього переліку до двох-трьох напрямів покращило б ефективність витрачання бюджетних коштів, тим більше, що на фінансування науки виділяється менш ніж 0,5% ВВП країни, хоча, як свідчить світова практика, більш-менш значний результат відчувається тоді, коли в науку інвестують не менше 3-4% ВВП країни.

Найбільш привабливими та капіталовмістними містами Одеського регіону виступають м. Одеса, Южне, Чорноморськ, Ізмаїл, Білгород-Дністровський, ті які мають непосредний вихід в море та географічно знаходяться поряд із стратегічними підприємствами та автодорожніми і залізничними шляхами.

В умовах динамічного розвитку ринкового середовища, в якому функціонує підприємство, єдино правильним напрямом розвитку підприємства залишається інноваційний.

Наголошуючи на необхідності активізації інноваційного сектору економіки, слід зазначити, що в останні роки урядом прийнято низку постанов і рішень, державних програм, спрямованих на підвищення інноваційної результативності підприємств, однак більшість з них не вдалося реалізувати у повному обсязі в реальній економіці [3]. Вирішення проблем інноваційного розвитку є складним і тривалим процесом. Їх подолання потребує негайних заходів, залучення фінансових ресурсів, що обумовлює необхідність дослідження проблем фінансування інноваційної діяльності підприємств.

#### **Література:**

1. Dobrianska N.A. Diversified corporate associations: modern scorecard analysis and assessment of their effectiveness [Електронний ресурс] / N.A. Dobrianska, V.V. Popovych // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2017. – № 1 (29). – С. 6- 12.– Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No1/6.pdf>

2. Добрянская Н. А. Анализ и оценка финансового состояния предприятия / Н.А. Добрянська, С.С. Стоянова – Коваль, Варгатюк М.А. // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: «Экономика и управление», - №4 (15).- 2013. – С. 33- 36.

3. Добрянская Н.А. Финансирование развития диверсификации агропродовольственной сферы / Н.А. Добрянская, В.В. Попович// АПК: экономика, управление, г. Москва, - №9. – 2013. – С. 82 – 86.

## ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ УКРАЇНИ

ПАРУБЕЦЬ О.М., д.е.н., доцент,  
Чернігівський національний технологічний університет  
СУГОНЯКО Д.О., к.е.н., доцент,  
Чернігівський національний технологічний університет

Прагнення України стати повноправним членом міжнародного економічного простору потребує зміни існуючих підходів до управління публічними фінансами. На сьогоднішній день в науковій і фаховій літературі відсутнє єдине визначення публічних фінансів та існують різні підходи стосовно їх складових.

Найбільш розповсюдженою серед науковців є думка, що публічні фінанси це грошові фонди призначені для фінансування функцій покладених на державні і місцеві органи влади [1; 2]. Автори роботи [3; с. 125] зазначають, що структурну будову публічних фінансів можна розглядати в широкому й вузькому значеннях. У широкому розумінні вони включають фінансову діяльність усіх різновидів публічних союзів – держави, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, а на глобальному рівні також міжнародних організацій і фінансових інституцій. У вузькому розумінні до складу публічних фінансів відносять державні й місцеві фінанси, в організації яких мають домінувати принципи автономності та незалежності.

С. М. Клімова вказує на те, що рівень управління публічними фінансами в Україні не забезпечує можливості для швидкого реформування й соціального розвитку суспільства. Таке управління є складовою частиною управління економікою, що здійснює спеціальний апарат за допомогою специфічних прийомів і методів [4; с. 84].

Враховуючи вищенаведене, управління публічними фінансами являє собою процес планування, організації, координації, регулювання, контролю і обліку різноманітних фінансових відносин, спрямованих на забезпечення стійкості сфер і ланок фінансової системи країни. Суб'єктами виступають



органи управління державними і місцевими фінансами, які здійснюють цілеспрямований вплив на збалансованість публічних доходів і видатків з метою фінансового забезпечення реалізації соціально-економічного розвитку держави і окремих адміністративно-територіальних одиниць.

В умовах проведення реформи децентралізації влади система управління публічними фінансами потребує поєднання розпорядчих методів з методами владної мотивації, в результаті симбіозу яких вдасться реалізувати заходи, спрямовані на запобігання та протидію корупції, активізувати інституційну взаємодію органів управління зазначеними фінансами з представниками громадськості.

Механізм управління публічними фінансами в умовах інформатизації суспільства повинен будуватися на принципах прозорості і відкритості інформації про стан їх формування, розподілу і використання. Позитивним моментом в цьому напрямку є прийняття Закону України «Про відкритість використання публічних коштів» та Закону України «Про внесення змін до статті 28 Бюджетного кодексу України щодо доступу до інформації про бюджетні показники у формі відкритих даних». Створений Єдиний веб-портал використання публічних коштів в мережі Інтернет, в межах якого реалізується концепція «Прозорого бюджету», дозволив оприлюднити публічну фінансову інформацію у відкритому доступі. Завдяки реалізації ініціатив громадянського суспільства було створено інтерактивний веб-портал «Ціна держави», метою якого є підвищення інформованості громадськості, як платників податків про бюджетний процес [5].

Для підвищення ефективності управління публічними фінансами необхідно впроваджувати досвід зарубіжних країн стосовно активного залучення громадськості до процесів обговорення державного і місцевого бюджетів, заохочувати населення до вкладання заощаджень в реалізацію інвестиційних проектів і програм. Таким чином головними напрямками вдосконалення і підвищення ефективності управління публічними фінансами повинні стати механізми взаємодії державних і місцевих органів влади з

інститутами громадянського суспільства і населенням на основі використання сучасних управлінських та інформаційних технологій.

### Література

1. Бойко С. Публічні фінанси у контексті генези та еволюції понятійно-категоріального апарату фінансової науки / С. Бойко // Економіст. – 2015. – № 10. – С. 31-35.

2. Тропіна В. Б. До питання про публічні фінанси / В. Б. Тропіна // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 28-34.

3. Опарин В. М. Публичные финансы: генезис, теоретические коллизии и практическая концептуализация / В. М. Опарин, В. М. Федосов, П. И. Юхименко // Фінанси України. – 2017. – № 2. – С. 110-128.

4. Клімова С.М. Управління публічними фінансами як складова реформи державного управління / С. М. Клімова // Держава та регіони: Серія «Право». Вип. № 3. – 2016. – С. 84-89.

5. Громадський моніторинг управління державними фінансами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://eef.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Gromadskyj-monitoryng-upravlinnya-derzhavnymy-finansamy\\_final.pdf](http://eef.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Gromadskyj-monitoryng-upravlinnya-derzhavnymy-finansamy_final.pdf).

## **ЕКОБЕЗПЕЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ АНАЕРОБНОЇ ПЕРЕРОБКИ ВІДХОДІВ ТВАРИНИЦТВА, ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ**

ТИШКО М.В., асистент  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»  
КОЛОДІЙ О.С., студентка  
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

На сьогодні в Україні є незадіяний потенціал для виробництва власної енергії з відновлюваних джерел – переробка відходів тваринництва (гною тварин та посліду птахів) з утворенням біогазу, який потім можливо використовувати для виробництва електроенергії, тепла або палива – аналогів природного газу. Виробництво біогазу з відходів тваринництва в нашій країні розвивається надзвичайно низькими темпами. Станом на 2014 рік діє шість біогазових установок, що використовують гній або послід. Декілька проектів біогазових установок перебувають на стадії будівництва.

Анаеробне зброджування гною або посліду дасть змогу вирішити проблеми з відходами тваринництва, а саме зменшити ризик забруднення ґрунтів та води, зменшити викиди в атмосферу та вплив на зміни клімату. При анаеробному зброджуванні відходів, гній та послід не зберігається тривалий час у лагунах, що зменшує ризики, пов'язані з розгерметизацією, вимиванням.

Також зменшується ризик понаднормового внесення гною або посліду на поля. Значно зменшується ризик забруднення ґрунтів та води азотом, фосфором та іншими поживними речовинами та відповідно, загроз для питного водопостачання та водно-болотних угідь. При анаеробному зброджуванні відходів тваринництва запах є значно менш інтенсивним, зменшується експозиція до запаху місцевого населення. Залежно від технології переробки, залишки від процесу бродіння з біогазових установок можуть використовуватись як добрива у сільському господарстві. Залишки від бродіння є повноцінним добривом, яке за своєю дією схоже на мінеральні добрива. У хімічному плані вони є набагато менш агресивними, ніж сирий гній, вміст мінералізованих форм азоту в них є вищим, а запах менш інтенсивним.

Біогаз, отриманий анаеробним зброджуванням відходів тваринництва, може використовуватися для виробництва електроенергії та тепла, замінювати викопні енергоносії такі, як вугілля, природний газ і нафта, використання яких спричиняє велику кількість парникових викидів. Загалом, при виробництві електроенергії з біогазу, який утворюється при переробці гною та посліду, можливе скорочення парникових викидів порівняно з викопними енергоносіями у 2–8 разів.

При використанні залишків бродіння як добрив порівняно зі звичайними органічними і мінеральними добривами, парникові викиди зменшуються приблизно на 67%.

Екологічний вплив від виробництва біогазу з відходів тваринництва є одним з найменших порівняно з екологічними впливами виробництва електроенергії з біогазу з інших субстратів[1].

Освоєння нетрадиційних енергоносіїв слід розглядати як важливий фактор на шляху до сталого розвитку аграрного сектору ґрунтуючись на трьох складових (економічної, екологічної та соціальної), є необхідність досягнення балансу між соціальними, екологічними затратами при економічно вигідній господарській діяльності [2].

Екобезпечні технології анаеробної переробки гнойових відходів тваринництва (гною тварин та посліду птахів), дають можливість отримання утворення біогазу, який потім можливо використовувати для виробництва електроенергії, тепла або палива – аналогів природного газу (зокрема, для транспорту); покращення екологічної ситуації навколо тваринницьких ферм та отримання екобезпечних й агрономічно ефективних добрив [3].

Екологічна оцінка біогазової установки (анаеробного бродіння) заключається в: знезараження гнойових відходів, вивільнення токсичних домішок і патогенних мікроорганізмів; збагачення перебродженого гною основними біогенними елементами мінерального живлення у доступній для рослин формі; здійснюється в процесі бродіння вловлювання токсичних газів, в тому числі парникового впливу і нейтралізація їх дії шляхом утворення нових

нешкідливих для середовища сполук; знижується рівень забруднення середовища продуктами спалювання традиційних видів палива для електроенергетики за рахунок альтернативного енергоносія – біогазу [4].

Отже, сталий розвиток аграрного сектору завдяки використанню екологічно безпечних технологій, в цілому нерозривно пов'язаний із зростанням таких чинників, як: виробництво продуктів, раціональне використання економічних та інтелектуальних ресурсів, підвищення якості життя сільського населення, збалансоване використання природних ресурсів.

### Література

1. Біогазові установки [Електронний ресурс] // Режим доступу:<https://www.biowatt.com.ua/.../dosvid-virobnitstva-mini-biogazovi>.
2. Попова О.Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / О.Л. Попова // НАН України; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 352 с.
3. Иванов В.А. Методологические основы устойчивого развития аграрного сектора / В.А. Иванов, А.С. Пономарева // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2011. – Вып. 4(16) – С. 109–121.
4. Оценка эколого–экономической эффективности переработки и утилизации животноводческих стоков на установках типа «Биогаз»: Аналитический обзор – 15–86 / [Балацкий О. Ф., Семененко И. В. – Х.: ХМТЦ НТИиП, 1986. – 29 с.

## Відомості про авторів

**Акімова Людмила Миколаївна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і економіки природокористування Національного університету водного господарства та природокористування

**Ахновська Інна Олександрівна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса

**Баранець Аліна Анатоліївна** – студентка Чернігівського національного технологічного університету

**Баранова Діана Володимирівна** – студентка Сумського державного університету

**Барсук Юлія Володимирівна** - аспірант кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Білорусов Сергій Георгійович** - кандидат технічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, директор Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій

**Бойко Павло Михайлович** - кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри екології та сталого розвитку ім. Ю.В. Пилипенка ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Бойко Тетяна Олексіївна** - кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри лісового та садово-паркового господарства ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Боліла Світлана Юріївна** – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри менеджменту організацій ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Ваганова Ольга Володимирівна** – студентка Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

**Валюх Андрій Миколайович** - директор ННІ економіки та менеджменту, кандидат економічних наук, доцент, Національний університет водного господарства та природокористування

**Вальховський Данило** - студент ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Васильєв Михайло Леонідович** – Голова ВГО «Народний рух захисту Землі»

**Вітюк Алла Віталіївна** - студентка економічного факультету ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Виноградова Тетяна Іванівна** – старший викладач кафедри менеджменту організацій ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Вонберг Тетяна Вікторівна** - кандидат економічних наук, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

**Гаврилова Валерія Валеріївна** - студентка спеціальності «Економіка і бізнес» Сумського державного університету

**Гадупяк Анна** – студентка ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Галуцько Віра Миколаївна** - доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри історії та теорії національного і міжнародного права Херсонського державного університету

**Гладкий В'ячеслав В'ячеславович** - магістр права – MS(Law), асистент кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інститут права ім. князя Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»

**Горбата Тетяна Григорівна** - аспірантка кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президентові України

**Горяинов Алексей Николаевич** – кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри транспортних технологій и логістики Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенко

**Грановська Вікторія Григорівна** - кандидат економічних наук, доцент, декан економічного факультету ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Грицаєнко Галина Іванівна** - кандидат економічних наук, доцент, Таврійський державний агротехнологічний університет

**Грицаєнко Ігор Миколайович** - доцент, Таврійський державний агротехнологічний університет

**Грицаєнко Микола Ігорович** - кандидат економічних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет

**Губа Марина Ігорівна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Дашевська Лариса Миколаївна** – викладач кафедри іноземних мов ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Дашенко Наталя Миколаївна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного менеджменту та проблем ринку Одеського національного політехнічного університету

**Демченко Володимир Миколайович** - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

**Денисенко Ірина Сергіївна** - провідний економіст ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»

**Добрянська Наталя Анатоліївна** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри адміністративного менеджменту та проблем ринку Одеського національного політехнічного університету

**Дрофа Анна Олександрівна** - студентка спеціальності «Міжнародна економіка» Навчально-наукового інституту бізнес технологій «УАБС» Сумського державного університету

**Дуга Вікторія Олександрівна** - старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Дудченко Володимир Вікторович** - доктор економічних наук, директор Інституту рису Національної академії аграрних наук України

**Дяченко Микола Іванович** - кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Уманського національного університету садівництва

**Задорожня Надія Олександрівна** - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри історії та теорії національного і міжнародного права Херсонського державного університету

**Задорожня Олена Володимирівна** - старший викладач кафедри історії та теорії національного і міжнародного права Херсонський державний університет

**Зайцев Дмитро Борисович** - начальник Головного управління державної фіскальної служби у Рівненській області

**Заратуйко Ігор Віталійович** – студент, Сумський державний університет

**Зубенко Василь Васильович** – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії та теорії національного і міжнародного права Херсонського державного університету

**Ігнат Олександр Володимирович** - магістр державної служби, аспірант кафедри менеджменту та управління проектами аспірант кафедри менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

**Карташова Ольга Григорівна** - кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Катринуца Кароліна Іллівна** – студентка Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

**Кирилов Юрій Євгенович** - доктор економічних наук, доцент, ректор ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Клімова Анастасія Вадимівна** - аспірант, завідувач відділу ліцензування та акредитації Національного університету водного господарства та природокористування

**Ковтун Валентина Андріївна** - кандидат сільськогосподарських наук, доцент, заступник декана економічного факультету з навчально-методичної роботи ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Ковтун Владислав Миколайович** – студент факультету водного господарства, будівництва та землеустрою ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»



**Козичар Михайло Васильович** - кандидат сільськогосподарських наук, доцент, завідувач кафедри хімії та біології ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Кононець Наталя Григорівна** – асистент кафедри економічної теорії та аналізу ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Кудріна Ольга Юрївна** - доктор економічних наук, професор доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бізнесу-економіки та адміністрування Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

**Кучеренко Алла Алимівна** – кандидат історичних наук, доцент, викладач кафедри теорії й методики викладання навчальних дисциплін КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

**Лаврів Ірина Михайлівна** - кандидат економічних наук, Львівський національний аграрний університет

**Лебедєва Надія Анатоліївна** - аспірант кафедри публічного адміністрування Прат «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», старший викладач Херсонського державного аграрного університету

**Лебедєва Віра Василівна** - доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного менеджменту та проблем ринку Одеського національного політехнічного університету

**Левицький В'ячеслав Андрійович** - кандидат філологічних наук, головний спеціаліст Генеральної прокуратури України

**Люльов Олексій Валентинович** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Сумського державного університету

**Макар Наталія Михайлівна** - студентка спеціальності «Облік і аудит» Національного університету водного господарства та природокористування

**Макаренко Інна Олександрівна** – кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування ННІ БТ «УАБС» Сумського державного університету

**Макаренко Сергій Миколайович** - кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Херсонського державного університету

**Маруга Олександр Миколайович** - студент факультету фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету

**Марущак Ілона Володимирівна** – студентка Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

**Миронов Віктор Вікторович** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Мовчанюк Анастасія Валентинівна** - кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Уманського національного університету садівництва

**Морозов Роман Володимирович** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

**Морозова Ольга Григорівна** - кандидат економічних наук, доцент Херсонського національного технічного університету

**Напльоків Юрій Васильович** - старший викладач кафедри підготовки миротворчого персоналу Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, аспірант кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

**Нікітенко Сергій Валерійович** - кандидат історичних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Овчаренко Анжеліка Олександрівна** - кандидат політичних наук, доцент Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького

**Олійник Наталія Миколаївна** - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва Херсонського національного технічного університету

**Опанасюк Юлія Анатоліївна** - кандидат економічних наук, старший викладач, Сумський державний університет

**Осик Юрій** – кандидат технічних наук, доцент, Карагандинський економічний університет Казпотребсоюзу, Сумський державний університет

**Павлик Анатолій Володимирович** – асистент кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Сумського державного університету

**Пальоха Ольга Вадимівна** - здобувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету

**Панкратьєва Тетяна Леонідівна** - асистент кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Парубець Олена Миколаївна** - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету

**Петухова Ольга Михайлівна** - доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та адміністрування Національного університету харчових технологій

**Петько Володимир Миколайович** - старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Пімоненко Тетяна Володимирівна** - кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Сумського державного університету

**Пластун Олексій Леонідович** - доктор економічних наук, доцент, ННІ БТ «УАБС» Сумського державного університету

**Плотнікова Марія Федорівна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності Житомирського національного агроекологічного університету

**Подаков Євгеній Сергійович** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Подлужна Наталія Олександрівна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

**Попова Олена Вікторівна** – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Постернак Ірина Михайлівна** - кандидат технічних наук, доцент кафедри організації будівництва та охорони праці Одеської державної академії будівництва та архітектури

**Постернак Сергій Олексійович** - кандидат технічних наук, доцент, технічний фахівець ПП «Композит»

**Потравка Лариса Олександрівна** - доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Пристемський Олександр Станіславович** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Прокопенко Ольга** – доктор економічних наук, професор, Академія техніко-гуманитарная в г. Бельско-Бяла, Київський національний університет технологій и дизайна

**Ровенець Тетяна Олександрівна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту Національного університету водного господарства та природокористування

**Рудік Наталя Михайлівна** - кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії та аналізу ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Самайчук Світлана Іванівна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії та аналізу ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Світовий Олександр Михайлович** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Уманського національного університету садівництва

**Серета Оксана Анатоліївна** - студентка 4 курсу спеціальності «Фінанси і кредит» Національного університету водного господарства та природокористування

**Сілакова Ганна Віталіївна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Національного університету харчових технологій

**Сипко Юлія Олегівна** – методист Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій

**Скок Світлана Вікторівна** – викладач кафедри екології та сталого розвитку імені професора Ю.В. Пилипенка ДВНЗ «Херсонського державного аграрного університету»

**Скороход Дар'я Володимирівна** – студентка ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Смулка Оксана Ігорівна** – аспірант Львівського національного аграрного університету

**Соколенко Світлана** – студентка ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Соколова Оксана Анатоліївна** - старший викладач кафедри мовної підготовки і публічної комунікації в публічному управлінні Національної академії державного управління при Президентові України, аспірант кафедри суспільного розвитку та суспільно-владних відносин Національної академії державного управління при Президентові України

**Сокольник Олена Сергіївна** - студентка ФРГП ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Солонар Р.Р.** - голова Громадської організації «Новітній погляд»

**Стратічук Наталя Володимирівна** - кандидат економічних наук, доцент, в.о. директора Інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Стрельченко Ольга Володимирівна** - аспірант ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Стукан Тетяна Миколаївна** – аспірант ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Сугоняко Дмитро Олександрович** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Чернігівського національного технологічного університету

**Танклевська Наталя Станіславівна** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Ткачук Анна Іллівна** - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Томіліна Юлія Євгенівна** - старший викладач кафедри історії та теорії національного і міжнародного права Херсонського державного університету

**Укубаєва Альфія** - магістрант, Карагандинский економічний університет Казпотребсоюза

**Ус Яна Олександрівна** - студентка Навчально-наукового інституту фінансів, економіки та менеджменту імені Олега Балацького Сумського державного університету

**Федорчук Олександр Михайлович** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, економіки та підприємництва Херсонського державного університету

**Філіппова Вікторія Дмитрівна** - кандидат економічних наук, доцент, Херсонський національний технічний університет

**Хохуля Ірина Вікторівна** - магістрант, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

**Чаплай Ірина Віталіївна** – кандидат наук з державного управління, докторант кафедри публічного адміністрування ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»

**Чекамова Олена Іванівна** - кандидат економічних наук, науковий співробітник Інституту рису Національної академії аграрних наук України

**Чигрин Олена Юріївна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та бізнес адміністрування Сумського державного університету

**Швець Федор Дмитрович** – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Національного університету водного господарства та природокористування

**Шевчук Інна Володимирівна** - кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права

**Шкабара Владислав Романович** - студент другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Херсонського державного університету

**Шперун Христина Всеволодівна** - кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри історії та теорії національного і міжнародного права Херсонського державного університету

**Щербина Тетяна Володимирівна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Навчально-наукового інституту бізнес технологій «УАБС» Сумського державного університету

**Якимчук Аліна Юріївна** – доктор економічних наук, професор, Національний університет водного господарства та природокористування

**Янко М.І.** - студентка економічного факультету Львівського національного аграрного університету

**Ярмоленко В.В.** – аспірант ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Наукове видання

## **ЗБІРНИК ТЕЗ**

**II Всеукраїнської науково-практичної конференції**

### ***ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У ПРОЦЕСАХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ***

**19 квітня 2018 року (м.Херсон)**

*Матеріали збірника подаються в авторській редакції  
та друкуються мовою оригіналу*

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, географічних назв, цитат та інших відомостей несуть автори публікації. Відповідно до Закону України №3792-ХІІ від 23.12.1993 р. «Про авторське право та суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковим.

Умовн. друк. арк. 14,8

Державний вищий навчальний заклад  
«Херсонський державний аграрний університет»  
Кафедра публічного управління та адміністрування